

ZESDE
BESCHRIJVENDE
RASSENLIJST
VOOR FRUIT

1948

Landbouwhogeschool

66675-

1948

IN36900

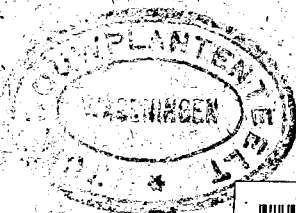
Landbouwhogeschool
Wageningen

RASSENLIJST VOOR FRUIT

NN36900 1

T1011
1940

ZESDE
BESCHRIJVENDE
RASSENLIJST
VOOR FRUIT
1948

Redactie en Uitgave :
COMMISSIE VOOR DE RASSENLIJST VOOR FRUIT
Bezuidenhout 30 — 's-Gravenhage

66675

COMMISSIE VOOR DE RASSENLIJST VOOR FRUIT

Dr Ir I. Rietsema te Breda, Voorzitter

Ir G. de Bakker te Goes
Ir J. D. Gerritsen te Geldermalsen
Ir J. J. van Hennik te Zutphen
Ir A. K. Zweede te Wageningen

Rijkstuinbouwconsulenten

D. Barendregt te Naaldwijk

Hoofdassistent 1e klasse

Prof. Ir A. M. Sprenger te Wageningen

Lab. voor Tuinbouwplantenteelt

Mej. Ir H. G. Kronenberg te Wageningen
Ir P. de Sonnaville te Wageningen

Instituut voor de Veredeling van
Tuinbouwgewassen

M. A. Erkelens te 's-Gravenhage

N. A. K. B.

J. Boot te Schellinkhout
H. Brascamp te Olst
Ir H. J. M. Henkes te 's-Gravenhage
A. de Jager te Nieuw en St. Joosland
R. Lijsten te Arnhem
A. H. Rulkens te Maasbracht

Nederlandse Fruittelers Organisatie

Ir L. Gersons te 's-Gravenhage,
Secretaris

Directie van de Tuinbouw

SECRETARIAAT EN ADMINISTRATIE: BEZUIDENHOUT 30, 'S-GRAVENHAGE

INHOUD

Blz.	
2	Samenstelling van de Commissie voor de Rassenlijst voor Fruit
3	Inhoud
5	Voorwoord
7	Inleiding
9	Indeling van ons land in zes klimaatdistricten
10	Kaart van Nederland
12	Klimaat en Fruitteelt
15	Indeling van het fruit in vier groepen
16	Bescherming van de kwekerseigendom van nieuwe rassen van fruitgewassen
17	Verklaring van enkele vaktermen
19	Pitvruchten
19	Tabel van de voornaamste eigenschappen van de appelonder- stammen
21	Beschrijving van de appelonderstammen
25	Eigenschappen van de appelrassen in cijfers en letters
27	Beschrijving van de appelrassen
44	Tabel van de voornaamste eigenschappen van de pere-onder- stammen
45	Beschrijving van de pere-onderstammen
47	Eigenschappen van de pererassen in cijfers en letters
49	Beschrijving van de pererassen
61	Steenvruchten
62	Tabel van de voornaamste eigenschappen van de pruime-onder- stammen
64	Beschrijving van de pruime-onderstammen
67	Eigenschappen van de pruimerassen in cijfers en letters
68	Beschrijving van de pruimerassen
75	Kerse-onderstammen
76	Eigenschappen van de kerserassen in cijfers en letters
77	Beschrijving van de kerserassen
87	Perzikonderstammen

Blz.

88	Perzikzaairassen
90	Eigenschappen van de perzikrassen in cijfers en letters
91	Beschrijving van de perzikrassen
103	Klein Fruit
103	Eigenschappen van de aardbeirassen in cijfers en letters
104	Beschrijving van de aardbeirassen
107	Eigenschappen van de rode- en witte-besserasen in cijfers en letters
108	Beschrijving van de rode- en witte-besserasen
112	Eigenschappen van de zwarte-besserasen in cijfers en letters
112	Beschrijving van de zwarte-besserasen
115	Eigenschappen van de kruisbesserasen in cijfers en letters
115	Beschrijving van de kruisbesserasen
118	Beschrijving van de blauwe-besserasen en de Amerikaanse veenbes
121	Eigenschappen van de frambozerassen in cijfers en letters
121	Beschrijving van de frambozerassen
124	Druiven
124	Druive-onderstammen
125	Eigenschappen van de druiverassen in cijfers en letters
125	Beschrijving van de druiverassen
129	Diverse Fruitgewassen
129	Abrikoos
129	Amandel
129	Bottelroos
130	Braam en Braamhybriden
130	Hazelnoot of Hazelaar
130	Japanse Wijnbes
131	Kwee
131	Mispel
131	Moerbei
131	Okkernoot
131	Tamme Kastanje
132	Vijg
133	Literatuur
134	Register

VOORWOORD

Deze nieuwe uitgave van de Rassenlijst voor Fruit zal ongetwijfeld met instemming door de fruittelers, boomkwekers en verder al degenen die belang stellen in de Nederlandse fruitteelt, worden ontvangen.

Zij zullen zich immers herinneren hoe de vorige uitgaven steeds een goede leidraad zijn geweest bij het verkrijgen van inzicht in de eigenschappen van de rassen, die in aanmerking komen om hier te lande te worden aangeplant.

Ook heeft de redacteur van de verschillende uitgaven, Dr Ir I. Rietsema, er altijd naar gestreefd, zoveel mogelijk gegevens in de Rassenlijst op te nemen. Vooral ook aan dit laatste moet worden toegeschreven, dat iedere fruitteler een Rassenlijst tot zijn beschikking wilde hebben.

Uit de aard der zaak is er op de inhoud van de vorige uitgaven steeds veel critiek uitgeoefend, hetgeen een bewijs is dat er nauwkeurig kennis van is genomen.

Er zijn immers, ondanks het feit dat ons land niet groot is, met de verschillende rassen nogal wisselende ervaringen opgedaan, waarbij het voor de redacteur onmogelijk is om deze alle te kennen. Ook kan hij met ieders inzicht geen rekening houden, terwijl bij het indelen in groepen er wel eens een beslissing moest worden genomen, die hem later zelf zeker niet altijd bevredigd zal hebben.

Steeds is er echter door hem naar gestreefd om in deze Rassenlijst en in de conclusies, die er met betrekking tot „ons sortiment” in tot uitdrukking komen, de kennis en inzichten van zoveel mogelijk deskundigen te verwerken.

Teneinde hieraan nog verdere uitbreiding te geven werd voor de samenstelling van de nieuwe uitgave een Commissie ingesteld, die op 17 April 1946 door de Directeur van de Tuinbouw werd geïnstalleerd. Aan Dr Rietsema werd verzocht het voorzitterschap van de Commissie op zich te willen nemen, terwijl het secretariaat is verzorgd door Ir L. Gersons.

De eigenlijke samenstelling, dus de redactie van de Rassenlijst, werd in handen gesteld van een vijftal leden van de Commissie, die zich hieraan met veel toewijding hebben gegeven. In het bijzonder heeft Dr Rietsema een voornaam aandeel in de werkzaamheden gehad. Zijn rijke kennis op het gebied van de eigenschappen der fruitrassen heeft er wederom belangrijk toe bijgedragen, dat deze Rassenlijst reeds zo kort nadat de Commissie haar werkzaamheden heeft aangevangen, kon worden uitgegeven.

Een zeer belangrijk aandeel in het werk heeft voorts het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen gehad. Overeenkomstig zijn doelstelling verzamelt dit Instituut zoveel mogelijk gegevens op het gebied

van de nieuwe en oude fruitrassen. Hierdoor beschikt men aan deze instelling over een uitvoerige documentatie, waarvan bij het samenstellen van de Rassenlijst een dankbaar gebruik is gemaakt.

Bij het werk van de Commissie is duidelijk gebleken hoe moeilijk het is, zelfs met behulp van deze Rassenlijst enkele richtlijnen uit te stippen voor de toekomst. Het al of niet indelen van een bepaald ras in een groep heeft immers invloed op de mate, waarin de boomkweker het zal aankweken, en uiteindelijk dus op de aanplant door de fruitteler. Een ieder kan de overtuiging hebben, dat de leden van de Commissie zich hebben ingespannen dit werk zo goed mogelijk te doen. Toch zal later blijken, dat bepaalde ervaringen anders uitvallen dan ze in uitzicht zijn gesteld. Tal van factoren zijn hierop immers van invloed; factoren, die we niet altijd kennen en waaronder klimaatswijzigingen, hoe klein ook, zeer zeker gerekend moeten worden. Bovendien mogen we niet vergeten dat de fruitteelt eerst aan het begin van haar ontwikkeling staat en we voor de toekomst een verbetering in de uitoefening van het bedrijf mogen verwachten, waardoor bepaalde rassen meer naar voren zullen komen of andere op de achtergrond zullen geraken.

Het is daarom goed, dat deze Rassenlijst voor Fruit niet verplichtend is. Niemand zou de verantwoordelijkheid hiervan kunnen aanvaarden. Zij moet dan ook veel meer gezien worden als een bron van voorlichting voor de fruitteler. Aan de hand van de gegevens die hij in deze Rassenlijst vindt, kan hij bepalen wat hij zal aanplanten.

We kunnen het er wel over eens zijn, dat het sortiment in het merendeel der bedrijven nog te uitgebreid is. Het verplicht stellen van een beperkt sortiment zal hier echter niet de oplossing brengen.

Laten we liever de weg blijven volgen van onderwijs en voorlichting, zodat onze fruittelers zelf ook tot het juiste inzicht in dit vraagstuk komen.

Ongetwijfeld zal deze nieuwe uitgave van de Rassenlijst daar belangrijk toe bijdragen en is de Nederlandse fruitteelt dank verschuldigd aan hen die zich hebben beschikbaar gesteld voor het samenstellen ervan.

De Directeur van de Tuinbouw,

Ir A. W. VAN DE PLASSCHE.

INLEIDING

Ter verklaring van de grote verschillen tussen deze Rassenlijst en de vorige moet worden opgemerkt, dat de éénhoofdige redactie is overgegaan in een uitgebreide Commissie, die op een zo breed mogelijke basis werd samengesteld. Zowel Rijkstuinbouwconsulenten en medewerkers van Instituten en Laboratoria op fruitteeltgebied, als vertegenwoordigers van de N.A.K.B. en van de Nederlandse Fruittelers Organisatie hebben in deze Commissie zitting genomen. Dit bracht enerzijds een voordeel met zich mede, anderzijds een nadeel. De voorbereiding eiste in handen van zovelen meer tijd dan vroeger nodig was. Daarentegen zijn nu allen aansprakelijk voor de fouten, die deze uitgave zal blijken te hebben, waarbij het te hopen is, dat hun aantal klein zal zijn. Enig verwijt moge niet allen even zwaar treffen, want een iets grotere verantwoordelijkheid blijft rusten op de volgende leden, die een onderdeel van deze Rassenlijst hebben voorbereid.

Ir J. D. Gerritsen: pruim.

Mej. Ir H. G. Kronenberg: aardbei en blauwe bes.

Dr Ir I. Rietsema: framboos; kruisbes; kers (in samenwerking met A. de Jager); druif en perzik (in samenwerking met D. Barendregt).

Ir P. de Sonnaville: appel en peer (in samenwerking met Ir G. de Bakker).

Prof. Ir A. M. Sprenger: rode, witte en zwarte bes.

Daarnaast werd de mening van een groot aantal deskundigen gevraagd, terwijl eveneens met de verschillende Rijkstuinbouwconsulenten overleg werd gepleegd.

Men was van oordeel, dat de oude Rassenlijsten teveel het persoonlijk cachet van de redacteur droegen. Dit is echter niet juist; de rapporten van de medewerkers werden nauwgezet weergegeven, terwijl het eigen oordeel op de achtergrond bleef. Wellicht is de persoonlijke schrijffrant hieraan schuld.

Wat nu de inhoud van deze Rassenlijst betreft, kan worden vastgesteld, dat deze belangrijke wijzigingen heeft ondergaan. Vroeger werden door de mededelingen van de medewerkers zonder moeite de tabellen verwijzend naar de klimaatkaart opgemaakt, doch de Commissie durfde de verantwoordelijkheid van de gegeven adviezen niet aan, menende, dat daardoor teveel nadruk op de betekenis van het klimaat en te weinig op die van de grond werd gelegd. De aanbevolen rassen zullen dus „bijna overal” of „wel ergens” goed thuis zijn, zonder precisering. De klimaatkaart zelf heeft een ander aspect gekregen door het accent vooral te leggen op de betekenis van de nachtvorstfrequentie, terwijl het aanduiden van de fruitcentra een gemakkelijke oriëntering bevordert.

De vermeldingen van de diverse virusziekten werden achterwege gelaten, daar dit wel van belang voor de keurmeesters van de N.A.K.B. zou zijn, doch van weinig nut voor de gebruikers. De alinea's, gewijd aan het gebruik van de vruchten vervielen eveneens, omdat men oordeelde, dat het publiek zodanige aanwijzingen niet meer nodig had. De indeling is overzichtelijker gemaakt door de fruitsoorten te groeperen in pitvruchten, steenvruchten, klein fruit, druiven en diversen.

Als nieuwigheid in deze uitgave verschijnen de cijfertabellen, waarin de rassen in zeer beknopte overzichten worden vergeleken. De Commissie was van mening, dat dit — gezien de zo nuttige en populaire schema's van de Rassenlijst voor Landbouwgewassen — de bruikbaarheid van het geheel ten goede zou komen. Men kan zich daardoor over een bepaald ras snel oriënteren, terwijl in de beschrijving meer uitvoerige gegevens zijn te vinden. Intussen was het opstellen van deze tabellen verre van gemakkelijk, daar schattenderwijs de eigenschappen in een cijfer weergegeven moesten worden. Een nauwkeurigheid van de tiendelige schaal zou zeker ideaal geweest zijn, maar er stonden te weinig gegevens ter beschikking om precies te zijn. Het is daarom, dat er een dringend beroep gedaan wordt op de lezers om hun ervaringen en meningen mede te delen. Door een zodanige samenwerking zal een volgende taxatie beter gemaakt kunnen worden, terwijl het voor de fruiteler tenminste deze aantrekkelijkheid bezit, dat hij dan weet ook te hebben medegewerkt aan de Rassenlijst.

Niet alleen is de taxatie in de tabellen nog niet geheel voldoende op de gegevens van de practijk gebaseerd, doch ook de rangschikking in A-, B-, C-groepen is nog teveel op eigen inzicht van de Commissie gegrondvest. In het algemeen is ernaar gestreefd het aantal rassen van de A- (aanbevelenswaardige) en B- (aanvullende) groep te beperken tot werkelijk die rassen, welke door hun hoedanigheden uitblinken en daardoor niet gemist kunnen worden. Daarentegen zijn de C- (beproeverswaardige) rassen in enigszins ruime mate opgenomen, waardoor bevorderd zou kunnen worden, dat ervaring wordt opgedaan met rassen die hier te lande nog weinig bekend zijn, of om andere redenen nog een proefneming waard kunnen worden geacht.

Zoals gewoonlijk zijn weer enige „nieuwe” namen opgenomen en enkele oude getrouwe zijn, na enkele jaren in het aanvullend sortiment te hebben geprikt, naar de lijst van de niet-aanbevolen rassen overgebracht, totdat ze wellicht weer eens in ere worden hersteld, zoals nu b.v. het geval is geweest met de Keuleman en de Herfstpeer van Geulle.

Wat nog niet in de handel is van nieuwe aanwinsten werd niet opgenomen. Voor een volgende druk blijven daarom die rassen gereserveerd, waarvan reeds velen thans enig gerucht hebben vernomen, doch die men nog niet kan aanschaffen.

Een speciale opmerking over enige rode bessen. Vroeger is steeds gezegd, en met alle reden, dat het niet mogelijk zou zijn onze oude rassen goed op naam te stellen en vermelding in de Rassenlijst had toen geen doel. Ditmaal is een serie van dergelijke oude rassen opgenomen, omdat zij het onderwerp zijn geweest van een uitvoerige studie. Voor reproductiemateriaal kan men de bewerkers van de verschillende onderdelen om advies en eventueel om hulp vragen.

De Commissie hoopt, dat de aangebrachte wijzigingen door de gebruikers als verbeteringen zullen worden opgevat, waarbij iedereen wordt verzocht zoveel mogelijk opmerkingen aan het adres van de Secretaris in te zenden.

Juni 1947.

COMMISSIE VOOR DE RASSENLIJST VOOR FRUIT,

Dr Ir I. RIETSEMA, Voorzitter.

Ir L. GERSONS, Secretaris.

INDELING VAN ONS LAND IN ZES KLIMAATDISTRICTEN.

De meerdere of mindere nabijheid van zee en zeegaten, de meer zuidelijke of noordelijke ligging, de verschillen tussen vlakke en heuvelland, de meerdere of mindere bekleding van onze vlakten, veroorzaken in ons land merkbare klimaatverschillen, die aanleiding gaven om een paar scheidingslijnen te trekken, één hoofdlijn, globaal evenwijdig aan de Rijn en een tweede, die Zuid-Limburg afsnijdt. Deze beide accentueren het verschil tussen Noord, Zuid en uiterst Zuid en de Limburgse lijn scheidt tevens het heuvelland van de vlakke.

Twée andere lijnen volgen de kust om de invloed van de zee te markeren. Op die wijze ontstonden de zes districten. Hoe zich één bepaald klimaatverschijnsel daartoe verhoudt, wordt aangegeven door de nachtvorstlijnen. Hoe de fruitteelt zelf reageert op de klimaatverschillen is uit de kaart niet af te leiden. Wel zien we in de zuidelijke districten meer fruitteelt, maar onze fruitteelt dateert ongetwijfeld uit de Romeinse tijd (de woorden pruim, perzik, kers, peer zijn afkomstig van de stammen van de Latijnse woorden *prunus*, *persica*, *cerasus*, *pirus*) en de Rijn, die thans fruittelend Nederland afgrenst van het Noorden, was zeer lang Romeinse Rijksgrens. Die historische oorzaak kan er bezwaarlijk vreemd aan zijn.

Niettemin is het Zuiden klimatologisch bevoorrecht.

De grenzen zijn eigenlijk brede overgangsstroken, maar om practisch te zijn, worden ze als lijnen gegeven, die in hoofdzaak lopen door wateren, moerassen, veendistricten en over zandheuvelds waar het juiste verloop wel niemand interesseren zal.

District I heeft een zeer geprononceerd zeeklimaat met zachte winters en weinig nachtvorst; zomers koel, veel en tamelijk sterke wind, droge lente en voorzomer, tamelijk sterke regenval in het tijdvak Augustus—December, tamelijk veel hagel in herfst en zomer en een tamelijk grote luchtvochtigheid. Slechts vlak onder de kust kan hier het klimaat zo goed als onbruikbaar zijn door het ruwe geweld van de zeewind. Windschutten zijn hier onmisbaar. Een klimaat voor vroege bloeiers, voor stookkassen en bessen.

District II heeft eveneens een geprononceerd, doch ruwer zeeklimaat. Weliswaar zijn hier de winters nog niet zo streng en is de nachtvorst nog niet hevig, maar de zomers zijn koeler, vooral bij de zee, de wind is hier hevig, overdadig veel regen in Augustus—December, terwijl lente en voorzomer droog zijn. Veel herfst- en ook winterhagel. De luchtvochtigheid is groter. Op veel plaatsen is de teelt van groot fruit hier moeilijk. Daarentegen is het klimaat best voor aardbeien en bessen.

KAART VAN NEDERLAND

In zwarte arcering : de verschillende klimaatdistricten
(verklaring zie blz. 9 e.v.).

In rode lijnen : het gemiddeld aantal dagen nachtvorst gedurende
de maanden April en Mei in Nederland.

In groen : de verschillende fruitcentra.

Koude kassen zijn hier op hun plaats. Windschutten echter een gebiedende eis. Fruit, dat veel zon en warmte vraagt, slaagt hier buiten niet, want de zomer is koel.

District III is iets minder ruw. Het heeft een bruikbaar zeeklimaat met tamelijk veelvuldige en tamelijk hevige wind, tamelijk koele zomers, matige tot strenge winters, matig veel nachtvorst, droge lente en voorzomer en tamelijk sterke regenval in de periode Augustus—December. Hagel in lente, herfst en zomer, weinig in de winter en tamelijk grote luchtvochtigheid. Goed klimaat voor bessen, voor appels en peren, die weinig gevoelig zijn voor wind en schurft. Koude kassen. De grote luchtvochtigheid en de grond maken de streek voor kersen wel niet onbruikbaar, doch toch minder geschikt, terwijl de cultuur van pruimen hinder zal ondervinden van de regen in de nazomer, vooral die van sommige late pruimen. Het district heeft enkele kleine fruitcentra.

District IV, in hoofdzaak bestaande uit de zandstreken benoorden de Rijn. Een voor ons land tamelijk geaccentueerd landklimaat. Fruit in IJselstreek en Lijmers, waar de gunstige invloed van de rivieren zich doet gevoelen. Wind minder veelvuldig en minder hevig, warme zomers, strenge winters, veel last van nachtvorst. Natte lente en voorzomer en droge herfst. Nogal hagelgevaar in het voorjaar en middelmatige luchtvochtigheid. De ervaring schijnt te wijzen op een geringere vatbaarheid voor schurft van sommige peren, terwijl in verband met het nachtvorstgevaar, dat trouwens sterk varieert naar gelang van de plaatselijke microklimaatfactoren, late bloeiers zeker veiliger zijn dan vroege bloeiers, waardoor appels en laatbloeiende bessen meer op hun plaats zijn dan krozen, kersen en vroegbloeiende bessen.

District V. Rivierklei en Zuidelijk zandgebied. Iets milder landklimaat, vooral in het Westen. Veel fruitteelt in allerlei vorm. De luchtgesteldheid van dit district is in hoofdzaak iets beter dan die, welke in het vorige gebied heerst. De winters zijn in district V minder hevig, de nachtvorsten meer gematigd, wanneer men het gebied, liggende tussen Nijmegen, 's-Hertogenbosch en Venlo, echter uitzondert. De iets meer zuidelijke ligging laat zich gevoelen door iets gunstiger zomerweer met minder regenval in de periode Juni—Augustus. Het gevaar voor zomerhagel is hier groter. Een bepaald bijzondere geschiktheid kan nauwelijks worden vastgesteld, doch nagenoeg alle takken van fruitteelt blijken er zich te hebben ontwikkeld. Zeer vroege bloeiers zijn hier het minst thuis.

District VI. Zuid-Limburg. Warmer landklimaat. Veel boomgaarden. De voordelen van het meer continentale, meer zuidelijk liggende en heuvelachtige gebied, doen zich hier gevoelen. Weinig en zwakke wind, warme zomers, zachte winters, weinig nachtvorstgevaar, doch variabele regen, die in het Westen veel geringer is dan in het Zuid-Oosten. Maastricht heeft droge lucht. Het verschil in regenval maakt, dat het Westen meer in aanmerking komt voor de teelt van kersen, terwijl het Oosten in de eerste plaats een appelklimaat heeft. Van de grotere zomerwarmte hebben de peren ongetwijfeld voordeel, frambozen en laatbloeiende bessen nadeel. Het grote onderscheid in hoogte brengt verschil mee in nachtvorstgevaar en hetgeen over weinig nachtvorstschade is gezegd, geldt lang niet overal in dezelfde mate. Laagten en luwten lijden meer dan hoogten en vlakten.

KLIMAAT EN FRUITTEELT

Men kan heel algemeen zeggen, dat ons land een gematigd zeeklimaat heeft, waar men zich binnen onze grenzen ook bevinden moge. Maar zulks neemt niet weg, dat er verschillen zijn, die reizigers gemakkelijk opmerken en die ook niet ontgaan aan degene, die verschillende hoeken des lands enige jaren lang bewoond heeft.

Het is de moeite wellicht waard na te gaan, of dit voor de verbouw van fruit belang heeft. Het ontstaan van onze fruitteeltgebieden, voor, naar de oppervlakte gerekend, zeker 90 % bezuiden de lijn 's-Gravenhage-Zutphen, wekt reeds enig vermoeden, doch hier zouden historische oorzaken voor kunnen zijn. We kunnen verder overwegen, dat Frankrijk, Zuid-Duitsland en België vooral de streken zijn voor goede peren, in het bijzonder daar, waar de wijnstok groeit. Verschillende van die streken herbergen peren, die in het Noorden van ons land nauwelijks goed worden. Zij rijpen er slecht, blijven klein en worden schurftig. Degene, die een vergelijking kan maken tussen Zuid-Limburg en Groningen zal dat bevestigen. Maar ook de rijping verschilt in tijd. Précoce de Trévoux gedijt wel in de Bangert, maar rijpt er een 14 dagen later dan in Noord-Brabant en is aan de markt, wanneer het Zuiden Clapp's in overvloed levert.

Het hoofdgebied van de appel in Europa ligt in de streek rond Noordzee en Kanaal. De peer moge meer door warmte gedijen, de appel heeft veeleer behoefte aan een koele, vochtige lucht, zoals de zee die veroorzaakt. Brengen we appelen, die hier goed zijn, naar het Noorden, b.v. Scandinavië, dan worden ze hard, vaak te hard en laat. In het Zuiden daarentegen vroeger en meliger. Ja, binnen ons eigen land merken wij verschil. De Zoete Kroon immers, in het Noorden een late herfstappel, is in het Zuiden nazomerappel. Er zijn overigens wel uitzonderingen, want de Witte Wintercalville is een ras, dat graag meer warmte heeft, de Zure Winterparadijs is beter en gezonder in het Oostzegebied dan hier!

Veel meer dan bij peren, vinden we bij appelen plaatselijke rassen, die zich in afwijkend klimaat niet thuisvoelen. Dit feit op zichzelf wijst reeds in de richting, dat we met het klimaat rekening moeten houden.

In Kent werd in 1928 een kersententoonstelling gehouden, waarbij kersen uit Sittingbourne en Faversham buiten mededinging bleven, omdat zij door het drogere klimaat aldaar achter de North Downs toch doorgaans beter waren. Bedenken we, dat het grote Belgische kersendistrict juist ligt in een regenarm gedeelte en dat Duitsland en Zwitserland als geen andere landen rijk zijn aan kerserassen, dan wekt dat het vermoeden, dat deze fruitsoort in onze droogste gebieden het best thuis zal blijken te zijn. Die behoefte aan droge lucht heeft de krik in zijn bloeiseizoen en daarna tot het rijpen toe.

Ten opzichte van pruimen bestaat de ervaring, dat veel zon en weinig regen gunstig zijn voor de smaak. Zoals de Mirabellen uit de Elzas smaken de onze niet! Men mag aannemen, dat ook voor andere rassen, zeker voor een Reine Claude d'Oullins, die maar amper aroma genoeg heeft, een zonnige streek beter is, dan één waar regen en nevel overheersen.

Verwante opmerkingen zijn te maken voor framboos, rode bes, aardbei, druif en perzik.

De verschillende klimaatfactoren nagaande, moet allereerst gewezen worden op de betekenis van **zomerwarmte**, die een enkele maal schadelijk is, zoals voor de framboos, sommige appels en voor de bloei van laatbloeiende rode bessen, doch meestal een groot voordeel betekent voor het ontwikkelen van die fruitsoorten, die er behoefte aan hebben: late peren, late perziken, druiven, vijgen, amandel, okkernoot.

Een **vroeg beginnende lente** is van voordeel voor het vroege fruit (fruit onder glas, dat dan immers met minder brandstof kan worden gekweekt), maar heel in het algemeen omdat vroeg aan de markt doorgaans hogere prijs betekent. Dus ook voor vroege kersen, aardbeien, vroege appels en peren.

Een **streng winter** kan aardbeien, kwee-onderstammen, perzikbomen en vijgebomen doden. Wel kan de grondsoort en de bemesting daar veel aan toe- of afdoen, maar wie ervaring heeft, zal toch ook de winter-schade aan fruit, dat goed werd behandeld, wel kennen. Trouwens niet alleen doodvriezen, ook invriezen, vorstwonden en bevriezen van bloesem in de winter, zijn onaangenaam.

Over de betekenis van **nachtvorst** behoeft niet veel gezegd te worden. Bijna al ons fruit staat eraan bloot en de nachtvorstgevaaren zijn in het land van zeer ongelijke grootte.

Met betrekking tot het **zonlicht** zou misschien de algemene opmerking mogen worden gemaakt, dat het verschil in daglengte in ons land weliswaar klein is, maar dat de uren zonneshijn en lichtintensiteit toch verschillend zijn. Men kan aannemen, dat, ruw gesproken, de zonneschijnverdeling over ons land juist andersom is als de regenverdeling en waar dadelijk de voordelen van regenarme perioden zullen worden nagegaan, worden tevens die van veel zon besproken. Zonlicht loopt voor een groot gedeelte ook evenwijdig met zonnewarmte en het is nogal moeilijk uit te maken of het een of het ander de eigenlijke oorzaak is van zekere gewenste of ongewenste resultaten. Voor de bloei is zonlicht zeker op zich zelf gunstig, daar de bijen dan beter vliegen.

De **vochtigheid van de lucht** is stellig van belang. Droge lucht is goed voor de kersen en voor alle fruit, dat neigt tot meeldauw, zoals de perzik, druif, aardbei. Tevens is het goed voor rassen, die sterk vatbaar zijn voor schurft en bevordert in het algemeen een goede bestuiving. Men meent ook dat monilia minder gevaarlijk is, wanneer de lucht droog is. Daarentegen is vochtige lucht goed voor veel appels en bij glasteelt, omdat het 't spintgevaar minder groot maakt.

Regen schaadt door het vuilspatten van bessen en aardbeien en het doen barsten van kersen, met name vlezige krieken en diverse pruimen, alsmede bepaalde rode bessen. Hij vergroot het gevaar voor ziekten, speciaal moniliarot en schurft en bij frambozen vuur en callusziekte. Anderzijds is regen voor de groei der planten onmisbaar en bij gebrek aan regen verspelen we vaak appels en peren, die afvallen. Een droge zomer is voor het aardbeigewas nadelig. 't Is duidelijk, dat de regenverdeling over de zomermaanden van meer gewicht is dan de totale hoeveelheid regen, want ons klimaat is dooreengenomen ruimschoots vochtig.

Sneeuw is 'nuttig als grondbedekking voor peer op kwee en voor aardbei, maar over sneeuwvalverdeling in ons land is niets anders te zeggen, dan dat continentale klimaten meer sneeuw plegen te hebben dan zee-klimaten. Vermoedelijk valt dus in het Oosten meer sneeuw dan in het Westen.

Hagel is alleen maar schadelijk. Vanaf de bloei tot in de herfst. Afgezien van de streek bij Vaals, komen er in het Zuiden minder hagelbuien voor dan in het Noorden. Hagel in de bloeitijd is het minst veelvuldig langs de kust.

Dat de wind ons fruit doet schuren en afgooit, dat de boom kan omwaaien en takken kunnen worden afgerukt, is overbekend. Maar ook in de bloei is wind schadelijk, o.m. omdat de bijen er bang voor zijn en dat veel wind veel brandstof voor het fruit onder glas eist, weet iedere stoker.

Het is moeilijk te schatten, hoe erg de wind zich doet gevoelen; maar dat op de Waddeneilanden haast geen fruit voorkomt, houdt stellig met de sterke wind verband. Mede ook met de zoutdeeltjes, die hij meesleept. In Beverwijk is, lang geleden, de boomgaardteelt door storm aan haar eind gekomen. Met windschutten is inmiddels nog wel iets te bereiken. Tegenover de nadelen van deze wind staan ook grote voordelen; waar de wind vrij spel heeft, is het nachtvorstgevaar minder groot, dauw en regen drogen eerder op en de gevaren voor ziekten worden kleiner. De onkruidbestrijding slaagt beter, waar de wind toegang heeft.

Evenzeer als de grotere districten verschillend klimaat hebben, is dit het geval voor plaatsen op korte afstand gelegen onder invloed van de terreingesteldheid. Wat een windschut doet om de kracht van de storm te breken, om een tuin warmer te maken en de lucht vochtiger, wat een naar 't Zuiden gekeerde muur doet voor de warmte van daartegen geplant fruit, is algemeen bekend. In verband met nachtvorst zijn gevaarlijk: dalen, laagten, diepe polders, windbrekers, vooral die aan de Oostzijde, veengrond, losbewerkte grond en in de omgeving liggende graanvelden. Gunstig werken daarentegen de nabijheid van veel gebouwen, hoog overwelfend geboomte, waar de wind onderdoor speelt, nabije grote wateren, in de buurt liggende laagten, waarin de koude lucht kan afvloeien. Hellingen naar 't Noorden zijn koud, die naar het Zuiden warm.

INDELING VAN HET FRUIT IN VIER GROEPEN

- A** zijn de **Aanbevelenswaardige rassen**. Zij vormen het algemene Nederlandse sortiment. Om bepaalde redenen, b.v. in verband met grond, plaatselijk klimaat, bestuiving, handel e.d. zal men er wel eens een ras moeten uitlichten en eventueel vervangen door een ander, dat plaatselijk misschien beter voldoet. Dit behoort dan tot het
- B** **Aanvullende sortiment**, waarvan men in zekere omstandigheden, b.v. voor plaatselijke afzet, voor een bepaalde bestuiving, met grote zorgvuldigheid, op afwijkende grond of anderszins heel goede resultaten verwacht, doch die in het algemeen minder geschikt zijn dan de rassen van groep A.
- C** **Beproevenswaardige rassen**, waarvan soms weinig bekend is, dan waar alleen plaatselijk ervaring is opgedaan. De vermelding in groep C moet in het algemeen niet als een aanbeveling worden opgevat. Veeleer is de bedoeling om de fruitteler tot voorzichtigheid te manen en de aanplanting te beperken tot proefnemingen. De kans is aanwezig, dat een ras van C naar B of A verhuist, doch ook dat het vroeger of later van C gaat naar
- D** de lijst van de **Niet-aanbevolen rassen**. De redenen waarom een ras onbruikbaar wordt genoemd zijn nu eens zijn algemeen opgemerkte ongeschiktheid voor ons klimaat of onze grond, zijn mindere productiviteit, zijn slechte kwaliteit, die de reputatie van ons fruit zou schaden, dan weer de onbekendheid of de algehele onmogelijkheid om er voortplantingsmateriaal van te verstrekken. Degradatie naar D wordt éénmaal gemotiveerd. Daarna worden de rassen van D niet meer genoemd.

BESCHERMING VAN DE KWEKERSEIGENDOM VAN NIEUWE RASSEN VAN FRUITGEWASSEN

Sinds 2 Januari 1946 bestaat de mogelijkheid, dat nieuwe rassen van tuinbouwgewassen in het Centraal Rassenregister van de Raad voor het Kwekersrecht worden ingeschreven. Indien voor een bepaald ras tot inschrijving kan worden overgegaan, worden aan de winner ervan zekere rechten toegekend.

Om echter voor deze inschrijving in aanmerking te komen, moet het ras **nieuw** zijn, hetgeen inhoudt, dat het aan de volgende voorwaarden moet voldoen:

1. Op het tijdstip van de indiening van de aanvraag mag nog geen voortkwekingsmateriaal van het ras in de handel zijn gebracht.
2. Het aan te melden ras moet in voldoende mate raszuiver zijn.
3. Het in te schrijven ras moet zich voldoende van reeds bestaande rassen onderscheiden.

Het ras moet op bovenstaande punten worden onderzocht, hetgeen in het algemeen wordt uitgevoerd door het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen. Heeft de kweker een nieuw fruit-ras gewonnen, en wil hij daarop bescherming aanvragen, dan moet er met nadruk op worden gewezen, dat hij dit vóór dat tijdstip niet in de handel mag brengen. Het in beproeving geven aan verschillende proeftuinen e.d. is hier vanzelfsprekend van uitgezonderd. Voorts kan hij zich voor een oriënterend oordeel over het nieuwe ras met bovengenoemd Instituut in verbinding stellen, waardoor het onderzoek, dat later — na de aanmelding — moet worden uitgevoerd en dat speciaal bij fruitgewassen langdurig kan zijn, aanzienlijk bekort kan worden.

Verdere inlichtingen omtrent aanmelding, kosten enz. worden verstrekt door de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhout 215, 's-Gravenhage.

VERKLARING VAN ENKELE VAKTERMEN

Diploïde, triploïde etc.

Wanneer zich cellen in wortels, stengels en bladeren delen, lost zich even vóór de deling de celkern op in een aantal kernlissen of chromosomen, die zich daarna overlans delen. Ieder van de beide nieuwe cellen krijgt één helft van elk chromosoom. Die helften groeien daarna aan tot volledige kernlissen. Het aantal chromosomen blijft dus standvastig in alle cellen van de genoemde organen en in de ongeslachtelijk gekweekte variëteit is ook datzelfde aantal, behoudens zeldzame uitzonderingen, steeds aanwezig. Voor de verschillende rassen en bastaarden kan het echter verschillend zijn. Bij gewone frambozen is het 14, bij Loganberry echter 42, bij Veitchberry 28, bij Mahdi 21. Steeds echter bij deze *Rubus* een veelvoud van het grondtal 7. Met betrekking tot dat grondtal kunnen zich nu de volgende gevallen voordoen:

aantal chromosomen	7	(is grondtal)	haploïde	
"	"	14 (2 x	"	) diploïde (het normale geval)
"	"	21 (3 x	"	) triploïde
"	"	28 (4 x	"	) tetraploïde
"	"	35 (5 x	"	) pentaploïde
"	"	42 (6 x	"	) hexaploïde
enz.				

Bedraagt het aantal chromosomen iets anders dan een veelvoud van het grondtal, dan spreekt men van **aneuploidie**. Bij *Rubus* is daarvan geen voorbeeld bekend; bij zoete kersen komen verschillende gevallen voor. Bij frambozen is het grondtal 7, bij ons steenfruit 8, bij appel, peer en waarschijnlijk ook kweeper 17 (vermoedelijk ontstaan uit 14), bij druif 19, aardbei 7, *Vaccinium* 12, *Ribes* 8.

De kennis van het aantal chromosomen is voor de fruitteler op zich zelf niet van belang, wel voor de fruitzaaier, maar ook is gebleken, dat het aantal kernlissen zekere aanwijzingen geeft bij allerlei fruit omtrent verdere gedragingen van de boom. Bij pitfruit gaat triploïdie gepaard met slecht stuifmeel en slecht zaad, zwakgroeiende zaailingen, kloeke vrucht, die bij appels rijk is aan vitamine C.

Bij *Rubus* is een oneven veelvoud van het grondtal van de chromosomen bijna gelijkkluidend met onvruchtbaarheid.

Aneuploidie pleegt door slechte groei te worden vergezeld (bij kersen niet altijd). Aneuploïde planten hebben vaak slecht stuifmeel.

Falso.

Ten onrechte.

Parthenocarpie.

Vorming van vruchten, zonder dat te voren de in het vruchtbeginsel aanwezige eitjes zijn bevrucht. Parthenocarpisch fruit heeft daardoor geen volgroeide pitten.

Vitrose.

Ook wel smalbladigheid, een steenvruchtziekte, die algemeen als virus-ziekte wordt opgevat (zie K. M. Smith, Textbook of Plant Virus diseases, 1937, sub Prunus virus 6).

Zelfsteriel.

Zelfs bij ruime bestuiving met eigen stuifmeel geen zaad producerend, hetgeen in de meeste gevallen gelijk staat met ook geen vruchten leverend.

Zelffertil.

Bij bestuiving met eigen stuifmeel zaden en vruchten voortbrengend.

Intersteriel.

Zelfsteriele rassen kunnen soms ook met elkaars stuifmeel geen zaden voortbrengen en heten dan intersteriel (onderling onvruchtbaar). Gevallen, wanneer rassen alleen daarom elkaar niet wederzijds aan goed werkend stuifmeel helpen, omdat de bloeitijd te veel uiteenloopt, zijn niet als gevallen van intersteriliteit aangemerkt.

Jonathanspot.

Hieronder verstaat men rondachtige, bruine of zwarte vlekjes in de schil van de appel. Dit verschijnsel wordt ook vaak met lenticelvlekken aangeduid en komt o.a. veel voor op sterk gekleurde vruchten van de Jonathan.

Lage-temperatuurbederf.

Bij lange bewaring van appels even boven het vriespunt, komt het vaak voor, dat het vruchtvlees langzaam aan bruin en voos wordt.

Rotstip.

De praktijk verstaat onder rotstip oppervlakkige stippen of vlekjes, welke tot rotting overgaan. Meestal zijn het secundaire schimmelaantastingen van verschillende aard, die van lenticellen (vlekken) kunnen uitgaan.

Scald.

Bij bewaring van appels en peren komt het soms voor, dat de schil een oppervlakkige bruinkleuring vertoont en gemakkelijk af te wrijven is. Dit verschijnsel wordt veroorzaakt door vluchtige stoffen, welke in de vrucht zelf gevormd worden. In vele gevallen is scald door wikkeling in geolied papier te voorkomen.

PITVRUCHTEN

Appelonderstammen

TABEL VAN DE VOORNAAMSTE EIGENSCHAPPEN
VAN DE APPELONDERSTAMMEN

Onderstam	Groei-kracht onderstam	Groei-kracht ert	Vruchtbaar- heid ent	Veran- kering	Gebruikswaarde
1. M. I	zeer sterk	meestal sterk, soms matig	tamelijk vroeg intre- dend en zeer groot	stevig	goed voor blijver en wijker
2. M. II	tamelijk sterk	tamelijk sterk	tamelijk vroeg intre- dend en zeer groot	behoor- lijk	goed voor blijver en wijker
3. M. III	tamelijk sterk	variëert van sterk tot matig	behoorlijk		niet aanbevolen
4. M. IV	matig	begin tame- lijk sterk, later matig	vroeg in- tredend en zeer groot	op jonge leeftijd onvol- doende, later matig	goed voor wijker, doch ook bruikbaar voor blij- ver
5. M. V	tamelijk sterk	tamelijk sterk	voldoende		niet aanbevolen wegens kaligebrekkers verschijnselen
6. M. VI	sterk	variëert van tamelijk sterk tot zeer sterk	behoorlijk		niet aanbevolen
7. M. VII	tamelijk sterk	matig	vroeg intre- dend en zeer groot	matig	komt naar voren als een halfzwakke onderstam voor wijkers als vervan- ger van M. IV
8. M. VIII	zeer zwak	zeer zwak en horizon- taal	zeer vroeg intredend en zeer groot	zeer zwak	niet aanbevolen, ofschoon hij op zware klei mis- chien beter voldoet dan M. IX

Onderstam	Groei-kracht onderstam	Groei-kracht ent	Vruchtbaar- heid ent	Veran- kering	Gebruikswaarde
9. M. IX	zeer zwak	zeer zwak en horizon- taal	zeer vroeg intredend en zeer groot	zeer zwak	aanbevolen als echte wij- ker voor lichte klei, zavel en goede zandgrond
10. M. X	sterk	sterk	voldoende	stevig	niet aanbevolen
11. M. XI	sterk	sterk	midde- lmatig vroeg intredend en groot	stevig	wordt in Nederland als een behoorlijk sterke en goede onderstam be- proefd, voor struiken
12. M. XII	zeer sterk	zeer sterk	zeer laat intredend en dan be- hoorlijk	zeer stevig	niet aanbevolen, tenzij voor zeer vruchtbare rassen; vermeerderd moeilijk
13. M. XIII	zeer sterk	sterk	laat intre- dend en dan vrij groot	stevig	wordt alleen in Neder- land beproefd als ver- vanger van zaailing; voor hoogstam niet altijd vol- doende verankerd
14. M. XIV	zeer sterk	sterk	laat intre- dend en dan vrij groot	stevig	niet aanbevolen
15. M. XV	zeer sterk	sterk	laat intre- dend en dan vrij groot	stevig	niet aanbevolen
16. M. XVI	zeer sterk	zeer sterk	laat intre- dend, maar dan groot	zeer stevig	algemeen aanbevolen ter vervanging van zaailing; wordt voor hoog- en halfstam beproefd
17. M. Crab C	zeer sterk	zeer sterk	tamelijk laat en dan groot	zeer stevig	in Engeland aanbevolen voor hoogstam in plaats van zaailing
18. Zaailing	zeer va- riërend; door se- lectie blijven de ster- ke en meest gezonde onder- stammen over	door selectie variërend van sterk tot bijzon- der sterk	meestal laat intredend en sterk variërend	zeer stevig	weinig aanbevolen; de zeer sterke groei maakt hem geschikt voor hoog- stam; wordt langzaam verdrongen

BESCHRIJVING VAN DE APPELONDERSTAMMEN

Nog steeds ent men de gewone appelrassen bijna uitsluitend op appelonderstammen. De onderstammen, die verkregen worden door het uitzaaien van zaad, worden zaailingen genoemd, en die, welke door afleggen en stekken worden vermeerderd, typen en klonen. Men is hierbij niet altijd van één plant uitgegaan, maar van enkele en spreekt daarom van type, in tegenstelling met klonen, waarbij men van één enkele plant is uitgegaan.

Zaailing.

De oorsprong van het zaad bepaalt de waarde van de zaailingen. In het algemeen kunnen we het volgende opmerken. Zaailingen van diploïde rassen groeien beter en regelmatigiger dan die van triploïde rassen.

Verder kan het zaad afkomstig zijn van:

- 1) zoete appelrassen, waaraan men vroeger de voorkeur gaf.
- 2) zure appelrassen, waarvan men een willekeurig mengsel in de laatste oorlogsjaren noodgedwongen heeft moeten gebruiken. De zaailingen hiervan groeien vaak slecht en onregelmatig.
- 3) zaailingen van ciderappels uit Frankrijk en Spanje. De zaailingen hiervan afkomstig, hebben de roep goed en regelmatig in groei te zijn en worden tegenwoordig graag gebruikt. Het is echter een open vraag, welk zaad het beste is.

De groeikracht van de zaailingen varieert van zwak tot zeer sterk, maar door selectie in de onderstammenkweekerijen blijven de sterke en zeer sterke en meest gezonde onderstammen over. Verankering is bijna altijd zeer stevig te noemen. In het algemeen is de groei-kracht van de ent op zaailing zeer sterk. De vruchtbaarheid treedt

echter laat in, doch is dan meestal tamelijk goed.

Het is te begrijpen, dat gemakkelijk te vermeerderen selecties uit de zaailingen beter kunnen zijn dan het ongeselecteerde zaaisel, waarin meestal veel verschil zit. De zeer sterke groei maakt, dat ze nog zeer veel gebruikt worden voor hoogstammen en voor vruchtbare rassen op struik. Sterk groeiende en laat vruchtbare rassen (b.v. Boskoop) zijn als struik op zaailing onder bepaalde omstandigheden niet vruchtbaar genoeg.

Over het algemeen groeit de zaailing op alle gronden, maar geeft een te sterke groei voor wijker. De gewenste boomaafstand op zaailing is voor sterke groeiers 9-11 m, voor tamelijk sterke groeiers 7-9 m, voor tamelijk zwakke groeiers 6-7 m.

Het gebruik van deze zeer variërende onderstam neemt sterk af en wordt verdrongen door de vegetatief vermeerderde onderstammen. Het is nog maar ruim 30 jaar geleden, dat de grote naamsverwarring onder de vegetatief vermeerderde onderstammen door het onderzoek van East-Malling en van Wageningen is opgelost. Bepaalde vormen zijn nu bekend onder de nummers, die East-Malling er aan gegeven heeft.

M. I. Broad-leaved English Paradise.

Van Engelse herkomst. Vermeerderd gemakkelijk en vormt een horizontaal verdeeld wortelgestel, verankert stevig en groeit ongeënt zeer sterk.

De ent groeit sterk tot tamelijk sterk en is reeds tamelijk vroeg zeer goed vruchtbaar. Zeer geschikt voor blijver (struik) en voor vruchtbare rassen ook als wijker. Gewenste boomaafstand op M. I is voor sterke groeiers 7-9 m, voor tamelijk sterke groeiers 6-7 m, voor

tamelijk zwakke groeiers 4-6 m. In Zeelands proeftuin de beste onderstam voor de Boskoop. Zou in Engeland op droge grond minder goed groeien. In Nederland klaagt men hier niet over.

Zou in de Betuwe goed voldoen, beter dan M. II.

Volgens Engels onderzoek¹⁾ bevoordert deze onderstam grootte en kleur van de vruchten gunstig, terwijl de vatbaarheid voor schurft op M. I groter zou zijn dan normaal. Bevalt in Nederland goed.

M. II. Doucin (niet Doucin Amélioré M. V).

Wortelt op de moerbedden slecht. Vormt een in alle richtingen goed verspreid wortelgestel en valt op door het geringe aantal fijne worteltjes. Verankert behoorlijk, doch een paal is op jonge leeftijd noodzakelijk.

De ent groeit tamelijk sterk en is tamelijk vroeg reeds zeer goed vruchtbaar.

Zeer geschikt voor kleine blijver in intensieve beplantingen. Voor vruchtbare rassen ook een goede wijkeronderstam. Voor Cox's Orange Pippin zeer geschikt.

Gewenste boomaafstand op M. II is voor sterke groeiers 7-8 m, voor tamelijk sterke groeiers 6-7 m, voor tamelijk zwakke groeiers 4-6 m.

Voldoet volgens Ir J. D. Gerritsen op rivierklei in de Betuwe minder goed.

Volgens Engels onderzoek¹⁾ geeft deze onderstam matig gekleurde vruchten, terwijl de schurftaantasting normaal zou zijn. Een zeer veel gebruikte onderstam, die in Engeland, evenals in Nederland op niet te zware gronden, goed voldoet.

M. IV. Holstein Doucin.

Wortelt op de moerbedden goed aan en geeft opmerkelijk veel scheuten, doch groeit maar matig. Vormt een eenzijdig en ondiep wortelend wortelgestel van grovere en fijne wortels. Beworteling is op jonge leeftijd onvoldoende, later matig. De ent groeit de eerste jaren tamelijk sterk, doch na enige jaren

maar matig. Is tamelijk vroeg zeer goed vruchtbaar. Zeer geschikte wijkeronderstam voor vruchtbare rassen (b.v. Cox's Orange Pippin), mits niet te dicht geplant. Geschikt voor kleine blijver in zeer intensieve beplantingen. Gewenste boomaafstand op M. IV is voor sterke groeiers 6-7 m, voor tamelijk sterke groeiers 5-6 m, voor zwakke groeiers 4-5 m. Voldoet op de rivierklei, zeeklei, zand- en zavelgronden goed. Voldoet op de proefvelden in Nederland en Engeland goed, doch de minder goede beworteling vindt men een nadeel, hetgeen in Denemarken geen onoverkomelijk bezwaar blijkt te zijn. De enten waaien gemakkelijk af. Volgens Engels onderzoek¹⁾ bevoordert deze onderstam grootte en kleur van de vruchten gunstig, terwijl de vatbaarheid voor schurft minder zou zijn dan normaal. Goede wijkeronderstam.

M. VII.

Tot nu toe een weinig gebruikte onderstam. Nu de grotere vatbaarheid voor wortelknobbel practisch geen bezwaar blijkt te zijn, wordt de geschiktheid voor wijker verder nagegaan. Vormt een ondiep wortelend, soms eenzijdig wortelgestel van grovere en zeer vele fijne wortels. Wortelgestel lijkt veel op dat van M. IV, maar zou iets beter verankerd zijn.

De ent groeit matig sterk, meestal zwakker dan op M. IV, maar toch nog veel sterker dan op M. IX. Vroeg en zeer goed vruchtbaar. Beproevenswaard als wijkeronderstam.

Volgens Engels onderzoek¹⁾ zijn de vruchten op M. VII groter en beter van kleur dan normaal. Naar aanleiding van de goede proefveldresultaten wordt de onderstam in Engeland en Nederland verder beproefd.

M. IX. Paradise Jaune de Metz. Gele Paradijs.

Wortelt op de moerbedden goed, maar geeft weinig scheuten. Groeit zwak. Vormt een zeer zwak en

zeer slecht verankerd en broos wortelgestel. Moet blijvend vastgezet worden. Verdraagt verplanting, ook op oudere leeftijd, opmerkelijk goed en kan zodoende enkele keren als wijker dienst doen.

De dikte van de bast is in verhouding tot de houtdikte opvallend groot. Mogelijk is dit een van de redenen, dat deze onderstam bijzonder graag door woelmuizen wordt afgeknaagd.

De ent groeit zeer zwak, zodat alleen flink groeiende rassen hierop thuis horen. Ent is zeer vroeg en bijzonder vruchtbaar. Zeer geschikt voor kleine wijker en is in dit opzicht nog door geen enkele onderstam te vervangen. Ook voor snoeren en spil veel gebruikt. Wordt $\pm$ 2—3 m breed en schaaft de blijvers zeer weinig, temeer daar de struik zeer laag blijft. Eist een sterke snoei en zwart gehouden grond met een goede structuur.

Voldoet op lichte zeeklei en prima zandgrond goed, maar geeft op de rivierkleigronden bijna altijd grote teleurstellingen.

De vruchten zijn op M. IX groter, beter gekleurd en rijker aan suiker dan normaal. De grote vruchten zijn ongeveer een week eerder plukrijp en kunnen meestal minder lang dan normaal worden bewaard. Op deze onderstam zou de vatbaarheid voor schurft normaal zijn, voor kanker en bladluis iets groter, voor stip en hazenaantasting opvallend groot. Goede, maar zeer zwakke onderstam, welke zeer veel arbeid vraagt.

M. XI. Grüner Doucin.

Vermeerdert gemakkelijk, doch vertoont in de kwekerij veel wortelknobbel. Groeit sterk en vormt een goed verankerd, horizontaal wortelend wortelgestel. De enten op M. XI veredeld, groeien sterk, zijn middelmatig vroeg en dan goed vruchtbaar. Zeer geschikt voor tamelijk sterke, blijvende struiken, doch ook voor wijkers, indien de rassen maar zeer vruchtbaar zijn. Gewenste boomafstand op M. XI is voor sterke groeiers 8—9 m, voor

tamelijk sterke groeiers 7—8 m, voor tamelijk zwakke groeiers 5—7 m. Proefveldresultaten zijn behoorlijk. Beproeverswaard.

M. XIII. Zaailing Späth.

Vermeerdert zeer makkelijk. Groeit niet geënt zeer sterk. Vormt een stevig verankerd wortelgestel, maar is voor zeer sterk groeiende rassen, zoals Bramley's Seedling als hoogstam niet sterk genoeg verankerd.

De enten groeien sterk, zijn laat, maar dan vrij goed vruchtbaar. Geschikt voor sterke, blijvende struiken en kan voor zeer vruchtbare rassen ook als wijkeronderstam dienst doen. Gewenste boomafstand op M. XIII is voor sterke groeiers 8—10 m, voor tamelijk sterke groeiers 7—8 m, voor tamelijk zwakke groeiers 5—7 m. Volgens Engels onderzoek¹⁾ zou M. XIII de goede kleur van de vruchten bevorderen en de vatbaarheid voor schurft doen afnemen.

Blonk op de poefvelden niet uit door zijn vruchtbaarheid. Wordt alleen in Nederland beproefd en geplant als vervanger van de zaailing.

M. XVI. Ketziner Ideal.

De onderstam groeit zeer sterk en vormt een zeer stevig verankerd wortelgestel en is daardoor geschikt voor hoogstam.

De enten groeien op deze onderstam zeer sterk, ongeveer zo sterk als de gemiddelde zaailing en zijn laat, maar dan goed vruchtbaar. De vruchtbaarheid treedt op M. XVI vroeger in en is vaak beter dan op zaailing, M. XII en M. XIII. Alleen geschikt voor hoogstam en voor blijverstruik. De gewenste boomafstand op M. XVI is voor sterke groeiers 9—11 m, voor tamelijk sterke groeiers 7—9 m, voor tamelijk zwakke groeiers 6—7 m.

Wordt in Nederland evenals in Engeland en Duitsland veel geplant als vervanger van de zaailing, daar de groei op M. XVI regelmatig

en de vruchtbaarheid meestal beter is.

M. Crab C.

Wortelt zeer slecht aan. Verankering zou zeer stevig zijn. Rassen op deze onderstam geënt, groeien

zeer sterk. De vruchtbaarheid treedt niet vroeg in, maar veel vroeger dan de zeer sterke groei van de ent zou doen verwachten. De niet laat intredende vruchtbaarheid maakt deze onderstam zeker beproevenswaard.

1) M. H. Moore: Journ. Pom. Hort. Sci., 1930.
W. S. Rogers: East-Malling Ann. Rep., 1925.

Appel

EIGENSCHAPPEN VAN DE APPELRASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom					Bloem			Vrucht						
	Groetkracht	Vroege vruchtbaarheid	Regelmatische vruchtbaarheid	Kg-opbrengst	Resistentie tegen schurft	Resistentie tegen kanker	Bloetijd	Stuifmeelkwaliteit	Kan bestoven worden door No.	Gebruiksperiode	Grootte vrucht	Uiterlijk vrucht	Smaak als handappel	Gebruikswaarde	
A. Aanbevelenswaardige rassen															
1. Yellow Transparent	2	5	4	3	3	1	v	g	2, 4, 5, 13, 14, 17, 29	z	3	3	3	t,k	
2. Early Victoria	3	5	4	5	3	4	m	g	zf, 5	z	3	2	1	k,f	
3. James Grieve	3	5	4	4	3	3	m	g	1, 17, 29	z	3	4	4	t	
4. Manks Codlin	1	5	4	4	3	3	v	g	zf, 1	zh	2	3	2	t,k	
5. Cox's Orange Pippin	3	4	4	2	2	2	m	g	1, 2, 3, 8, 13, 17, 18, 34, 36	h	2	4	5	t	
6. Glorie van Holland	4	3	4	4	3	2	m	g		h	3	4	3	t	
7. Notarisappel	5	2	3	3	2	2	v	sl	1, 5, 17	hw	4	3	4	t	
8. Laxton's Superb	4	3	2	3	2	1	m	g	5, 13, 15, 33, 34	h	3	4	4	t	
9. Bramley's Seedling	5	3	4	5	3	4	m	sl	5, 17, 29	w	5	2	2	k,f	
10. Groninger Kroon	3	4	3	4	2	3	m	g	zf, 46	w	3	3	3	t	
11. Schone van Boskoop (Goudreinette)	5	2	3	4	2	2	v	sl	1, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 22, 24, 28, 29, 36	w	4	3	5	t,k,f	
12. Zoete Ermgaard	4	2	2	3	3	4	l	sl		w	2	3	2	k	
13. Jonathan	3	4	4	4	3	4	m	g	1, 5, 8, 32, 46, 47	w	2	4	3	t	
B. Aanvullende rassen															
14. Pfirsichroter Sommerapfel	2	5	4	4	1	4	v	g	1	z	3	4	2	t	
15. Zigeunerin	2	4	3	3	4	3	v	g	zf	z	4	4	2	t	
16. Bloemeezoet	4	3	3	3	3	4	l	g	zf	z	3	4	3	t,k	
17. Transparente de Croncels	4	3	2	3	1	3	v	g	1, 5, 14	z	4	3	4	t	
18. Allington Pippin	3	4	3	4	2	1	m	g	2, 5	h	3	2	3	t	
19. Zoete Kroon	3	3	3	4	4	4	l	g	zf	h	2	4	3	t,k	
20. Lemoenappel	5	2	3	3	4	4	m	sl	zf?	h	4	3	4	t,k,f	
21. Sterappel	4	1	4	4	3	3	l	g	16, 19, 46	hw	3	5	3	t	
22. Schöner von Nordhausen	3	3	4	3	3	3	m	g		w	2	4	3	t	
23. Renette von Zuccalmaglio	3	4	4	4	3	1	m	g	17	w	2	3	4	t	
24. Present van Engeland	3	5	4	4	3	3	m	g	zf, 5	w	3	3	3	t	

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom						Bloem			Vrucht				
	Groei- kracht	Vroege vruchtbaarheid	Regelmatige vruchtbaarheid	Kg-opbrengst	Resistentie tegen schurft	Resistentie tegen kanker	Bloei- tijd	Stuifmeelkwaliteit	Kan bestoven worden door No.	Gebruiksperiode	Grootte vrucht	Uiterlijk vrucht	Smaak als handappel	Gebruikswaarde
25. Eisdener Klumpke	4	3	3	4	2	2	l	g		w	4	3	2	t,k
26. Koningszuur	3	2	3	3	4	3	l	g		w	3	5	2	t,k
27. Lunterse Pippeling	3	4	3	4	3	4	m	g		w	3	2	3	t,k
28. Keuleman	5	3	3	4	4	4	m	g		w	2	3	2	t,k
C. Beproeverswaardige rassen														
29. Beauty of Bath	3	3	3	3	3	3	v	g	17	z	2	3	4	t
30. Melba	4	3	3	3	3	3	m	g	5, 8	z	4	4	3	t
31. Benoni	3	4	2	3	2	-	v	-		z	2	4	4	t
32. Wealthy	2	4	2	3	4	3	m	g	1, 5, 13	h	3	4	3	t
33. Laxton's Fortune	3	-	-	-	-	-	m	g		h	-	-	-	t
34. Ellison's Orange	3	3	3	3	3	1	m	g	5	h	3	4	4	t
35. Schellinkhout	3	3	4	3	4	3	m	g		h	3	3	4	t
36. Princesse Noble	3	3	4	2	3	4	m	g		h	2	3	4	t
37. Dekkers Glorie	4	-	3	3	4	4	m	g		h	3	3	3	t,k
38. Schone van Iephof	-	-	-	-	-	-	m	-		h	-	-	3	t
39. Reinette van Ekenstein	4	4	4	4	-	-	m	-		h	3	3	3	t
40. May Queen	1	5	4	4	4	4	m	g		w	3	4	3	t
41. Dr Seeligs														
Orangepepping	3	-	3	4	3	2	v	-		w	3	3	3	t
42. Vogelcalville	3	-	-	-	-	4	m	g		w	4	4	3	t
43. Present van Holland	3	4	4	4	4	3	m	-		w	3	3	3	t
44. Winter Banana	4	4	-	3	3	2	m	-		w	4	4	3	t
45. Winston (Wintercheer)	4	4	3	3	3	3	m	-		w	2	3	4	t
46. Lombartscalville	3	4	4	4	2	4	m	g	8, 10, 13	w	3	3	3	t
47. Golden Delicious	4	4	4	4	1	3	m	g	5, 13, 32	w	3	3	4	t
48. London Pippin	3	3	3	3	2	2	m	g	5, 18	w	3	3	3	t

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloei-tijd: v = vroeg; m = middentijds; l = laat.

Stuifmeelkwaliteit: g = goed; sl = slecht.

Kan bestoven worden door No.: zf = zelfertiel. Bijna alle appelrassen dragen met eigen stuifmeel onvoldoende of slecht. Van genoemde combinaties weet men proefondervindelijk, dat ze goed zijn. In het algemeen geven gelijkbloeiende appelrassen met behoorlijk kiemkrachtig stuifmeel met elkaar een voldoende vruchtzetting. Dus men is niet precies op de aangegeven combinaties aangewezen.

Gebruiksperiode: z = zomerappel; h = herfstappel; w = winterappel; zh en hw zijn grensgevallen.

Gebruikswaarde: t = geschikt voor tafelvrucht; k = bijzonder geschikt voor de keuken; f = bij voorkeur gevraagd door de fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE APPELRASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN

1. Yellow Transparent.

White Transparent, Transparente jaune, Weisser Klarapfel, Vitt Klaräpple, Klaraeble en ten onrechte Madeleine. Herkomst: uit het Baltische deel van het oude Tsarenrijk, men meent wel Lijf-land.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; diploïde; goede bestuivers zijn 5, 13, 14, 17 en 29. Groeit tamelijk zwak en vormt een tamelijk kleine, steile boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en behoorlijk. Vrucht middelmatig groot, bleekgroen, later groengeel. Vlees iets knappend, vrij zuur, maar voor deze tijd van het jaar goed smakend. Behoorlijke hand- en moesappel voor eind Juli en begin Augustus. Is voldoende houdbaar. De voortijdige val is geschikt voor appelmoes en wordt goed betaald. Laag suiker- en matig zuurgehalte. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker zeer groot, doch loopt nogal uiteen. Meeldauw. Veel zaagwesp. Veel voortijdige val, welke door besputtingen met groeistoffen is te voorkomen.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen¹⁾, als wijker op sterke en matig groeiende onderstammen. Klei en zand. Wordt in alle fruitstreken van Nederland geteeld ($\pm 3,3\%$ van de veilingaanvoer). Wordt nog altijd veel geplant ($5,1\%$ van de gekeurde bomen²⁾). Of- schoon de kg-opbrengst nogal uit-

eenloopt, moedigt de goede prijs de aanplant voldoende aan. Nog steeds voor die tijd het meest ge- waardeerde ras. De sterke kanker- aantasting maakt het ras minder geschikt voor blijver, maar is voor wijkers geen bezwaar.

2. Early Victoria.

Emneth Early. Herkomst: te Emneth ontdekt en in 1899 door de Fa. Cross te Wisbech in de handel gebracht.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde; zelffertil. Groeit tamelijk sterk, maar vormt door de bij- zonder grote vruchtbaarheid slechts een middelmatige boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en bijzonder goed. Vrucht middelmatig groot met overlangse lijn, lichtgroen en gelijkt wat op Yellow Tr. Vlees zuur. Behoorlijke moes- en fabrieksappel voor de eerste helft van Augustus. Suikergehalte zeer laag, zuurgehalte matig. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker gering, voor bladluig en spint zeer groot, voor stip³⁾ groot. Bij overmatige dracht geeft de boom veel voortijdige val en vertoont dan vaak kaligebrekverschijnselen. Flink snoeien en vruchten dunnen daarom zeer gewenst. Geschikt voor struikvorm en desnoods voor hoogstam; als blijver op sterke en zeer sterke onder- stammen, als wijker op tamelijk sterke en sterke onderstammen. Stelt weinig eisen aan de grond (klei en zand) en voldoet overal goed ($\pm 1,3\%$ van de veilingaan- voer). Wordt veel geplant ($\pm 3,7\%$ van de gekeurde bomen). Ondanks de vroege rijpheid en de gelijkenis met Yellow Tr. wordt de appel in normale jaren maar matig betaald. De bijzonder hoge kg-opbrengst moet de lage prijs goed maken. De matige geschiktheid voor de fabriek zal de aanplant beperkt doen zijn.

Red Victoria zou een roodvruchtige

1) Indeling in zwakke en sterke onder- stammen:

zwakke onderstammen	M. IX
matig groeiende onderstammen	M. VII en M. IV
tamelijk sterke onderstammen	M. II en M. I
sterke onderstammen	M. I, M. XI en M. XIII
zeer sterke onderstammen	M. XVI, Crab C en Zaailling

2) Dit cijfer geeft aan in welk percentage het ras door de N.A.K.B. gekeurd werd in de jaren 1941 tot en met 1943.

3) Voor een verklaring van deze en andere „bewaarzicken“, zie blz. 18.

knopmutant zijn van de Early Victoria, maar wijkt in meerdere punten van dit ras af. Wordt in Engeland niet als een verbetering beschouwd.

3. James Grieve.

Herkomst: gewonnen door J. Grieve en in 1890 door het Schotse kwekershuis Dickson te Edinburgh in de handel gebracht. O.a. door Wed. P. de Jongh te Goes in Nederland geïmporteerd.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; goede bestuivers zijn 1, 17 en 29. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote, regelmatig gevormde boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, lichtgeel met zwakke blos, fraai. Vlees zeer zacht (voorzichtig plukken). Zeer goede handappel en behoorlijke moesappel voor eind Augustus en eerste helft van September. Rijk aan vitamine C. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker tamelijk groot, voor zaagwesp zeer groot, voor wormstekigheid tamelijk groot. Vorstringen. Gevoelig voor Cal. pap. Valt voortijdig. Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op tamelijk sterke, matig groeiende en zwakke onderstammen. M. IX goed voor een zeer kleine boom en cordon. Voldoet in alle streken van ons land. Klei en zand. Deze prima zomerappel wordt zeer veel geplant ($\pm 5,8\%$ van de gekeurde bomen). Door een vergissing is de James Grieve hier en daar verkocht en verspreid onder de naam Benoni. De James Grieve heeft evenals de Redcoat Grieve gekarteld blad. Verder vormt de James Grieve een langwerpig blad, smalle steunblaadjes, slanke, weinig behaarde knoppen, rood hout, een brede boom en brede vruchten, in tegenstelling met de Benoni (zie 31).

Redcoat Grieve gelijkt veel op de James Grieve, maar vormt roodgekleurde vruchten. Door H. Jones, Letchworth, Herts., in de handel gebracht. Wordt om zijn gekleurde

vruchten en betere vruchtbaarheid als een verbetering van de James Grieve beschouwd (National Fruit Trials).

Rosamund is ook een mutant van de James Grieve met rode vruchten, geselecteerd door Paget Norbury.

4. Manks Codlin.

Herkomst: door Kewley op het eiland Man gewonnen. Droeg voor het eerst in 1815. Deutschl. Obst. Bloeit vroeg; stuifmeel goed; diploïde; zelffertil. Groeit zwak en vormt een kleine boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk klein, bleekgroen, soms met zwakke, ongestreepte blos. Vlees vast en lichtzuur. Matige handappel en behoorlijke moesappel voor September en eerste helft van October. Geschikt voor appelbollen. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering, voor meeldauw tamelijk groot, voor zaagwesp groot. Weinig dragende bomen geven soms veel misvormde en holle vruchten. Eist een sterke vruchtdunning en flinke snoei.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op zeer sterke onderstammen, als wijker op tamelijk sterke en sterke onderstammen. Stelt weinig eisen aan de grond; klei en zand. Voldoet in alle streken van ons land. Komt veel in Z.W.-Nederland voor als wijker en is daarvoor bijzonder geschikt ($\pm 1,4\%$ van de totale veilingaanvoer). Wordt veel geplant ($\pm 4,1\%$ van de gekeurde bomen), ofschoon er weinig behoefte bestaat aan dergelijke herfstassen. Is wel een betrouwbare broodgever.

5. Cox's Orange Pippin.

Cox's Orange, Cox's Orangen Renette, Orange de Cox. Herkomst: rond 1830 gewonnen door Cox te Colnbrook Lawn, Bucks, Engeland en in 1850 door Ch. Turner in de handel gebracht. Bunyard, Handb.; Deutschl. Obst.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde; zelfsteriel; goede bestuivers zijn 1, 2, 3, 8, 13, 17, 18, 34 en

36. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote, regelmatig gevormde boom. Draagt tamelijk vroeg en tamelijk regelmatig, maar slechts matig veel. Vrucht tamelijk klein, regelmatig van vorm, groen, later geel met fraaie oranje bos. Vlees tamelijk vast, aangenaam zuur en zeer aromatisch. Bijzonder fijne handappel tot Dec., in koelhuis tot half Jan. Gehalte aan droge stof hoog, suiker matig, zuur en vitamine C laag. Vatbaarheid voor schurft, kanker en monilia tamelijk groot en onder bepaalde omstandigheden ook voor stip, rotstip en steelrot. Veel zaagwesp en tamelijk veel bloedluis. Zeer gevoelig voor Cal. pap en koperhoudende middelen. Vertoont veel kaligebrek, vooral op rivierklei. Laat vaak het blad vallen (soms door kaligebrek). In Engeland gevoelig voor nachtvorst. Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en tamelijk sterke onderstammen, als wijker op zwakke, matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. M. IX voldoet alleen op prima gronden. Ook geschikt voor cordon. Op zaailing en op de sterkste typen vaak te kleine vruchten. Voldoet op de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden en West Noord-Brabant goed, op de rivierklei in Midden-Nederland en op vele plaatsen in Noord-Nederland minder goed tot slecht. Stelt hoge eisen aan grond en teler. Wordt in alle fruitstreken van ons land zeer veel geplant en beproefd ($\pm 17,5\%$ van de gekeurde bomen en maakt $\pm 1,2\%$ van de veilingaanvoer uit), maar geeft vaak teleurstellingen. Verdient alleen aanbeveling op de beste gronden in handen van prima vakmensen. De algemeen hoge waardering van de vrucht in binnen- en buitenland moet de matige kg-opbrengst goedmaken.

Crimson Cox zou een Cox's mutant zijn met beter gekleurde vruchten. Pedersen, Danmarks Fruktorter.

6. Glorie van Holland.

Herkomst: zou volgens sommigen

rond 1890 gewonnen zijn door Hazelbag te Rockanje. Maandschr. Ned. Pom. Ver., 1932, p. 96.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit sterk en vormt een vrij grote boom. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, fraaigeel met bos. Vlees lichtzuur. Goede hand- en fabrieksappel tot in December, in koelhuis tot in Januari. Matig suiker-, laag zuur- en laag vitamine C-gehalte. Vatbaarheid voor schurft gering, voor kanker en monilia tamelijk groot. Bloedluis. Vaak schimmel in het klokhuis. Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en matig groeiende onderstammen. Voldoet op zand en klei. Heeft zich van uit de Zuid-Hollandse eilanden verspreid ($\pm 0,9\%$ van de gekeurde bomen). Smaak en uiterlijk van de vrucht, evenals de grote vruchtbaarheid van de boom, doen dit herfstras meer en meer algemeen waarderen.

7. Notarisappel.

Herkomst: rond 1890 gewonnen door J. H. Th. W. v. d. Ham, notaris te Lunten en wereldkundig gemaakt op de tentoonstelling aldaar in 1899.

Bloeit tamelijk vroeg; stuifmeel slecht; met eigen stuifmeel matig dragend; goede bestuivers zijn 1, 5 en 17. Groeit zeer sterk en vormt een grote boom. Draagt tamelijk laat, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht groot, lichtgroen, later geel, soms met bos. Zeer goede, lichtzure handappel tot in December, in koelhuis tot Februari. Behoorlijke keuken- en fabrieksappel. Rijk aan vitamine C. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk groot, voor stip groot. Veel voortijdige val.

Geschikt voor hoogstam, doch ook voor struik; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en matig groeiende onderstammen. Voldoet op klei en zand. Dit goede herfstras wordt in alle fruitstreken

van ons land veel geplant, vooral als hoogstam ($\pm 2,3\%$ van de gekeurde bomen).

8. Laxton's Superb.

Herkomst: vrij nieuwe Cox's Orange nakomeling, gewonnen door het Engelse kwekershuis Laxton.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; matig zelffertil; goede bestuivers zijn 5, 13, 15, 33 en 34. Groeit tamelijk sterk en vormt een middelmatige boom met lange, slappe, neerwaarts hangende takken. Draagt tamelijk vroeg en goed, maar heeft beurtjaren. Vrucht middelmatig groot, groen met bruinrode blos, fraai. Vlees iets minder zuur en aromatisch dan van de Cox's Orange. In October een bijzonder fijne handappel, maar de smaak gaat bij bewafig sterk achteruit. Bewaart tot Januari, in koelhuis tot Februari (grote vruchten niet bewaren wegens moniliagevaar). Vatbaarheid voor schurft, rotstip en stip tamelijk groot, voor kanker groot. Steelrot. Zaagwesp veel. Bij goede dracht vertoont de boom vaak kaligebrekverschijnselen. Gevoelig voor Cal pap. Laat het blad minder gauw vallen dan de Cox's en maakt een gezondere indruk. In Engeland niet erg gevoelig voor nachtvorst.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke, matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. M. IX wordt hiervoor veel gebruikt. Vraagt goede, kalihoudende grond, evenals de Cox's. Wordt in alle streken van ons land veel geplant ($\pm 3,1\%$ van de gekeurde bomen). Stelt iets minder hoge eisen aan grond en teler dan de Cox's. De kg-opbrengst is hoger dan van de Cox's, maar de waardering van de vrucht is minder. De sterke monilia-aantasting op de boom blijkt bij bewaring in koelhuis mee te vallen. De ervaringen zijn in ons land evenals in Engeland goed.

9. Bramley's Seedling.

Triomphe de Kiel. Herkomst: rond het midden van de vorige eeuw gewonnen door Bramley te Southwell (Notts), Engeland. In 1876 in de handel gebracht.

Bloeit middentijds; stuifmeel slecht; triploïde; vraagt vreemd stuifmeel, b.v. van 5, 17 of 29. Groeit bijzonder sterk en vormt een bijzonder grote en brede boom en dik, stevig hout. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en bijzonder goed. Vrucht groot tot zeer groot, onregelmatig van vorm, groen met zwakke blos. Vlees tamelijk vast en zuur. Goede moes- en fabrieksappel en bij schaarste aan fruit op het laatst nog bruikbaar als handappel. Tot Januari bewaarbaar. Bewaart in gas met hoog koolzuurgehalte ruim enkele maanden langer. Beneden 4 gr. C. vatbaar voor „lage-temperatuurbederf”. Na lange bewaring soms scald. Rijk aan zuur en vitamine C, arm aan suiker. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker gering. Bloemen en vruchten zijn gevoelig voor nachtvorst (vorstneuzen). Boom zeer gezond. Geschikt voor hoogstam en struik; voor hoogstam kiest men zeer sterke onderstammen. M. XIII is voor hoogstam te zwak beworteld. Voor struik als blijver neemt men vanwege de uitzonderlijk sterke groei bij voorkeur tamelijk sterke en sterke onderstammen (b.v. M. I). De struik is dan iets vroeger vruchtbaar en past beter in het plantschema. Minder geschikt voor wijker. Stelt lage eisen aan grond en teler. Klei en zand. Komt veel in Zeeland, Groningen en op de Zuid-Hollandse eilanden voor. Wordt nog steeds vrij veel geplant ($\pm 2,5\%$ van de gekeurde bomen). De betekenis van dit ras ligt in zijn gezondheid en productiviteit. Het is een van onze allerbeste keukenappels (in Engeland de beste en meest geteelde moesappel).

10. Groninger Kroon.

Engelse Kroon, Zure Kroon. Herkomst: rond 1875 gevonden door S. H. Brouwer te Noordbroek in

de tuin van Engels. De Greeff, Onze appels en peren.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelffertil. Groeit tamelijk sterk en vormt een vrij grote boom. Draagt vroeg en zeer goed. De neiging tot beurtjaren is met de snoei en vruchtdunning te voorkomen. Vrucht middelmatig groot, gedeeltelijk of geheel rood gestreept. Vlees tamelijk vast, iets droog, zachtzuur. Behoorlijke hand-, keuken- en fabrieksappel tot Januari. In koelhuis een maand langer bewaarbaar. Rijk aan vitamine C. Vatbaarheid voor schurft matig, voor kanker tamelijk gering. Bloedluis en spint. Iets gevoelig voor Cal pap. Meestal gezond. Windvast. Flinke snoei en vruchtdunning vereist om kleine vruchten en beurtjaren te voorkomen.

Geschikt voor hoogstam en struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op tamelijk sterke onderstammen. M. IX is te zwak voor dit ras. Stelt geen hoge eisen aan grond en klimaat en wil in alle streken van ons land groeien. Zand en klei. Komt veel in Groningen, Friesland en de IJsselstreek voor. Wordt nog veel geplant ($\pm 2,0\%$ van de gekeurde bomen), maar wordt in Zeeland niet aanbevolen. Heeft geen grote gebreken, maar ook weinig uitblinkende eigenschappen.

11. Schone van Boskoop.

Gondreinette (falso), Belle de Boskoop, Schöner von Boskoop, Reinette monstreuse (falso), Reinette von Montforte. Nederl. Boomg. no. 16. Onder de bovengenoemde namen komen meerdere typen voor, welke in eigenschappen meestal weinig uiteenlopen.

Bloeit vroeg; stuifmeel slecht; triploïde; vraagt kruisbestuiving; goede bestuivers zijn 1, 4, 5, 8, 13, 14, 22, 24, 28, 29 en 36. Groeit zeer sterk en vormt een zeer grote boom. Draagt tamelijk laat, maar dan zeer goed en vrij regelmatig. Dit is echter alleen bij goede verzorging het geval. Bij slechte verzorging onvruchtbaar. Vrucht groot,

groen, vaak met blos, roestig en ruw. Vlees stevig, friszuur tot het laatst toe. Wordt door velen als onze beste handappel voor de winter beschouwd. Bewaart tot Maart, in koelhuis tot half April. Houdbaarheid loopt sterk uiteen. Bijzonder goede moes- en fabrieksappel. Soms vatbaar voor „lage-temperatuurbederf” en scald. Hoog gehalte aan suiker, zuur, droge-stof en vitamine C. Bijzonder geschikt voor verwerking tot moes, zoete most en gedroogd product. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk groot, voor monilia en meeldauw gering, voor wormstekigheid, blad- en bloedluis groot. Gevoelig voor Cal pap, terwijl koperhoudende middelen veel ruwe en gebarsten vruchten veroorzaken. Eist regelmatige schurftbestrijding. Verdraagt verjongingssnoei uitmuntend. Vraagt luwte.

Geschikt voor hoogstam en ook wel voor struik; als blijver kiest men voor struiken bij voorkeur middelmatig sterke onderstammen, omdat de vruchtbaarheid op zeer sterke onderstammen wel eens te wensen overlaat. In Zeelands proeftuin gaf M. I de allerbeste resultaten voor de Boskoop. Meestal niet geschikt voor wijker, tenzij op M. IX en moet dan enige jaren kunnen blijven staan. Ongeschikt voor spil. Klei en ook wel zand. Is de meest geteelde Nederlandse appel (maakt 22,6% van de veilingaanvoer uit). Winterappel bij uitstek voor onze hoogstamboomgaarden en is bij goede verzorging zeer productief. Wordt zeer veel geplant (12,3% van de gekeurde bomen). De vrucht wordt goed betaald. Men lette op het enthout. Verder komen er enkele typen voor met prachtige roodgekleurde vruchten. De houdbaarheid van deze vruchten zou goed zijn, evenals de vruchtbaarheid van de boom. Hoe de eigenschappen zijn ten opzichte van de gewone Boskoop, is nog niet te beoordelen.

12. Zoete Ermgaard.

Herkomst: onbekend; vermoedelijk

Nederlands. Was in het midden van de vorige eeuw reeds door ons land verspreid. Nederl. Boomg. no. 7. De Zoete Ermgaard van de Bangert is niet de hier bedoelde donkerrode vrucht.

Bloeit laat; stuifmeel slecht. Groeit sterk en vormt een grote boom. Draagt behoorlijk, maar tamelijk laat en onregelmatig (beurtjaren). Vrucht tamelijk klein tot middelmatig, grotendeels of geheel paarsrood. Zoet. Goede potappel tot Maart en in het koelhuis tot half April. Hoog suiker- en zeer laag zuurgehalte. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker gering, voor spint tamelijk groot. Zeer gevoelig voor Cal. pap. Gezond. Windvast. Geschikt voor hoogstam op klei en zand. Van de zoete appelrassen nog het meest aangeplant (0,5 % van de gekeurde bomen). De late en onregelmatige vruchtbaarheid en de matige prijs van het product bevorderen de aanplant niet. Mogelijk dat het tekort aan zoete appels in de toekomst de aanplant zal aanmoedigen.

13. Jonathan.

Herkomst: vóór 1826 gewonnen door Ph. Rick te Woodstock, New York, U.S.A. Hedrick, Apples of New York, 1, p. 172.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; onvoldoende zelffertil; goede bestuivers zijn 1, 5, 8, 32, 46 en 47. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatige boom met zeer slap hangend hout. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk klein, geelgroen met fraaie blos. Vlees tamelijk vast, lichtzuur, de gewone smaak van de Amerikaanse appels. Goede hand-, keuken- en fabrieksappel tot de lente. In koelhuis tot half Mei. Heeft bij bewaring last van rimpelen en de geheel rode vruchten van Jonathanspot. Niettemin is het een bijzonder goede bewaarappel, die bij bewaring weinig uitval geeft en het vervoer goed verdraagt. Bij drogen is de smaak goed, doch de opbrengst maar matig. Laag vitamine C-gehalte. Vat-

baarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker en monilia gering. Zaagwesp, meeldauw en wantsen. Vrij gezond. Gevoelig voor Cal. pap.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke, matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Wordt ook op de oude hoogstammen geënt en vult de kroon dan spoedig. Slappe stamvormer en moet daarom als hoogstam met tussenstam geteeld worden. Bij onvoldoende vruchtdunning en snoei, hetgeen speciaal bij hoogstam het geval is, geeft de Jonathan vaak te kleine vruchten, zodat men beter doet op struiken te planten. Vraagt vruchtdunning. Klei en zand. Wordt overal zeer veel geplant, het meeste van alle rassen ($\pm 12,4\%$ van de gekeurde bomen). Ze geeft een aanvulling op de Boskoop. Vrucht is n.l. langer en beter bewaarbaar en heeft een andere smaak. Vormt met de Boskoop bijna de gehele aanplant van winterappels. Men bedenke echter, dat de vastgestelde prijzen in de afgelopen jaren niet altijd een richtsnoer zijn voor die in de toekomst.

B. AANVULLENDE RASSEN.

14. Pfirsichroter Sommerapfel.

Perzikrode Zomerappel, Persikrödt Sommeräpple. Herkomst: wellicht door J. V. Sickler (1741—1820) uit Frankrijk naar Duitsland gebracht. Deutschl. Obsts.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; diploide; draagt met eigen stuifmeel niet steeds voldoende; goede bestuiver is 1. Groeit tamelijk zwak en vormt een kleine, brede boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, gedeeltelijk of geheel egaal rood gekleurd. Fraai. Smaakt zachtzuur, maar verliest in een week tijd zijn smaak en wordt melig. Laat geplukte vruchten zijn vaak wel fraai gekleurd, doch zijn dadelijk melig; regelmatig doorpluk-

ken gewenst. Tamelijk goede handappel voor de eerste helft van Augustus. Vatbaarheid voor schurft zeer groot, voor kanker gering. Meeldauw, monilia, zaagwesp, bloedluis en spint.

Geschikt voor struik; als blijver op zeer sterke en sterke onderstammen, als wijker op tamelijk sterke onderstammen. Klei en zand. Wordt veel in Zeeland geteeld en wordt in het gehele land tamelijk veel geplant ($\pm 1,4\%$ van de gekeurde bomen). Niet bijzonder gewild, in hoofdzaak niet wegens de slechte duurzaamheid van het product, doch een vervanger is nog niet bekend.

15. Zigeunerin.

Herkomst: voor ruim 40 jaar geleden door het kwekershuis Vallen te Swalmen ingevoerd uit Riga, waar de appel werd gekweekt door Gartendirektor Kuphaldt.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; zelffertil en vormt parthenocarpische vruchten. Groeit tamelijk zwak en vormt een tamelijk kleine, steile boom met weinig vertakt hout. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht groot en zeer fraai rood gestreept. Veel eerste soort. Vlees iets droog, zachtzuur. Matige handappel met meer kleur dan smaak. Rijpt eind Augustus tot begin September. Roodgekleurde vruchten vallen bijzonder vlug. Doorplukken daarom gewenst. Vatbaarheid voor schurft gering, voor kanker tamelijk gering, voor spint en zaagwesp groot. Tamelijk gezond, maar groeit tamelijk zwak en zit dun in zijn hout en blad. Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op tamelijk sterke onderstammen. Klei en zand. Wordt overal geteeld en veel geplant ($\pm 4,2\%$ van de gekeurde bomen). Het verlokkelijk uiterlijk wekt bij het onkundige publiek goede verwachtingen, waaraan de smaak niet beantwoordt. Daarom zullen beter smakende rassen, zoals James Grieve, dit ras op den duur verdringen.

16. Bloemeezoet.

Herkomst: onbekend. Waarschijnlijk 19e eeuws en Gelders.

Bloeit laat; stuifmeel goed; zelffertil. Groeit sterk en vormt een grote boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht middelmatig groot, geelgroen met fraaie, rode streping. Vlees zeer zacht en zoet. Ofschoon het een zoete appel is, wordt hij door sommigen als handappel hoog aangeslagen. September-appel, in koelhuis tot half December. Arm aan suiker en zeer arm aan zuur. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker gering. Spint. Gezond.

Geschikt voor hoogstam. Klei en zand. Komt in de Betuwe en Utrecht zeer veel voor en wordt daar nog wat aangeplant ($0,2\%$ van de gekeurde bomen). De moeilijke vervoerbaarheid en de beperkte bruikbaarheid (voor een goede potappel is de bewaarbaarheid te gering) staan een sterke uitbreiding in de weg.

17. Transparente de Croncels.

Apfel aus Croncels. Herkomst: in 1869 gewonnen door het Franse kwekershuis Baltet te Troyes (Aube). Deutschl. Obsts.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; diploïde; goede bestuivers zijn 1, 5 en 14. Groeit sterk en vormt een grote boom. Draagt tamelijk vroeg, behoorlijk, maar onregelmatig. Bij zeer goede schurftbestrijding regelmatig en goed vruchtbaar. Vrucht groot, lichtgeel, soms met een lichte blos. Vlees zacht, schuimig en lichtzuur. Zeer goede handappel voor September, in koelhuis tot half December. Rijk aan suiker. Vatbaarheid voor schurft zeer groot, voor kanker tamelijk gering, voor monilia tamelijk groot (zwartrot). De grote gevoeligheid voor Cal. pap maakt de schurftbestrijding bijzonder lastig. Een zeer moeilijk ras, dat alleen met grote toewijding een goed product oplevert. Geeft dan echter voldoening. Verdraagt strenge winterkoude opvallend goed.

Geschied voor hoogstam en struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en tamelijk sterke onderstammen. Wordt nog tamelijk veel geplant ($\pm 2,9\%$ van de gekeurde bomen). De moeilijke vervoerbaarheid, de lastige schurftbestrijding en de ongunstige rijptijd manen tot voorzichtigheid met planten.

18. Allington Pippin.

Herkomst: waarschijnlijk in de 2e helft van de vorige eeuw in Zuid-Lincolnshire ontstaan en in 1916 door het kwekershuis Bunyard & Co. te Maidstone in de handel gebracht.

Bloei middentijds; stuifmeel goed; diploïde; goede bestuivers zijn 2 en 5. Groeit tamelijk sterk en vormt een brede, tamelijk grote boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, geelgroen met fletse blos, lelijk. Vlees vast, lichtzuur en zwak aromatisch. Goede, soms minder goede handappel tot December. In koelhuis een maand langer bewaarbaar. Vaak echter in het geheel niet te bewaren. Vitamine C-gehalte matig. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot, voor kanker, monilia en stip zeer groot. Bloedluis. Is een betere groeier dan de Cox's Orange en stelt ook iets minder hoge eisen aan de grond. Geschied voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en matig groeiende onderstammen. M. IX wordt hiervoor veel gebruikt. Klei en zand. Wordt nog tamelijk veel geplant ($\pm 1,7\%$ van de gekeurde bomen). Wordt door sommigen geroemd om zijn flinke opbrengsten, maar wordt door anderen veroordeeld vanwege zijn grote vatbaarheid voor monilia, stip en kanker.

19. Zoete Kroon.

Zoete Winterkroon. Gelijkt op Rozekroon. Herkomst: gevonden door S. H. Brouwer te Noordbroek in de tuin van Van der Molen-Stelmaker

aldaar rond 1870 en door Brouwer rond 1890 in de handel gebracht. Feestg. Tentoonst. Prov. Boomkw. Ver., rond 1908.

Bloei laat; stuifmeel goed; zelffertil. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en goed. Vrucht tamelijk klein, goudgeel met gestreepte blos, fraai. Zoet. Behoorlijke hand- en kookappel tot in December, in koelhuis nog wat langer. In het Zuiden vaak wat korter bewaarbaar. Vatbaarheid voor schurft, kanker en monilia gering. Spint. Wantsen. Glanzigheid. Gezond ook op minder goede gronden.

Geschied voor struikvorm en hoogstam; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Zand en klei. Komt hoofdzakelijk in het Noorden van ons land voor en bevat daar goed ($\pm 0,2\%$ van de gekeurde bomen). Is een zeer gezond, vruchtbaar, zoet appelras. De beperkte houdbaarheid staat de uitbreiding van dit ras enigszins in de weg.

20. Lemoenappel.

Herkomst: rond 1890 gewonnen door J. H. Th. W. v. d. Ham, notaris te Lunteren en wereldkundig gemaakt op de tentoonstelling aldaar in 1899.

Bloei middentijds; stuifmeel slecht; zelffertil, maar misschien is kruisbestuiving toch gewenst. Groeit zeer sterk en vormt een zeer grote boom. Draagt tamelijk laat, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht groot, groen, later geel, met veel roest. Friszuur en gelijkt wel wat op de Boskoop. Zeer goede handappel tot in de winter, in koelhuis tot half Februari. Slechte moesappel. Vatbaarheid voor schurft en kanker gering. Veel voortijdige val. Boom zeer gezond.

Geschied voor hoogstam op klei en zand. Wordt nog steeds geplant ($\pm 0,8\%$ van de gekeurde bomen), ofschoon de Boskoop duurzamere vruchten geeft en bij goede verzorging meestal beter draagt.

Op sommige plaatsen en bij minder goede verzorging is de Lemoen gezonder, waardoor hij daar beter op zijn plaats is dan de Boskoop. Komt in de IJsselstreek veel voor en voldoet daar goed.

21. Sterappel.

Reinette rouge étoilée, Starappel, Sterreinette, Rote Sternrenette, Pomme de Coeur. Herkomst: in 1830 voor het eerst beschreven. Men meent, dat de appel uit Nederland of België afkomstig is, rond Maastricht, Luik of St. Truiden.

Bloeit laat; stuifmeel goed; gaarne kruisbestuiving; goede bestuivers zijn 16, 19 en 46. Groeit tamelijk sterk, maar behoudt deze groei-kracht lang en vormt in het begin een steile, later een grote, breed uithangende boom. Draagt zeer laat, maar dan regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, fraai donkerrood gekleurd. Vlees vast en lichtzuur. Tamelijk goede handappel tot Januari, in koelhuis tot Februari. Het nakleuren van de vruchten doet afbreuk aan de houdbaarheid. Arm aan vitamine C. Het fraaie uiterlijk, de grote vervoerbareid en de houdbaarheid maken haar tot een gewilde handelsvrucht. Vatbaarheid voor schurft en kanker gering; voor stip en wormstekigheid tamelijk groot. Zeer veel voortijdige val. Boom is op hoge gronden zeer gezond. Zou een diep en zwaar wortelgestel vormen.

Geschikt voor hoogstam als blijver. Wordt in Limburg, Gelderland en Utrecht zeer veel geteeld ($\pm 13,5\%$ van de totale veilingaanvoer) en wordt nog veel als hoogstam geplant ($\pm 2,3\%$ van de gekeurde bomen). De late vruchtbaarheid vormt voor de nieuwere fruittuinen wel een bezwaar (wordt in Zeeland ontraden). De goede gezondheid en de regelmatige, goede vruchtbaarheid op latere leeftijd maken het tot een waardevol ras op hoogstam.

22. Schöner von Nordhausen.

Herkomst: gewonnen door Kaiser

te Nordhausen bij de Harz en in 1892 verspreid. Deutschl. Obst. Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en behoorlijk. Vrucht tamelijk klein, groengeel met zachte blos, fraai. Vlees vast en tamelijk zuur. Goede handappel tot Januari, in koelhuis een maand langer bewaarbaar. Veel Gloeosporiumrot. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering. Gezond. Windvast.

Geschikt voor hoogstam en struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke tot zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en matig groeiende onderstammen. Klei en zand. Wordt in kleine hoeveelheden in ons land geplant en beproefd ($\pm 0,5\%$ van de gekeurde bomen). De vruchten zijn vaak te klein en de vruchtbaarheid is maar gewoon; kan hierdoor misschien niet met andere herfststrassen concurreren.

23. Renette von Zuccalmaglio.

Von Zuccalmaglio's Renette. Herkomst: gewonnen door Diedrich Uhlhorn Jr. te Grevenbroich, Rheinland. Waarschijnlijk tussen 1852 en 1870 gezaaid. In 1878 benaamd.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde; goede bestuiver is 17. Groeit matig en vormt een matig grote boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk klein, bij dunnen middelmatig groot, groen, later groengeel, met zeer weinig blos. Zeer goede handappel tot Februari, in koelhuis tot April. Soms echter minder bewaarbaar. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker groot, voor stip tamelijk groot. Bloedluis. Windvast.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Klei en zand. Wordt om zijn vruchtbaarheid en kwaliteit nog steeds gewaardeerd en tamelijk veel geplant ($\pm 0,7\%$ van de gekeurde bomen).

24. Present van Engeland.

Heerappel. Herkomst: onbekend, had reeds in 1863 een aanmerkelijke verspreiding. Besch. Vruchts., 2e reeks, 1863, p. 72.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelffertil. Groeit matig sterk en vormt een tamelijk kleine boom met slap neerhangend hout. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, licht-groen, later bleekgeel. Klokhuis groot. Vlees los, zachtzuur. Goede handappel tot Februari, in koelhuis tot Maart. Soms minder houdbaar door rotstip. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering. Zaagwesp en rotnouzen. Matig windvast. Lastig snoeien. Takken zijn zeer slap en hangen vaak over elkaar naar beneden. Enten met de toppen van de twijgen en ook wel met vruchtbeurzen.

Geschiedt voor hoogstam en desnoods voor struik; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op tamelijk sterke en sterke onderstammen. De hangende groei maakt de struikvorm minder geschikt. Wordt weinig als jonge boom geplant ($\pm 0,04\%$ van de gekeurde bomen), maar wordt hoofdzakelijk op oude bomen geënt. Is hiervoor bijzonder geschikt. Komt veel in West-Friesland, Beemster en de IJsselstreek voor en bevat daar zeer goed. Klei en goede zandgrond.

25. Eisdener Klumpke.

Posson rouge de Hollande, Sabots. Herkomst: misschien uit de omgeving van Eisdén in het Nederlandse taalgebied.

Bloeit laat; stuifmeel goed. Groeit sterk en vormt een grote boom met breed uithangende takken. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht groot met een knobbel bij de steel, groen met rode streping. Vlees zeer stevig en zuur. Tamelijk goede moesappel en matige handappel tot Maart, in koelhuis tot Mei. In enkele gevallen minder bewaarbaar. Suikergehalte zeer laag en zuurgehalte matig. Bij drogen: lage opbrengst,

doch goede smaak. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk groot.

Geschiedt voor hoogstam op goede grond. Komt veel in Zuid-Limburg voor ($\pm 4,2\%$ van de totale veilingaanvoer). Voldoet in grasboomgaarden goed. Wordt weinig geplant ($\pm 0,1\%$ van de gekeurde bomen).

Door mutatie is het Gronsvelde Klumpke ontstaan met roodgestreepte vruchten, terwijl de andere eigenschappen veel op die van Eisdener gelijken.

26. Koningszuur.

Engelse Bellefleur. Herkomst: rond 1840 gewonnen in een boomgaard te Lienden, die later in eigendom kwam van Js. de Kock Aspremont. Maandschr. Ned. Pom. Ver., 1928, p. 35.

Bloeit laat; stuifmeel goed. Groeit sterk en vormt een grote boom. Draagt tamelijk laat, dan regelmatig en goed. Vrucht middelmatig groot, regelmatig gevormd en meestal geheel fraairood gekleurd, sierappel. Vlees hard, sterk, licht-zuur en iets droog. Matige handappel en tamelijk goede moes- en fabrieksappel tot Maart. Matig vitamine C-gehalte. Vatbaarheid voor schurft gering, voor kanker tamelijk gering. Meeldauw.

Geschiedt voor hoogstam op goede gronden in de Betuwe. De zeer fraaie kleur, de uitstekende vervoerbaarheid en bewaarbaarheid van de vrucht moeten de matige smaak goedmaken. Wordt weinig geplant ($\pm 0,1\%$ van de gekeurde bomen).

27. Lunterse Pippeling.

Herkomst: Lunterse zaailing van omstreeks 1900.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit tamelijk sterk, maar vormt door de zeer grote vruchtbaarheid slechts een middelmatige boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Dunnen zeer gewenst, anders beurtjaren. Vrucht tamelijk klein, bij dunnen middelmatig groot, groen met veel roest, later

vaak bruingeel en gelijkt op een groene Boskoop (niet fraai). Vlees vast en friszuur. Goede hand- en moesappel tot April. Matig vitamine C-gehalte en hoog droge stofgehalte. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering. Gezond, zelfs bij verwaarlozing.

Geschiedt voor hoogstam en struik; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. M. IX te zwak voor dit zeer vruchtbare ras. Voldoet op alle gronden, ook op minder goede nog opmerkelijk goed, b.v. in de Geldersche Vallei en op de zandgronden in Groningen en Friesland. Komt vaak voor op verwaarloosde bedrijven en heeft daar last van beurtjaren, gepaard gaande met te kleine vruchten. Snoeien en vruchtdunnen daarom noodzakelijk. Dit zeer vruchtbare ras zal daarom waarschijnlijk ook voor de moderne struikaanplantingen geschikt zijn, zowel voor blijver als wijker. Wordt nog te weinig geplant wegens onbekendheid.

28. Keuleman.

Gueule de Mouton. Is ongeveer een halve eeuw geleden vanuit België ingevoerd. Dufour, Arboriculture Fruitière. De rassen Keulemans, Pigeonnet blanc d'Hiver (Nez de Mouton), Schafnase, welke door A. Leroy beschreven zijn, wijken af van onze Keuleman.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit zeer sterk en vormt een grote boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk klein, groen met zwakke rode strepen. Vlees vast en lichtzuur. Behoorlijke moesappel en zeer matige handappel, welke echter zonder veel uitval tot Mei bewaard kan worden. Bijzonder sterke appel, welke langer houdbaar is dan de Boskoop, Brabantse Bellefleur en Jonathan. Vatbaarheid voor schurft en kanker gering. Spint. Gezond.

Geschiedt voor hoogstam, doch soms ook wel voor struik; als blijver op sterke en zeer sterke onderstam-

men, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Komt veel in de boomgaarden in Limburg en Gelderland voor ($\pm 4,5\%$ van de totale veilingaanvoer).

Wordt nog steeds hier en daar als hoogstam geplant. De matige smaak en geringe grootte van de vruchten zijn wel eens oorzaak geweest van lage prijzen in de herfst. Bij vrije import uit België kan dit gevaar weer actueel worden. Op minder sterke onderstammen is de kwaliteit en vruchtgrootte aanzienlijk beter. Laat veilen raadzaam. Zeer geschikt voor export en wordt daarvoor graag gekocht. De grote duurzaamheid van de vrucht, de gezondheid en de productiviteit van de boom moeten de doorslag geven.

Van dit ras komt ook nog een afwijking met rode vruchten voor, welke even goed zou zijn. Daar de vruchten van de **Rode Keuleman** iets mooier zijn dan van de Groene Keuleman, wordt de Rode Keuleman meestal geplant.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

29. Beauty of Bath.

Herkomst: gewonnen te Bailbrook bij Bath, Engeland en geïntroduceerd door de heren Cooling in 1864. Bunyard, Handb.

Bloeit vrij vroeg; stuifmeel goed; diploïde; vraagt vreemd stuifmeel, b.v. van 17. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote, brede boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht tamelijk klein, regelmatig van vorm, geel met blos. Vlees hard, voldoende houdbaar en goed van smaak. Goede handappel voor half Augustus. Suiker- en zuurgehalte hoog. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering. Monilia. Zeer veel voortijdige val. Gevoelig voor nachtvorst.

Geschiedt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende onderstam-

men. In tegenstelling met de Engelse ervaringen bevalt dit ras in Nederland meestal slecht (voortijdige val, vorstgevoeligheid en middelmatige vruchtbaarheid). In Groningen, Friesland, de IJsselstreek en Brabant zijn de ervaringen beter. De gunstige rijptijd en goede kwaliteit geven dit ras misschien plaatselijk nog reden van bestaan ($\pm 0,2\%$ van de gekeurde bomen).

30. Melba.

Herkomst: gewonnen op het Centr. Proefstation te Ottawa, Canada. Droeg voor het eerst in 1899. Taylor, Apples of England. Bloeit middentijds; stuifmeel goed; matig zelffertil; goede bestuivers zijn 5 en 8. Groeit sterk en steil. Draagt tamelijk vroeg en goed, maar heeft last van beurtjaren. Vrucht groot, bleekgroen met schitterende bloes. Vlees zacht. Goede handappel voor 2e helft van Augustus. Bewaart kort. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot, voor kanker tamelijk gering. Monilia. In Engeland niet gevoelig voor nachtvorst. Geschikt voor blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en matig groeiende onderstammen. Maakt, in tegenstelling met België, in ons land nog weinig opgang ($\pm 0,1\%$ van de gekeurde bomen).

31. Benoni.

Vaak ten onrechte Redcoat Grieve en James Grieve genoemd. Herkomst: de naam van het bedoelde ras is waarschijnlijk juist. Gewonnen te Bedham, Mass., U.S.A., omstreeks het midden van de 18e eeuw. Is ongeveer gelijktijdig met de James Grieve in Nederland geïmporteerd. Enkele boomkwekers in Noord-Holland hebben echter te goeder trouw de namen van de rassen James Grieve en Benoni verwisseld. Zodoende werd de James Grieve soms onder de naam Benoni verspreid, terwijl de Benoni bijna altijd onder de naam James Grieve werd verkocht. Daar de vruchten van het laatstgenoemde ras te rood

waren voor de echte James Grieve, werd dit ras vaak Redcoat Grieve genoemd, maar was in werkelijkheid Benoni. De Benoni is te herkennen aan zijn scherp gezaagd blad en verder aan de brede vorm van bladeren en steunblaadjes, aan zijn kleine, zeer brede, sterk behaarde knoppen en aan de steil opgroeiende boom, alles in tegenstelling met de James Grieve, Hedrick, Syst. Pomol.

Bloeit vroeg. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote, steil opgroeiende boom. Draagt vroeg en goed, maar heeft veel last van beurtjaren. De vruchten zijn kleiner, hoger van vorm en sterker gekleurd dan die van de James Grieve. Vlees tamelijk vast. Zeer goede handappel voor eind Augustus en eerste helft van September. Duurzaamheid, vervoerbaarheid en smaak iets beter dan van de James Grieve. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke, matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Waarschijnlijk is de kg-opbrengst iets minder dan van de James Grieve; de kwaliteit van de vrucht is echter zeker zo goed. Wordt nog beproefd.

32. Wealthy.

Herkomst: rond 1861 gewonnen door P. M. Gideon te Excelsior, Minn., U.S.A. Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde; goede bestuivers zijn 1, 5 en 13. Groeit tamelijk zwak en vormt een tamelijk kleine, steile boom. Draagt vroeg en behoorlijk, maar heeft beurtjaren. Vrucht middelmatig groot, groen met schitterende, gestreepte, rode bloes. Schil dik. Vlees zeer zacht en zachtzuur. Zeer goede handappel voor September en October. Voorzichtig plukken en doorplukken. Bij drogen hoge opbrengst en goede kleur. Geschikt voor zoete most. Vatbaarheid voor schurft gering, voor kanker tamelijk gering. Gezond. Valt voortijdig. Evenals andere

Amerikaanse rassen leed dit ras van de hevige nachtvorsten in 1938 slechts matig.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Klei en zand. Wordt tamelijk veel geplant ($\pm 0,9\%$ van de gekeurde bomen).

33. Laxton's Fortune.

Herkomst: gewonnen door Laxton Bros., Bedford, in 1904. Kruising van Cox's Orange Pippin en Wealthy. Nat. Fruit Trials.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelfsteriel; Cox's Orange is een matige bestuiver voor dit ras. Groeit tamelijk sterk. Draagt regelmatig en goed. Vrucht middelmatig groot, groengeel met gestreepte blos. Vlees tamelijk vast en aromatisch. Zeer goede handappel voor September, maar verliest spoedig zijn smaak. Maakt in Engeland een goede indruk.

34. Ellison's Orange.

Herkomst: gewonnen door C. C. Ellison te Bracebridge en Wipf te Hartshorne Hall, als een kruising van Cox's Orange Pippin en W. W. Calville. In 1911 in de handel gebracht door Pennell & Zn. Bunyard, Handb.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; matig zelffertil; goede bestuivers zijn 5 en 8. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht middelmatig groot. Vorm en kleur gelijken veel op die van Cox's Orange. Vlees aangenaam zuur met een aromatische-parfumsmaak. Zeer goede handappel voor tweede helft van September en October. Vatbaarheid voor schurft matig, voor kanker zeer groot. Monilia, wormstekigheid en stip. Gevoelig voor Cal. pap. In Engeland niet gevoelig voor nachtvorst.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en matig groeiende

onderstammen. Wordt veel geplant ($\pm 2,8\%$ van de gekeurde bomen), al is het oordeel niet altijd gunstig (kanker). Kan worden opgevat als een vroegrijpende Cox's Orange.

35. Schellinkhout.

Herkomst: omstreeks 1885 gewonnen door G. Dekker te Schellinkhout. Vermoedelijk een zaailing van Princesse Noble. Bekroond met Cert. 1e kl. te Lunteren in 1934.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit middelmatig en vormt een matig grote boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht tamelijk klein, bleekgroen met lichte, rode streping. Vlees lichtzuur met aangenaam aroma, dat aan Princesse Noble herinnert. Zeer goede handappel tot November, in koelhuis tot Januari. Vatbaarheid voor schurft gering, voor kanker tamelijk gering. Wormstekigheid. Stip. Tame-lijk windvast. Zit soms minder goed in zijn blad.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Komt in West-Friesland vrij veel voor ($\pm 0,14\%$ van de gekeurde bomen).

36. Princesse Noble.

Kroonappel, Franse Kroonappel, Noblesse, Bles, Alantappel, Grosser edler Prinzessin Apfel, Pomme d'Aunée, Prince d'Orange, Prinses-äpple. Herkomst: zeer oude, misschien inheemse appel. Werd in 1708 echter uitheems genoemd. Nederl. Boomg.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit tamelijk zwak en vormt een matig grote boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig, maar geeft nooit hoge opbrengsten. Vrucht tamelijk klein, hoog, lichtgroen, later gelig met enige rode strepen. Vlees vast, later zacht, lichtzuur. Van oudsher de roep van buitengewoon fijn. Toch geven tegenwoordig velen verre de voorkeur aan de Cox's rassen. Bewaarbaar tot December, in koelhuis tot half

Januari. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor kanker gering, voor monilia zeer gering. Men zij bedacht op mozaïek. Valt voortijdig. Geschikt voor struik of desnoods voor hoogstam; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. De appel wordt door oudere mensen nog graag gekocht, om welke reden men dit ras weer opnieuw tracht te telen ($\pm 0,5\%$ van de gekeurde bomen). Waarschijnlijk ondanks goede ziektebestrijding geen hoge kg-opbrengsten en kan zich daardoor vermoedelijk niet handhaven. Wel komen er onderrassen voor, die misschien beter zijn. Het beste type zou langwerpige, van boven afgeplatte vruchten met sterk gekleurd vlees geven.

37. Dekkers Glorie.

Herkomst: nieuw; gewonnen door C. Dekker te Blokker. De Fruittelt, 20-2-47.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit sterk. Draagt tamelijk vroeg en goed, maar heeft last van beurtjaren. Vrukt middelmatig groot tot tamelijk klein en gelijkt in kleur op de Zoete Ermgaard. Smaakt eerst zachtzuur, later zoet. Behoorlijke handappel tot half December. Geen kookappel. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering. Spint. Gevoelig voor Cal. pap. Valt voortijdig. Wordt in Noord-Holland hier en daar geteeld.

38. Schone van Iephof.

Herkomst: nieuw; genoemd naar de kwekerij Iephof van de Fa. Anne Bosgra te Bergum (Fr.) en door deze firma op beperkte schaal in de handel gebracht.

Bloeit middentijds. Groeit tamelijk sterk. Draagt behoorlijk. Vrukt middelmatig groot, geel met zwakke, bruinrode blos. Tamelijk goede handappel tot half December. Vatbaarheid voor schurft en kanker gering. Nog weinig ervaringen bekend. Wordt o.a. beproefd op de proeftuin te St. Anna Parochie.

39. Reinette van Ekenstein.

Reinette van Eckenstijn. Herkomst: waarschijnlijk kort vóór 1830 gewonnen door Jhr O. R. Alberda van Ekenstein te E bij Appingedam. Ned. Boomg., I, no. 45.

Bloeit middentijds; stuifmeel vermoedelijk slecht. Groeit sterk. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrukt middelmatig groot, groen, later geel met enig roest. Vlees zacht en lichtzuur, later zoetachtig. Tamelijk goede handappel tot half December. Vatbaarheid voor schurft gering. Meeldauw. Boom gezond, ook op zandgrond. Bevalt in Friesland goed en vervangt daar in sommige streken de Transparente de Croncels.

40. May Queen.

Herkomst: gewonnen door Haywood te Worcester en door Penwill in de handel gebracht. Bunyard, Handb. Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit zwak en vormt een kleine, steile boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrukten zitten vaak in trossen. Vrukt middelmatig groot, plat. Op de boom groen met blos, later fraaigeel met helderrode blos. Lichtzuur en zeer aromatisch. Deze goede handappel is op zwarte grond geteeld, vaak kort bewaarbaar en vertoont gauw stip; in gras geteeld, soms houdbaar tot het voorjaar. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering, voor stip, spint en zaagwesp tamelijk groot.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Is tamelijk veel beproefd ($\pm 0,4\%$ van de gekeurde bomen), maar valt meestal niet mee, speciaal door de matige houdbaarheid.

41. Dr Seeligs Orangepepping.

Dr Seeligs Orangerenette, Orangepepping. Herkomst: gewonnen door de predikant Henzen bij Kiel en genoemd naar Dr Seelig aldaar.

Bloeit vroeg. Groeit middelmatig sterk. Draagt tamelijk regelmatig en goed. Vrukt middelmatig groot,

groen, later geel. Vlees zacht en lichtzuur. Goede handappel tot half Februari. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Soms kanker. Windvast.

Geschikt voor struik; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Wordt zeer weinig geplant.

42. Vogelcalville.

Herkomst: rond 1884 te Hooge Zwaluwe gewonnen door C. A. Vogel. Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Vrucht groot, regelmatig gevormd en groengeel. Vlees hard, bij rijpheid zacht. Goede tafelappel tot Maart. Waarschijnlijk ook een zeer goede moesappel. Gezond. Struik op sterke onderstam.

43. Present van Holland.

Herkomst: nieuw. In 1914 gewonnen door de Fa. Ludwig & Co. te Hillegom. Zaailing van de Present van Engeland, in 1934 bekroond met Cert. 1e kl. Door G. A. van Rossem te Naarden in de handel gebracht. Tijdschr. Ned. Pom. Ver., April 1934.

Bloeit middentijds; stuifmeel twijfelachtig. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote boom met hangende takken. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, hoog en lijkt wat vorm betreft op Present van Engeland, maar is iets minder hoog en regelmatiger van vorm. Groen met lichtrode strepen. Tamelijke goede, zure handappel tot Maart. Vatbaarheid voor schurft gering, voor kanker tamelijk gering. Boom gezond.

Geschikt voor hoogstam en struik op sterke onderstammen. Takken zijn iets minder sterk hangend dan die van de Present van Engeland. Maakt een goede indruk ($\pm 0,04\%$ van de gekeurde bomen).

44. Winter Banana.

Herkomst: zou afkomstig zijn uit Cass County, Indiana, U.S.A. In

1890 in de handel gebracht. Beach, Apples of New York.

Bloeit middentijds. Groeit sterk en vormt een vrij grote boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht groot, onregelmatig van vorm, geelgroen met fraaie, effen bruinrode blos. Vlees lichtzuur. Tamelijk goede handappel, al lopen de meningen hierover sterk uiteen. Bewaart goed tot Maart, maar de smaak gaat op het laatst achteruit. Vrucht teer. Vatbaarheid voor schurft matig, voor kanker tamelijk groot.

Geschikt voor struikvorm (ervaring met hoogstam onbekend); als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke en matig groeiende onderstammen. Op M. IX zijn grootte, uiterlijk en bewaarbaarheid van de vrucht, evenals de groei van de boom uitstekend. De voorlopige indruk is evenals in België goed.

45. Winston.

Wintercheer, Winterking. Herkomst: gewonnen door de heren Pope, Workingham en in het begin Winterking genoemd. Omdat deze naam reeds gegeven werd aan King of the Tompkins County, heeft men in 1945 de naam veranderd in Winston. Taylor, Apples of England. Bloeit middentijds; matig zelfertiel; goede bestuiver is 5. Groeit tamelijk sterk en geeft een regelmatig gevormde boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht komt in grootte, vorm en kleur veel overeen met die van de Cox's Orange, maar is iets hoger van vorm en de kleur is groener. Vlees vast met een dikke schil. Zeer goede handappel tot April. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk gering.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke tot tamelijk sterke onderstammen. De meer gezonde en sterkere groei en de grotere duurzaamheid van de vrucht kunnen als verbeteringen van de Cox's beschouwd worden, de smaak is

echter minder. Waar de Cox's niet goed voldoet, zij men met de aanplant voorzichtig. Maakt in Engeland een goede indruk en wordt in Nederland veel beproefd ($\pm 0,1\%$ van de gekeurde bomen).

46. Lombartscalville.

Witte Winter-Lombartscalville. Herkomst: zou volgens de Fa. P. Lombarts te Zundert door haar in 1906 gewonnen zijn en is door haar in 1911 in de handel gebracht.

Bloeit middentijds tot tamelijk laat; goede bestuivers zijn 8, 10 en 13. Groeit tamelijk sterk en vormt een opvallend regelmatige, flinke boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot, geelgroen, later fraaigeel. Vlees zachtzuur en goed van smaak. Goede handappel tot in Maart, geeft tamelijk weinig uitval. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot (speciaal late schurft), voor kanker en monilia tamelijk gering.

Geschikt voor struikvorm en mischien ook voor hoogstam; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. M. IX is voor dit ras vaak te zwak. De grote vruchtbaarheid en de goede gezondheid van de boom, evenals de kwaliteit en de duurzaamheid van de vrucht, maken dit ras zeer beproevenswaard. Maakt veel opgang.

47. Golden Delicious.

Herkomst: een toevalszaailing in de boomgaard van A. H. Mullins in West-Virginia, U.S.A. Door Stark Brothers, Louisiana, in 1916 in de handel gebracht en vermoedelijk door Aarts te Bergeyk ettelijke jaren geleden op enkele plaatsen uitgeplant. Heeft niets met de gewone Red Delicious te maken. Hedrick, Syst. Pomol.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; goede bestuivers zijn 5, 13 en 32. Groeit op jonge leeftijd sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot tot tamelijk klein met zeer lange steel.

Groengeel later geel. Vlees tamelijk vast en zachtzuur. Zeer goede handappel tot half Maart, in koelhuis nog een maand langer bewaarbaar, in gas tot Juni; de smaak gaat bij lange bewaring achteruit. Geeft bij bewaring weinig uitval, maar vertoont neiging tot rimpeling. Vatbaarheid voor schurft zeer groot, voor kanker tamelijk gering. Zeer veel zaagwesp. Gevoelig voor Cal. pap en koperhoudende middelen. Vertoont soms groei-afwijkingen. In Amerika niet gevoelig voor nachtvorst.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op zwakke tot tamelijk sterke onderstammen (M. IX zeer geschikt). Voldoet in Amerika zeer goed en wordt daar veel geplant. Ofschoon de vruchtbaarheid van de boom, de kwaliteit en de duurzaamheid van de vrucht goed zijn, maant de zeer moeilijk bestrijdbare schurft tot voorzichtigheid. Wordt veel geplant en beproefd ($\pm 1,0\%$ van de gekeurde bomen).

48. London Pippin.

Pepin de Londres, London Pepping, Calville de Londres. Herkomst: oude, Britse appel.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; goede bestuivers zijn 5 en 18. Groeit middelmatig sterk. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht middelmatig groot, groen met weinig blos, lelijk. Behoorlijke hand- en moesappel tot Mei, in koelhuis tot Juni. Vatbaarheid voor schurft en kanker tamelijk groot. Meeldauw.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op matig groeiende en tamelijk sterke onderstammen. Reeds zeer lang in ons land bekend, maar heeft zeer weinig opgang gemaakt. Wordt o.a. door Boskoop, Jonathan en Lombartscalville verdrongen.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.**49. Keswick Codlin.**

Verdrongen door Early Victoria; schurft en kanker; soms aanbevolen, o.a. in Groningen en in de Geldersche Vallei.

50. Signe Tillisch.

Verdrongen door James Grieve; matig vruchtbaar; zeer schurftig, monilia, meeldauw.

51. Royal Jubilee.

Moesappel; ongunstige rijptijd; niet bijzonder vruchtbaar.

52. Bestrood.

Ongunstige rijptijd; korte houdbaarheid.

53. Drentse Bellefleur.

Zeer matige kwaliteit; korte houdbaarheid.

54. Anna Boelens.

Matig vruchtbaar; verdrongen door betere herfststrassen.

55. Pater van den Elsen.

Te geringe kwaliteit.

56. Åkerö.

Te geringe vruchtbaarheid.

57. Ossenkop.

Voor moesappel niet vruchtbaar genoeg; niet meer geplant.

58. Lane's Prince Albert.

Waterige moesappel; valt voortijdig.

59. St. Cecilia.

Matig vruchtbaar; laat blad gemakkelijk vallen.

60. Franse Zure.

Niet erg vruchtbaar; schurft, bloedluis.

61. Brabantse Bellefleur.

Matig vruchtbaar; beurtjaren; kanker; op Brabantse zandgronden nog wel aanbevolen.

Pere-onderstammen

TABEL VAN DE VOORNAAMSTE EIGENSCHAPPEN VAN DE PERE-ONDERSTAMMEN

Onderstam	Groeikracht onderstam	Groeikracht ent	Vruchtbaarheid ent	Verankering	Vermenigvuldiging	Onvatbaarheid voor wintervorst 1)	Gebruikswaarde
1. Kwee type A	tamelijk sterk	zeer variërend, meestal tamelijk sterk 2)	tamelijk vroeg intredend	matig	aflleggen, stekken	matig; onvoldoende, speciaal bij zwakkere groei	wijker (desnoods blijver) indien: a) ras goed op kwee groeit 3) b) grond uit goede vocht-houdende klei, zavel of zeer goed zand bestaat
2. Kwee type B	middelmatig sterk	zeer variërend, meestal tamelijk sterk 2)	tamelijk vroeg intredend	matig	aflleggen, stekken	als kwee A	idem
3. Kwee type C	tamelijk zwak	zeer variërend, meestal tamelijk zwak 2)	vroeg intredend	onvoldoende	aflleggen, stekken	onvoldoende, soms slecht	voor wijker, snoeren en leibomen, indien grond en ras voor kwee geschikt zijn
4. Zaailing	zeer variërend, door selectie blijven sterkste en gezondste groeiers over	bijna altijd sterk	laat intredend en dan soms nog onvoldoende	zeer stevig	uitsluitend door zaad	zeer groot	bij uitstek geschikt voor: a) blijver-hoogstam en struik b) voor hoge, iets droge gronden, waar de kwee slecht groeit c) voor rassen, die slecht op kwee groeien

1) De wintervastheid van de kwee is in tegenstelling met de kleigrond, op de zandgrond (boomkwekerij en fruitaanplant) onvoldoende en maakt het bedrijf daar zeer riskant. Dit is speciaal in het Noorden en Oosten van ons land het geval.

2) Groei van rassen, die op kwee thuisshoren.

3) Indien een ras slecht op kwee groeit, is de groei met een goede tussenstam bijna altijd wel voldoende.

BESCHRIJVING VAN DE PERE-ONDERSTAMMEN.

Men kan de pererassen enten op peer, kweeper, lijsterbes, meidoorn, enz.

Van de perezaailing kan ongeveer hetzelfde gezegd worden als van de appelzaailing. De sterke variatie in deze onderstammen maakt het begrijpelijk, dat men door selectie tot betere typen kan komen. De moeilijkheid is echter, dat men tot heden de pere-onderstammen zeer moeilijk vegetatief kan vermeerderen. Dit is dan ook de voornaamste reden, dat selecties van het proefstation East-Malling, één selectie op de proeftuin te Noordbroek en de Zoutewellenpeer nog voor de practijk onbruikbaar zijn. De vegetatieve vermeerdering hiervan wordt echter nader onderzocht. De zaailing peer is daarom nog bij uitstek de onderstam voor de grote boomvormen. Lijsterbes en meidoorn zouden minder geschikte onderstammen zijn voor peer.

Zaailing.

De zaailingen van onze gewone geteelde pererassen lopen zeer sterk uiteen. Men neme daarom zaad van goede zaadragers, b.v. Pieter Jan-Huig en volgens sommigen ook van Kleipeer. Door kwekerij-selectie blijven de sterkste en gezondste pere-onderstammen over.

De rassen hierop geënt, groeien meest sterk tot zeer sterk en vormen grote, stevig verankerde bomen. Hierdoor is deze onderstam bij uitstek geschikt voor blijverhoogstam en -struik.

De sterke groei gaat echter doorgaans gepaard met een vrij laat intredende vruchtbaarheid. Hierdoor meestal ongeschikt voor wijkeronderstam.

Is niet kieskeurig op de grond. Verdraagt zware en natte kleigrond beter en droge zanderige grond meestal slechter dan de appelzaailing. Grasbedekking van de grond verdraagt ze goed. Heeft zelden last van wintervorst, aantastingen door muizen, ratten, hazen en ko-

nijnen. Wordt zeer veel gebruikt.

Kwee.

In tegenstelling met de zaailing vermeerdert deze onderstam door stekken en afleggen zeer gemakkelijk en wordt naast de perezaailing gebruikt.

Merkwaardig genoeg groeit de peer meestal redelijk goed op de kwee-onderstam, ofschoon ze toch tot een heel ander geslacht behoort.

Deze vreemde combinatie heeft echter tot gevolg een minder sterke, soms zelfs gebrekkige groei en slechte vergroeiing van de ent, terwijl de verankering maar matig is. De rassen Clapp's Favourite, Emile d'Heyst, Zwijndrechtse Wijnpeer, Jut, Triomphe de Vienne, Beurré Clairgeau, Oomskinderpeer groeien op kwee A slecht, of breken gemakkelijk van de kwee af. Gebruik van tussenstam (b.v. Beurré Hardy en Curé) heft deze onverdraagzaamheid meestal wel op en maakt de groei dan bij enting ook aanmerkelijk sterker dan rechtstreeks op kwee. Gevolg van de mindere groei op kwee is, dat de ent vroeger en vaak regelmatig vruchtbaar is dan op de zaailing. Hierdoor is de kwee-onderstam zeer geschikt voor wijkers, spillen, snoeren en andere kleine boomvormen.

De kwee stelt hogere eisen aan de grond dan de perezaailing. Verdraagt droge gronden, zeer kalkrijke gronden (meer chlorose) en gronden met grasbedekking minder goed dan de perezaailing. Groeit op de zware rivierkleigronden echter goed (in tegenstelling met de zwakke appelonderstam M. IX).

Heeft vaak last van bevrozen, speciaal op de zandgronden in het Noorden en Oosten van ons land. Dit is voor de boomkweker en fruitteiler een groot bezwaar. Verder heeft men in de boomkwekerij last van de bladvlekkenziekte op de kweebladeren. Aantastingen door muizen, ratten, hazen en konijnen komen maar weinig voor.

De vruchten op kwee zijn meestal

groter, mooier, iets minder vatbaar voor schurft en iets eerder rijp dan op perezaailing. De vroege rijpheid is voor de vroegst rijpende (Précoce de Trévoux) en voor te laat rijpende rassen (Comtesse de Paris) natuurlijk een voordeel.

De smaak van de vruchten op kwee is vaak rinser, wranger en sterker gemuskeerd. Voor tafelgebruik is dit meestal een nadeel, voor de fabriek soms een voordeel (muskusmaak van W. B. Chrétien). De talrijke kweevariëteiten op naam worden verdeeld in onderstamkwee en vrucht-kwee. Deze laatste wordt als onderstam afgeraden; eerstgenoemde is het onderwerp geweest van een onderzoek te East-Malling, waar men tenslotte de keuze heeft bepaald op drie typen, A, B en C.

East Malling Type A. Selectie uit de kwee van Angers. Geeft de ent een tamelijk sterke groei en een tamelijk vroege, goede vruchtbaarheid.

Meestal behoorlijk resistent tegen wintervorst, maar is op sommige

plaatsen speciaal in de boomkwekerijen volkomen onvoldoende winterhard.

Wat men uit Frankrijk betreft onder de naam kwee van Angers, zou volgens velen sterker en beter groeien dan onze Nederlandse kwee A. Uitwendig is er practisch geen verschil met kwee A te zien, terwijl er physiologisch wel verschillen bestaan.

East Malling Type B. Zo goed als niet gebruikt. Groeit iets zwakker en is minder winterhard dan kwee A. Daarom geeft men aan kwee A de voorkeur.

East Malling Type C. Zwakst groeiende kwee-onderstam. Daarom alleen geschikt voor kleine boomvormen. Geeft een vroege en goede vruchtbaarheid.

Wordt daarom voor trage dragers (B. Hardy, Doyenné du Comice) en kleine boomvormen aangeraden. Is daarom zeer geschikt voor de particuliere tuin. Is echter zeer gevoelig voor wintervorst, het meest van deze drie kwee-onderstammen.

Peer

EIGENSCHAPPEN VAN DE PERERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom					Bloem			Vrucht					
	Groei- kracht op zaailing	Vroege vruchtbaar- heid	Regelmatige vruchtbaar- heid	Kg-opbrengst	Resistentie tegen schurft	Bloei- tijd	Stuifmeel- kwaliteit	Kan bestoven worden door No.	Gebruiks- periode	Grootte vrucht	Uiterlijk vrucht	Smaak als handpeer	Gebreuks- waarde	Geschiktheid voor inblikken
A. Aanbevelenswaardige rassen														
1. Précoce de Trévoux	3	4	4	4	1	v	g	3	v	3	4	3	t	3
2. Clapp's Favourite	4	2	3	4	1	l	g	3, 6, 13, 14, 18, 22	v	4	4	3	t	3
3. Bonne Louise d'Avranches	3	4	4	3	1	v	g	1, 4, 5, 6, 30	l	3	5	5	t	3
4. Conference	3	5	5	5	5	m	g	zf, 2, 3, 6, 13, 14, 22, 30	l	4	3	3	t	3
5. Emile d'Heyst	3	4	3	4	4	v	g	3, 30	l	3	3	3	t	-
6. Fondante de Charneu (Légipont)	4	3	3	3	2	m	g	2, 3, 4, 13, 18, 20	l	3	3	4	t	3
7. Zwijndrechtse Wijnpeer	4	4	4	5	5	l	g		l	2	3	3	t	1
8. Beurré Alexandre Lucas	3	3	3	4	3	v	sl	1, 3, 30	l	4	3	3	t	-
9. Comtesse de Paris	3	4	3	5	4	v	g	1, 3, 30	l	3	3	2	t	2
10. Gieser Wildemanspeer	2	4	3	3	3	m	g	zf	l	2	3	1	k	-
11. Saint Rémy	5	3	3	5	2	v	sl		l	4	3	1	k	1
B. Aanvullende rassen														
12. Jut	5	1	2	1	2	l	sl	14	m	2	2	5	t	1
13. Williams Bon Chrétien	3	3	4	4	1	l	g	2, 4, 6, 18, 20, 21, 22	m	3	3	3	t,f	5
14. Triomphe de Vienne	3	2	2	3	2	l	g	2, 4, 13, 29	m	4	3	4	t	2
15. Herfstpeer van Geulle	4	4	4	5	4	l	-		m	3	3	-	f	-
16. Doyenné Boussoch	5	3	3	5	2	v	sl	zf, 6, 13	m	4	3	3	t	-
17. Beurré Lebrun	3	4	4	4	4	m	g	2, 14, 18	m	4	3	2	t,f	4
18. Beurré Hardy	4	1	2	2	1	m	g	zf, 2, 3, 6, 13, 20, 21	m	3	3	4	t	1
19. Pitmaston Duchess	4	3	3	4	2	l	sl	2, 4, 13, 22, 30	l	5	3	2	t,f	4
20. Nouveau Poiteau	4	4	4	5	3	l	g	zf, 2, 13, 18	l	4	3	2	t	-
21. Beurré Clairgeau	3	4	4	4	1	m	g	3	l	4	4	2	t	2
22. Doyenné du Comice	3	2	2	1	4	l	g	2, 18, 20, 26	l	4	3	5	t	-
23. Kleipeer	2	4	3	4	5	v	g	zf	l	2	3	1	k	-
24. Zoete Brederode	3	3	4	4	4	v	g	25	l	3	3	1	k	-
25. Brederode	3	2	4	3	4	v	g	24	l	3	3	1	k	-

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom					Bloem			Vrucht					
	Groelkracht op zaailing	Vroege vruchthaarheid	Regelmatische vruchthaarheid	Kg-opbrengst	Resistentie tegen schurft	Bloettijd	Stuifmeelkwaliteit	Kan bestoven worden door No.	Gebruiksperiode	Grootte vrucht	Uiterlijk vrucht	Smaak als handpeer	Gebruikswaarde	Geschiedheid voor inblikken
C. Beproeverswaardige rassen														
26. Laxton's Superb	3	4	3	4	4	m	g		v	3	-	3	t	-
27. Groninger Juttepeer	4	2	2	3	3	v	-		m	3	4	3	t	-
28. Bonne d'Ezée	3	3	3	3	3	v	g		m	3	3	3	t	-
29. Madame Treyve	3	3	3	4	4	m	g	13, 30	m	3	3	4	t	-
30. Belle Lucrative	3	4	3	3	3	m	g	13	m	2	2	4	t	-
31. Beurré Superfin	3	3	3	3	4	l	g		m	3	3	4	t	-
32. Beurré Dilly	3	4	4	4	4	m	g		m	3	3	4	t	-
33. Gratioli of Jersey	2	5	4	4	4	-	g		m	2	2	4	t	-
34. Eva Baltet	4	3	3	3	3	l	g	13, 30	l	4	4	3	t	-
35. President Loutreuil	3	4	3	4	3	v	g		l	4	4	3	t	-
36. Calébasse de Tirlémont	4	4	-	4	3	l	g		l	5	4	3	t	-
37. Sucrée de Montluçon	3	4	4	4	3	v	g		l	4	3	3	t	-
38. President Drouard	3	3	3	3	2	l	-		l	4	3	3	t	-
39. Doyenné d'Alençon	3	3	3	3	4	-	g		l	3	2	3	t	-
40. Wellemanspeer	3	3	3	4	4	m	g		l	3	3	1	k	-
41. Valse IJsbout	4	3	4	4	4	m	g		l	4	3	1	k	-
42. Provisiepeer	2	4	4	4	4	m	g		l	3	3	1	k	-

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloettijd: v = vroeg; m = middentijds; l = laat.

Stuifmeelkwaliteit: g = goed; sl = slecht.

Kan bestoven worden door No.: bijna alle pererassen dragen met eigen stuifmeel slecht. Van genoemde combinaties weet men proefondervindelijk, dat ze goed zijn. In het algemeen geven gelijkbloeiende pererassen met behoorlijk kiemkrachtig stuifmeel een voldoende vruchtzetting.

Gebruiksperiode: v = vroeg (Augustus); m = middentijds (September); l = laat (na September).

Gebruikswaarde: t = tafelvriucht; praktisch alleen vers gebruikt; evenwel zijn vele hand-peren na stoven zeer smakelijk, maar zijn zelden mooi rood gekleurd en zijn vrij duur. k = keukenvriucht, geschikt om als stoofpeer te worden gebruikt; f = fabrieksvriucht, geschikt om te worden verwerkt.

BESCHRIJVING VAN DE PERERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. *Précoce de Trévoux.*

Frühe von Trévoux. Herkomst: Franse peer, voor het eerst vermeld in 1862. Gewonnen door de kweker Treyve te Trévoux (Ain). Catalogue descriptif, 1906, p. 328; 1927, p. 327. Bloeit vroeg; stuifmeel goed; geeft vaak parthenocarpische vruchten; goede bestuiver is 3. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote, brede boom. Groeit op kwee A tamelijk zwak, doch voldoende. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk groot, breed peervormig, groen, later fraaigeel met lichte blos. Behoorlijke, iets zure handpeer voor de tweede en derde week van Augustus. Voldoende houdbaar voor een zomerpeer. Niet te laat plukken wegens gevaar voor beursheid. In de kook wit; geschikt voor compôte. Vatbaarheid voor schurft en kanker zeer groot. Windvast. Bijna onvatbaar voor nachtvorstschade. Geschikt voor struik en desnoods voor hoogstam; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A en zaailing. Klei en zand. Vraagt flinke snoei en vruchtdunning. Ondanks de beperkte houdbaarheid grote vatbaarheid voor schurft en kanker, wordt dit ras beschouwd als onze beste vroege peer. Rijpt in het Noorden voor de handel iets te laat. Op kwee zijn de vruchten iets eerder rijp en iets groter van stuk dan op zaailing. Voldoet overall goed en wordt veel geplant (3,4% van de gekeurde bomen en $\pm 8,8\%$ van de veilingaanvoer).

2. *Clapp's Favourite.*

Clapp's Favorite, Clapp's Liebling, Favorite de Clapp. Herkomst: vóór 1860 gewonnen door Th. Clapp te Dorchester, Mass., Ver. Staten. Deutschl. Obst. Bloeit laat; stuifmeel goed; diploïde; volgens Rawes (Journ. Royal Hort. Soc. LVIII, p. 293) veel behoefte aan vreemd stuifmeel; bij oudere

bomen minder behoefte; goede bestuivers zijn 3, 6, 13, 14, 18 en 22. Groeit sterk en vormt een grote opgaande boom met veel slap neerhangend hout. Niet rechtstreeks op kwee A, wel met tussenstam. Lange snoei voldeed op het fruitproefbedrijf te Utrecht beter dan korte. Draagt laat, maar dan zeer goed en tamelijk regelmatig. Vrucht groot, peervormig, groen of geelgroen met blos, weinig roest, fraai. Sappige, tamelijk behoorlijke handpeer voor de tweede helft van Augustus, in koelhuis tot half September. Niet te laat plukken wegens gevaar voor beursheid. In de kook geelwit; geschikt voor compôte. Vatbaarheid voor schurft zeer groot tot groot. Waait gemakkelijk af.

Geschikt voor hoogstam en struik; als blijver op zaailing en als wijker op kwee A met tussenstam. Klei. Wordt het meest geteeld van alle peren ($\pm 9,1\%$ van de veilingaanvoer) en wordt nog veel geplant (3,3% van de gekeurde bomen). In sommige jaren is de veilingaanvoer te groot, zodat men verstandig doet, de aanplant van dit ras te beperken. Ook de late vruchtbaarheid moedigt de aanplant niet aan.

3. *Bonne Louise d'Avranches.*

Gute Luise von Avr., Louise bonne of Jersey. Herkomst: Normandische peer, gewonnen door de Longueval te Avranches. Droeg voor het eerst rond 1780-1788. Decaisne, Le jardin fruitier.

Bloeit vroeg tot middentijds; stuifmeel goed; diploïde; zelfsteriel, doch met neiging tot parthenocarpische vruchtzetting; intersteriel met 13; goede bestuivers zijn 1, 4, 5, 6 en 30. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote, steil opgaande boom. Op kwee A is de groei zwak, soms zeer zwak; met tussenstam is de groei vaak veel sterker. Draagt vroeg, regelmatig en behoorlijk. Vrucht tamelijk klein tot middelmatig groot, slank-peervormig, groen met donkerrode blos, zeer fraai. Vlees is iets zuur, sappig en

zeer aromatisch, op kwee soms iets wrang. Zeer goede tot bijzonder goede handpeer voor eind September en October; in koelhuis tot December. Geschikt voor compôte. In de kook geelwit en zeer lekker. Vatbaarheid voor schurft zeer groot, speciaal op zaailing. Gevoelig voor koperbespuiting. Vertoont op kwee vaak een gele bladkleur (chlorose). Geschikt voor struik op kwee A, eventueel met tussenstam. Klei en zand. Op kwee A alleen op goede vochthoudende gronden zonder grasmat in intensieve bedrijven. Op kwee A zijn de vruchten groter, mooier en gemakkelijker schurftvrij te houden. Ook goed voor spilen, snoeren en leibomen. De hoge handelswaarde van de vrucht moet de extra verzorging en de niet al te hoge kg-opbrengst goed maken.

4. Conference.

Herkomst: Engelse aanwinst van vóór 1885 en in 1894 door de winnaar, het kwekershuis Rivers, in de handel gebracht. Bunyard, Handb. Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde; zelffertil en vormt parthenocarpische vruchten. Groeit middelmatig sterk en vormt een matig grote, steile boom. Groeit op kwee A zwak, vaak te zwak, zodat tussenstam gewenst is. Draagt vroeg, zeer regelmatig en bijzonder goed. Vrucht groot, onregelmatig en zeer slank van vorm, groen met vele bruinroestige vlekken. Het lichtgele vlees is sappig en zoet. Behoorlijke handpeer voor October, in koelhuis echter tot Februari. Niet te laat plukken, wegens gevaar voor beursheid. Verpakt moeilijk. Geschikt voor compôte, in de kook geelwit. Vatbaarheid voor kanker tamelijk groot; voor schurft onbeduidend. Gevoelig voor Cal. pap en koperhoudende middelen. Waait gemakkelijk af.

Geschikt voor struik; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A, bij voorkeur met tussenstam. Wordt in geheel Nederland evenals in Engeland zeer veel geplant (13,9% van de gekeurde bomen). De grote vruchtbaarheid van de boom en de

goede bewaarbaarheid van de altijd schurftvrije vruchten maken dit ras zeer aanbevelenswaard.

5. Emile d'Heyst.

Herkomst: gewonnen door Majoor d'Esperen te Mechelen. Droeg voor het eerst in 1847 (het sterfjaar van de winner). Is genoemd naar Emile Berckmans te Heyst op de Berg. Leroy, Dict. de Pom. II, 1869, p. 131. Bloeit vroeg; stuifmeel goed; volgens Rawes is kruisbestuiving noodzakelijk; goede bestuivers zijn 3 en 30. Groeit middelmatig sterk en vormt een matig grote boom. Groeit op kwee A onvoldoende, met tussenstam zwak. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Bomen zitten vaak onregelmatig vol. Vrucht middelmatig groot, onregelmatig van vorm, bleekgroen, later geel met veel bruin roest. Iets zure, meestal goede, sappige handpeer voor October en 1e helft van November, in koelhuis tot half Januari. Bij gewone bewaring zeer veel uitval door monilia. Sorteren en verpakken lastig. Vatbaarheid voor schurft gering. Gezond.

Geschikt voor struik en desnoods voor hoogstam; als blijver op zaailing, als wijker op kwee met tussenstam (wordt weinig als wijker geplant). Stelen van de vruchten zitten zeer vast aan de boom. Vruchten plukken daardoor moeilijk. Toch niet erg windvast doordat de stelen gemakkelijk breken. Wordt in alle streken van ons land tamelijk veel geplant (1,3% van de gekeurde bomen). Wordt in Zeeland niet aanbevolen. Lijkt in enkele opzichten op Conference. De vruchtbaarheid is echter wat minder, maar de smaak is beter. De meesten geven toch aan Conference de voorkeur.

6. Fondante de Charneu, meestal Légipont genoemd.

Köstliche von Ch., Merveille de Ch., Leopold (falso). Herkomst: rond 1800 door Légipont te Charneu bij Luik gewonnen. Leroy, Dict. de Pom. II, 1869, p. 170.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed;

goede bestuivers zijn 2, 3, 4, 13, 18 en 20. Groeit sterk en vormt een zeer smalle, bijzonder steilopgaande, zeer hoge boom. Groeit op kwee A meestal onvoldoende, met tussenstam zwak. Draagt tamelijk laat, maar dan behoorlijk en tamelijk regelmatig. Vrucht middelmatig groot tot groot, dik-peervormig, bleek-groen, later geel met wat roest. Vlees zacht, smeltend en zoet. Goede handpeer voor October en 1e helft November; in koelhuis tot half December. Geeft bij bewaring weinig uitval. Geschikt voor inblikken; in de kook lichtgeel. Vatbaarheid voor schurft groot. Iets gevoelig voor Cal. pap en koperhoudende middelen. Gezond.

Geschikt voor hoogstam en struik; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A met tussenstam. Wordt meestal met harttak geteeld. Komt veel in Limburg voor ($\pm 5,8\%$ van de veilingaanvoer), maar wordt de laatste jaren in alle fruitstreken van Nederland zeer veel geplant ($7,1\%$ van de gekeurde bomen). Bevalt in Zeeland maar matig, door zijn niet te grote vruchtbaarheid. Zeer goede handelspeer vanwege zijn kwaliteit en houdbaarheid.

7. Zwijndrechtse Wijnpeer.

Herkomst: onbekend. Een oude peer die door de Boskoopse kwekers zou zijn verspreid. Waarschijnlijk dezelfde als door Van Noort beschreven is in diens Pomologia Batava. Bloeit laat; stuifmeel goed. Groeit sterk en vormt een regelmatig gevormde, grote boom. Draagt vroeg, regelmatig en bijzonder goed. Vrucht tamelijk klein, peervormig, groen met zwakke blos. Vlees smakelijk, maar zit vaak vol steencellen. Behoorlijke handpeer tot December, maar wordt op het laatst ongemerkt buikziek. Rijpt in koelhuis slecht na. Niet geschikt voor inblikken. In de kook donkerrose. Vatbaarheid voor schurft is onbeduidend. Boom vertoont soms afstervingsverschijnselen. Tamelijk windvast. Geschikt voor hoogstam en struik. Alleen als blijver op zaailing. Niet

rechtstreeks op kwee A. Ofschoon de vrucht wel enige gebreken vertoont (tamelijk klein, steencellen, buikziek en geen goede koelhuispeer), doet de grote vruchtbaarheid en de late rijpheid van de altijd schurftvrije vruchten het ras veel planten ($4,6\%$ van de gekeurde bomen).

8. Beurré Alexandre Lucas.

A. L. Butterbirne. Herkomst: rond 1870 in een bos te Blois (Fr.) gewonnen en in 1874 in de handel gebracht. Deutschl. Obsts. Bloeit vroeg; stuifmeel slecht; triploïde; zelfsteriel; goede bestuivers zijn 1, 3 en 30. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote boom met slappe, naar beneden hangende takken. Groeit op kwee A zwak, met tussenstam beter. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en goed. Vrucht groot, dik-peervormig, groen, later fraaigeel. Vlees grofkorrelig en sappig. Tamelijk behoorlijke handpeer tot half December. In koelhuis tot Februari. Blijft in het Noorden van ons land soms knolig van smaak. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Gezond en windvast.

Geschikt voor struik en hoogstam; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A, eventueel met tussenstam. Komt in Zeeland nog al wat voor, maar wordt nu overal tamelijk veel geplant ($1,3\%$ van de gekeurde bomen). Het is een van de weinige laat rijpende pererassen, welke in Nederland ingang gevonden hebben.

9. Comtesse de Paris.

Gräfin von Paris. Herkomst: gewonnen door de kweker Tourcine te Dreux, tegen 1882. Catalogue descriptif, 1927, p. 239; Deutschl. Obsts. Bloeit vroeg; stuifmeel goed; gaarne vreemd stuifmeel, b.v. 1 en 3. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote, regelmatig gevormde boom. Groeit op kwee A tamelijk zwak; met tussenstam iets sterker. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en bijzonder goed. Vrucht groot tot middelmatig groot, peer-

vormig, groen, bij goede rijpheid geelgroen. Bij goede rijpheid is het vlees zacht, sappig en zoet. Het is dan een goede handpeer tot Januari. In koelhuis tot in Februari, maar moet dan bij kamertemperatuur narijpen om zacht te worden. Kleine vruchten worden meestal niet rijp. In Noord- en Midden-Nederland worden de vruchten vaak in het geheel niet rijp en zijn dan alleen als stoopeer te gebruiken (mogelijk dat bepaalde stoffen in de toekomst hierin verbetering kunnen brengen). In de kook geelrose en lekker. Vatbaarheid voor schurft meestal gering, doch heeft op sommige plaatsen veel last van late schurft. Gevoelig voor Cal. pap en koperhoudende middelen. Twee- en meerjarige takken moeten vaak worden ingesnoeid, daar deze takken te slap worden.

Geschiedt voor struik; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A, eventueel met tussenstam. Ook zeer goed voor spullen, snoeren en lei-bomen. Wordt veel geteeld ($\pm 3,1\%$ van de veilingaanvoer) en zeer veel geplant ($8,7\%$ van de gekeurde bomen). Op plaatsen waar de vruchten goed rijpen, is het een zeer goed ras.

10. Gieser Wildemanspeer.

Herkomst: nabij het riviertje de Giesen bij Gorinchem, gewonnen door Wildeman en door een Boskoops kwekershuis, v. d. Willik & Zonen, in de handel gebracht. Mid-den vorige eeuw. Ned. Flora en Pomona.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelffertil. Groeit tamelijk zwak en vormt een tamelijk kleine boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht tamelijk klein, peervormig, gelig met veel roest en blos. Zeer goede, zoete stoopeer tot in Februari. In de kook rood. Geschiedt voor fruitbewaarpplaats. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor neusrot en pereringworm tamelijk groot en is daardoor een gevaar voor de andere bomen. Gevoelig voor Cal. pap. Boom vertoont na beurtjaren

soms afstervingsverschijnselen, moet daarom flink gesnoeid worden. Gaarne beschutting.

Geschiedt voor hoogstam en struik op zaailing. Wordt in geheel Nederland veel geteeld ($\pm 4,5\%$ van de veilingaanvoer) en veel geplant ($3,2\%$ van de gekeurde bomen). De vrucht wordt als stoopeer algemeen geroemd. De gezondheid van de boom laat echter vaak te wensen over.

11. Saint Rémy.

Volgens sommigen. Bellissime d'hiver. Herkomst: Bellissime d'hiver is een oude peer. Waarschijnlijk Belgisch of Frans. Dufour, Arboriculture Fruitière, 4e dr., p. 564.

Bloeit vroeg; stuifmeel slecht. Groeit bijzonder sterk en vormt een zeer grote, brede boom. Op kwee A is de groei tamelijk sterk, maar breekt wel eens van de kwee af. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en bijzonder goed. Vrucht groot tot zeer groot, breed-peer-vormig, groen, later fraaigeel met weinig of geen blos. Goede kwaliteit stoopeer, welke men vaak bewaart tot de lente. In koelhuis vaak nog veel langer bewaarbaar. Soms zijn de vruchten, speciaal die van jonge bomen op zwartgehouden grond, onvoldoende houdbaar en moeten dan vóór de winter opgeruimd worden. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot. Veel voortijdige val. Boom groeit zeer gezond.

Geschiedt voor hoogstam en struik. Alleen als blijver op zaailing. Wordt in geheel Nederland veel geteeld ($\pm 2,9\%$ van de veilingaanvoer) en veel geplant ($7,0\%$ van de gekeurde bomen inclusief die, welke als tussenstam gebruikt worden). Geschiedt voor fruitbewaarpplaats. Op zware en natte gronden soms minder aanbevolen.

B. AANVULLENDE RASSEN.

12. Jut.

Poire Yat, Gute Graue, Grapäron; Dubbele Jut, Koningsjut. Herkomst:

Middeleeuwse, vermoedelijk Nederlandse peer.

Bloeit laat; stuifmeel slecht; goede bestuiver is 14. Groeit zeer sterk en vormt een zeer grote, hoge boom. Groeit op kwee A zwak, maar wordt bij voorkeur met tussenstam gekweekt en groeit dan matig sterk. Draagt zeer laat en onregelmatig. Op latere leeftijd soms goed vruchtbaar. Vrucht tamelijk klein, peervormig, bronskleurig, niet fraai. Schil taai. Vlees korrelig, sappig, zoet met een fijn aroma. Bijzonder fijne handpeer voor 1e helft September. Gauw buikziek, maar wordt toch duur betaald. In de kook rose. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot, op kwee minder.

Geschikt voor hoogstam op zaailing als blijver; als struik op kwee A met tussenstam. Wordt slechts in kleine hoeveelheden geteeld, maar is een poging waard om met moderne hulpmiddelen in ere te worden hersteld. Voor particulier aanbevelenswaard op kwee A. Dubbele Jut en Koningsjut zijn vrij zeker selecties van de Jut. Op één onderstam geënt, lijken de selecties volkomen op de gewone Jut. Er zijn ook andere Jutten, die echter minder goed van kwaliteit zijn.

13. Williams Bon Chrétien.

Bon Chr. W., Bartlett?, Williams Christbirne, Stair's Pear. Herkomst: Engels. Rond 1770 gewonnen door de onderwijzer Stair of Wheeler te Aldermaston, Berkshire.

Bloeit laat; stuifmeel goed; diploïde; in Engeland zelffertil; voorzichtigheid is echter raadzaam; goede bestuivers zijn 2, 4, 6, 18, 20, 21 en 22; intersteriel met 1 en 3. Groeit tamelijk sterk en vormt een middelmatig grote boom met veel slap afhangend hout. Groeit op kwee A vaak te zwak. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en goed. Vrucht middelmatig groot tot groot, goudgeel met roest. Vlees zacht en sappig met sterke muskussmaak (speciaal op kwee). Zeer goede fabriekspeer en voor sommigen ook nog een behoorlijke handpeer voor de eerste helft

September. Kort houdbaar. Door fabrieken speciaal gevraagd voor inblikken. In de kook geelrose. Ook geschikt voor drogen en snelvriezen. Vatbaarheid voor schurft zeer groot. Nogal windvast. Gezond.

Geschikt voor struik en hoogstam; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A. Wordt in Noord Amerika veel geteeld en ingeblikt. Wordt in Nederland weinig geteeld en geplant (0,2% van de gekeurde bomen). Stelt in Zeeland dikwijls teleur. Het is een peer, die zich bij uitstek goed leent voor de conserverenindustrie. Het is echter de vraag of de fabrieken het product wel genoeg zullen betalen.

14. Triomphe de Vienne.

Herkomt: gewonnen door Jean Colland, bijgenaamd Côte, te Montagnon (Isère), Frankrijk en door Cl. Blanchet te Vienne in de handel gebracht. Deutschl. Obsts.

Bloeit laat; stuifmeel goed; diploïde; volgens Rawes veel behoefte aan vreemd stuifmeel; goede bestuivers zijn 2, 4, 13 en 29. Groeit vrij sterk en vormt een tamelijk grote boom. Groeit op kwee A meestal zeer zwak en breekt gemakkelijk van de kwee af. Tussenstam gewenst. Draagt op zaailing meestal laat en onregelmatig, maar sommige jaren zeer goed. Op kwee A vroeg en behoorlijk vruchtbaar. Op het fruitproefbedrijf te Utrecht bleek korte snoei aanmerkelijk beter te zijn dan lange. Vrucht groot, peervormig, geel met weinig of veel roest. Goede, zoete handpeer voor September, in koelhuis een paar weken langer bewaarbaar. Buikziek. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot. Gevoelig voor koperhoudende middelen. Takken breken gemakkelijk. Geschikt voor struik; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A met tussenstam. Wordt tamelijk veel geteeld ($\pm 1\%$ van de veilingaanvoer) en geplant (0,9% van de gekeurde bomen). Op sommige plaatsen veroordeeld wegens de onregelmatige en onvoldoende vruchtbaarheid. Op andere plaatsen echter zeer goed vruchtbaar en bevalt dan goed.

Wordt o.a. in Zeeland en Utrecht aanbevolen.

15. Herfstpeer van Geulle.

Herkomst: vermoedelijk Zuid-Limburg. Bloeit laat. Groeit sterk en vormt een grote boom. Draagt vroeg, regelmatig en bijzonder goed. Vrucht middelmatig groot. Goede fabriekspeer voor half September. Inblikken. Buikziek. Vatbaarheid voor schurft gering. Gezond. Geschikt voor hoogstam. Wordt uitsluitend in de Limburgse boomgaarden veel geteeld ($\pm 8,6\%$ van de veilingaanvoer) en bevat daar goed ($1,5\%$ van de gekeurde bomen).

16. Doyenné Boussoch.

Beurré de Mérode, Philippe Double, Dubbele Flip, Doppelte Phillipsbirn, Doppelt Philip, Merodespäron, Filip. Herkomst: Belgisch. Vermoedelijk door van Mons begin 19e eeuw gewonnen. Deutschl. Obsts. Bloeit vroeg; stuifmeel slecht; zelffertil. Groeit zeer sterk en vormt een grote boom met veel slap afhangend hout. Groeit op kwee A zwak. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en bijzonder goed. Vrucht groot, breed-peervormig, lichtgroen, later geelachtig. Vlees iets korrelig en smaakt iets zuur. Behoorlijke handpeer voor September en kan geruime tijd in koelhuis bewaard worden. Men lette op beurs worden. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot. Gezond. Windvast. Geschikt voor hoogstam, doch ook wel voor struik; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A. Wordt in Gelderland en Limburg veel in boomgaarden geteeld ($6,9\%$ van de totale veilingaanvoer). Dit verdienstelijk ras wordt practisch niet meer geplant. Ofschoon de bewaarbaarheid van deze behoorlijke handpeer goed genoemd mag worden, is de prijs meestal maar matig.

17. Beurré Lebrun.

Herkomst: in 1856 gewonnen door Gueniot, kweker te Troyes, Frankrijk. Bloeit middentijds; stuifmeel goed;

goede bestuivers zijn 2, 14 en 18. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht groot en groen. Vlees sappig met muskussmaak. Goede fabriekspeer en matige handpeer voor September. Voor de inmaak (compôte) is de muskussmaak van grote waarde. In de kook wit. Leent zich ook voor snelvriezen en drogen. Vatbaarheid voor schurft gering.

Geschikt voor struik en hoogstam; als blijver op zaailing. Wordt weinig geplant ($0,1\%$ van de gekeurde bomen). Goed voor massaproductie, voor fabriek. Wordt in kwaliteit voor fabriek door W. B. Chrétien overtroffen, maar is beter vruchtbaar.

18. Beurré Hardy.

Poire Hardy, Gellerts Butterbirne, Beurré Gellert. Herkomst: Franse peer, gewonnen door Bonnet te Boonen aan Zee. In de handel gebracht door J. L. Jamin te Bourg la Reine (Seine). Deutschl. Obsts. Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploide; zelffertil; goede bestuivers zijn 2, 3, 6, 13, 20 en 21. Groeit sterk en vormt een weinig vertakte, hoge, grote boom. Groeit op kwee A nog middelmatig sterk. Draagt op zaailing zeer laat, onregelmatig en vaak slechts matig. Op kwee A tamelijk vroeg, regelmatig en goed vruchtbaar. Vrucht middelmatig groot tot groot, breed-peervormig en is bijna geheel met bruin roest overdekt. Schil wel stevig. Vlees zacht, sappig, zoet en aromatisch. Zeer goede handpeer voor 2e helft September en begin October. Kan in koelhuis enkele weken langer bewaard worden. In de kook rose. Vatbaarheid voor schurft zeer groot. Gevoelig voor koperhoudende middelen. Geschikt voor struik; als blijver op kwee A, als wijker op kwee C. Op zaailing ontraden wegens onvolgende vruchtbaarheid. Wordt nog veel geteeld (3% van de totale veilingaanvoer) en nog tamelijk veel geplant. Wordt veel als tussenstam gebruikt voor hoogstammen. Hoort slechts thuis in een intensief bedrijf

en fruittuin. In Boven-Betuwe en IJsselstreek ontraden.

19. Pitmaston Duchess.

Williams Duchess. Herkomst; gewonnen door Williams te Pitmaston bij Worcester rond 1865. De oorspronkelijke naam „Pitmaston Duchess d'Angoulême" is reeds vroeg door Hogg losgelaten. Deutschl. Obst.

Bloeit laat; stuifmeel slecht; triploïde; gedeeltelijk zelffertil; goede bestuivers zijn 2, 4, 13, 22 en 30. Groeit sterk en vormt een grote boom. Groeit op kwee A tamelijk zwak. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht zeer groot, peervormig, geelgroen, later fraai-geel met roest bij de steel. Vlees zacht, sappig, rins, soms wrang, vooral op kwee. Voor velen nog een behoorlijke, soms slechte handpeer tot half November, in koelhuis tot Januari. Geschikt voor inblikken. Rot vaak op de boom. Vatbaarheid voor schurft en monilia tamelijk groot. Valt voortijdig.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op zaailing, als wijker op kwee. Op kwee zijn de vruchten vaak te wrang. Wordt nog tamelijk veel geteeld ($\pm 1,6\%$ van de veilingaanvoer), maar nu tamelijk weinig geplant ($0,4\%$ van de gekeurde bomen). Wordt in Zeeland, Zuid-Holland en Brabant ontraden.

20. Nouveau Poiteau.

Neue Poiteau. Herkomst: Belgische peer, gewonnen door van Mons. Droeg voor het eerst in 1843. Deutschl. Obst.

Bloeit laat; stuifmeel goed; diploïde; zelffertil; goede bestuivers zijn 2, 13 en 18. Groeit sterk en vormt een tamelijk grote, steile boom. Groeit op kwee A matig sterk. Draagt vroeg, regelmatig en bijzonder goed. Vrucht groot, breed-peervormig, bruingroen, niet fraai. Vlees zacht en sappig, maar vaak flauw-zoet. Matige, soms slechte handpeer tot half November, in koelhuis tot half December. Rijpt slecht na en is soms onverwachts buikziek. Vatbaarheid voor schurft tamelijk

groot; bladvlekkenziekte (*Phyllosticta pirina* Sacc.) algemeen voorkomend; windvast, gezond. Geschikt voor struikvorm op zaailing en kwee. Geeft door de grote vruchtbaarheid en goede gezondheid vele telers voldoening. Vanwege de matige kwaliteit is het een goedkope peer.

21. Beurré Clairgeau.

Clairgeau's Butterbirne. Herkomst: Franse peer van 1848.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde; goede bestuiver is 3. Groeit tamelijk zwak tot middelmatig sterk en vormt een kleine, steile boom. Groeit op kwee A zeer zwak. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht groot, slank-peervormig, bruingroen met rode blos, fraai. Vlees bij goede rijpheid sappig en korrelig. Behoorlijke, soms slechte, knollige handpeer tot December, in koelhuis nog een maand langer bewaarbaar. Vatbaarheid voor schurft zeer groot. Echter goed te bestrijden. Vruchten waaien gemakkelijk af.

Geschikt voor struikvorm; als blijver en wijker op zaailing. Wordt nog tamelijk veel geteeld ($\pm 1,3\%$ van de veilingaanvoer) en geplant ($0,8\%$ van de gekeurde bomen). Wordt in de Over-Betuwe, Noord-Holland, Zeeland, Geldersche Vallei en Friesland niet aanbevolen. Ondanks de vatbaarheid voor schurft, matige kwaliteit en slechte windvastheid van de vruchten wordt het ras door velen vanwege zijn vruchtbaarheid en late rijpheid gewaardeerd en aanbevolen.

22. Doyenné du Comice.

Vereins Dechantsbirne. Herkomst: gewonnen door de tuinbouwbond te Angers. Droeg voor het eerst in 1849. Leroy, Dict. de Pom. II, 1869, p. 61.

Bloeit laat; stuifmeel goed; diploïde; goede bestuivers 2, 18, 20 en 26. In Zweden bleek no. 20 één van de beste bestuivers te zijn, in Engeland no. 26. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote boom. Groeit op kwee A tamelijk zwak.

Draagt meestal laat, onregelmatig en slecht. Bij goede bestuiving soms nog redelijk vruchtbaar. Vrucht groot, breed, onregelmatig van vorm, bruingroen, soms met zwakke blos. Vlees zeer sappig, smeltend, zoet en aromatisch. Bijzonder fijne handpeer tot December; in koelhuis ruim een maand langer bewaarbaar, maar verliest dan veel van zijn zeer fijne smaak. In de kook rose en fijn van smaak. Vatbaarheid voor schurft meestal gering, maar soms meer vatbaar. Bomen vertonen veel ziek en dood dun hout en vragen hierdoor een zeer zorgvuldige snoei. Windvast, maar draagt aan de toppen van de takken.

Geschiedt voor struikvorm op kwee A of zaailing. Waar de grond het toelaat, bij voorkeur kwee A. Klei of zand. Smaak is op het zand vaak minder dan op de klei. Men neme enthout van goede bomen. Komt in alle fruitgebieden verspreid voor ($\pm 1,9\%$ van de veilingaanvoer), maar vindt nergens veel ingang vanwege de zeer matige opbrengst, die door zijn hoge handelswaarde niet wordt goedge maakt. Wordt door zeer weinigen aanbevolen, tenzij voor fijnproevers van particuliere tuinen. Degene, die dit ras niet kent, moet het beslist niet in het groot aanplanten (maakt nog $2,6\%$ van de gekeurde bomen uit).

23. Kleipeer.

Winterjan, Wintersuikerpeer, Mandjespeer, Steenjut, Kievitspeer, Spekpeer, Weldrager, Brittenpeer, Groospeer. Herkomst: waarschijnlijk Nederlands. Zeker meer dan 200 jaar oud. Van Noort, Pom. Batava. Bloeit vroeg; stuifmeel goed; zelfertiel. Groeit zwak. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk klein, breed-peer-vormig, groen met roest, onooglijk. Goede stoofpeer tot half Maart. Geschiedt voor fruitbewaarplaats. In de kook lichtrood, goed van smaak en vraagt weinig suiker. Vatbaarheid voor schurft onbeduidend; pereringworm veel en is daardoor een gevaar voor de andere pere-

bomen. Ver toont bij zeer strenge wintervorst soms veel taksterfte maar herstelt zich hiervan goed. Zeer windvast en is daardoor geschikt voor windkering en slootkanten.

Geschiedt voor hoogstam en struik op zaailing. Wordt in het Noorden en midden van het land veel geteeld ($\pm 3,8\%$ van de veilingaanvoer) en nog vrij veel geplant ($2,6\%$ van de gekeurde bomen). Stelt lage eisen aan de grond en verzorging. Tegen wind bestand. Wordt daarom meestal op minder gunstige plaatsen (slootkanten) geplant. Is ook zeer geschikt voor particuliere tuinen. Voor grote aanplantingen is de kleine boomvorm en de onooglijkheid van de vrucht een bezwaar. Wordt verdrongen door andere stoofperen. Men verwarre dit ras niet met Welleman, die onder dezelfde naam in de Betuwe verspreid wordt.

24. Zoete Brederode.

Valse Brederode, Rode Brederode, Dikkop. Herkomst: waarschijnlijk een 19e eeuwse Nederlandse peer, welke vermoedelijk na de veel voorkomende Brederode is ontstaan. Vruchtboomvar. der veilingen in Gelderland, Utrecht en Overijsel, 1938.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; kan bestoven worden door 25. Groeit middelmatig sterk en vormt een grote boom met slap neerhangende takken. Blad groot, vlak zonder gegolfde rand. De knoppen van de paarsbruine twijgen zijn min of meer aanliggend. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en goed. Vrucht groot, soms met een vleesheuveltje bij de steel, bijna appelvormig-plat, groen met blos. Vrij goed smakende stoofpeer tot April. In de kook fraai-rood en iets minder wrang dan de gewone Brederode. Vatbaarheid voor schurft gering. Boom gezond.

Geschiedt voor hoogstam op zaailing. Dit vruchtbare, gezonde ras wordt om zijn waardevolle vruchten (goede houdbaarheid, hoog percentage le soort, hoge handelswaarde) aan de

Maaskant in Gelderland en op sommige andere plaatsen hoog aangeslagen. Men geeft daar aan dit ras vanwege zijn betere vruchtbaarheid en groei de voorkeur boven de gewone Brederode. Is zeer geschikt voor fruitbewaarplaats.

25. Brederode.

Echte Brederode, Zure Brederode, Dikkop. Herkomst: waarschijnlijk vroeg 19e eeuwse peer. De bij Knoop en Jahn (Ill. Handb. VII, p. 353) vermelde „Brederode” is niet deze.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; goede bestuiver is 24. Groeit matig sterk en vormt een middelmatig grote boom met zeer slappe, neerhangende takken. Blad is matig groot met gegolfde rand. De knoppen van de bruine twijgen zijn afstaand. Draagt tamelijk laat, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht groot, appelvormig-plat met meestal een vleeshuveltje bij de steel, groen, soms met blos. Vrij goed smakende stoofpeer tot half April. In de kook fraai rood. Geeft bij bewaring zeer weinig uitval. Vatbaarheid voor schurft gering.

Geschikt voor hoogstam op zaailing. Komt in geheel Nederland verspreid voor, maar wordt om zijn niet al te grote vruchtbaarheid soms veroordeeld. Zeer geschikt voor fruitbewaarplaats.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

26. Laxton's Superb.

Herkomst: gewonnen door Laxton Bros. Zou een kruising zijn van W. B. Chrétien en B. Superfin. W. P. Seabrook, Modern Fruitgrowing, p. 72.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit middelmatig sterk, op kwee A tamelijk zwak. Draagt vroeg en zeer goed. Vrucht middelmatig groot en lijkt in vorm op W. B. Chrétien. Goede handpeer voor 2e helft van Augustus. Heeft iets last van beursheid. Daarom niet te laat plukken. Vatbaarheid voor schurft gering.

Geschikt voor blijver op zaailing en wijker op kwee A. De waardering in Engeland moedigt hier beproeving aan.

27. Groninger Juttepeer.

Herkomst: gewonnen in 1928 als zaailing van Beurré Beucke. De oorspronkelijke boom staat sinds 1940 op de proeftuin te Noordbroek. Gegevens van Ir J. Heemstra. Groeit sterk. Draagt tamelijk laat, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht middelmatig groot. Gelijkt in grootte en vorm op Herzogin Elsa. Smaakt goed, iets Juttepeerachtig. Rijpt gelijktijdig met de Jut. Wordt in Groningen en Utrecht beproefd.

28. Bonne d'Ezée.

Herkomst: in 1838 gevonden te Ezée bij Loches (Indre et Loire). Bloeit vroeg; stuifmeel goed. Groeit tamelijk sterk. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht middelmatig groot en onregelmatig van vorm. Goed smakende handpeer voor September. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Wordt in Groningen en Utrecht beproefd.

29. Madame Treyve.

Souvenir de Madame Treyve. Herkomst: in 1858 gewonnen door Treyve, boomkweker te Trévoux (Ain). Deutschl. Obst.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zonder vreemd stuifmeel goed vruchtbaar; goede bestuivers zijn 13 en 30. Groeit matig sterk; op kwee A zwak. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht groot, groen, later groengeel, niet fraai. Goede handpeer voor September. Vlees zacht en voor verzending niet bijzonder geschikt. Vatbaarheid voor schurft gering. Wordt in Groningen beproefd.

30. Belle Lucrative.

Seigneur d'Esperen, Bergamote Lucrative, Esperens Herrenbirne, Esperens Herrepäron. Herkomst: onzeker, waarschijnlijk een Bel-

gische of Franse peer. Ned. Boomgaard.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; kan met eigen stuifmeel, vermoedelijk parthenocarpisch, goede oogsten leveren; goede bestuiver is 13. Groeit middelmatig sterk en vormt een matig grote boom. Groeit op kwee A zwak. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en goed. Vrucht tamelijk klein, groen met veel roest, onooglijk. Sappige, zoete, zeer goed smakende handpeer voor September en begin October. Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot.

Geschikt voor blijver op zaailing en wijker op kwee A. Voor de particulier één van de beste rassen, voor fruittelers weinig aanbevelen. Geen handelspeer, wegens onooglijk uiterlijk en rijping in het volle perenseizoen.

31. *Beurré Superfin.*

Hochfeine Butterbirne. Herkomst: In 1844 gewonnen door Goubault te Millepieds bij Angers en 2 jaar later in de handel gebracht.

Bloeit laat; stuifmeel goed. Groeit matig sterk; op kwee A zwak, zodat tussenstam soms gewenst is. Draagt tamelijk laat, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht tamelijk groot, breed-peervormig met vlezige steel. Goede handpeer voor tweede helft September. In de kook geel. Vatbaarheid voor schurft gering.

Geschikt voor struikvorm op zaailing en kwee A met tussenstam.

32. *Beurré Dilly.*

Onder deze naam in de Over-Betuwe bekend, maar misschien is de naam onjuist. J. Vercier, La détermination rapide des variétés de fruits.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote, sterke boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk groot, peervormig en groen. Vlees fris smakend met fijn aroma. Zeer goede handpeer voor tweede helft van September en begin October. Vatbaarheid voor schurft gering. Wordt geteeld als

hoogstam en maakt een goede indruk. Rijpt echter in het volle perenseizoen en is kort bewaarbaar.

33. *Gratioli of Jersey.*

Herkomt: oude peer van de Kanaaleilanden, waar in 1843 nog slechts één enkele boom — de eerste vermoedelijk — van dit ras aanwezig was. Leroy, Dict. de Pom.

Groeit tamelijk zwak en vormt een gedrongen, tamelijk kleine boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk klein, laag, bijna even hoog als breed, geelgroen, onooglijk. Vlees sappig met iets Juttepeersmaak. Zeer goede handpeer voor tweede helft September en begin October. Niet te laat plukken, wegens gevaar voor beurs worden. Vatbaarheid voor schurft gering. Gezond.

Geschikt voor hoogstam en struik, waarschijnlijk ook voor wijker. Komt in de omgeving van Gorinchem als hoogstam voor en wordt daar nog steeds geplant. De vruchtbaarheid is n.l. zeer goed en het onooglijke, maar fijne peertje wordt door de handel goed betaald. Beproevenswaard voor de fruitteiler en zeer aanbevelenswaard voor de particulier.

34. *Eva Baltet.*

Herkomt: gewonnen door P. Tomasse te Béarn, Frankrijk, en rond 1890 in de handel gebracht door het kwekershuis Baltet te Troyes. Deutsche Obstbauz., 1917, p. 333.

Bloeit tamelijk laat; stuifmeel goed; goede bestuivers zijn 13 en 30.

Groeit sterk en vormt een flinke boom. Verdraagt kwee A. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht groot, breed peervormig, groen, later geel met fraaie bos. Goede handpeer voor October. Niet te laat plukken, wegens gevaar voor beursheid. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Gezond. Het oordeel over dit ras loopt sterk uiteen. In Zeeland ontraden vanwege te geringe vruchtbaarheid. Wordt tamelijk weinig geplant (0,2% van de gekeurde bomen).

35. President Loutreuil.

Nieuw. Herkomst onbekend. Bloeit vroeg; stuifmeel goed. Groeit middelmatig sterk; op kwee A tamelijk zwak. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht groot, bronskleurig, soms met lichte blos. Schil dun. Vlees is licht gemuskeerd en smaakt goed. Goede handpeer voor October; in koelhuis tot half Februari. Moet niet te laat geplukt worden, wegens gevaar voor beurs worden. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering.

Is in West-Friesland reeds enige jaren in cultuur en bevat daar goed. De goede houdbaarheid bij lage temperatuur maakt dit ras zeker beproevenswaard.

36. Calebasse de Tirlemont.

Herkomst: gewonnen in de vorige eeuw, waarschijnlijk tussen 1860 en 1880 bij Tienen (= Tirlemont) in België. H. de Greeff: Onze appels en peren, 4e serie.

Bloeit laat; stuifmeel goed; vraagt vreemd stuifmeel; vormt parthenocarpische vruchten, welke echter vaak klein en misvormd zijn. Groeit sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht zeer groot, zeer hoog, onregelmatig van vorm en bronskleurig. Behoorlijke handpeer voor October en begin November; in koelhuis tot half Januari. Wordt soms gauw buikziek. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Gezond.

Geschikt voor struik op zaailing als blijver. Wordt weinig meer geplant en aanbevolen. In Friesland nog wel aanbevolen om te enten op oude bomen.

37. Sucrée de Montluçon.

Herkomst: in 1812 in de schooltuin van het college te Montluçon (Allier) door Rochet, tuinman aldaar, gevonden.

Bloeit vroeg. Groeit tamelijk sterk; op kwee tamelijk zwak. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht groot, peervormig en groen met zwakke blos. Vlees sappig en

behoorlijk van smaak, maar bevat soms veel steencellen. Behoorlijke handpeer voor October. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Geschikt voor struik op zaailing en op kwee A, al of niet met tussenstam. Is reeds lang in Zuid-Nederland in cultuur en voldoet daar goed. Komt weer wat naar voren (0,2% van de gekeurde bomen).

38. President Drouard.

Herkomst: in 1885 door M. Olivier-Perroquet gewonnen. Deutschl. Obst.

Groeit tamelijk sterk; op kwee tamelijk zwak. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk. Vrucht groot, peervormig en geelgroen van kleur. Goede handpeer tot Januari. Vatbaarheid voor schurft groot.

Deze laat rijpende Franse peer wordt ook in Nederland beproefd.

39. Doyenné d'Alençon.

Dechantsbirne von Alençon. Herkomst: gevonden in een heg te Alençon en rond 1840 in de handel gebracht.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed. Groeit tamelijk zwak en vormt een kleine boom. Draagt tamelijk vroeg en behoorlijk. Vrucht middelmatig groot, groengeel met roest, soms met lichte blos. Vlees iets rins. Goede handpeer voor de winter. Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Geschikt voor particulieren.

40. Wellemanpeer.

Gezegende, Dubbele Winterjan en ten onrechte vaak Kleipeer genoemd. Herkomst: Neder-Betuwe.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit tamelijk sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt tamelijk regelmatig en zeer goed. Vrucht middelmatig groot tot groot, groengeel met roest. In de kook rood en goed van smaak. Goede stoofpeer tot Maart. Wordt beter betaald dan de kleine, onooglijke Kleipeer. Geschikt voor fruitbewaarplaats. Vatbaarheid voor schurft gering. Geschikt voor hoogstam in de boomgaard. Wordt vanwege de goede

groeit, de vruchtbaarheid van de boom en de goede handelswaarde van de vrucht in de Betuwe tamelijk veel geplant. Wordt daar als een verbetering beschouwd van de gewone Kleipeer, maar is niet erg windvast.

41. Valse Ijsbont.

Brompeer. In de Betuwe laat men het ongunstig klinkende woord „valse” vaak ten onrechte weg. Ijsbont is n.l. een oud, bekend, ander ras dat wel wat op Valse Ijsbont lijkt.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit sterk en vormt een grote boom. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht groot, slank-peervormig en groen. Goede stoofpeer tot Maart. Geschikt voor fruitbewaarplaats. Vatbaarheid voor schurft gering. Gezond. Geschikt voor hoogstam in de boomgaard. Stelt lage eisen aan de verzorging, hetgeen in 1945 wel duidelijk bleek. Het ras wordt vanwege zijn goede vruchtbaarheid, gezondheid, behoorlijke kwaliteit en duurzaamheid van de vruchten in de Betuwe terecht veel geteeld en geplant.

42. Provisiepeer.

Herkomst: gewonnen door G. A. van Rossem te Naarden in 1916. In 1931 bekrond en beschreven in Maandblad Ned. Pom. Ver., 1932, p. 96. Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit tamelijk zwak en vormt door zijn grote vruchtbaarheid slechts een kleine boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Vrucht tamelijk klein, roestbruin. In de kook rood en goed van smaak. Goede stoofpeer tot Maart; in koel-

huis tot Mei. Geschikt voor fruitbewaarplaats. Vatbaarheid voor schurft gering. Geschikt voor hoogstam en struik op zaailing. Wordt hier en daar in het Noorden van ons land geteeld en geplant (0,4% van de gekeurde bomen).

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

43. Oomskinderpeer.

Laat, onregelmatig en onvoldoende vruchtbaar, kanker; wordt nog wel in het Noorden op kwee met tussenstam beproefd.

44. Léon Ponçaint.

Vrucht klein, onooglijk en kort houdbaar.

45. Beurré d'Amanlis.

Tere vrucht, van matige kwaliteit en slechte houdbaarheid; schurftig.

46. Marguerite Marillat.

Ras met weinig uitblinkende eigenschappen; andere rassen worden beter geacht.

47. Souvenir du Congrès.

Vrucht van matige kwaliteit en slechte houdbaarheid.

48. Beuckes Butterbirne.

Vrucht is slecht houdbaar; wordt wel Beurré Buikziek genoemd.

49. Forellenbirne.

Onvoldoende vruchtbaar en zeer vatbaar voor schurft.

50. Nec Plus Meuris.

Matig vruchtbaar; door betere rassen verdrongen.

STEENVRUCHTEN

Pruime-onderstammen

TABEL VAN DE VOORNAAMSTE EIGENSCHAP
(gerangschikt in volgorde van)

Onderstam	Groei-kracht onderstam	Groei-kracht ent	Vruchtbaar- heid ent	Vermogen tot opslagvorming
1. Myrobalan B	zeer sterk	zeer sterk	matig vroeg intredend, later zeer groot	zeer gering
2. Brompton	sterk	sterk	vrij vroeg in- tredend, zeer groot	zeer gering
3. St. Julien A	matig	vrij sterk	matig	vrij gering
4. Pershore	vrij sterk	vrij sterk	vroeg en zeer groot	zeer gering
5. Black Damas C	matig	matig	vroeg en zeer groot	gering
6. Varkenspruim	sterk	matig	matig	zeer groot
7. Common Mussel	matig	matig	vrij groot	vrij groot
8. Broad-leaved Shi- ning Mussel	matig	matig	goed	groot
9. Common Plum	matig	vrij zwak	matig groot	groot
10. St. Julien G	matig-vrij sterk	vrij zwak	vroeg intre- dend en matig	groot
11. Gele Kroos- jespruim	matig	vrij zwak	matig	groot
12. Enkele Boerenwitte	vrij sterk	vrij zwak	vrij groot	zeer groot
13. Tonneboer	matig	zwak	matig	vrij gering
14. Marianna	matig	variërend van vrij sterk tot zwak	vroeg intre- dend en zeer groot	zeer gering

JCHTEN

rstammen

EN VAN DE PRUIME-ONDERSTAMMEN
(de groeikracht van de ent).

Verankering	Vermenig- vuldiging	Onvatbaarheid onderstam voor loodglans	Gebruikswaarde als pruime-onderstam
zeer goed	aanaarden en af- leggen; stekken zeer matig resul- taat	groot	goed bruikbaar, vooral voor blijvende bomen
zeer goed	moeilijk; kan door afleggen	vrij gering	goed bruikbaar, vooral voor blijvers
goed	afleggen	groot	van twijfelachtige waarde
vrij slecht	afleggen zeer moeilijk; kan door opslag	<u>zeer groot</u>	zeer bruikbare onderstam
vrij goed	afleggen (matig succes)	vrij gering	goed bruikbaar, zowel voor blijvers als wijkers
slecht	afleggen en wor- telopslag	gering	ongeschikt
zeer goed	afleggen en wortelstek	vrij groot	goed bruikbaar, vooral voor wijkers
goed	afleggen	groot	beproevenswaard
goed	afleggen en wortelopslag	zeer groot	beproevenswaard
goed	afleggen	groot	goed bruikbaar voor wijkers
goed	afleggen en wortelstek	groot	af te raden; is virussmetstof- drager
goed	afleggen en wortelopslag	zeer groot	geen ervaring
goed	afleggen	groot	af te raden; is virussmetstof- drager
matig	stekken (zeer goed)	zeer groot	wisselvallige onderstam; be- perkt aanbevelenswaard

BESCHRIJVING VAN DE PRUIME-ONDERSTAMMEN

Deze beschrijving wordt gegeven met enig voorbehoud, omdat van de meeste van de genoemde onderstammen nog onvoldoende practijkervaring bestaat en dus in veel gevallen moet worden afgegaan op slechts één proefneming en dan vaak nog met te weinig proefbomen. Er moet dus rekening worden gehouden met het feit, dat de onderstammen niet overal gelijk reageren en plaatselijk zich niet zullen gedragen overeenkomstig de hieronder gegeven beschrijving.

1. Myrobalan B.

Zeër sterk groeiende onderstam, te herkennen aan de groene houtkleur van die delen der loten en twijgen die uit de zon groeien; bovendien aan de smalle, onbehaarde, iets glanzende bladeren. Als onderstam gebruikt, de sterkste groeier, niettemin betrekkelijk vroeg vruchtbaar, vormt geen opslag, verankert goed. De vermenigvuldiging is soms wat moeilijk, kan door afleggen, aan-aarden en zelfs enigszins door middel van houtstek geschieden. Als blijver-onderstam geschikt. Als na-deel wordt opgemerkt, dat de vruchten op M.B. matig van grootte blijven of zelfs klein van stuk. Gevallen, waarin de bomen na veel wind bij de veredeling afknappen, zijn bekend o.a. bij R. Cl. d'Althann. Kan ook voor hoogstam worden gebruikt.

2. Brompton.

Krachtige groeier met zeer regelmatig, breed ovaal, groot en onbehaard blad. Veroorzaakt krachtige groei en vrij vroeg intredende, grote vruchtbaarheid; vormt geen opslag en verankert goed. Vermenigvuldiging tamelijk moeilijk, kan door afleggen. Goede blijver-onderstam. Ook stamvormer en dus voor hoogstam geschikt. Is als onderstam nogal gevoelig voor loodglans, hetgeen voor de veredelde boom nog niet vaststaat. Zeer goed voldoet hierop o.a. On-

tario en R. Cl. d'Oullins. De toekomst zal leren, welke van het tweetal meer gebruikt zal worden, Myrobalan B of Brompton.

3. St. Julien A.

Te herkennen aan de donker-violetle houtkleur, de onbehaarde scheuten en de kleine donker-groene bladeren. Veroorzaakt vrij krachtige groei, hoewel de meningen hierover niet eensluidend zijn; matige vruchtbaarheid, enige wortelopslag, verankert goed. Vermenigvuldiging vrij goed door afleggen. Onderstam, waaromtrent onvoldoende ervaring bestaat.

4. Pershore.

Krachtige groeier met grote, ovale of eironde bladeren, evenals de jonge scheuten, onbehaard. Geeft vrij krachtige groei en vroege, uitstekende vruchtbaarheid, mooie grote vruchten, maakt geen opslag terwijl de verankering volgens Zeeuwse ervaring voldoende is; in Engeland heeft men minder gunstige verankering geconstateerd. Vermenigvuldiging zeer moeilijk, kan door afleggen, wortelstek en opslag. Uitstekende onderstam voor blijvers en wijkers. Een rem bij het gebruik is de moeilijke vermenigvuldiging,

5. Black Damas C.

Een matig groeiende onderstam met onbehaarde scheuten, matig grote, bijna ronde bladeren en grote steunblaadjes. Veroorzaakt matige groei, is vroeg en rijk vruchtbaar, vormt geen opslag en verankert vrij goed. Vermenigvuldiging door afleggen geeft matig succes. Uitstekende onderstam, voor sterke rassen als blijver-, voor zwakke groeiers meer als wijkeronderstam. Enig bezwaar is mogelijk de vatbaarheid van deze onderstam voor loodglans. Zeer goede resultaten bereikt o.a. met Victoria, R. Cl. d'Althann, R. Cl. d'Oullins en Ontario.

6. Varkenspruim.

Wordt in Engeland, Brussels genoemd.

Krachtige groeier, te herkennen aan de grote, brede, horizontale, afstaande bladeren, die iets bol gebogen zijn. Veroorzaakt matige groei en matige vruchtbaarheid; ten aanzien van dit laatste punt zijn de Zeeuwse ervaringen minder ongunstig dan de Engelse. Vormt veel opslag en verankert slecht. Vermenigvuldiging vooral door opslag, afleggen gaat moeilijk. De meest gebruikte onderstam in ons land, welke niet aangeraden kan worden, omdat de bomen slecht verankeren, de onderstam veel last heeft van vitrose (smalbladigheid), de kwaliteit van de vruchten slechts matig is en de vruchtbaarheid niet overal gunstig wordt beoordeeld. Ongeschikt als onderstam voor Czar.

7. Common Mussel.

Matige groeier met sterk behaarde, donkerviolette scheuten en kleine, donkergroene, aan de onderzijde behaarde bladeren. Veroorzaakt matige groei en goede vruchtbaarheid die reeds vroeg intreedt; vrij veel wortelopslag en goede verankering. De vermenigvuldiging is niet moeilijk, is mogelijk door middel van wortelstek en afleggen. Een door-nige onderstam, die beter ent dan oculeert. Wordt over het algemeen wel aanbevolen, vooral voor wijkers. Als blijvers o.a. zeer geschikt voor R. Cl. Hoefer; ook goed bruikbaar als onderstam voor kaspruimen. Als bezwaar wordt genoemd de vatbaarheid van de Common Mussel voor bladluizen, terwijl de veredelingen nogal spoedig last van randjesziekte zouden vertonen.

8. Broad-leaved Shining Mussel.

Vrij sterke groeier met glanzende vrij grote bladeren, die opvallend lang gesteeld zijn. Zeer wisselvallig is de invloed op de groei en de vruchtbaarheid van de ent. Veel opslag en goede verankering. Vermenigvuldiging door afleggen en

wortelstek. Weinig ervaring. Ontario zou er niet op groeien; Early Rivers daarentegen goed. Voorlopig slechts beproevenswaard.

9. Common Plum.

Groei matig, is te herkennen aan de onbehaarde scheuten en de kleine, ovale, donkergroene bladeren. Veroorzaakt vrij zwakke groei van de veredeling en vroege vruchtbaarheid. Vormt veel opslag en verankert goed. Vermenigvuldiging vrij gemakkelijk door afleggen en opslag. Oude Engelse onderstam, die thans in populariteit inboet. Geschikt als wijker-onderstam. Zou gunstige invloed op de veredeling uitoefenen ten aanzien van de loodglansaantasting. Moeilijk te veredelen met verschillende rassen o.a. Czar en President. Volgens Nederlandse ervaring vruchtbaarheid niet zo groot. Overigens ervaring in ons land gering en daarom alleen beproevenswaard.

10. St. Julien G.

Matige groeier, te herkennen aan de sterk behaarde donkerviolette scheuten en het kleine, aan de onderzijde sterk behaarde blad met opvallende rode hoofdnerf. Veredeling op St. Julien G. groeit vrij zwak en is zeer vroeg vruchtbaar. Vormt veel opslag en verankert goed. Vermenigvuldigt goed door afleggen en opslag. Onderstam, waaromtrent alleen ervaring bestaat in Zeeland. Zou zeer geschikt zijn als onderstam voor wijkers, in verband met vroege vruchtbaarheid en boomgrootte.

11. Gele Kroosjespruim.

Waarschijnlijk van Nederlandse herkomst, matige groeier met grote, brede, gladde, typisch hangende bladeren. Veredeling groeit vrij zwak, is vroeg, maar matig vruchtbaar. Vormt veel opslag, goede verankering. Vermenigvuldiging door opslag, wortelstek en met matig resultaat door middel van afleggen. Als pruime-onderstam weinig gebruikt. Is virusdrager en ook,

omdat de vruchtbaarheid slechts matig is; niet aanbevolen.

12. Enkele Boerenwitte.

Waarschijnlijk van Nederlandse herkomst, groeit vrij sterk, te herkennen aan het smalle, donkergroene, aan de onderzijde sterk behaarde blad en de zeer sterk behaarde scheuten. Veroorzaakt vrij zwakke groei, vruchtbaarheid goed, zeer veel opslag, goede verankering. Vermenigvuldiging gemakkelijk door wortelopslag en afleggen. Alleen plaatselijk betekenis, niet voldoende vergeleken met andere onderstammen om een oordeel te vellen.

13. Tonneboer.

Waarschijnlijk van Nederlandse herkomst, matige groeier. Veredeling vertoont zwakke groei, is behoorlijk vruchtbaar, maar de bomen blijven te klein om grote opbrengsten te geven. Weinig opslag, goede verankering. Vermenigvuldiging door opslag; afleggen

weinig resultaat. Wordt als fabriekspruim gebruikt. Als onderstam weinig ervaring. Is bovendien virusdrager en daarom voorlopig niet aan te raden.

14. Marianna.

Zeer gemakkelijk van andere onderstammen te onderscheiden door de onbehaarde, glanzende, bruinrode scheuten en de dunne langwerpige, eveneens onbehaarde en glimmende bladeren. Invloed op de ent sterk variërend, van zwak tot sterk groeiend, meestal vroeg en zeer rijk vruchtbaar. Geen wortelopslag en matige verankering. Vermenigvuldiging gemakkelijk door afleggen en zelfs door stekken (houtstek). Onderstam, waarover de meningen zeer verdeeld zijn. Vooral geschikt voor wijkers en voor glascultures. Goed erop voldoen o.a. Early Laxton en Ontario. Sommige rassen waaien gemakkelijk af o.m. R. Cl. d'Oullins. Victoria op Marianna is zeer zwak. Niet voor alle rassen aanbevolen.

Pruim

EIGENSCHAPPEN VAN DE PRUIMERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom				Bloem		Vrucht					
	Groekracht	Vruchtbaarheid	Resistentie tegen loodglans	Resistentie tegen bacteriekanker	Bloetijd	Kan bestoven worden door No.	Rijptijd vrucht	Grootte vrucht	Kleur vruchthuid	Vastheid vruchtvlees	Smaak vruchtvlees	Gebruikswaarde
PRUIMEN VOOR BUITENCULTUUR												
A. Aanbevelenswaardige rassen												
1. Early Laxton	1	4	3	2	m	5, 6	v	1	g. r	2	2	t
2. Ozar	3	5	2	3	m	zf	v	2	bl	2	2	t, k
3. Monsieur hâtif	4	3	5	5	v	7	m	4	p	2	4	t
4. Reine Claude d'Oullins	5	4	3	4	m	zf, 6	m	4	g	2	4	t
5. Reine Claude d'Althann	4	4	3	4	m	4, 6	l	4	r.pgr	3	4	t
6. Victoria	2	5	1	2	m	zf	l	4	r	3	4	t, f
B. Aanvullende rassen												
7. Early Rivers	4	4	5	5	v	3	v	1	bl	5	1	k, f
8. Dubbele Boerenwitte	3	3	5	5	l	27	m	2	g	1	3	t
9. Reine Claude verte	3	2	5	5	m	4, 5, 6	m	2	gr	3	5	k, t, f
10. Tonneboer	3	5	5	5	m	zf	m	2	g	3	1	f
11. Zoete Kwets	3	4	4	5	m	zf	l	2	bl	5	3	f, k
C. Beproeverswaardige rassen												
12. Ruth Gerstetter	3	3	4	-	m	-	v	3	bl	3	2	t
13. Ontario	3	5	5	1	m	zf	m	4	g. gr	2	4	t
14. Utility	4	3	-	-	-	-	m	3	r. bl	-	4	t
15. Early Transparent Gage	3	4	3	-	v	zf	m	2	g. gr	3	4	t
16. Reine Claude van Beers	3	4	5	5	m	4, 5, 6	m	2	gr	3	5	k, t, f
17. Reine Claude Hoefer	4	4	5	5	m	4, 5, 6	m	2	gr	3	5	k, t, f
18. Denniston's Superb	4	4	-	-	v	zf	m	2	g. gr	-	4	t
19. Purple Pershore	3	4	-	-	-	-	l	1	g. r	3	4	t, f
20. Emma Lepperman	3	4	5	-	m	zf	m	3	p	4	-	f
21. Mirabelle de Metz	4	4	2	5	m	-	m	5	rose	3	-	t
22. Else	4	-	-	-	-	-	l	-	g	-	-	t
23. Jefferson	5	2	2	4	v	3, 7	l	4	g. gr	2	5	t

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom				Bloem		Vrucht					
	Groekracht	Vruchtbaarheid	Resistentie tegen loodglans	Resistentie tegen bacteriekanker	Bloetijd	Kan bestoven worden door No.	Rijptijd vrucht	Grootte vrucht	Kleur vruchthuid	Vastheid vruchtvlees	Smaak vruchtvlees	Gebruikswaarde
PRUIMEN VOOR KASCULTUUR												
A. Aanbevelenswaardige rassen												
33. June Blood	3	4	5	5	v	34	v	3 r		1	3 t	
34. Golden Japan	4	5	5	5	v	33, 37	v	4 g		1	4 t	
C. Beproevenswaardige rassen												
35. Methley	4.	5	4	4	v	zf	v	3 r				
36. Beauty	3	5	4	4	v	zf	v	5 r				
37. Santa Rosa	5	3	5	5	y	34	v	4 r		2	5 t	
38. Formosa	4	1	5	5	v	-	v	5 r		3	5 t	
39. Ontario	3	5	5	1	m	zf	m	4 gr. g		2	4 t	

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloei- en rijptijd: v = vroeg; m = middentijds; l = laat.

Kan bestoven worden door No.: zf = zelffertil.

Kleur vrucht: g = geel; gr = groen; r = rood; p = paars; bl = blauw.

Gebruikswaarde: t = geschikt als tafelvrucht; k = bijzonder geschikt voor de keuken; f = bij voorkeur gevraagd door de fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE PRUIMERASSEN

PRUIMEN VOOR BUITEN-CULTUUR.

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Early Laxton.

Aanwinst van het kwekershuis Laxton.

Zwakke groeier, die reeds vroeg vruchtbaar is. Tamelijk vatbaar voor bacteriekanker en bijzonder vatbaar voor spint. Bloeit middentijds, zou volgens sommige onderzoekers matig zelffertil zijn, maar

blijkt in de praktijk dankbaar voor bestuiving met vreemd stuifmeel. Vrucht rijpt reeds eind Juli, is klein van stuk, geel tot rood; indien niet volledig rijp: zuur, anders behoorlijk van smaak. De enige waarde van dit ras is de vroege rijpheid, waardoor de vruchten gewoonlijk goede prijzen maken. Door geringe boomgrootte vooral geschikt als wijker.

2. Czar.

In de handel gebracht rond 1875 door het kwekershuis Rivers te

Sawbridgeworth, Engeland. Bunyard, Handb., p. 76; Schaal, Stein- und Beerenobst, p. 53.

Boom groeit matig, wordt tamelijk steil. Draagt spoedig en is zeer vruchtbaar. Dunnen vaak noodzakelijk. Meest geënt op Myrobalan B, niet op Varkenspruim. Zeer vatbaar voor loodglans, ook voor spint. Bloeit middentijds en is zelffertil. Vrucht rijpt begin Augustus, is matig van grootte, paarsblauw, vlees geelgroen; matige kwaliteit tafelpruim, ook geschikt voor de keuken. Zeer productieve vroege pruim van matige kwaliteit.

3. Monsieur hâtif.

Dit is vermoedelijk de juiste naam voor een pruim, die in de Betuwe veel voorkomt en diverse namen draagt, o.a. Early Orleans, Blauwe of Franse Wijnpruim, Perzikpruim (falso), Belle de Louvain (falso), Ponds Seedling (falso). Reeds in 1768 door Duhamel beschreven; waarschijnlijk van Franse herkomst. Mas, Pomol. gén., VI, No. 43. Boom groeit krachtig, vormt een min of meer afgeronde kroon met hangende takken. Draagt niet vroeg, maar is op latere leeftijd goed vruchtbaar. Gezond. Bloeit vroeg, kan onder meer bevrucht worden door Early Rivers. Vrucht rijpt eerste helft Augustus, is langwerpig rond en tamelijk groot, paars met geel vlees, goede smaak, hoewel iets droog of melig; vlees hecht niet aan de steen. Goede vrucht zonder bepaalde teeltgebreken.

4. Reine Claude d'Oullins.

Veelal ten onrechte Washington genoemd. Als zaailing gevonden te Coligny in Frankrijk en in 1860 in de handel gekomen. Catalogue descriptif, 1927, p. 469.

Sterke groeier met lange opgaande takken, die de neiging hebben kaal te worden. Boom heeft neiging tot uit elkaar scheuren. Draagt tamelijk laat, maar dan regelmatig en goed vruchtbaar; dunnen. Matig vatbaar voor loodglans, vrucht

scheurt en dan monilia! Bloeit middentijds en is zelffertil. Vrucht rijpt eerste helft Augustus, is rond, groengeel tot goudgeel; smaakt uitstekend, indien de vruchten ruim hangen en niet te vroeg worden geplukt; anders valt de smaak tegen en is de vrucht flauw en zuur, vooral om de steen, die aan het vlees hecht. Eén der beste pruimen, mits goed geteeld.

5. Reine Claude d'Althann.

R. Cl. Comte d'Althann, Count Althann Gage, Gewonnen in Tsjechoslowakije door Prochaska, tuinman bij Michael Graaf Althann te Swoyschitz en in 1867 voor het eerst beschreven. Deutschl. Obsts.

Groei vrij krachtig met opgaande takken. Vroeg en zeer rijk vruchtbaar, matig vatbaar voor loodglans, vrucht scheurt soms. Bloeit middentijds en kan bevrucht worden o.m. door R. Cl. d'Oullins en Victoria. Vrucht rijpt eind Augustus, bijna gelijk met de Victoria, is rond met diepe naad, tamelijk groot, roodpaars met lichtere vlekjes en veel dauw, goudgeel vlees; smaak uitstekend, sappig en zoet, steen los. Vruchtbare pruim van eerste kwaliteit en gemakkelijk in de teelt.

6. Victoria.

Reine Victoria, Victoriablomme, Dronning Victoria. Pruim uit Sussex, rond 1840 in de handel gebracht. Schaal, Stein- und Beerenobst, p. 47.

Vormt kleine boom met hangende takken. Zeer vroeg en buitengewoon rijk vruchtbaar, dunnen meestal noodzakelijk. Zeer vatbaar voor loodglans, tamelijk vatbaar voor bacteriekanker en vitrose. Bloeit middentijds, zelffertil. Vrucht rijpt eind Augustus, is groot en langwerpig, geel met veel rood, later helemaal rood. Smaak zeer uiteenlopend, slecht bij te zware dracht; uitstekend wanneer ruim is gedund. Geschikt voor tafel en fabriek. Steen los. De meest betrouwbare drager van alle pruimen, vooral geschikt als wijker.

B. AANVULLENDE RASSEN.**7. Early Rivers.**

Rivers Early Prolific, Eldense Blauwe. Gewonnen door het Engelse kwekershuis Rivers rond 1830. Bunyard, Handb., p. 82. Boom tamelijk groot, vruchtbaarheid over het algemeen groot, hoewel er enkele klachten zijn. Zeer vatbaar voor spint, overigens gezond. Bloeit vroeg en vraagt vreemd stuifmeel; goede bestuivers zijn Monsieur hâtif en misschien Jefferson. Vrucht rijpt rond Augustus, is klein van stuk, bijna rond, blauw; smaak zeer matig, indien niet goed rijp, wrang en zuur. Goede keuken- en fabriekspruim. Wordt gewaardeerd in verband met vroege rijptijd en geschiktheid voor de industrie.

8. Dubbele Boerenwitte.

Dubbele Witte Wijnpruim, Prune virginale, Jungfernpflaume. Zeer oud, wellicht Nederlands. Droeg 200 jaar geleden in Scandinavië een Nederlandse naam. Nederl. Boomg., no. 13. Veel verward met de Doyenné; is echter van deze te onderscheiden door de onbehaarde scheuten en het rondachtige, lichtgroene, nageenog onbehaarde blad. De Doyenné daarentegen heeft sterk behaarde scheuten en langwerpige, donkergroen, aan de onderzijde sterk behaard blad. Boom matig groot en bij goede bestuiving vroeg en regelmatig vruchtbaar. Vatbaar voor spint. Bloeit laat en brengt geen stuifmeel voort; goede bestuivers zijn Rode Eierpruim en Belle de Louvain. Vrucht rijpt omstreeks half Augustus, is tamelijk klein, rond en geelwit tot geel; steen los, smaak goed. In Zeeland zeer gewaardeerd; vruchtbaarheid en groei vallen in de Bétuwe tegen.

9. Reine Claude verte.

R. Cl. dorée, R. Cl. Abricot vert, Dauphine, Grosse Grüne R. Cl., Green Gage, Ringelot, Groene R. Cl. 16e eeuwse, misschien nog oudere pruim, genaamd naar Claude,

gemalin van Frans I van Frankrijk. Boom middelmatig tot vrij groot. Niet vroeg vruchtbaar, maar draagt op latere leeftijd toch behoorlijk, hoewel wat onregelmatig. Weinig last van ziekten. Bloeit middentijds, is zelffertil; bestuivers R. Cl. d'Oullins, R. Cl. d'Althann en Victoria. Vrucht rijpt tweede helft Augustus, is klein van stuk, rond en groen met soms enkele paarse vlekjes; vlees is geelgroen, voortreffelijk van smaak; steen los. Vrucht is voor alle doeleinden bijzonder geschikt, de fijnste van alle pruimen. Wordt om de kwaliteit der vrucht gewaardeerd, ondanks onregelmatige dracht.

10. Tonneboer.

Oud ras van Nederlandse oorsprong. Matige groeier, vroeg en zeer rijk vruchtbaar. Gezond. Bloeit middentijds en is zelffertil. Vrucht rijpt de tweede helft van Augustus; enigszins langwerpig, matig van grootte en geel met soms rode vlekjes. Smaak onvoldoende, maar wel uitstekend geschikt voor fabriek. Wordt in verband hiermede meestal niet geheel rijp geplukt. Zeer rijk dragend, alleen geschikt voor fabrieksteelt.

11. Zoete Kwets.

Oud ras van onbekende herkomst. Boom flink. Vruchtbaarheid goed. Gezond. Bloeit middentijds en is zelffertil. Vrucht rijpt eind Augustus-begin September, is matig groot en langwerpig, blauw, vast van vlees met losse steen; zoet en voor een kwets van behoorlijke kwaliteit. Bruikbaar als tafelpruim en vooral geschikt voor fabriek en keuken. Van de kwetsen waarschijnlijk de beste.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.**12. Ruth Gerstetter.**

Recente Duitse pruim, in de handel gebracht door het kwekershuis L. Späth.

Boom matig groot. Vruchtbaarheid vroeg intredend, maar overigens matig. Vatbaar voor bacteriekanker, overigens voor zover bekend, gezond. Bloeit middentijds en zal door gelijkbloeiende rassen, als Victoria en R. Cl. d' Althann waarschijnlijk wel bevrucht kunnen worden. Vrucht rijpt zeer vroeg, reeds half Juli, normaal van grootte, blauw, matig van smaak; een hinderlijke eigenschap is, dat de vrucht soms ontijdig loslaat van de steel en afvalt voor zij plukrijp is. De zeer vroege rijptijd is een groot voordeel, maar de vruchtbaarheid stelt tot op heden teleur.

13. Ontario.

Zou door Ellwanger en Barry te Rochester, U.S.A., in 1874 in de handel zijn gebracht. Deutschl. Obst. Boom matig groot. Vruchtbaarheid zeer vroeg intredend en zeer groot. Zeer weinig last van loodglans, maar wel vatbaar voor spint en smalbladigheid en op enkele onderstammen, o.a. Common Mussel, Myrobalan B en Varkenspruim zeer vatbaar voor bacteriekanker. Op Brompton tot heden gezond. Bloeit middentijds en is zelffertil. Vrucht rijpt le helft Augustus, tamelijk groot, groengeel met groene vlammen, taaie huid. Smaak zeer goed, zoet; flauw indien te vroeg geplukt. Zeer productieve en gemakkelijke pruim; de grote vatbaarheid voor bacteriekanker is echter een bezwaar.

14. Utility.

Engelse pruim van het kwekershuis Laxton van betrekkelijk jonge datum. Bunyard, Handb. Hardy Fruits, p. 103.

Groei kracht flink, vruchtbaarheid behoorlijk. Omtrent vatbaarheid voor ziekten zijn geen gegevens bekend, over bloeitijd en bestuiving evenmin. Vrucht rijpt eerste helft Augustus, roodpaars, behoorlijk van grootte. Tafelpruim van behoorlijke kwaliteit. Nieuwe pruim met onvoldoende ervaring.

15. Early Transparent Gage.

Rivers' Early Apricot. Een oude reeds van 1866 daterende aanwinst van het kwekershuis Rivers te Sawbridgeworth. Bunyard, Handb. Groei matig. Vruchtbaarheid goed, tamelijk vatbaar voor loodglans. Overigens geen gegevens omtrent ziekten. Bloeit vroeg en is zelffertil. Vrucht rijpt eerste helft van Augustus, tamelijk klein en rond, groenachtig geel met rode stippen. Smaak uitstekend. Oude Engelse pruim, waaromtrent in Nederland onvoldoende ervaring bestaat.

16. Reine Claude van Beers.

Afkomstig uit Wamel in het Land van Maas en Waal, waar de moederboom voorkomt bij de fruitteler van Beers.

Boom komt in vele opzichten overeen met R. Cl. verte, vruchtbaarheid is echter groter, smaak der vrucht iets minder, maar niettemin uitstekend. Zou een wortelechte R. Cl. verte zijn, hetgeen echter te betwijfelen valt, gezien het bestaan van kleine morphologische verschillen tussen beide rassen. Betekent een ernstige concurrent voor de R. Cl. verte.

17. Reine Claude Hoefer.

Waarschijnlijk Franse pruim, door Adolf Hennekens te Bunde geïmporteerd.

Beschrijving gebaseerd op de bomen aanwezig in Zeelands Proeftuin. Komt in vele opzichten overeen met Reine Claude verte en R. Cl. van Beers. Onderscheid tussen deze rassen zeer moeilijk te constateren. Vergeleken met R. Cl. verte groeit de boom iets sterker, vruchtbaarheid echter veel groter en daardoor is het ras een besliste verbetering vergeleken met R. Cl. verte. Omtrent bestuiving bestaan geen gegevens. Vrucht rijpt enkele dagen later dan die van R. Cl. verte; smaak is even uitstekend. Zal ongetwijfeld R. Cl. verte in de komende jaren verdringen. Welke van de twee het winnen zal, Reine Claude Hoefer of R. Cl. van Beers, zal de toekomst leren.

18. Denniston's Superb.

Denniston's Red, Rouge de Denniston. Vermoedelijk tussen 1835 en 1840 door Isaac Denniston te Albany, N.Y., gewonnen. Mas, Le Verger, VI, p. 121 en Mas, Pomol. gén., XII, p. 79.

Boom flink, vruchtbaarheid groot. Voor zover bekend gezond; wel bars ten de vruchten bij regen. Bloeit vroeg en is zelffertil. Vrucht rijpt tweede helft Augustus, matig van grootte, rond, groen met enige blos, geelachtig vlees, los van de steen, zeer goed van smaak. Waarschijnlijk goede pruim, maar in ons land onvoldoende ervaring.

19. Purple Pershore.

Purple Egg, Martin's Seedling. Engelse pruim uit het graafschap Worcestershire, waar het ras al jaren in cultuur is.

Boom flink, vruchtbaarheid vroeg en zeer groot. Gezond. Bloeit middentijds, zelffertil. Vrucht rijpt half Augustus, middelmatig groot, langwerpige eivormig, donkerpaars; fabriekspruim van uitstekende kwaliteit. Zeer productief, echter alleen als fabriekspruim van betekenis.

20. Emma Lepperman.

Pruim van Duitse herkomst.

Flinke groeier, goed vruchtbaar, vatbaar voor loodglans en monilia, overigens voor zover bekend gezond. Bloeit middentijds; omtrent zelffertiliteit en kruisbestuiving geen gegevens bekend. Vrucht rijpt tegen half Augustus, groot, geel met rose wang, goed van smaak; tafelpruim. Nieuw ras, dat veel grote en zeer mooie vruchten voortbrengt.

21. Mirabelle de Metz.

Metzer Mirabelle, Gelbe Mir., Mir. petite, Mir. abricotée. Zeer oude pruim van onbekende herkomst.

Boom matig groot, vruchtbaar, gezond. Bloeit laat, vraagt vreemd stuifmeel, waartoe waarschijnlijk de Belle de Louvain kan dienen. Vrucht rijpt tweede helft Augustus, is klein, iets langwerpige; goudgeel,

tamelijk stevig vlees, steen los, smaak zeer goed, uitstekend voor compôte. Vruchtbaar ras met als grootste bezwaar, dat de vruchten te klein zijn.

22. Else.

Gewonnen te Apeldoorn en genaamd naar de echtgenote van de vermeerderaar van het ras.

Behoorlijk goede groeier; omtrent vruchtbaarheid, gezondheid en bloeitijd bestaan nog geen voldoende gegevens. Vrucht rijpt begin September, is matig van stuk, groen, bij volledige rijpheid geel; de smaak komt dan met die van de Dubbele Boerenwitte overeen. Nieuw, nog geen ervaring.

23. Jefferson.

Jefferson's Gage. Rond 1825 gewonnen door de rechter Buel te Albany, N.Y., en in 1829 uitgekomen. Deutschl. Obst.

Boom groot, niet vroeg en vaak ook onvoldoende vruchtbaar. Vatbaar voor loodglans, spint en smalbladigheid. Stuifmeelkwaliteit onzeker. Bloeit vroeg, vraagt vreemd stuifmeel, o.a. van Early Rivers of Monsieur hâtif. Vrucht rijpt begin September, tamelijk groot, eirond, groengeel met rode vlekjes, soms ineenvloeiend. Vlees goudgeel, zeer fijn van smaak. Pruim van uitstekende kwaliteit, maar soms teleurstellende vruchtbaarheid, welke tot voorzichtigheid maant.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

24. Doyenné.

Ook bekend onder de naam Dubbele Boerenwitte.

Vrucht uitstekend van kwaliteit, maar vruchtbaarheid beslist onvoldoende.

25. Reine Claude Boddaerts.

Vrijwel onbekende, maar smakelijke, gele pruim, die rijpt 2e helft Augustus. Heeft geen opgang gemaakt om onbekende redenen.

26. Reine Claude Conducta.

Wordt verward met R. Claude d'Althann, maar vrucht is kleiner, meer rood en onvoldoende van kwaliteit, smaak droog en melig.

27. Rode Eierpruim.

Wordt aanbevolen als bestuiver voor Dubbele Boerenwitte en Doyenné. Grote, langwerpige, rode vrucht, echter slecht van smaak en daarom niet aan te bevelen.

28. Kirkes.

Kirkes Plum of Kirkes Blue.

Pruim van eerste kwaliteit, donkerblauw, echter onvoldoende vruchtbaar.

29. Reine Claude de Brahy.

Late, goed smakende pruim, groenachtig met rode stippen. Draagt beslist onvoldoende.

30. Prince Engelbert.

Vrijwel onbekende pruim, grote blauwe vrucht; vruchtbaarheid en kwaliteit slechts matig.

31. Reine Claude de Bavay.

Goede, geelgroene tafelpriuim, maar rijpt zeer laat en komt in een tijd, dat er geen vraag is naar pruimen.

32. President.

Matig vruchtbaar ras met grote blauwe pruimen. De vruchten rijpen echter zeer laat en smaken onvoldoende.

PRUIZEN VOOR KASCULTUUR.**A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.****33. June Blood.**

Gewonnen door de bekende boomkweker L. Burbank. Behoort tot de bastaarden van Pr. salicina.

Boom groeit matig en is goed vruchtbaar, behoudens de eerste jaren. Takken zijn erg broos en scheuren gemakkelijk bij het uitbuigen. Voorzichtigheid daarom geboden. Boom gezond. Bloeit zeer vroeg, belangrijk eerder dan de meeste pruimen en meestal nog een

dag vroeger dan 34, die een goede bestuiver voor June Blood is. Bloei minder overdadig. Vrucht rijpt in de koude kas tweede helft van Juni, is matig van grootte, rood, sappig en zeer matig van smaak, beslist flauw. Vrucht is gevoelig voor hete en droge kaslucht, dan volgt zonbrand; daarom veel schermen en spuiten. Is de vroegste kaspruim en daarom zeer aan te bevelen. Vraagt veel meer zorg dan de Golden Japan. Voor buitencultuur niet geschikt.

34. Golden Japan.

Amerikaanse pruim, Pr. salicina hybride, door Franse kwekers in Europa geïmporteerd.

Grote boom, uitstekend vruchtbaar bij goede bestuiving. Bekleding met vruchthout ook van de dikste takken prima. Gezond. Bloeit altijd overvloedig, al rijpt men het vruchthout kort in. Bloeit zeer vroeg; zelfsteriel; goede bestuivers zijn 33 en 37. Vrucht rijpt in koude kas eerste helft van Juli. Men mag gedurende 14 dagen aan de oogst voorafgaand niet gieten, daar de vrucht anders scheurt. Hoogstens bij zonnig weer grond nat spuiten. Vrucht is groot, goudgeel met stevige huid en heerlijk sappig vruchtvlees, mits niet te vroeg geplukt. Prima handelsproduct vanwege uiterlijk en smaak. Ongechikt voor vollegrondsteelt.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.**35. Methley.**

Herkomst niet bekend.

Boom groeit goed, uitstekend vruchtbaar. Gezond. Bloeit vroeg, waarschijnlijk zelffertil. Vrucht rijpt vroeg, rond 1 Juli en is matig van grootte, rood met bloedrood vlees en goed van smaak. Als vroege kaspruim van het salicina-type aanbevelenswaard.

36. Beauty.

Herkomst van deze salicina-bastard niet bekend.

Boom matig groot, zeer vruchtbaar, gezond. Bloeit vroeg; vermoedelijk

zelffertiel. Vrucht rijpt eerste helft Juli, groot van stuk en rood. Goede smaak. Als kaspruim aanbevelenswaard.

37. Santa Rosa.

Herkomst niet bekend.

Boom groeit krachtig, matig vruchtbaar en gezond. Bloeit vroeg, zelfsteriel; een goede bestuiver is de Golden Japan. Vrucht rijpt half Juli, groot van stuk en rood; uitstekend van smaak en zeer saprijk. Hoewel de meningen over de vruchtbaarheid verdeeld zijn, is het ras in verband met de zeer goede kwaliteit der vruchten zeker aanbevelenswaard voor de teelt in kassen. Buiten stelt deze salicina-bastaard teleur.

38. Formosa.

Salicina-bastaard van onbekende herkomst.

Boom groeit goed. Weinig vruchtbaar, maar gezond. Bloeit vroeg; zelfsteriel. Vrucht rijpt ongeveer half Juli, groot van stuk en rood. Smaak buitengewoon goed. Zou de allerfijnste zijn van de Japanse pruimen, maar de vruchtbaarheid is tot nu toe onvoldoende. Mogelijk wordt deze beter bij juiste bestuiving en op bepaalde onderstam.

39. Ontario.

Zie voor de beschrijving onder No. 13, dezelfde pruim voor de teelt in de volle grond.

Onder glas groeit de boom matig, de vruchtbaarheid is zeer groot. Is zeer vatbaar voor spint. Bloei valt later dan van de andere kaspruimen, is echter zelffertiel. Vrucht rijpt tweede helft Juli, is groot en fijn van smaak. Voldoet zeer goed. Is één van de weinige pruimen, die zowel onder glas als buiten goed bevallen.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

40. Early Laxton.

Rijpt onder glas niet vroeger dan de meeste andere kaspruimen en is te klein van stuk om in concurrentie met de andere stand te kunnen houden. Daarom alleen voor buiten aanbevolen.

41. Reine Claude d'Oullins.

Rijpt onder glas gelijk met de vroege buitenpruimen en is dus te laat. Bovendien valt de vruchtbaarheid onder glas tegen.

42. Utility.

Is onder glas te laat rijp en beslist onvoldoende vruchtbaar.

43. Victoria.

Is onder glas veel te laat rijp, zou hoogstens in warme kassen nog een kans maken.

44. Burbank.

Alhoewel een salicina-bastaard, te laat rijp onder glas.

Kerse-onderstammen

In Europa ent men kersen voorzover zij niet wortelecht zijn, steeds op echte kersen en wel:

Wilde krik (= Boskrik, Vogelkirsche, Merisier, Mazzard), *Prunus avium*. De Duitse en Franse kersenspecialisten spreken van zekere voorkeur voor bleekvruchtige en ook wel voor zwartvruchtige wilde. Dit is niet in overeenstemming met de ervaring hier te lande. De onderstam groeit goed, vormt een fraaie rechte stam als men niet intopt, en is voor ons klimaat hard genoeg. Geeft grote bomen. Tussen de zaailingen van wilde krik vindt men wel eens kleinbladige, zure afwijkers, die de boomkweker dient te verwerpen. In plaats van wilde krik van wilde moeders neemt men ook wel eens zaailingen van tamme krikken, die niet altijd even goed groeien als de wilde, waarschijnlijk door aneuploidie. De meeste East Mallingse, ongeslachtelijk vermeerderde Mazzards,

voor proeven geselecteerd, voldeden noch in Engeland, noch hier.

Wilde zure kersen. Deze geven doorgaans een slecht gewas en worden in ieder geval voor zoete rassen gemeden. Zure op zure gaat, maar gaat niet beter, vaak minder dan zure op zoete. Echter heeft F 12/1 goed voldaan, ook als stamvormer.

Prunus Mahaleb (Cerisier de Sainte Lucie). Hier vrijwel onbekend, elders op kalkrijke grond en in het barre continent van Noord-Amerika meer populair. Hard. Matige groei, geeft matig grote, korter levende, iets beter dragende bomen en vormt geen goede stam. Oculeert moeilijk.

Andere onderstammen zijn nog in het stadium van proefnemingen. Eén daarvan is het Amerikaanse Sand Cherry, *Prunus Besseyi* Bailey, dat inmiddels hier te lande geen schitterend figuur heeft geslagen.

Kers

EIGENSCHAPPEN VAN DE KERSERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom				Bloem				Vrucht						
	Boomgrootte	Begin der productie	Productiviteit	Resistentie tegen bacterieleanker	Bloetijd	Bestuiving	Stuifmeelkwaliteit	Kan bestoven worden door No.	Rijptijd vrucht	Kleur vrucht	Vastheid vrucht	Zuurheid vrucht	Resistentie vrucht tegen barsten bij regen	Moniliarot vrucht	Gebruikswaarde
A. Aanbevelenswaardige rassen															
1. Early Rivers	4	3	4	2	v	0	2	3, 8, 9, 20, (4, 12)	v	4	2	5	4	3	t
2. Dubbele Melkers	3	4	4	4	m	4	1	13, (1, 3, 14, 22)	tv	4	1	3	4	2	t,f
3. Varikse Zwarte	5	3	5	5	v	0	4	1, 5, 8, 9, 26, 31, (4, 15, 20)	m	5	3	5	3	2	t
4. Abbessé de Mouland	5	3	4	5	v	0	5	(1, 3, 8, 9, 20)	tl	5	4	5	4	4	t,v
5. Klerk	4	3	4	3	m	0	4	1, 3, 8, 11, 22, 31	l	5	2	5	5	4	t,v
6. Dubbele Morelkers	2	5	5	5	l	5	4	(10, 14, 28)	l	4	1	1	5	2	k,f
B. Aanvullende rassen															
7. Hollander	5	3	4	3	v	0	3	5, 11	tv	5	2	5	5	3	t
8. Mierlo'se Zwarte	5	3	5	4	v	0	4	1, 3, 5, 31, (13)	m	5	2	5	5	3	t,v!
9. Loon (Dikke Loen)	5	3	4	4	v	0	4	3, 20, (1, 4, 15)	m	5	1	5	3	3	t
10. Kentish	2	5	5	5	m	5	4	(6, 14)	m	3	1	2	5	3	k,f
11. Zeeuwse Zoete Morel	4	4	5	4	m	0	5	5, 13, 30	m	4	1	5	5	1	t
12. Wijnkers	5	3	4	2	l	0	-	(2, 6, 13)	m	4	2	4	5	3	tl
13. Uden'se Spaanse	4	3	4	4	m	0	4	5, 13, 22, 29, 30, (2, 14)	m	3	5	5	3	4	t,f
14. Hedelfinger Riesen-kirsche	4	3	4	1	m	0	2	(2, 6, 10, 13)	tl	4	4	5	1	3	t
15. Zwarte Spaanse	5	3	5	5	v	0	2	3, (9, 20)	tl	4	5	5	2	3	t
16. Westerlee'se Kriek	2	4	5	4	l	5	-		l	4	1	1	5	3	k,f
C. Beproeverswaardige rassen															
17. Früheste der Mark	3	4	5	2	v	0	-	1	zv	4	1	4	4	4	t
18. Lamotte	4	3	-	-	v	0	-		v	5	2	5	5	3	t

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom				Bloem				Vrucht						
	Boomgrootte	Begin der productie	Productiviteit	Resistentie tegen bacteriekanker	Bloetijd	Bestuiving	Stufmeelkwaliteit	Kan bestoven worden door No.	Rijptijd vrucht	Kleur vrucht	Vastheid vrucht	Zuurheid vrucht	Resistentie vrucht tegen barsten bij regen	Moniliarot vrucht	Gebruikswaarde
19. Vroege van Spithoven	5	3	5	-	v	0	-		v	4	2	5	5	3	t
20. Kassins Frühe	4	3	4	4	v	0	-	1	v	4	2	5	4	5	t
21. Knolkers	3	4	4	5	m	4	2	5	tv	4	1	3	5	2	tlf
22. Pater van Mansfeld	3	4	4	1	m	0	3	5, 13, 27, 29, 30 (2, 4)	m	4	3	5	2	3	tl
23. Zeeuwse Bruine	4	4	4	1	m	0	-		m	4	4	5	2	4	t
24. Inspecteur Löhnis	5	3	5	5	v	0	4		m	5	4	5	1	4	t
25. Rijkmaker	5	3	5	4	v	0	-		m	5	4	5	1	4	t
26. Beierlander	4	3	5	-	v	0	-	5	m	4	2	5	4	4	t
27. Wilhelmina	3	3	5	3	m	-	5		m	5	1	5	5	3	tl
28. Koningskers	4	3	4	2	m	0	5	4, 8, 30, (2, 6, 13, 21)	tl	4	4	5	1	3	t
29. Drogans Gelbe Knorpelkirsche	5	3	4	5	m	0	5		l	1	5	5	1	4	t
30. Beekse Late	5	3	5	5	m	1	5	22, 29 (5)	l	5	5	5	1	4	t

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloetijd: v = vroeg; m = middentijds; l = laat.

Bestuiving: hoog cijfer = geschikt voor eigen stufmeel.

Kan bestoven worden door No.: cijfers () = zeer onvolkomen.

Rijptijd vrucht: zv = zeer vroeg; v = vroeg; tv = tamelijk vroeg; tl = tamelijk laat; l = laat.

Kleur vrucht: hoog cijfer = donker.

Gebruikswaarde: t = tafel; k = keuken; f = fabriek; v = snelvriezen.

BESCHRIJVING VAN DE KERSERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Early Rivers.

Duitse Meikers, Vroege Duitse, Franse Meikers, Gelderse Kers, Précoce de Rivers. Gewonnen door het vermaarde kwekershuis Rivers te Sawbridgeworth, Engeland. Droeg

in 1869 voor het eerst. Bunyard, Handb. II; Rietsema, Kersenvormen, p. 168; Dufour, Arboriculture Fruitière, p. 562. Behoort tot de krieken.

De boom wordt groot of zeer groot. Groei breed. Draagt zoals alle brede groeiers wel iets vroeger dan de steile kersen en kan bij

goede bestuiving goed dragen. Zelfsteriel. Stuijmeel goed tot zeer goed. Bloei vroeg. Goede bestuivers zijn 3, 8, 9 en volgens sommigen ook de iets vroeger bloeiende 4 en de aanmerkelijk later bloeiende 12, doch in veel jaren zal dit slecht kloppen. Zeer vatbaar voor bacteriekanker. Men klaagt er zelfs op de Zeeuwse klei over. Op zand is het nog erger. In de rivierklei schijnt het minder te zijn. De vrucht is vroeg rijp, in Juni, soms reeds begin Juni. Kloek, granaatrood, nogal week, zoet, doch weinig aroma. Weinig geneigd tot barsten bij regen en middelmatig resistent tegen moniliarot. Heeft door haar vroegheid waarde voor de tafel. Klei. Naast deze Early Rivers bestaan er nog een paar andere, waarvan er misschien een in ons land voorkomt, doch onder andere naam.

2. Dubbele Meikers.

Meikers, Gelderse Meikers, Dutch Duke (early), Holländische Süssweichsel (früh), Tôt et Tard (précocé). Deze Belgische naam is wel juist, doch alle Tôt et Tard précocé is geen Dubb. Meikers. Rietsema, Kersenvormen, p. 203. Oorsprong en leeftijd onbekend. In ieder geval reeds oud. Behoort tot de groep van de rjalalen. De boom wordt slechts middelmatig groot, zelden meer dan 8-9 m breed. Veelal minder. Groei min of meer fastigiaat. In ieder geval steil. Draagt reeds vroeg. Weinig gevoelig voor bacteriekanker. Soms loodglansschade. Kan bij goede vruchtzetting een flinke oogst geven, zonder echter de beste kriecken te evenaren. De bloei is tamelijk laat. Zelffertil, doch het stuijmeel is slecht. Als goede bestuiver geldt 13 en minder goed ook wel 1, 3, 14 en 22. De bloeitijden kloppen echter vaak niet. Vaak ziet men in Dubb. Meikers takken met langwerpiger, zuurdere, later rijpende vruchten en afwijkend blad bekend als Volgers. Of dit een gevolg is van een virusziekte, dan wel van een chimerische aard van het ras,

is niet uitgemaakt. Vrucht granaatrood, zeer week, lichtzuur, weinig gevoelig voor barsten bij regen, doch tamelijk sterk gevoelig voor moniliarot. In Zeeland klaagt men over gevoeligheid voor wind. Rijpt in Juni. Veel gevraagd voor de tafel, in sommige kringen zelfs bijzonder gaarne gegeten en bruikbaar voor jam. Op zandgrond is de groei minder en naar het voorkomt, de smaak zuurder; in elk geval is de vrucht vaak kleiner. Vraagt en verdraagt een iets vochthoudender grond dan kriecken. Kan onder glas worden geteeld, beter in combinatie met druif dan met perzik. Selectie van enthout is nodig, mede met het oog op de zo bedenkelijke smalbladigheid, die tot algehele onvruchtbaarheid leidt.

3. Varikse Zwarte

Grote Zwarte, Grote Varikse Zwarte. Vrij zeker een late 18e eeuwse of vroege 19e eeuwse aanwinst uit Varik. Rietsema, Kersenvormen, p. 176. Behoort tot de kriecken. Boom zeer groot, wat opgericht, matig vroeg in het dragen. Bij goede bestuiving zeer productief. Zelfsteriel en vroegbloeiend, waardoor behoefte aan kruisbestuiving. Hiertoe kunnen dienen 1, 5, 8, 9, 25 en 31. Minder goed 4 en 15. Stuijmeel matig tot middelmatig goed. Niet veel of geen hinder van bacteriekanker, hetgeen aan het ras een bijzondere aantrekkelijkheid geeft. De vrucht is zwart, kort, aan de top gedeukt en in het bezit van een grote steen. Middelmatig vast. Zoet. Middelmatig gevaar voor barsten bij regen en tamelijke neiging tot moniliarot. Rijpt middentijds, rond 1 Juli. Geschikt voor de tafel. Zand en klei.

4. Abbessé de Mouland.

Bastaarddikke, Eisdense kers, ook wel IJskers. Oude kers uit de omgeving van Moelingen. Rietsema, Kersenvormen, p. 185; Dufour, Arboriculture Fruitière, p. 562. Behoort tot de groep van de kriecken. Boom zeer groot. Opgericht. Draagt eerst na enige jaren groeien. Kan

bij goede bestuiving goed dragen. Stuijmeel is goed, doch de bloei zeer vroeg en daardoor laat de bestuiving nog al eens te wensen over. Men zegt, dat het in verband met de veel opgemerkte zelfsteriliteit is, dat de boom Bastaarddikke is gedoopt. Voor bacteriekanker is deze kers minder gevoelig dan vele andere, hetgeen haar geschikt maakt voor uiteenlopende grondsoorten. Het is dan echter nodig om voor kruisbestuivers te zorgen. Daartoe komt in de eerste plaats de Blanke in aanmerking, maar die wordt ongaarne geplant. Bij gebrek daaraan kiest men 3, 8, 9 en zelfs 1. De vrucht is zwart, niet groot, vooral niet op zand. Vast tot hard, zoet, weinig tot barsten geneigd bij regen en weinig vatbaar voor moniliarot. Tamelijk laat rijp, ongeveer medio Juli en geschikt voor de tafel, vers of bevroren. Sommige bomen dragen kleine vruchten, hetzij door eigenschappen van de onderstam, hetzij door grond of door een wat afwijkende aard van de boom zelf.

5. Klerk.

Klerkekriek, Suikerkriek, Beierlander, Beierlandse Kriek. Het vermeende verschil tussen de Zeeuwse Beierlander en Klerk is denkbeeldig. Echter komt in het midden van de Betuwe ook een kers voor met de naam Beierlander (No. 26), die een andere is. Vermoedelijk een zeer oude, Nederlandse kers, die vanuit Beierland verspreid is. Rietsema, Kersenvormen, p. 183.

De boom wordt zeer groot, is matig vroeg draagzaam en kan, wanneer de bestuiving vlot verloopt, rijk dragen. Zelfsteriel. Stuijmeel middelmatig van hoedanigheid. De bloei valt even na de groep van 3 en 8 en even voor die van 13 en 30, zodat de bestuiving met beide groepen wel mogelijk is. Aanbevolen worden 1, 3, 8 en 31 van de vroege groep, 11 en 22 van de late. Middelmatig gevoelig voor bacteriekanker en daarom voor zand niet geheel geschikt, althans min-

der dan enkele andere. De vrucht is zwart, tamelijk week, niet groot, zeer zoet, bij regen zelden barstend en middelmatig gevoelig voor moniliarot. Zij verdraagt het vervoer voor een weke kers zeer goed. Tafel, vers en bevroren. Zeer laat rijp.

6. Dubbele Morelkers.

Morel, Zure Morel, Griotte du Nord, Morello, Grose Lange Lothkirsche, Noordkriek, Schattenmorelle, Lotowaja. Een eeuwenoude, door geheel Midden- en West-Europa verspreide kers van onbekende herkomst. Bij vrijwel elke pomoloog vermeld en vaak afgebeeld. Rietsema, Kersenvormen, p. 217. Behoort tot de groep van de walen.

De boom is klein, breed, en gekenmerkt door slap hout. Draagt bijna alleen langs de jonge twijgen en eist dienovereenkomstig een andere snoei dan de krieken en meerderheid van de rojalen. Draagt al vroeg en kan een goede oogst geven, wanneer snoei en bestuiving goed zijn. Is niet gevoelig voor bacteriekanker, waarover bij zoveel krieken terecht wordt geklaagd, maar daarentegen wel erg vatbaar voor monilia in de bloei, waardoor even later twijgen verdorren. Goed stuijmeel en zelfsteriel. De bloei valt laat en door deze omstandigheden nog al trouw in het dragen. De vrucht is rond, groot, bij voldoende vocht zelfs zeer groot, zeer week en scherpzuur. Weinig gevaar voor barsten bij regen, doch wel tamelijk gevoelig voor moniliarot. Rijpt einde Juli tot in Augustus. Komt niet als tafelkers in aanmerking, doch des te meer gewaardeerd in de keuken als stoofkers, op brandewijn en in de fabriek voor inblikken. Gedijt op zand, klei en veen, doch is minder geschikt voor droge gronden. Kan aan een Noordmuur nog rijpen. Algemeen aangetast door „volger”-ziekte, waardoor bij de keuze van enthout streng moet worden opgelet. Reeds aan het blad is de afwijking zichtbaar. De volgers zijn hier inmiddels minder storend dan bij de Dubbele Meikersen.

B. AANVULLENDE RASSEN.**7. Hollander.**

Vroege Hollander, Stroopkriek, Stroopkriek, Hollander-Stroopkriek, Guigne noire de Hollande, Hollander. Vermoedelijk een uit Zuid-Holland afkomstige, doch in Zeeland populair geworden kers. Rietsema, Kersenvormen, p. 191. De systematische plaats van dit ras is eigenlijk op de grens van kriecken en rojalén.

De boom wordt groot en groeit tamelijk breed. Draagt matig vroeg en kan, wanneer de bestuiving naar wens slaagt, goed dragen. Zelfsteriel. Stuifmeelkwaliteit middelmatig, doch het is niet aan te raden Hollander als bestuiver aan te bevelen. Zou door 5 en 11 worden bestoven. Beter wellicht 5, want Hollander bloeit vóór 11. Nogal vatbaar voor bacteriekanker. De vrucht is kenbaar aan een veelvuldig voorkomend blaadje op de gemeenschappelijke vruchtsteel, hetgeen bij kriecken zeldzaam is en bij zwarte kriecken verder niet voorkomt. Zwart, week, zoet of zeer zoet, niet groot, barst bij regen niet en is middelmatig gevoelig voor moniliarot. Tafelkers voor de eerste helft van Juli. Klei.

8. Mierlo'se Zwarte.

Mierlo'se Kriek, Udense Kriek, Udense Zwarte en soms op de veilingen Loen. Waarschijnlijk een 19e eeuwse aanwinst uit de Meierij van Den Bosch. Rietsema, Kersenvormen, p. 180.

De boom wordt zeer groot en draagt tamelijk vroeg. Wanneer de bestuiving goed is: een rijke drager. Bloeit vroeg en is zelfsteriel. Stuifmeel middelmatig. Kan worden bestoven door 1, 3, 31 en minder goed door 5 en 13, waarvan de bloei even later pleegt te vallen. Voor bacteriekanker niet erg gevoelig. De vrucht is zwart, normaal van grootte, tamelijk week, zoet, bij onvolledige rijpheid iets bitter, barst bij regen weinig of niet en middelmatig gevoelig voor moniliarot. Tafelvrucht, vers of bevroren

en dan zeer goed. Rijpt in de eerste dagen van Juli. Op zandgrond goed en op klei weinig of niet beproefd, doch men mag aannemen ook goed.

9. Loon.

Dikke Loen. Wordt gehouden voor een vermoedelijk zeer oud ras uit het Zuid-Limburgse of aangrenzende Belgische gebied. Omtrent de benaming kan misverstand rijzen. Rietsema, Kersenvormen, p. 176. Behoort tot de kriecken. Grote boom, matig vroeg dragend en later bij goede bestuiving behoorlijk vruchtbaar. De bloei valt vroeg, gelijk met of iets na 4, waarvoor de Loon als bestuiver wordt aanbevolen. Zelf is zij ook zelfsteriel en in het bezit van tamelijk goed stuifmeel. Er komen bijna geen klachten over de gevoeligheid voor bacteriekanker, doordat Loon vooral voorkomt in de streek, waar deze niet zulke grote verwoestingen aanricht. De enige bekende boom op zand ging er aan dood.

Aanplanting op zand moet dan ook worden afgeraden. De vrucht is zwart, behoorlijk groot en zeer week, zoet, voor regen middelmatig gevoelig, evenals voor moniliarot. Tafelkers voor einde Juni tot begin Juli.

10. Kentish.

Early Kentish Virginian May Cherry, Virginian, Rode Waalse, Griaine, Grienne. Een zeer oude kers van onbekende herkomst en grote verbreiding. Rietsema, Kersenvormen, p. 214.

Een kleine boom met dunne, slappe twijgen. Bloeit langs het jonge hout, vroeg, dragend en zeer vruchtbaar. Voor bacteriekanker ongevoelig. Tamelijk gevoelig voor monilia na de bloei. De bomen te Breda hebben het verschijnsel nooit vertoond. Zelffertiel. Stuifmeel middelmatig. Nogal sterk bestand tegen nachtvorst en een der meest rijkdragende kersen. Bloeit iets voor 6, doch kan deze en deze laatste de Kentish wel bestuiven.

Vrucht lichtrood, sap geelachtig

wit. Tamelijk klein, zeer week, zuur, iets minder dan Morel, doch te veel om als tafelfers waarde te hebben. Barst niet bij regen en is voor moniliarot middelmatig gevoelig. Aanbevolen voor keuken en fabriek of bakkerij. De bleke kleur levert een onooglijke compôte, die zich laat kleuren door wat sap van blauwe bosbes, braam of zwarte kers toe te voegen. Vraagt minder suiker dan de Morel. Rijpt in Juli, doch kan zeer lang aan de boom blijven hangen, wanneer men de spreuwen er afhoudt.

11. Zeeuwse Zoete Morel.

Bruine Blansje, Bruintje. Herkomst onbekend. Oud. Rietsema, Kersenvormen, p. 178.

De naam herinnert aan een zoete vorm van de welbekende Dubbele Morel, maar de eigenlijke Zoete Morel is geheel anders. De naam is dan ook allesbehalve fraai gekozen. Behoort tot de kriecken.

Zeer grote boom van brede groei, die tamelijk vroeg begint te dragen en zeer productief kan zijn. Bloei middentijds, stuifmeel goed. Wordt gaarne genoemd als bestuiver voor 5, die geacht wordt de dienst te vergoeden. Iets beter komt de bloei overeen met die van 13, 30 en Bigarreau Napoleon, die in ieder geval in staat zijn hun dienst te doen op voet van wederkerigheid. Weinig gevoelig voor bacteriekanker. De vrucht is granaatrood, op klei behoorlijk van grootte, op zand aan de kleine kant; men lette op het verkleinwoord Bruintje! Zeer week, zoet, bij regen weinig barskend, doch meer dan welke andere van onze kriecken gevoelig voor moniliarot. Rijpt even na half Juli. Tafelfers. Klei of goede zandgronden.

12. Wijnkers.

Wordt wel beweerd identiek te zijn met Blanser, Blinker of Platter. Naast elkaar werden ze verschillend bevonden. Wel eender van groei en herfstint van de bladeren, doch het blad van Wijnkers was groter. Rietsema, Kersenvor-

men, p. 182, waar als equivalente namen Guigne vineuse, Wine Heart en Schwarze Weinkirsche worden opgegeven. Vermoedelijk uit de Over-Betuwe.

De boom wordt zeer groot en heeft een ongewoon brede groei (vandaar de naam Platter). Matig vroeg vruchtbaar en bij voldoende vruchtzetting behoorlijk dragend. Bloeit zeer laat en is daardoor, in verband met de zelfsteriliteit lastig aan stuifmeel te helpen. Een geheel bevredigende oplossing is niet te geven, wanneer 13, die vroeger bloeit en behoorlijk stuifmeel heeft, aanbevolen wordt; goede resultaten geeft 6, ondanks het slechte stuifmeel. Andere mogelijkheden zijn er niet. Vrucht tegen zwart aan, tamelijk week, zoet, van zeer goede kwaliteit voor de tafel. Grootte behoorlijk. Weinig gevoelig voor regen en middelmatig voor monilia. Ongeveer medio Juli rijp. Nogal vatbaar voor bacteriekanker en op zand af te raden.

13. Udense Spaanse.

Onbekende herkomst. Misschien in of nabij Uden en dan waarschijnlijk vroeg in de vorige eeuw ontstaan. Rietsema, Kersenvormen, p. 159. Behoort tot de kriecken.

De boom wordt groot en begint vrij vroeg te dragen. Bij goede bestuiving goed vruchtbaar. Bloeit middentijds, tamelijk vroeg. Zelfsteriel. Stuifmeel middelmatig tot zeer goed. Als bestuivers kunnen dienen 5, 22, 29, 30 en Bigarreau Napoleon (Gascogner), minder goed 14 en nog minder goed 2 met haar slecht stuifmeel. Bacteriekanker komt wel voor, doch neemt op goede zandgrond zelfs geen grote afmetingen aan. De vrucht is groot, soms zeer groot. Hard. Zoet. Bont, bij volledige rijping geheel donkerrood, doch het vlees blijft geelachtig, behoudens enig rood om de steen. Barst nogal bij regen. Weinig geneigd tot moniliarot. Rijpt middentijds, ongeveer 10 Juli, enkele dagen na Bigarreau Napoleon, waarvoor zij een goede vervangster is. Goed voor tafel en be-

paalde takken van industrie. Zand en klei.

14. Hedelfinger Riesenkirische.

Hedelfinger Riesen, Monstrueuse d'Hedelfingen, Géant d'Hedelfingen, Wahlerkirische, Wasserkirische, Bradbourne Black. Een 19e eeuwse kers (voor het eerst in 1861 beschreven). Duits, vermoedelijk Württembergs ras. Deutschl. Obst., gekl. pl.; Rietsema, Kersenvormen, p. 179. Behoort tot de kriecken. Grote boom, opgerichte groei. Matig vroeg in het dragen en bij goede bestuiving ook goed vruchtbaar. Is zelfsteriel en bloeit tamelijk laat. Als geschikte kruisbestuiver raadt men wel 13 aan en verder zure kersen als 2, 6 en 10. Of dit alles behoorlijk doorproeven is bevestigd, is niet met zekerheid bekend. Stuifmeel goed. In hevige nachtvorstjaren als 1933, 1938 en 1944 kan deze kers nog redelijk dragen. Of dit een gevolg is van de late bloei, dan wel een anders gearde resistentie is niet bekend. Sterk lijdend aan bacteriekanker. Vrucht zeer groot en vast tot hard. Granaatrood tot zwart. Kenbaar aan een uitstekend stempelmerk. Barst bij regen sterk. Middelmatig lijdend aan moniliarot. Rijpt medio Juli. Tafelkers. Op zand niet aanbevolen.

15. Zwarte Spaanse.

De naam wordt wel voor twee rassen gebezigd, een hard en een week. Wat hier wordt bedoeld, is het harde, dat vermoedelijk identiek is met de door Europa verspreide Grosse Schwarze Knorpelkirische van de Duitsers en de Zwarte Vleeskers of Zwarte Knapkers van de Noord-Brabanders en Zeeuwen, waarover later misschien meer zekerheid gegeven kan worden. Verwijzing naar de literatuur blijft daarom ook nog achterwege. Behoort tot de kriecken. De boom wordt zeer groot, draagt tamelijk vroeg en kan zeer vruchtbaar zijn. Weinig gevoelig voor bacteriekanker. Zelfsteriel of daaromtrent. Bloeit tamelijk vroeg, on-

geveer gelijk met 5. Als bestuivers worden vroege bloeiers genoemd, 3 en 9, maar het is niet raadzaam hierop ten volle af te gaan, daar het niet zeker is, dat alle berichtgevers zich het bestaan van twee Zwarte Spaansen hebben gerealiseerd. De harde Zwarte Spaanse heeft een bijna zwarte, grote, harde, zoete, bij regen sterk scheurende, voor moniliarot matig gevoelige vrucht, die in de 2e helft van Juli rijpt. Tafelkers. Wordt het ras met de sobere gegevens goed geïdentificeerd, dan op zand en klei beide thuis.

16. Westerleeze Kriek.

Vermoedelijk in de vorige eeuw in Groningen gevonden. Synoniemen zijn niet bekend. Rietsema, Kersenvormen, p. 216. Een kleine boom, wellicht iets groter dan de Dubbele Morelkers. Vroegdragend, ofschoon iets later dan eerstgenoemde. Kan grote oogsten geven. Voor bacteriekanker weinig vatbaar, evenmin als voor monilia na de bloei, een deugd, waaraan dit ras grotendeels haar betekenis dankt en die ook zeer tot zijn populariteit heeft bijgedragen. Zelffertiel. Stuifmeel vermoedelijk goed. De vrucht is granaatrood, ook het sap is sterk gekleurd. Afgeplat, zeer week en scherpzuur, bij regen niet barstend en middelmatig vatbaar voor moniliarot. Door de zure smaak voor tafelfruit niet geschikt, doch zeer goed voor de bereiding van compôte en voor verwerking in de fabriek, waar zij de Marasco, het materiaal voor marasquin kan vervangen. Geschikt voor kersenwijn. Wordt in Groningen en Drente wel wortelecht gekweekt, waartoe zij zich door het vormen van oploopleent, zoals dit bij zure kersen doorgaans het geval is. Kan inmiddels ook worden geënt. Een gevaar van worteloploop uit houtwallen e.d. is het meeslepen van Armillaria mellea, die dodelijk kan zijn.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

17. Früheste der Mark.

Früheste der Markt (bij vergissing), Guigne la plus précoce de la Marche, La plus précoce du marché (bij vergissing). Rietsema, Kersenvormen; Deutschl. Obsts., gekl. pl.; Catalogue descriptif; Dufour, Arboriculture Fruitière, 5e dr. De Vroege van Rijnsloot vertoont grote overeenkomst met Früheste der Mark. Er is niet uitgemakt kunnen worden, of er enig verschil bestaat.

Matig grote boom, die reeds vroeg begint te dragen en geacht wordt bij goede bestuiving zeer vruchtbaar te zullen zijn, maar de gevoeligheid voor bacteriekanker is zo groot, dat het dubieus is of men er ooit een goede oogst van zal plukken. Bloeit vroeg; zelfsteriel. Vermoedelijk is 1 een goede bestuiver. Kleur donkerrood, vrucht klein en week, niet zuur en flauw van smaak. Barst bij regen weinig, weinig gevoelig voor moniliarot. Heeft als tafelkers enige waarde, is althans eetbaar. De enige verdienste is de zeer vroege rijping, de eerste van het sortiment. Kenmerken zijn de sterke roodkleuring van het jonge blad en de weekheid van de kleine steen. Men plante deze kers niet op zandgrond en zij ook op klei voorzichtig.

18. Lamotte.

Herkomst: onbekend.

Er zijn hiervan alleen nog jonge bomen. Het vermoeden bestaat, dat zij flink zullen uitgroeien. Het ras is gekenmerkt door lange blad- en vruchstelen. Zelfsteriel. Omtrent de gezondheid op zandgrond nog geen gegevens; de jonge bomen op klei waren gezond. Vrucht middelmatig groot, bijna zwart, week, zoet, hartvormig, ongeveer een week na Früheste der Mark rijpend en vrijwel gelijktijdig met Kassins Frühe en Vroege van Spithoven. Barst weinig bij regen. In verband met de uiterst geringe ervaring zijn men zeer voorzichtig met aanplan-

ten. Een voordeel is stellig het gemakkelijk plukken van de langgesteelde vruchten.

19. Vroege van Spithoven.

Een ras, dat in de omgeving van Wijk bij Duurstede en Cothen in een boomgaard werd aangetroffen en dat zich in die streek in een zekere populariteit blijkt te verheugen. Er kon geen overeenkomst met enige andere vroege kers worden vastgesteld en daarom werd de plaatselijke benaming gehandhaafd. Boom groot, tamelijk vroeg dragend. Bij goede bestuiving is dit zelfsteriele, vroeg bloeiende ras zeer vruchtbaar. Weinig of geen bacteriekanker waargenomen. Vrucht granaatrood, week, zoet, doch niet van zo goede kwaliteit als de Kassins Frühe. Resistent tegen regen. Matig groot. Rijpt ongeveer een week tot 10 dagen na de Früheste der Mark.

20. Kassins Frühe.

Duits ras, afkomstig uit Werder en genoemd naar de winner. Niet te verwarren met de veel later rijpende Kassins Frühe Hort. Holl.; beschreven in Rietsema, Kersenvormen. Het hier bedoelde ras is met gekleurde afbeelding beschreven in Deutschl. Obsts.

Bloeit vroeg. Zelfsteriel. Boom flink. Tamelijk vroeg dragend. Of de vruchtbaarheid uiteindelijk met die van andere vroege kersen in ons land kan wedijveren is nog niet zeker. Weinig last van bacteriekanker. Vrucht bijna zwart, kloek, tamelijk week, zoeter dan de meeste andere vroege kersen. Vroeg rijpend, ongeveer een week na Früheste der Mark.

Het is twijfelachtig of een onder de naam Kassins Frühe voorkomende, iets hardere vorm de afwijking dankt aan grond of aan een andere erfelijke aanleg. Met het oog op gevaar voor barsten bij regen, verdient het aanbeveling de voorkeur te geven aan de wekere vorm.

21. Knolkers.

Rothe Maikirsche, Arch Duke,

Griotte de Portugal. Oud ras van onbekende herkomst. De pomoloog, die het houdt voor de Lusitania van Plinius kan gelijk hebben, doch dat laat zich nu eenmaal niet bewijzen. Rietsema, Kersenvormen, p. 199.

Deze vormt met de Dubbele Meikers, waarop zij sterk gelijkt, in deze Rassenlijst de hele groep van de rojalén. Bij vergelijking van beide, moet er op gewezen worden, dat de Knolkers ongeveer even grote, middelmatige bomen vormt, doch nog iets meer steil opgaat. Draagt reeds vroeg en is van dezelfde, behoorlijk goede vruchtbaarheid. Is ook zelffertil, heeft ook tamelijk slecht stuifmeel, bloeit in dezelfde tijd. Kan door 5 worden bestoven, ofschoon deze iets vroeger pleegt te bloeien. Even gezond van hout als de Meikers, doch heeft aanmerkelijk minder last van volgers. De gevaren voor smalbladigheid zijn even groot te achten. Vrucht op zand zeker iets beter van kwaliteit dan Meikers. Op klei is dat verschil niet gevonden. Vrucht granaatrood, behoorlijk groot, lichtzuur, hetgeen als een verdienste kan gelden, barst weinig bij regen en heeft ongeveer dezelfde gevoeligheid voor moniliarot. Zeer goede tafelkers, ook geschikt voor keuken en jam. Rijpt omstreeks 1 Juli.

22. Pater van Mansfeld.

Markies. Begin van deze eeuw gewonnen door W. Hagenaars te Bergen op Zoom. Rietsema, Kersenvormen, p. 184.

Stuifmeel middelmatig tot sober. Bloeit tamelijk vroeg. Zelfsteriel, kan worden bestoven door Bigarreau Napoleon, 13, 29 en 30, ook door 5, en kan wederkerig deze kersen bestuiven. Groei breed. Boom niet heel groot. Vroeg en rijkdragend, kers granaatrood, tamelijk vast, zoet, rijpt begin Juli. Tafelkers van grote waarde. Barst sterk bij regen en is nogal sterk vatbaar voor bacteriekanker. Wanneer het niet gelukt tegen deze ziekte een goed middel te vinden,

zal het wel niet mogelijk zijn P. v. Mansfeld in het sortiment te handhaven.

23. Zeeuwse Bruine.

In de vorige Rassenlijst aangekondigd als Brusselse Bruine hort. zeelandensium non bredanorum; er had aan toegevoegd kunnen worden nec belgarum, nec gallorum, want de Brusselse Bruine is een oude naam, die eigenlijk aan een rojaal of waal toekomt. Er is thans overeengekomen deze naam te geven.

De boom wordt geacht groot te worden, middelmatig vroeg te dragen en middelmatig vatbaar te zijn voor bacteriekanker. Zelfsteriel, doch bij passende bestuiving goed dragend. Het is helaas niet bekend, welke bestuivers kunnen dienen. De bloei is middentijds. Stuifmeelonderzoek nog niet verricht. Granaatrood. Kloek, tamelijk week, zoet, bij regen nog barskend, weinig onderhevig aan moniliarot. Tafelkers voor Juli.

24. Inspecteur Löhnis.

Rond 1920 gewonnen door P. J. Nelissen te Oeffelt.

Boom groot, tamelijk vroeg dragend en later, wanneer er aan de bestuiving niets hapert, rijk dragend. Resistent tegen bacteriekanker. Zelfsteriel. Bloei tamelijk vroeg, bestuivers niet bekend. Stuifmeel middelmatig goed. De vrucht is vrijwel zwart, vast, zoet. Barst bij regen. Weinig last van moniliarot, tafelkers voor de eerste helft van Juli.

25. Rijkmaker.

Rond 1920 door P. J. Nelissen te Oeffelt gewonnen.

Zeer grote boom, vroeg of tamelijk vroeg dragend en wanneer de bestuiving goed uitvalt, zeer rijk dragend. Sterk bestand tegen bacteriekanker. Zelfsteriel, vroege bloeier. Verder over de bloei geen gegevens bekend. Zwart, vast tot hard, zoet, bij regen barstend, weinig geneigd tot moniliarot. Tafelkers, waaraan men zou kunnen

verwijten, zoals aan de Varikse Zwarte, dat de steen even te groot is. Half Juli. Behoort tot een van de beste aanwinsten van Nelissen door zijn goede productiviteit en verzendbaarheid, alsmede gezondheid van de boom.

26. Beierlander.

Niet te verwarren met Klerk, die in Zeeland en Noord-Brabant ook Beierlander heet. Dit ras is reeds in de tijd rond 1900 vóór de bemoeiingen van de Rijkstuinbouw-consulent Nobel uit het Beierlandse naar Wadenoyen gebracht, waar men in het voetspoor van Sprenger bestuivingsproeven met Varikse Zwarte op touw zette. In 1921 kon het ras in Beierland niet meer teruggevonden worden en de enige herinnering, die aan deze kers bestaat zijn een paar jonge boompjes, die niet identiek zijn met enig ras elders in het land gevonden. Lange tijd werd over Beierlander niet veel meer vernomen, tot thans weer de aandacht voor deze bestuiver voor Varikse Zwarte wordt gevraagd.

De boom wordt groot, draagt niet vroeg. Later, wanneer de bestuiving in orde is, rijk. Over de vatbaarheid voor bacteriekanker wordt niet bericht, doch het vroege uitsterven, lang voor andere rassen in Beierland doet wel gevaar vermoeden. Granaatrood, tamelijk week, zoet, bij regen weinig barskend, weinig last van moniliarot. Tafelkers voor Juli.

27. Wilhelmina.

Rond 1920 gewonnen door P. J. Nelissen. Gaat door voor een kruising van Abbesse de Moulant en Dubbele Meikers. De bladvorm en stand geven de verwantschap met Meikers duidelijk aan, doch de boom kan toch niet tot de rojalen worden gerekend. Vrij zeker is hij diploïde. Het stuifmeel is zeer goed.

Boom middelmatig groot. Tamelijk vroeg dragend. Later is de vruchtbaarheid bij goede bestuiving rijk. Vatbaarheid voor bacteriekanker

wordt gerapporteerd, doch stellig niet meer dan middelmatig. Met eigen stuifmeel werden geen vruchten verkregen. Zwart. Week. Zoet, voor rijpheid bitter, doch later van een voortreffelijke smaak. Resistent tegen regen. Vermoedelijk middelmatige neiging tot moniliarot. Een van de beste tafelkersen. Midden Juli.

28. Koningskers.

Verscheidenheid van onbekende herkomst, aangeplant te Heleneveen op een door H. M. de Koningin geschonken aanplanting. Vandaar de naam. De kers heeft door haar kloekke, goede vrucht de aandacht getrokken. Boom wordt groot tot zeer groot. Middelmatig vroeg in het dragen. Bij goede bestuiving behoorlijk vruchtbaar. Gevoelig voor bacteriekanker. Bloei tamelijk vroeg. Zelfsteriel. Goed stuifmeel. Als bestuivers worden genoemd 2, 4, 6, 8, 10, 13 en 30. Deze opgave is er op berekend voor onbekende bloeitijd een kans te hebben, want de serie loopt van de vroegste bloeier tot de laatste. Het veiligst is, proefnemingen af te wachten. Granaatrood, vast, zoet, barst bij regen, middelmatig gevoelig voor moniliarot. Tafelkers. Tweede gedeelte of eind Juli.

29. Drogans Gelbe Knorpelkirsche.

Citroenkers, Witte Wijnkers. Om trent 1808 door Drogan te Guben gewonnen. In Duitsland alom voorbij gelopen door Dönissens Gelbe Knorpelkirsche, die weliswaar wat zoeter, doch die ook kleiner is. Heeft zich weten te handhaven aan de peripherie van het aloude verspreidingsgebied Oostenrijk en Nederland. Rietsema, Kersenvormen, p. 151; Löschnig c.s., Empfehlenswerte Obst. Lief. IX, p. 200, gekl. pl.

De boom wordt groot en heeft een brede groei, draagt reeds tijdig en is bij goede bestuiving van middelmatige tot goede vruchtbaarheid. Zelfsteriel. Stuifmeel goed. Kan worden bestoven door 11, 13,

22, 30 en Bigarreau Napoleon. Aantasting door bacteriekanker komt voor en deze kers is dan ook niet meer als een van de beste voor zandgrond op te vatten. Op klei in Zeeland was het ras gezond. De vrucht is groot tot zeer groot, zwavelgeel zonder enige blos, een kleur, die het publiek lichtelijk vreemd aandoet. Hard, zoet, rond, in de tweede helft van Juli rijpend. Barst als alle harde kersen bij regen, doch wordt weinig door monilia aangetast. Tafelvrucht. In gezelschap van Beekse Late en wat aan de boom bewaarde Udense Spaanse een tafelsieraad. Niet plukken eer de barnsteenachtige tint zich begint voor te doen.

30. Beekse Late.

Zeer oude kers van onbekende herkomst. Rietsema, Kersenvormen, p. 165.

De boom wordt zeer groot en is middelmatig vroeg in het dragen.

Bij goede bestuiving uitstekend vruchtbaar. Voor bacteriekanker voor zover nagegaan niet gevoelig. Althans nooit waargenomen. Dit ras wordt geacht enigermate zelffertil te zijn doch het is veilig zich daar maar niet op te verlaten en bestuivers te planten, die er gelukkig voldoende zijn. Hiervoor kunnen 13, 22, 29 en Bigarreau Napoleon dienen. Vooral 29 wordt aanbevolen. Bloei middentijds, tamelijk vroeg. De kleur is tegen zwart aan. Hard. Grootte gewoon. Zoet. Barst bij regen. Resistent tegen moniliarot. Einde Juli tot in Augustus toe. Tafelkers.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

31. Molenkers.

Te klein.

32. Elton Heart.

In verband met de bleke kleur van het weke vruchtvlees spoedig onooglijk.

Perzikonderstammen

Perziken laten zich oculeren op verschillende soorten van het geslacht *Prunus*. Een der voornaamste en meest voor de hand liggende is de **zaailingperzik**. En dan moet men wel allereerst denken aan het inheemse zaairas, **Pierk** of **Rouwkaus**, dat zich in de loop van waarschijnlijk veel eeuwen heeft gewend aan ons klimaat. Het is betrekkelijk hard. Veel bomen doorstonden onze strenge winters. Verder vertoont het nogal wat resistentie tegen krulziekte, maar bij die deugden heeft het, juist omdat het een perzikras is, de fout minder geschikt te zijn voor lage gronden, althans zulks wordt vermoed. Bewijzen daarvoor ontbreken. In het Westland is een zeer grote boom op perzik bekend en in Noord-Brabant bomen op lage, vochtige grond, die goed gedijen. Men pleegt te oculeren op zaailingen van hetzelfde jaar als waarin veredeld wordt. Vroeg losmaken van het raffiabindsel is nodig.

Er is nauwelijks twijfel aan of de meerderheid der zaailingen, die wel niet heel veel in groeikracht uiteenlopen, zijn sterke onderstammen, wellicht het best passend voor rassen als Opoix en Brigg's Red May.

De **amandel**, zeer populair in Frankrijk en in hogere mate nog de ***Prunus Davidiana***, die in Amerika wel wordt gebruikt, hebben beide diepgaande penwortels en voelen zich op onze Nederlandse bodem niet thuis.

Verder gebruikt men allerlei pruimen. ***Prunus cerasifera*** (de Engelse Kroos of Myrobalan) voldoet reeds in de boomkwekerij slecht. Andere pruimen, ***insititia*** en ***domestica***, kan men gebruiken als zaailing en als vegetatief gereproduceerd ras. Tegen zaailingpruimen bestaat een groot bezwaar, zelfs tegen zaailingen van St. Julien, die wel worden aanbevolen. Iedere zaailing heeft een andere aard en wanneer men er perziken

op veredelt, ziet men regelmatig, dat op een aantal van de zaailingen de oculatie wel pakt, doch niet of slecht groeit. De rest groeit met verschillende kracht, zodat de handelswaar tenslotte nog ongelijkmatig is. Bij de andere groep van pruime-onderstammen, die door oploop, wortelstok of aflegging zijn aangekweekt bestaat, wanneer er geen tweeërlei onderstammen door elkaar zitten, die ongelijkmatigheid niet, maar nu doet zich soms weer een ander bezwaar voor, n.l. dat bepaalde perziken er wel, andere er niet op willen groeien. Op die regel is maar één uitzondering met zekerheid bekend, n.l. de **Gele of Rode Kroosjespruim**. Deze neemt alle perziken aan, is een zeer goede onderstam voor onze lage gronden, de bomen kunnen er oud op worden en groeien bij rijke vruchtbaarheid goed. Toch is ook deze onderstam niet ideaal: hij oculeert moeilijk en draagt, waarschijnlijk onzichtbaar, het vitrosevirus mee en heel vaak ziet men er het virus van de gele bladvlekken in. Die vira zijn voor perziken nu wel geen heel groot bezwaar, doch ze zijn ongewenst. Tot nu toe is er geen virusvrije selectie bekend.

Naast de Gele Kroosjespruim bestaan ook een paar **Blauwe Kroosjespruimen**. Hoeveel weet niemand. Sommige boomkwekers oculeren er wel op en kunnen dan soms op een hoog percentage geslaagde oculaties wijzen. Of er alle perziken op gaan, of de verschillende Blauwe Kroosjespruimen in de praktijk noemenswaard verschillen, welke het zijn, die in de Naaldwijkse proeftuin zijn gebruikt, zijn vragen, waarop het antwoord schuldig gebleven moet worden. In ieder geval hebben Bl. Kr. de reputatie van zwakker groeiende bomen te geven dan de Gele. Of ze het alle doen, is onzeker.

Van buitenlandse zijde is onze aandacht gevraagd voor een aantal andere pruimen, St. Julien, Mus-sel, Brompton, Marianna, zelfs voor

een kers, *Prunus Besseyi*, verder voor Damas, Broad-leaved Shining Mussel e.a., maar men moet die met groot wantrouwen bezien. Er zijn reeds enkele slechte ervaringen en weinig goede. Zolang er geen degelijke proeven zijn genomen en is aangetoond, dat een van hen beter is dan de Gele Kroosjespruim, zou het dwaasheid zijn die oude getrouwe, die door onze voorouders uit de menigte van ras-

sen is geselecteerd, en die een staat van dienst heeft van tenminste een paar eeuwen op zij te schuiven. Wat te doen staat, is gezonde Gele Kroosjes te selecteren, hun reproductie te bestuderen en na te gaan, door welke omstandigheden het slagen van de oculaties wordt beheerst. Over perzikonderstammen is o.m. geschreven door J. J. Astrego, Perzik en Perzikcultuur, 1946.

Perzikzaairassen

Bij de perziken bestaan naast de talloze rassen, die door enting worden vermeerderd, zoals Amsden June, Witte Montagne, Mayflower en zoveel andere, ook zaairassen, die een aanmerkelijke zaadvastheid aan de dag leggen en die dan ook door zaad plegen te worden vermeerderd. Men moet hierbij echter oppassen voor kruising met andere, soortgelijke rassen of met rassen van de eerste groep, of met op andere wijze afwijkende bomen. De meest populaire van deze rassen is de in Limburg, Zuid-Gelderland en Noord-Brabant algemeen verbreide boerenperzik, bekend als **Pierk**, **Purk** of **Rouwkous**. Bij al de deugden van winterhardheid en gezondheid die deze bezit, is de boerenperzik een ras, dat alleen aanbevolen kan worden als onderstam voor hoge grond.

Herhaaldelijk komt men in dit ras afwijkingen tegen, die iets overeenkomen met de meer edele perziken van de rassengroep, die in deze Rassenlijst wordt besproken. Zulke nobele afwijkingen heten bij het landvolk wel „merkatoons” (Spaans melocotón = perzik). Van deze is de zaadvastheid dan heel in het algemeen wel minder, de kwaliteit echter nog niet voldoende edel.

In Princenhage is jaren geleden door een enthousiaste tuinder een zaairas gevormd uit een ras, dat

vermoed wordt de „Reine des Vergers” te zijn geweest. Het ras was goed zaadvast, kloek van vrucht en rijpte buiten einde September, een seizoen, waarin aan struiken in de open lucht in Noord-Brabant geen goede kwaliteit van perzik meer kan rijpen. Voorgesteld wordt dit ras de **Perzik van Van Alfen** te noemen.

Uit het Voorgebergte, de links van de Rijn gelegen heuvelrug, die Oostelijk van Keulen begint en tot Bonn doorloopt, is een ras afkomstig, dat in de Duitse literatuur bekend staat als de **Kernechter vom Vorgebirge**. Het ras heeft ongetwijfeld betere kwaliteiten dan de pierken, maar het is moeilijk dit in ons land te vermeerderen, omdat hier zoveel gevaar voor verbastering is. Het rijpt in September.

Reeds sedert de 17e eeuw zijn perziken gesignaleerd met een vleeskleur als van rode krotten. Zij heten **Sanguinole**, **Bloedperzik** e.d. Ook die schijnen zaadvast te zijn, althans wat betreft hun vleeskleur en slechte kwaliteit. Ook hier te lande treft men die wel aan. In Amerika worden rood ge-vleesde perziken wel geconserveerd. Of de onze daartoe bruikbaar zijn, is niet bekend.

De aandacht wordt verder gevraagd voor de **Wassenberger**, een zaairas in Limburg populair geworden, dat

grote overeenkomst zou vertonen met de Kernechter vom Vorgebirge. Het ras wordt voor proefneming wel aanbevolen, beide als producent van vruchten en onderstam. Waarschijnlijk genoemd naar Wassenberg, een dorp tussen Vlodrop en Erkelenz. Noch in ons land, noch in het Voorgebergte ligt althans enig oord van die naam. Bij al deze rassen bestaat vrij zeker naast de zaadconstantheid een zekere variabiliteit, zodat men ze, tenzij de ervaring ons nadere inlichtingen verschaft, kan opvatten als wisselende populaties, die reeds om op peil te blijven regelmatig moeten worden geselecteerd en waarbij verbastering voorkomen moet worden. De aandacht wordt er op gevestigd, dat bestuiving met alleen maar eigen stuifmeel bij fruit vaak aanleiding geeft tot ongewenste inteelt-degeneraties en -verzwakking. Inmiddels is kruising met een ander exemplaar van het zaairas vaak reeds voldoende. De wenselijkheid van kruisbestuiving heeft hier een andere betekenis dan bij de benaamde kloonrassen. Er wordt gezegd, dat ook de Montagne (Witte Montagne) als zaairas kan worden opgevat. In die richting wijst het bestaan van een aantal rassen, die zóveel op Montagne gelijken, dat zij als verwant kunnen worden aangezien, n.l. Madeleine de Courson, Alexis Lepère, Dymond, Mevrouw Ide, Notarisperzik en Mevrouw Wurfbain. Hierop wijst ook het bestaan van goede zaailingen, die Montagne als moeder hadden, zoals een zaailing, die in de collectie van een perzik-specialist in het Gooi werd waargenomen, maar dit alles is nog niet genoeg om hier van een zaairas te spreken, al bestaat de mogelijkheid, dat de Witte Montagne een goed uitgangspunt voor een zaairas zou kunnen zijn. Een soortgelijke opmerking, als omtrent Witte Montagne, is te maken aangaande

Grosse Mignonne, waarbij ook bijvormen worden waargenomen.

De teelt van perziken kan worden uitgeoefend:

a. in de **stookkas**, waartoe men vooral vroege rassen dient te kiezen. De late rassen rijpen immers, met veel kosten, in de stookkas nog maar gelijk met de vroege in de koude kas. Al wat later rijpt dan Waterloo (A) en High's Canada (C) moet voor de stookkas ongeschikt worden geacht.

b. in de **koude kas** en **warenhuis** kan men van de eerste helft van Juni af tot ver in October, soms tot in November perziken oogsten en, ofschoon de prijzen zich bewegen en onder invloed staan van tijdelijke schaarste en overvloed van ander fruit, mag men verwachten, dat de teelt van late en van vroege, beide haast even grote kansen hebben op winst. Voor koude kassen komen dus alle aanbevolen rassen in aanmerking. Zij geven de opvolging van zeer vroeg tot zeer laat.

c. **buiten**. De zeer late perziken rijpen buiten niet meer, of geven daar een te geringe kwaliteit. Aan muren iets beter dan op de akker, doch al wat rijpt na Witte Montagne is buiten in de regel te slecht of te onzeker. Of een perzik voor buiten geschikt is, hangt niet alleen af van de tijd van rijpen, doch ook in hoge mate van de vatbaarheid voor krulziekte en van de resistentie tegen nachtvorstschade en hangt mogelijk samen met verschillen in winterhardheid, gevoeligheid voor schurft, manier van rijpen, windvastheid en andere oorzaken. Bij geruchte zijn Alexander, Waterloo, Mayflower en Montagne goed; er bestaat een redelijk goede ervaring van Amsden June, terwijl men veel kwaads zegt van Vroege van Cronenstein en Early Rivers, maar op zo vage gegevens kan men niet bouwen. Zie verder hetgeen over zaairassen wordt gezegd.

Perzik

EIGENSCHAPPEN VAN DE PERZIKRASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom		Vrucht			
	Resistentie tegen meeldauw	Andere gebreken	Rijptijd vrucht	Grootte vrucht	Kleur vrucht/lees	Gebruikswaarde tafel
A. Aanbevelenswaardige rassen						
1. Mayflower	4	holpitten	Juni	2	w	3
2. Amsden June	4	holpitten	"	3	w	2
3. Waterloo	4		"	3	w	3
4. Gloire Lyonnaise	4		Juli	3	w	3
5. Lady	4		"	4	w	3
6. La France	4		"	3	w	4
7. Peregrine	4		"	4	w	3
8. Witte Montagne	1	spint	Aug.	4	w	5
9. Champion	4	ruig	"	4	w	3
10. Hitt's Royal George	1		"	4	w	4
11. Princess of Wales	4	ruig	"	3	w	5
12. Sea Eagle	4		Aug.-Sept.	5	w	3
13. Vilmorin	4		" "	3	w	2
14. Baltet	1		Sept.	4	w	4
15. Salwey	4		Sept.-Oct.	4	g	3
C. Beproevenswaardige rassen						
16. Victor	4		Juni	2	w	1
17. Brigg's Red May	1		"	2	w	5
18. Vroege van Cronenstein	1		"	3	w	5
19. Alexander's Early	4		"	3	w	3
20. Arkansas	4		Juni-Juli	3	w	3
21. Hale Early	4		"	3	w	2
22. Duchess of Cornwall	4		Juli	3	w	5
23. High's Early Canada	4		"	3	w	4
24. Duke of York	4	plukt moeilijk	"	4	w	2
25. Greta Jonker	4	soms klein	"	3	w	3
26. Musser	2		"	3	w	2
27. President Luizet	4		"	3	w	2
28. Juli Bordeaux	4		"	3	w	3
29. Kestrel	4		"	3	w	3
30. Madame Blanchet	4		"	3	w	-
31. Théophile Sueur	4		"	3	w	3
32. July Elberta	4		Juli-Aug.	4	g	1
33. Belle de Doué	4		Aug.	3	w	5
34. Dymond	1	spint	"	4	w	5
35. Belle de Vitry	4		"	3	w	3

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom		Vrucht			
	Resistentie tegen meeldauw	Andere gebreken	Rijptijd vrucht	Grootte vrucht	Kleur vruchtvlees	Gebruikswaarde tafel
36. Chevreuse hâtive	4		Aug.	3	w	4
37. Grosse Mignonne	2	druipt	"	4	w	5
38. Blondeau	4		"	3	w	4
39. Belle de Beausse	4		"	3	w	4
40. J. H. Hale	4		"	5	g	3
41. Professor Mayer	4		"	4	g	-
42. Noire de Montreuil	4		"	3	w	3
43. Alexis Lepère	1		"	4	w	5
44. Schone uit het Westland	4		"	3	w	3
45. Reine des Vergers	4		"	3	w	2
46. Stirling Castle	4		"	3	w	3
47. Belle Impériale	4	scheurt	Aug.-Sept.	3	w	3
48. Barrington	4		"	3	w	2
49. Blondelle	4	te groen	" "	3	w	4
50. Opolx	4		Sept.	3	w	3
51. Walberton Admirable	4		"	3	w	4
52. Tos China Septembre	4		"	3	w	1
53. Bilyeu	4		Oct.	4	w	-
54. Tardive de Brunel	1		"	3	g	-
55. Tos China Novembre	4		Oct.-Nov.	3	w	1
56. Mevrouw Wurfbain			rijpte bij de enige waarneming aangaande haar gedaan medio Augustus. De kwaliteit was zeer goed. Geneigd tot meeldauw.			
57. James Walker			gaat door voor remplaçant van Duke of York. Zou gewonnen zijn door Laxton Bros.			

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Rijptijd vrucht: globaal aangegeven, ieder ras heeft een seizoen van 2 à 3 weken.

Kleur vruchtvlees: w = witachtig; g = geel of dooiergeel.

BESCHRIJVING VAN DE PERZIKRASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Mayflower.

Amerikaans ras van onbekende herkomst en ouderdom. Hedrick, p. 178. De vrucht is voldoende kenbaar om aan te nemen, dat ver-

wisseling niet te verwachten is. Geen synoniemen bekend.

Bladklir rond; bloem groot; rijpt in koude kas nog in de eerste helft van Juni. Ongeveer rond, niet overgroot. Veel kleur. Sterke stempelblos. Als eersteling vlot verkoopbaar. Draagt goed, soms over-

dadig. Matig last van holpitten. Smaak voldoende. Gezond. Stook- en koude kas.

2. Amsden June.

Amsden. In 1868 gewonnen door L. C. Amsden te Carthago, Missouri. Schaal, Stein- und Beerenobst, gekl. pl. Klier rond, bloem groot. Rijpt in koude kas 2e helft Juni met enkele late vruchten tot in Juni. Tamelijk kloek, ongeveer rond met veel blos, witachtig en sterk aan de steen gehecht vlees. Smaak juist voldoende. Gezond en rijkdragend. Deze perzik is zeer moeilijk te onderscheiden van Arkansas, Alexander en Hale Early en strikt genomen is het niet bekend of hetgeen hier te lande Amsden heet, ook elders die naam draagt. Evenwel, er is materiaal vergeleken met gelijknamig gewas van een Engelse collectie, waarbij geen verschil kon worden opgemerkt. Wel is herhaaldelijk geconstateerd, dat de Amsden werd gekweekt onder andere namen, b.v. Rouge de mai. De meest gekweekte vroege perzik na Mayflower. Komt in grote aantallen op de markt. Stook- en koude kas.

3. Waterloo.

In 1877 in de handel gebracht door H. Lisk te Waterloo, N.Y. Hedrick, Peaches of New York, gekl. pl.; Bechthold, Deutsche Obsts; Bunyard, Handb. II; Downing, Fruits and Fruittrees. Niet identiek met alle Waterloo van Astrego.

Bladklier lang, bloem groot. Rijpt ongeveer een week na Amsden June. Vrucht matig groot, ongeveer als die van Brigg's Red May, rond of iets gedeprimeerd. Flink gekleurd. Vlees goed van smaak en matig aan de steen gehecht. Groei matig. Draagt goed. Weinig aangepant, waarschijnlijk omdat andere rassen in dit seizoen beter voldoen. Voor struikvorm werd W. sterk aanbevolen, maar het is de vraag of de goede resultaten op Waterloo's credit geboekt wel met

dit ras zijn verkregen en niet met een andere van het seizoen.

4. Gloire Lyonnaise.

Mogelijk met grammaticale fout ook wel Gloire de Lyonnaise. Downing, Fruits and Fruittrees, geeft een korte beschrijving van een Amerikaanse Lyon, die vrij zeker niet identiek is met Gl. L. Louis Chasset, secretaris van de Franse Société Pomologique, deelt mede dat in 1904 door de winners, Ruitton en Rivière te Cuire bij Lyon, in Orleans een Gloire Lyonnaise ter beoordeling werd ingezonden. Een vermelding van de naam komt noch in een catalogus, noch in een pomologisch werk voor. De ontvangst te Orleans is vermoedelijk niet gunstig geweest. Astrego, Perzik en Perzikcultuur, gekl. pl. Bladklier rond; bloem groot. In koude kas rond 15 Juli rijp. Vrucht flink gehoortnd en kleurig. Poederachtige en vlammege blos. Naden diep. Vlees witachtig, weinig of niet rond bij de steen, die nog enigszins aan het vlees hecht. Smaakt matig. Gezond en rijkdragend. Naar de mening van de Westlanders een waardevol ras.

5. Lady.

Bij Astrego, Perzik en Perzikcultuur: Vroege Lady Palmerston. In het Westland kweekt men dit ras onder de naam van Lady Palmerston. Echter is Lady Palmerston in Engeland uitvoerig beschreven en met zekerheid is te zeggen, dat de Westlandse daarvan aanmerkelijk verschilt. Er is zekere overeenkomst met Kestrel, doch die rijpte in Aalsmeer 15 dagen later. De Westlandse benaming is ingekort. Bladklier rond, bloem groot, in koude kas eerste helft Juli. Veelal ongehoortnd, kloek. Kleurig. Redelijke kwaliteit. Vruchtbaar en gezond.

6. La France.

Vóór 1887 door Boussel of Boussey te Montreuil in Frankrijk gewonnen. Catalogue descriptif, 1926 en Les Meilleurs Fruits, beide met aff.

Niet identiek met alle La France van Astrego, Perzik en Perzikcultuur.

Bladklir rond (in Rietsema, De Perzik, abusievelijk als lang opgegeven); bloem groot. In koude kas medio Juli. Vaak iets hoog. Een matige, egale, gemarmerde, gevlamde of poederachtige blos. Stempelblos variabel. Vlees witachtig, iets rood bij de steen, kwaliteit goed. Een van de beste dragers, die doorgaans voldoening geeft.

7. Peregrine.

Engelse aanwinst door het kwekershuis Rivers te Sawbridgeworth in de handel gebracht. Bunyard, Handb. Hardy Fruits, II, p. 133. Geen synoniemen bekend.

Bladklir rond. Blad maakt vaak boven het midden een slag, zodat de rugzijde zich naar de waarnemer wendt, waardoor deze perzik van de meeste andere te kennen is. Bloem groot; in koude kas 2e helft Juli, soms reeds eerder en soms tot in Augustus reikend. Veel blos, soms egaal rood, nu eens meer gemarmerd en gevlamd, dan weer poederachtig. Kloek. Niet zelden gehoord, in hoofdzaak rond. Vlees geelachtig wit, een weinig rood bij de steen. Smaak zeer goed tot middelmatig. Rijkdragend, gezond en een vrijwel onmisbaar bestanddeel van ons sortiment.

8. Witte Montagne.

Vermoedelijk Frans, oud; reeds in 1628 genoemd. Bijna geen pomologisch werk of Witte Montagne komt er in voor. Afbeeldingen legio. Zie o.m. Nederl. Boomg. Niet identiek met alle Montagne van Astrego. Als voornaamste synoniemen gelden de namen Madeleine, Madeleine blanche, Magdalene, Montauban, Montagne, Enkele vroege Montagne, Dubbele vroege Montagne. De namen Madeleine de Courson, Madeleine rouge, Rode Montagne, Hoge M. en Late M. hebben op een ander ras betrekking. Er is lang gearzeld Madeleine als synoniem te aanvaarden, daar die iets rood bij de steen is, doch dit is bij Montagne

ook veelvuldig opgemerkt. Overigens moet men de Witte Montagne als een groep van sterk op elkaar gelijkende onderrassen beschouwen. Een daarvan is in het bezit van Visser te Bussum. De gelijkenis was zó groot, dat geen kweker zich bedrogen zou achten deze zaailing als Montagne te ontvangen. Andere zaailingen heten Mevrouw Ide, Mevrouw Wurfbain en Notarisperzik. Natuurlijk kan ook knopvariatie zich hebben voorgedaan. Welke bijvorm beter is, is niet bekend. Madeleine Rouge is zeker inferieur. De rol, die Witte Montagne onder de perziken vervult, is te vergelijken met die van Reine Claude verte onder de pruimen. Beide eeuwen oud, beide in hun soort voorbeelden van ideale kwaliteit, beide hebben een aantal satelliet-rassen om zich heen. De naam Montagne is zozeer een aanbeveling in de handel, dat men allerlei rassen onder deze naam in de uitstallingen ziet.

Bladklir geen; bloem groot; in koude kas eerste week Augustus. Ongeveer rond, zelden gehoord, soms iets gedeprimeerd. Tamelijk kloek. Weinig blos, poederachtig met wat vlekken en vlammen. Vlees witachtig, soms geheel, dan weer even rood bij de steen die los ligt en stomp is. Smaak uitstekend. Goed vruchtbaar. Meeldauw. Juist vroeg genoeg om buiten nog goede kwaliteit te leveren, doch daar lijdend aan krul en gomming.

9. Champion.

Identiek met de Amerikaanse Champion. Hedrick, Cyclopedia; Hedrick, Peaches of New York.

Bladklir rond. Bloem tamelijk klein, bij Astrego abusievelijk opgegeven als roosvormig. In koude kas vlak na Montagne. Kloek, ongeveer rond met een hoortje, dat soms maar 2 mm. lang is. Matige tot flinke blos. Vlees witachtig, weinig rood bij de topwaarts ingepenen steen. Ruig. Smaak goed tot soms zeer goed. Vlees stevig. Goed voor de handel, doch ondanks de populariteit geen waardige opvol-

ger van de edele Witte Montagne. Een betere opvolger is Alexis Lepère of Hitt's Royal George.

10. Hitt's Royal Gorge.

Royal George, Engelse Zwolse, Dubbelde Zwolse. Bunyard, Handb. Hardy Fruits, II; Decaisne, Jardin Fruitier, gekl. pl. Niet identiek met alle Royal George van Astrego, Perzik en Perzikcultuur.

De geschiedenis van Royal George is buitengewoon verward. Waarschijnlijk is dit ras niet de oudste R. G. van Switser, doch een latere aanwinst, inmiddels vermoedelijk reeds aan Knoop bekend.

Bladklief afwezig, bloem klein. Na de hoofdpluk van Montagne. Kloek. Matige bloes. Stempelbloes. Rond met gedeukte of platte top. Matig tot zeer goed van smaak. Rijkdragend en behoudens meeldauw, gezond. Een van de beste opvolgers van Witte Montagne.

11. Princess of Wales.

Een zaailing van het bekende bedrijf van Rivers te Sawbridgeworth. Zie Bunyard, Handb., II, p. 134.

Grote bloemen. Bladklief rond. In koude kas Augustus-begin September. Groot, rond, soms iets hoog en veelal, doch niet altijd, sterk gehoord. De kleur is primula- tot maïsgeel met veelal matige bloes, gevlekt, poederachtig, vaag gevamd, doch ook wel met sterke kleurcontrasten. Stempelbloes gering. Ruig. De smaak is voortreffelijk. Enige neiging tot ruïen.

12. Sea Eagle.

Aigle de mer. Engelse aanwinst door Rivers te Sawbridgeworth in de handel gebracht in 1881. Reeds in 1882 in België. Astrego, Perzik en Perzikcultuur, gekl. pl.

Bladklief rond; bloem groot, in koude kas eerste dagen van September, soms reeds eind Augustus. Zeer groot en kegelvormig. Bloes variabel. Ruig. Vlees witachtig, rood bij de steen. Smaak matig, doch soms ook zeer goed. Hoewel door diverse berichtgevers aanbevolen, wordt de perzik om de on-

betrouwbare kwaliteit door velen veracht.

13. Vilmorin.

Een aanwinst van de vermaarde Alexis Lepère in het perzikkenparadijs Montreuil en in 1880 door A. Chatenay in de handel gebracht. Rietsema, De Perzik, p. 27; Catalogue descriptif, 1927; Les Meilleurs Fruits; Astrego, Perzik en Perzikcultuur.

Bladklief rond en tamelijk klein. In koude kas rijp eind Augustus tot in September. De kleur is groengeel met matige, poederachtige of gespikkelde, soms gemarmerde bloes. Rond, soms iets afgeplat, aan de top veelal iets ingedeukt, in de holte soms een klein horentje. Vlees witachtig; veel rood bij de losse steen. Grootte middelmatig. Smaak verschillend beoordeeld. Niet op grote schaal voorkomend.

14. Baltet.

Blanke Baltet. Zie Les Meilleurs Fruits; Catalogue descriptif, beide met ongek. pl. Gewonnen door Lyé Savinien Baltet te Troyes (Aube) tegen 1886. Soms verwarring met Rode Baltet uit het Westland, een ras, dat met Baltet niets heeft uit te staan. Dus Baltet is niet gelijk aan de Baltet (= Rode Baltet), van Astrego, Perzik en Perzikcultuur.

Bladklief geen. Bloem tamelijk klein. Begin tot soms einde September onder koud glas. Kloek, vaak flink gehoord en soms hoog. Bleek groengeel met zeer ijle, vaak poederachtige bloes. Smaak uitstekend. Meeldauw. Terecht veel geplant.

15. Salwey.

Spelling Salway is onjuist. Van een Italiaanse steen door Colonel Salwey gewonnen en in 1851 in de handel gebracht door Turner te Slough. Hogg, Fruit Manual; Mas, Le Verger, gekl. pl.; Hedrick, Peaches of New York, gekl. pl. Bladklief lang, bloem tamelijk klein. In koude kas September en vaak tot ver in October rijp. Kloek

tot zeer kloek. Vaak meer hoog dan breed en dik. Bleekgeel met zwakke bloes. Vlees bleek dooier- tot maisgeel. Stevig. Smaak zeer goed. Een van de weinige goede, geelvlezige perziken.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

16. Victor.

Le Vainqueur, Sieger. Einde vorige eeuw in Texas gewonnen. Bladklief rond, bloem groot. In koude kas half Juni. Tamelijk klein. Kleur soms gering, dan weer goed. Draagt goed. Holpitten. Veelal verdrongen door Mayflower. Zou gevoegelijk kunnen worden gemist. Zeldzaam.

17. Brigg's Red May.

Rouge de mai de Brigg, Rouge de mai, Rote Mai. Niet identiek met Rouge de Mai van Astrego. De naam Rouge de mai komt in het Westland voor, zowel voor deze als voor een ander, vals benaamd, niet gedetermineerd ras met bladklief. Soms levert de boomkweker wel Amsden onder deze naam. De gekleurde plaat in de Tuinderij, Dec. 1927 is een valse Rouge de mai. Bladklief afwezig, bloem groot. In koude kas 2e helft Juni, Matig groot. Goed gekleurd. Smaak uitstekend. Groei matig. Meeldauw. Hoewel reeds zeer lang in cultuur, heeft het ras zich nauwelijks kunnen handhaven. Zou gemist kunnen worden.

18. Vroege van Cronenstein.

Gewonnen op een villa bij Leiden en in 1893 vanuit Boskoop verspreid. Deutschl. Obst., No. 175, gekl. pl. Bladklief geen; bloem groot, in koude kas 2e helft Juni. Gelijkt veel op Brigg's Red May. Zeer goede kwaliteit. Weinig ervaring in de kas. Buiten meent men, te zeer vatbaar voor krul en meeldauw.

19. Alexander's Early.

Alexander bij Astrego, Early

Alexander. Een aanwinst van O. A. Alexander bij Mount Pulaski, Illinois. Downing, Fruits and Fruit-trees, App., p. 141; Hedrick, Cyclopedie. Het ras dateert van even vóór 1861. Bechtold, Deutsche Obst., Schaal, Stein- und Beerenobst., met gekl. pl.

Bladklief rond; bloem groot; in koude kas 2e helft Juni. Ongeveer rond en slechts matig van formaat. Goed gekleurd. Matige, tot tamelijk goede kwaliteit. Men zegt, dat de perzik onder glas iets te week is, doch voor buiten wordt zij genoemd wegens de forse groei, de vruchtbaarheid en geringe vatbaarheid voor krul en wit.

20. Arkansas.

De naam wordt in 1888 reeds in de Nomenclator Pomologicus vermeld. In 1903 beschreven in het American Horticultural Manual. Bladklief rond en bloem groot. Rijpt wel gelijkmatig met Waterloo even na Amsden June, waarvan Arkansas een zaailing is. De vrucht is goed gekleurd, het vlees witachtig en matig aan de steen gehecht. Kwaliteit goed. Sedert vele jaren in onze kwekerijen, doch geen prominent ras. Wellicht een waardige vervanger van de Waterloo en Amsden, die iets eerder rijpt.

21. Hale Early.

Précoce de Hale, Early German, Hale. Gewonnen door Moas in Ohio, kort na 1850. Downing, Fruits and Fruit-trees; Hedrick, Cyclopedie; Lauche, Ergänzungsband, p. 705, met ongekl. afb.

Klief rond; bloem groot. Einde Juni tot in Juli, goede opvolger van Amsden June. Vrucht ongeveer rond, goed gekleurd. Vlees witachtig, weinig aan de steen gehecht. Smaak tamelijk goed. Rijkdragend en gezond. Waarschijnlijk is dit ras mede aansprakelijk voor de aan Waterloo toegekende deugden.

In allerlei landen populair en in kwaliteit boven Amsden te plaatsen.

22. Duchess of Cornwall.

Een Engelse aanwinst van Rivers te Sawbridgeworth, in 1901 in de handel gebracht, aanvankelijk als Duchess of York, doch later omgedoopt. Bunyard, Handb. II. Bladklir lang, bloem groot. Weinig kleur. Zeer goede kwaliteit. Rijpt in de eerste helft van Juli in koude kas. Een perzik, die niet in de handelskwekerijen wordt aangetroffen, doch die door degenen, die haar kennen, wel vrij gunstig wordt beoordeeld.

23. High's Early Canada.

Early Canada, Canada, Précocité du Canada. Rond 1890 in de handel gekomen bij Jordan, Ontario. Downing, Fruits and Fruittrees, App., p. 142; Hedrick, Cyclopedica; Hedrick, Peaches of New York, gekl. pl.

Klier rond, bloesem groot. Rijpt in koude kas tegen medio Juli. Rond, niet zelden gehoord. Sterk gekleurd met forse vlekken. Smaak goed tot zeer goed. Steen bijna los. Flink boom, gezond en vruchtbaar. De vrucht is niet groot, doch beter te gebruiken dan de Duke of York.

24. Duke of York.

In 1902 door Rivers te Sawbridgeworth in de handel gebracht. Bunyard, Handb. II.

Klier lang, bloem groot. In koude kas eerste helft Juli. Vrucht ongeveer rond, groot, rijk gekleurd. Vlees los van de steen. Smaak niet meer dan middelmatig. Door de diepe steelholte plukt het ras moeilijk. Gezond en vruchtbaar. Wordt door sommigen geprefereerd boven de vroege Amerikanen, doch men zou dit oordeel nog eens moeten herzien.

25. Greta Jonker.

Aanwinst van M. Visser te Naarden-Bussum, vermoedelijk van rond de oorlog 1914—1918. Geen beschrijving bekend, doch het materiaal in het bedrijf van de winner klopte met dat van de andere kwekers in het land.

Bladklir lang, bloesem groot. In koude kas eerste helft Juli. Vrijwel rond, soms aan de top gedeukt en gehoord. Doorgaans slechts matig blozend. Vlees witachtig en een weinig rood bij de steen, die los ligt. Kwaliteit vrij goed. Oordeel van de kwekers niet ongunstig.

26. Musser.

Juliana. Zou in 1877 in een Amerikaans blad zijn beschreven en gewonnen zijn in Pennsylvanië. In 1888 als Amerikaans beschreven en afgebeeld met gekl. pl. in Stoll, Oesterreichisch-Ungarische Pomologie. Zie ook Deutsche Obstbauz. 1913, gekl. pl.

Bladklir rond, bloem groot. In koude kas tegen midden Juli rijp. Ongeveer rond en tamelijk kloek, soms gehoord. Rijk gekleurd. Vlees witachtig en nogal aan de steen gehecht. De laatst rijpende van het Amerikaanse sortiment vroege perziken. Nogal vatbaar voor meeldauw en overigens voldoende gezond en productief. In het buitenland taxeert men dit ras niet hoog. Hier oordeelt men gunstiger, vooral wat kwaliteit betreft. Toch moet gewezen worden op het bestaan van diverse andere goede, in kwaliteit zeker niet beneden M. staande perziken.

27. President Luizet.

Frans ras van Gaillard te Brignais (Rhône) en voortgekweekt door Girerd. Rietsema, De Perzik.

Bladklir lang en bloesem groot. Matige blos. Steen los, smaak goed tot zeer goed. In de tweede helft van Juli rijp. Stuihmeel zeer goed. Ook aangaande dit ras heeft men nog niet veel ervaring. In het algemeen wordt het goed ontvangen, behoudens enige reserve aangaande de kwaliteit, die echter, zoals bij perziken regel is, zeer onder invloed staat van de groeiomstandigheden.

28. Juli Bordeaux.

In het Westland bekend als Précocité de Bordeaux. In Frankrijk heeft men in de collecties een Bor-

deux gehad. Wellicht ooit geëtiketteerd als P. de Bordeaux (pêche de Bordeaux) en gelezen als Précoce de B. Er heeft ook een Amerikaanse Bordeaux bestaan, geelvlezig, dus zeker niet identiek met deze, die witvlezig is. Of de in Frankrijk voorkomende Bordeaux identiek was met de Amerikaanse of met deze, is niet na te gaan. De naam echter is toch niet juist, want een perzik voor 2e helft Juli kan toch op de kwalificatie précoce geen aanspraak maken. Het ras werd daarom tot Juli Bordeaux herdoopt.

Bladkliek lang, bloesem klein (ook dit is een trek, die zeker niet bij vroege perziken past). Koude kas 2e helft Juli. Vlees wit, weinig tot middelmatig rood bij de steen. Middelmattige bloes. Klok, rond tot iets hoog. Smaak middelmatig. Druipt nogal. Nadere beproeving raadzaam, want de boom is productief en gezond.

29. Kestrel.

Een aanwinst van Rivers te Sawbridgeworth, een paar jaren later dan de thans reeds zo populaire Peregrine. Bunyard, Handb. II. Bladkliek rond, bloem groot. Enigszins hoog en nogal vaak gehoornd. In koude kas tegen einde Juli tot even in Augustus toe. Goed gekleurd en goed van smaak. Niet rood bij de steen. Vruchtbaar. Het ras voldoet uitstekend en dat het in het Westland niet meer voorkomt, is wel aan mindere bekendheid te wijten, tenzij het onder andere naam toch aanwezig zou zijn, maar dit is onwaarschijnlijk te achten.

30. Madame Blanchet.

Ondanks de Gallische naam een Nederlandse aanwinst. Rond 1935 gewonnen door B. van den Bergh te Aalsmeer en in de handel gebracht door de Fa. Keessen, Terra Nova, Aalsmeer. Verwierf in 1939 een cert. 1e kl. van de Kon. Ned. Mij. voor Tuinbouw en Plantkunde. Bladkliek lang. Bloesem niet nagegaan. Rijpt in koude kas normali-

ter vermoedelijk einde Juli tot bijna medio Augustus. Kaal. Klok. Veel bloes. Vlees witachtig, kwaliteit goed. Steen los. Verder niet veel gegevens.

31. Théophile Sueur.

In ons land onder deze naam voorkomende, doch van onbekende herkomst en ongecontroleerde naam. Bladkliek rond en bloem klein. Weinig bloes. Steen los. Smaak goed tot zeer goed. In koude kas 20 Juli tot vooraan in Augustus rijp. Zou wel een goede perzik zijn, doch de gegevens zijn schaars.

32. July Elberta.

Een betrekkelijk nieuwe, althans voor ons land nog nieuwe bijvorm van de gewone Elberta, die zich daarvan onderscheidt, doordat de vrucht 14 dagen eerder rijpt. Wij hebben het ras hier geïmporteerd en zonder spijt weer losgelaten. Enkelen willen nog een kansje wagen met de vroege Elberta, die als enige verdienste heeft, dat zij de vroegste van dit type is.

33. Belle de Doué.

In 1839 door Dimas-Chatenay te Doué in Frankrijk gewonnen. Beschreven en met gekleurde plaat afgebeeld door Decaisne, Jardin Fruitier.

Bladkliek rond, bloem klein. In koude kas Augustus, soms al in Juli rijp en dan voorafgaande aan Montagne, doch in haar karakter eerder een Augustusras dan één voor de overgangsperiode van vroeg tot Montagne, waarmee de rijping vaak samenvalt.

Van buiten is dit ras van Juli Bordeaux wel niet te onderscheiden, doch de vleeskleur en de donkere steen, typisch voor late perziken, bewijzen reeds, dat het ras niet hetzelfde is. Smaak zeer goed. Gezond en rijkdragend. Degenen, die Doué kennen, prijzen haar zeer. Ook in Frankrijk zeer gewild. Ongetwijfeld één van de beste perziken van ons sortiment. In het Westland onbekend.

34. Dymond.

Engels ras, tegen 1863 in de handel gekomen en afkomstig van Veitch te Exeter. Bunyard, Handb. II, p. 126.

Bladklier afwezig. Bloem groot. Heel even later dan Montagne, doch met deze over een gedeelte van de pluktijd samenvallend. Steen los, smaak goed. Zeer vruchtbaar. Meeldauw. Heeft veel overeenkomst met Witte Montagne. Of zij beter is, is nog de vraag. De kwaliteit van Montagne is iets meer betrouwbaar.

35. Belle de Vitry.

Een Franse antiquiteit, die nog slechts vermeld wordt, omdat ze in het Westland wordt aangetroffen. In het land van herkomst op de achtergrond geraakt. Klier rond, bloem klein. Ie helft Augustus. Onderscheidt zich noch door kwaliteit van de vrucht, noch door bijzondere hoedanigheid van de boom. Rijpt gelijk met de verdienstelijke Montagne. Een Westlands oordeel, niet nader gecontroleerd, is bepaald gunstig.

36. Chevreuse hâtive.

Bon Ouvrier, Bourdine (falso). De herkomst van Bon Ouvrier is mysterieus en de verhalen spreken elkaar tegen. In onze kwekerijen wordt als Bon Ouvrier wel aangeboden, dat tot andere rassen behoort en om aan de verwarring een einde te maken, wordt voorgesteld deze perzik niet meer te planten. Er wordt dan ook van beschrijving en verdere commentaren afgezien.

37. Grosse Mignonne.

Een van de alleroudste perziken, reeds eeuwenlang hier te lande in cultuur en die haar weg door geheel West-Europa vond, om daarbij een respectabele serie synoniemen op te lopen. Een goede beschrijving vindt men bij Bunyard, Handb. II en verder ontmoet men haar bij haast elke pomoloog, die perziken beschrijft. Gekleurde afbeeldingen bij Lauche, Deutsche Pomologie en bij de Franse klassieke auteurs.

Even hinderlijk als de synoniemen zijn de bijvormen, welke zich om het ras groeperen, zoals de Grosse Mignonne Précoce en de Grimwood's Royal George. De verwarring is zo groot, dat zelfs goed gedocumenteerde pomologen zich met betrekking tot de Grosse Mignonne vergissen.

In ons land is de reputatie niet onverdeeld gunstig. In het Westland spreekt men er vaak ongunstig over. De Grosse Mignonne wordt kieskeurigheid op de onderstam, grote gevoeligheid voor meeldauw en taksterfte verweten. Druipt bovendien nog. Voor zoover uit de tegenstrijdige beschrijvingen de oorspronkelijke vorm onderscheiden kan worden, heeft deze ronde klieren en grote bloemen en komt zij in tijd van rijpen en vruchtvorm de Oude Engelse Zwolse nabij. De intensief rose bloemkleur schijnt niet die van de echte Gr. M. te zijn, doch aan een bijvorm te horen.

38. Blondeau.

In 1856 gewonnen door J. Blondeau te Montreuil, de bakermat van het zo geroemde en lofwaardige Franse perziksortiment. Niet te verwarren met de onder No. 49 beschreven Blondelle. Rietsema, De Perzik, 1930.

De bladklier is rond, de bloem klein. Rijpt in Breda in koude kas midden Augustus. Flinker bloos op groenwitte grond. Goed van smaak. Verder weinig details. De naam wordt, volgens Astrego, in het Westland wel gehoord, doch of hij op Blondeau, dan wel Blondelle wordt toegepast, is niet bekend.

39. Belle de Beausse.

Schöne von Beauce, Belle de Beauce. De spelling Beauce berust op een misverstand, doordat men er zoiets in meende te zien als een schoonheidskoningin van het Franse tarweland Beauce, terwijl de vrucht in de eerste helft der 18e eeuw door een tuinder J. Beausse te Montreuil werd gewonnen. Le Roy, Dict. de Pomol.; Catalogue

descriptif; Les Meilleurs Fruits, alle drie met ongekleurde afbeelding, benevens Bunyard, Handb. II. Bladklir rond, boom groot. In koude kas medio Augustus. Vrucht van middelmatige grootte tot kloek, rond tot iets afgeplat. Matige blos. Vruchtvlees witachtig, behoudens rood bij de losse steen. Vruchtbaarheid goed. Smaak heel goed.

40. J. H. Hale.

Oranjeperzik. Taalkundig komt haar deze benaming wel toe, maar men mag haar niet als geldig aanvaarden, daar die naam eerder aan Elberta is gegeven. Gewonnen door J. H. Hale te Glastonbury, Connecticut, U.S.A. en in 1912 in de handel gebracht door Stark te Stark City. Hedrick, Cyclopedia, p. 176; Hedrick, Peaches of New York, gekl. pl.

De klieren op de bladstelen zijn lang, de bloem is tamelijk klein. In onze koude kassen medio Augustus rijp. De vrucht is zeer groot, hoog, diameter 7—9 cm. Huid maisgeel met vaak sterke blos, vooral bij de steen.

De kwaliteit is redelijk goed tot goed, veel beter dan bij Elberta, die bovendien nog kleiner valt. Vruchtbaar. Het ras is niet zeldzaam.

41. Professor Mayer.

Een zaailing gewonnen door Prof. Hugo Mayer-Gmelin uit een in Italië geoogste steen en tijdens de tweede wereldoorlog door het boomkwekershuis Keessen, Terra Nova, te Aalsmeer in de handel gebracht. Bladklir lang, bloem klein of half klein. Rijpt in koude kas ongeveer medio Augustus. Zeer kloeke, hoge vrucht, maisgeel met veel poederblos. Vruchtvlees dooiergeel en, voor zover bekend, goed van smaak. Komt veel overeen met J. H. Hale, doch te weinig bekend om er een goede beoordeling over te kunnen geven.

42. Noire de Montreuil.

Galande, Bellegarde. Een 18e eeuws.

Frans ras, dat wel wordt verward met de Galande Cramoisie (Crimson Galande), waarop het sterk gelijkt. Mas, Le Verger, met van beide een gekleurde plaat. In ons land werd de oudste gevonden, n.l. Noire de Montreuil, die tevens de echte is. Bladklir rond en bloem zeer klein. Rijpt in koude kassen medio Augustus, even na Witte Montagne. Rond met matige stempelholte. Sterk blozend. Geen geprononceerde stempelblos. Vlees groengeel wit, vaak sterk rood om de steen. Smaak goed. Nog steeds een bruikbaar ras.

43. Alexis Lepère.

Gewonnen door A. Lepère, kweker te Montreuil, een koning der perziken, die geridderd werd om de mooie vruchten, die hij kweekte, winner van nieuwe rassen en schrijver van een boek over perziken. In 1876 geselecteerd uit een Duits zaaisel.

Bladklir afwezig, bloem klein. In koude kas medio Augustus, dus een prachtige voortzetting van Montagne. Het vlees is wittig, min of meer rood bij de losse donkere steen; kloek. De smaak is uitstekend. Boom goed vruchtbaar en vatbaar voor meeldauw.

44. Schone uit het Westland.

Late Montagne, Octoberperzik. Een oud ras van onbekende herkomst, dat vóór de tijd van de glascultuur grote betekenis had en nog wel voorkomt. Van waarde als volgvrucht na Witte Montagne en Champion. Nederl. Boomg., Lauche, Deutsche Pomologie, beide met gekl. pl.

Bladklir rond, bloem klein. Rijpt in koude kas in de tweede helft van Augustus, soms tot in September. Kloeke, iets hoge vrucht, dikwijls met een tot 8 mm lang horentje. Vaak een flinke blos. Smaak goed tot zeer goed. De betrekkelijke zeldzaamheid is vermoedelijk te wijten aan naamsverwarring en niet aan fouten van vrucht of boom. Ondanks mozaïek vruchtbaar en goed groeiend.

45. Reine des Vergers.

Monstueuse de Doué, Königin der Obstgärten. In 1843 gewonnen te Louresse Rocheménier, Saumur, Frankrijk. Mas, Le Verger, gekl. pl.

Bladklie lang. Bloem klein. In koude kas 2e helft Augustus. Rond of iets hoog. Blozend, ruig en niet bijzonder fraai. Men verwijt de R. d. V. een onvoldoende vruchtkwaliteit, vooral een ongewenste vleesstructuur. Tamelijk kloek. Vruchtbaar. Heeft de reputatie sterk en gezond te zijn en tamelijk trouw uit zaad terug te komen.

46. Stirling Castle.

Ongeveer 1850 gewonnen door Carmichael te Danmore, Engeland. Bunyard, Handb. II.

Ronde bladklie en kleine bloem. In koude kas tegen 1 September rijpend. Middelmattig groot en rond, zo goed als geheel ongehoord. Flinke blos, soms op egaal rode ondergrond. Vlees witachtig, iets rood om de losse steen. Middelmattige tot goede kwaliteit. Komt in het Westland niet veel voor, ofschoon het ras wel bruikbaar lijkt. In hetzelfde seizoen rijpen overigens heel goede andere perziken.

47. Belle Impériale.

Toevallige zaailing, in 1861 gevonden en reeds in 1864 in de handel gebracht. Catalogue descriptif; Les Meilleurs Fruits.

Bladklie rond, bloem tamelijk klein. In koude kas eind Augustus-eerste dagen September rijpend. Tamelijk groot en ten naaste bij rond. Kleur maisgeel met niet meer dan middelmattige blos, groten-deels marmerachtig of poederachtig. Het vlees is witachtig, een weinig rood bij de steen. Productief. De kwaliteit is goed. Scheurt wel eens. Gaarne voor de handel geplant.

48. Barrington.

Belle Chancelière. Vrij zeker een Frans ras van omtrent 1700. Beschrijvingen bij Bunyard, Handb. II en Hogg, Fruit Manual, 1875. Zie verder Leroy, Dict. de Pomol.

Ronde bladklie en één van de weinige late rassen met grote bloem. In koude kas rond 1 September. Rond of iets hoog en veelal gehoord. Tamelijk kloek. Buiknaad soms wit. Goed gekleurd, met stempelblos. Vlees wittig. De smaak wordt verschillend beoordeeld. Druipt.

49. Blondelle.

Een ras met een Frans klinkende naam, Blondel, in het Westland en elders voorkomend, waaromtrent echter de secretaris van de Société Pomologique de France geen informatie kon geven. Chasset achtte het niet onmogelijk, dat de naam uit Blondeau zou zijn ontstaan, maar dit is zeker onwaarschijnlijk, want de beschrijving van Blondeau en de geconstateerde kenmerken van Blondel zijn heel verschillend. Om misverstand uit de weg te ruimen, is de naam enigszins gemodificeerd.

Bladklie lang, bloem groot, hetgeen bij late rassen zeldzaam is. Rijpt in koude kas rond 1 September. Tamelijk kloek. Rond, met veelal diepe stempelholte. De huid is groen met veel blos. Flauwe stempelblos. Vlees groenig wit. Steen los. Kwaliteit matig. Vlees stevig. Ruit matig. Vruchtbaarheid goed, doch de minder fraaie kleur maakt dit ras tot een slechts matig veilbaar handelsartikel, hetgeen de verspreiding in de weg staat, ondanks de goede vleesstructuur, die voor het transport zo dienstig is. Sommigen prijzen nochtans de eetbaarheid.

50. Opoix.

Professeur Opoix. Lang voor Rusland ophiield een keizerrijk te zijn, door Alexis Lepère uit dit land geïmporteerd in Frankrijk en daar benaamd. In de Kratkaja pomologija van I. P. Oesikow komen slechts twee perziken voor, beide Franse. Een beschrijving komt voor in de Catalogue descriptif van 1926. Die beschrijving dekt waarnemingen in ons land verricht, tamelijk goed, doch er is een interessant détail.

De auteur van de Cat. descr. vermeldt niets van de bladklieren en men mag het voor waarschijnlijk houden, dat hij de keuze tussen lang of rond niet heeft aangedurfd en juist onze Opoix is gekenmerkt door een enigszins dubieuze klier-vorm. Ze zijn namelijk klein als de ronde klieren meestal zijn, doch bij goede waarneming toch onmiskenbaar lang. Dit maakt het herkennen moeilijk.

Bloem klein. In koude kas begin of eerste helft September. Vrucht betrekkelijk hoog, kloek en vaak asymmetrisch. Bleek groengeel met variabele blos, stempelblos sterk ontwikkeld. Vlees bleek groengeel wit. Kwaliteit goed. Puntige, lange, losliggende steen. Groei matig sterk.

51. Walberton Admirable.

Walberton. Vermoedelijk een zaailing van Noblesse en gewonnen door Morton te Walberton bij Chichester, Sussex en in 1843 in de handel gekomen. Hogg, Fruit Manual, 1875; Bunyard, Handb. II. Bladklier rond, bloem klein. Rijpt in koude kas 2e helft September. Kloeke, ronde vrucht met klein horentje. Vlees witachtig, weinig rood bij de steen. Kleur groengeel of geelgroen met vrijwel geen blos, noch aan de top, noch op de wangen. Is er roodkleuring, dan een egale rode tint. Kwaliteit goed. Zeldzaam in onze kassen.

52. Tos China Septembre.

Sedert rond 20 jaar ontmoet men in Franse catalogi deze naam. Tos betekent perzik. Het is dus zonder meer Chinese perzik. De grammaticale aankleding doet denken aan import door een Engels sprekend reiziger. Men spreekt in Frankrijk van Tos China Septembre en Tos China Novembre. In het Westland hoort men ook T. Ch. October. De Septembre was hier nog eetbaar en kleurig, de Novembre minder dan een koolraap, en daarbij nog slecht van kleur. De rijping was inderdaad September en November. Bladklier van beide is lang; bloem klein. Vruchtvlees witachtig, rood

bij de steen. Het vroege ras rijpt medio September in koude kas, het late soms reeds in October, doch kan, wanneer de vrucht niet eerder rot, half November halen. Vorm ongeveer rond, kloek, Buiknaad vaak diep. Gelukkig weinig aangeplant.

53. Bilyeu.

Tardive d'octobre de Bilyeu. Even vóór 1880 gewonnen door Bilyeu in Caroline County, Maryland. Hedrick, Cyclopedia, p. 163. Vermoedelijk dezelfde, die als Natal Nancy naar voren komt.

Bladklier rond, bloem groot. Rijpt in koude kas in October. Vruchtvlees witachtig, behalve rood rond de steen. Vrucht kloek, ongeveer rond. Bleek-geelgroen, met middelmatige blos. De kwaliteit is goed, hetgeen voor een zo laat ras zeer opmerkelijk is. Nochtans weinig aangeplant. Voor buiten is het ras nog minder geschikt dan de gewone perziken, die althans nog rijpen voordat zij in de vochtigheid van de herfst weggroten.

54. Tardive de Brunel.

Niet onwaarschijnlijk is dit ras de Rode Baltet uit het Westland en de Baltet van Astrego. Een ras voor September-October waaromtrent weinig meer bekend is, dan dat het kleinbloemig, zonder bladklieren en middelmatig groot van stuk is. Barst nogal. Zeldzaam. Meeldauw!

55. Tos China Novembre.

Zie Tos China Septembre (52).

56. Mevrouw Wurfain.

Nederlandse aanwinst, gewonnen door, of althans wereldkundig gemaakt door A. C. Ide te Wageningen. Gaat door voor een zaailing van Witte Montagne. Over de zaailingen waarvan deze er een was, is destijds door Ide een publicatie gegeven.

Wat tegenwoordig voor Mevrouw Wurfain doorgaat heeft geen bladklier en grote, bleekrose bloemen. De vruchten zijn ongeveer rond,

groengeel wit met geringe blos. De stempelblos bestaat uit een verzameling van vlekjes, gezamenlijk 1—2 cm² beslaande. Buiknaad rood, geen rugstreping. Vlees witachtig, zeer goed van smaak en weinig rood bij de losse steen. Rijping medio Augustus. Het ras wordt in het Noorden van het land geapprecieerd. Het ras is ongetwijfeld geneigd tot wit en staat volgens het oordeel van sommigen zeker beneden Montagne.

57. James Walkee.

Van dit ras is slechts weinig meer dan de naam bekend. Het wordt blijkbaar in Friesland geteeld, doch daar nog als onvoldoende beproefd beschouwd. Volgens Ir v. d. Slikke zou J. W. afkomstig zijn van de gebroeders Laxton en gaat het ras door voor een verbetering van Duke of York.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

58. President Griepenkerl.

Voor zover bekend, in ons land niet meer aanwezig.

59. Professor Rudolph.

Voor zover bekend, in ons land niet meer aanwezig.

60. Mevrouw Ide.

Te bleek, ziekelijk.

61. Prince of Wales.

Voor zover bekend, in ons land niet meer aanwezig.

62. Elberta.

Slechte kwaliteit.

KLEIN FRUIT

Aardbei

EIGENSCHAPPEN VAN DE AARDBEIRASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Plant					Bloem	Vrucht									
	Groekracht	Ontwikkeling uitlopers	Vruchtbareheid	Winterhardheid	Resistentie tegen aardbeemijt	Resistentie tegen virus	Bloetijd	Rijptijd vrucht	Pluk zonder dop	Grootte vrucht	Stervigheid vrucht	Sappigheid vrucht	Aantrekkelijk uiterlijk vrucht	Smaak vrucht	Geschiktheid voor pulpen	Geschiktheid voor snelvriezen
A. Aanbevelenswaardige rassen																
1. Deutsch Evern	3	4	4	3	1	1	v 5	v 5	3	3	2	4	4	5	4	3
2. Madame Lefebvre	4	4	4	2	2	3	v 4	v 4	1	3	2	3	3	2	2	2
3. Madame Moutot	5	4	4	2	2	2	m 3	m 3	3	5	3	2	2	3	3	1
4. Oberschlesien	4	2	4	4	1	2	m 3	m 3	2	4	3	3	4	3	2	4
5. Jucunda	4	3	4	1	1	2	l 1	l 2	5	3	3	4	3	4	5	3
B. Aanvullende rassen																
6. Scarlet	3	5	3	5	1	3	m 4	m 4	5	1	3	3	3	4	3	-
C. Beproeverswaardige rassen																
7. Roem van Apeldoorn (Laxton v. Glanerbrug)	4	4	4	3	1	-	v 5	v 5	1	2	3	3	3	4	2	-
8. Roem v. Ieperenburg	4	3 ¹⁾	4	3	1	-	m 4	m 4	2	4	3	4	4	3	2	-
9. Frau Mieke Schindler	4	5	4 ¹⁾	3	-	3	l 1	l 1	2	3	2	4	4	4	2	3

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.
 Bloetijd: } v = vroeg; m = middentijds; l = laat.
 Rijptijd vrucht: }

1) Bij aanwezigheid van een bestuiver.

BESCHRIJVING VAN DE AARDBEIRASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.**1. Deutsch Evern.**

Vroege Mof, Early Evern, Tuckswood Early, Rufus. In 1903 gewonnen door J. Böttner te Frankfurt a. Oder, uit een kruising van (Hergoland x König der Frühen) x (Garteninspektor Koch x König der Frühen); in de handel gebracht door Soltwedel. Schaal, Stein-, Beeren- und Schalenobst, p. 90, gekl. pl.; Deutschl. Obst. Bd. VII, No. 265, gekl. pl.; Journ. Royal Hort. Soc., 58, 1933, p. 166, afb.; Oldham, Strawberries, 1945, p. 9, afb. Blad vlak, lichtgroen, middelste blaadje veel langer dan breed, bladsteel afstaand behaard. Vrij veel uitloperplanten, uitlopers rood. Verschillende typen. Gevoelig voor aardbeimijt, virus en aaltjes. Bloem tweeslachtig, zeer vroeg. Veel kans op schade door nachtvorst. Vrukt vroeg, eerste vruchten vrij groot, latere en aan meerjarige pollens vrij klein, tamelijk lang kegelvormig, kleur vrij gelijkmatig bloedrood, inwendig wit, iets roodachtig; plukt tamelijk moeilijk zonder dop; vrij zacht, sappig, zeer goed van smaak. Zaadjes iets ingezonken in het vruchtvlees, gevoelig voor vruchtrrot. Vruchtbaar. Voor verse consumptie en fabriek. Soms 2e bloei in de nazomer. Geschikt voor volle grond en onder glas; bij voorkeur als éénjarige teelt; leent zich goed voor najaarsteelt na korte-dag behandeling in Mei-Juni.

2. Madame Lefebvre.

Anna Paulowna, Lacontabel, Marianne, President Roosevelt, Zuurtjes, Madame Lefebvre. Schaal, Stein-, Beeren- und Schalenobst, p. 101, gekl. pl.; Journ. Royal Hort. Soc., 47, 1922, p. 53; Oldham, Strawberries, 1945, p. 10, afb. In de handel gebracht door R. Hendriksen te Reeuwijk en genoemd naar een familie in die omgeving. Blad sterk gegolfd en komvormig; vrij donkergroen, middelste blaad-

je ongeveer even lang als breed; bladsteel afstaand behaard. Vrij veel uitloperplanten, kleur uitlopers bruinig-oranje. Gevoeligheid voor aardbeimijt, aaltjes en blad-
vlekken vrij gering; gevoelig voor meeldauw; ongevoelig voor virus. Bloem tweeslachtig; vrij vroeg, veel kans op schade door nachtvorst. Vrukt vroeg, groot tot middelgroot, kegelvormig, bloedrood tot bessenrood, inwendig steenrood, plukt niet zonder dop. Vrukt matig zacht, matig sappig en flauw tot iets zuur van smaak. Zaadjes iets ingezonken in het vruchtvlees. Vruchtbaar. Uitsluitend te gebruiken voor verse consumptie. Geschikt voor teelt in de volle grond en onder glas.

3. Madame Moutot.

Madame Kool, Prinses Juliana, Congo, Fraise tomate, Tomatenerdbeere. Schaal, Stein-, Beeren- und Schalenobst, p. 94, gekl. pl.; Deutschl. Obst. Bd. VII, p. 276 c, gekl. pl.; Journ. Royal Hort. Soc., 47, 1922, p. 54; Oldham, Strawberries, 1945, p. 11; Les Meilleurs Fruits, 1928, p. 181. Franse aardbei, vermoedelijk uit het begin van deze eeuw. Forse groeier. Blad vlak, blauwgroen, middelste blaadje ongeveer even lang als breed, bladsteel sterk afstaand behaard. Vrij veel uitloperplanten; uitlopers bruinig-oranje. Gevoeligheid voor aardbeimijt, bladvlekken en virus vrij gering; gevoelig voor meeldauw, zeer gevoelig voor aaltjes. Bloem tweeslachtig; vaak veel slecht ontwikkelde meeldraden; middelmatig vroeg. Kans op schade door nachtvorst vrij groot. Vrukt middelmatig vroeg, zeer groot en grof, zeer onregelmatig van vorm, kort kegelvormig tot hoogronde, grote vruchten sterk geribd en breed kamvormig; kleur ongelijkmatig, bessenrood tot matrood, inwendig oranjeachtig rood; plukt tamelijk moeilijk zonder dop. Vrukt vrij stevig, soms hol, matig sappig tot iets droog, vaak melig, matig tot

goed van smaak. Zaadjes iets in het vruchtvlees ingezonken. Kan zeer productief zijn. Voor verse consumptie; bruikbaar voor pulp (grote en zeer rijpe vruchten vallen uiteen), ongeschikt voor snelvriezen. Uitsluitend voor volle grond, bij voorkeur klei. Voorzichtigheid met N-bemesting is geboden.

4. Oberschlesien.

Moulin Rouge, Abenstein. Schaal, Stein-, Beeren- und Schalenobst, p. 98, gekl. pl.; Deutschl. Obsts. Bd. VII, no. 271 d, gekl. pl.; Journ. Royal Hort. Soc., 58, 1933, p. 162, 167; Oldham, Strawberries, 1945, p. 11. Vermoedelijk tussen 1914 en 1920 in Duitsland gewonnen door O. Schindler uit Sharpless x Ruhm von Köthen.

Blad zwak gegolfd, normaal groen, middelste blaadje even lang als breed, bladsteel afstaand behaard, vaak iets benedenwaarts. Matige tot vrij geringe ontwikkeling van uitloperplanten. Kleur uitlopers bruinig-oranje. Gevoeligheid voor aardbeimijt, aaltjes en bladvlekken vrij gering, matig gevoelig voor virus, zeer gevoelig voor wortelrot en verwante ziekten. Winterhardheid groter dan van Jucunda. Bloem tweeslachtig, middelmatig vroeg, lange, forse bloeiwijzen, kans op nachtvorstschade betrekkelijk gering. Vrucht groot tot middelmatig, kegelvormig, bloedrood, inwendig oranjerood; plukt moeilijk zonder dop, vrucht tamelijk stevig, vrij sappig, matig tot goed, iets zuur van smaak, zaadjes iets ingezonken in het vruchtvlees. Gevoelig voor verbranding in felle zon. Vruchtbaar. Door mooi uiterlijk veel gevraagd voor verse consumptie. Goed voor snelvriezen. Uitsluitend voor volle grond.

5. Jucunda.

Amazone, Late Mof, Walluff, Elers Fruchtbare, Wüdericher Volltragende. Omstreeks 1854 gewonnen door J. Salter te Hammersmith, Engeland. Schaal, Stein-, Beeren- und Schalenobst, p. 96, gekl. pl.; Deutschl. Obsts. Bd. VII, no. 272,

gekl. pl.; Les Meilleurs Fruits, 1928, p. 173, aff.; Oldham, Strawberries, 1945, p. 14.

Blad vlak, normaal groen, middelste blaadje even lang als breed, bladsteel aanliggend behaard. Matig veel uitloperplanten; uitlopers groen met iets bruinig-oranje. Gevoelig voor aardbeimijt, vrij gevoelig voor virus, aaltjes, wortelrot en bladvlekken. Bloem tweeslachtig; laat. Weinig kans op schade door nachtvorst. Vrucht laat, middelmatig van grootte, kegelvormig, licht bloedrood, inwendig witachtig. Plukt gemakkelijk zonder dop. Vrucht tamelijk stevig, sappig, goed van smaak. Zaadjes iets buiten op het vruchtvlees. Vrij vruchtbaar. Zeer goed voor pulp; verse consumptie. Uitsluitend voor volle grond.

B. AANVULLENDE RASSEN.

6. Scarlet.

Bredase aardbei, Kleine Bredase, Nassauer, Skarlakans Smultron. Hedrick, Small Fruits of New York, 1925, p. 360, 382. Een van de weinige rassen van de winterharde, wilde Noord-Amerikaanse *Fragaria virginiana* Duch., die nog gekweekt worden. Zeer oud.

Blad vlak, dun, normaal groen, smal, middelste blaadje zeer veel langer dan breed, scherp gezaagd. Bladsteel dun, aanliggend behaard. Zeer veel uitloperplanten; uitlopers rood. Gevoelig voor aardbeimijt en bladvlekken, verder geen ziekten; winterhard. Bloem tweeslachtig; vrij vroeg; rijkbloeiende bloeiwijzen; matige kans op nachtvorstschade. Vrucht matig vroeg, zeer klein, platronde; bloedrood, inwendig steenrood tot bloedrood; plukt goed zonder dop; matig stevig, vrij sappig, zeer geurig, goed van smaak. Zaadjes ingezonken in het vruchtvlees. Matig vruchtbaar; veel plukarbeid. Voor verse consumptie en fabriek (blik, jam); blijft heel bij koken. Volle grond. Nog slechts op kleine schaal bij Breda.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

7. Roem van Apeldoorn = Laxton van Glanerbrug.

Roem van Apeldoorn minstens sinds 25 jaar rondom Apeldoorn onder glas geteeld; herkomst onbekend. Laxton van Glanerbrug omstreeks 1920 door A. Schuttevaër gevonden in Glanerbrug; via schooltuin te Frederiksoord bij Paterswolde in cultuur genomen.

Niet van elkaar te onderscheiden. Enige overeenkomst met Laxton's Noble, verschilt iets in blad en vrucht.

Blad iets komvormig en gegolfd, vrij donkergroen, middelste blaadje ongeveer even lang als breed, bladstelen afstaand behaard met wijnrode steunblaadjes. Middelmatic veel uitloperplanten, uitlopers bruinig-oranje tot rood. Gevoelig voor aardbeimijt, verder weinig ziekten. Bloem tweeslachtig; zeer vroeg, bloei van latere bloeiwijzen. Vrucht zeer vroeg, eerste vrij groot, latere matig groot tot vrij klein, breedronde tot niervormig, vrij gelijkmatig bloedrood tot bessenrood, inwendig oranje-rood; plukt moeilijk zonder dop; vrucht vrij stevig, sappig, goed tot zeer goed, zoet van smaak. Zaadjes enigszins ingezonken in het vruchtvlees; rot minder dan Deutsch Evern; weinig gevoelig voor meeldauw. Voor verse consumptie. Onder glas; -in volle grond vruchten te klein.

8. Roem van Ieperenburg.

Kampioen, Zaailing Maarseveen.

Fors, steil opgroeiend gewas. Blad groot, iets gegolfd, komvormig, lichtgroen, middelste blaadje iets langer dan breed; bladsteel fors, zeer lang, afstaand behaard. Matig veel tot weinig uitloperplanten; uitlopers rood. Niet ongevoelig voor meeldauw. Bloem tweeslachtig, vrij vroeg, zeer lange bloeiwijzen. Vrucht matig vroeg, groot, blijft vrij groot tot eind oogst; lang ke-

gelvormig, vrij gelijkmatig, bloedrood, inwendig steenrood; plukt moeilijk zonder dop. Aantrekkelijk uiterlijk, vrij stevig, sappig, homogeen van structuur, smaak vrij goed. Zaadjes enigszins ingezonken in het vruchtvlees. Productief. Voor verse consumptie. Volle grond; onder glas alleen waar latere rijping dan Deutsch Evern geen bezwaar is. Gevoelig voor droogte; speciaal geschikt voor veen en vochtige zandgrond. Zeer ruim planten.

9. Frau Mieke Schindler.

Framboosaardbei. Door O. Schindler in 1925 gewonnen uit een kruising van *Lucida perfecta* en Johannes Müller. In 1938 te Beverwijk ingevoerd en sindsdien op zeer kleine schaal geteeld. Luckan, Erdbeerbuch, 1942, p. 19.

Vrij krachtige groeier. Blad vlak, leerachtig, meestal sterk glanzend, donker blauw-groen gekleurd. Bladerand gekarteld; middelste blaadje iets langer dan breed. Zeer veel uitloperplanten; uitlopers bruinig-oranje. Ongevoelig voor virus, vrij gevoelig voor wortelrot en bladvlekken. Bloem éénslachtig; laat; kans op nachtvorstschade zeer gering. Vrucht laat; middelmatig groot, latere vrij klein, breedronde, glanzend; donker bessenrood, inwendig bloedrood; plukt niet zonder dop; matig stevig, huid kwetsbaar, sappig, zoet met typisch braamachtig aroma. Zaadjes ingezonken in het vruchtvlees. Vrucht zeer gevoelig voor meeldauw. Voor verse consumptie; jam; matig geschikt voor snelvriezen; niet geschikt voor pulp. Volle grond. Bestuiver (b.v. Jucunda) noodzakelijk. Uitdunnen van de bedden aanbevelenswaard. Voor particulieren.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

10. Blakemore.

Wordt in Nederland niet geteeld.

Rode en witte bes

EIGENSCHAPPEN VAN DE RODE- EN WITTE-BESSERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Struik		Bloem		Vrucht										
	Struikgrootte	Optreden van K-gebrek Resistentie tegen bladvektenziekte	Begin bloettijd	Resistentie tegen nachtvorst	Rijptijd vrucht	Resistentie korrel tegen regen	Opbrengst per ha	Tros lengte	Korrelgrootte	Suikergehalte	Suiker-zuur verhouding	Vitamine C-gehalte	Gebruikswaarde	Vermoedelijke waarde voor snelvriezen	
A. Aanbevelenswaardige rassen															
1. Fay's Prolific	3	5 0	v 1	1	4	-	4 4 4	3	3	5	f,k,t	3			
2. Versailles	3	5 0	v 1	2	3	-	5 4 4	3	3	5	f,k,t	3			
3. Laxton's No. 1	3	5 0	v 2	2	3	1	3 4 4	4	5	3	t,f,k	4			
4. Prince Albert (Duitse Zure)	4	1 4	1 4	3	1	1	4 3 3	3	2	1	f,k	1			
5. Erstling aus Vierlanden	4	1 4	m3	5	1	1	4 5 3	4	4	5	f,k,t	3			
B. Aanvullende rassen															
6. Hoornse Geelsteel	3	3 0	m3	3	5	3	4 2 2	4	3	3	f	1			
7. St. Anna Korfke	3	3 0	1 4	1	4	1	2 3 3	4	4	3	f,t,k	3			
8. Witte Hollandse	3	3 0	v 2	4	4	5	3 5 4	5	5	-	t,f,k	5			
9. Loppersummer	3	3 0	- -	-	3	3	4 3 3	-	4	-	f,t,k	-			
C. Beproeverswaardige rassen															
10. Rode Geelsteel	3	3 0	1 4	2	5	2	4 2 2	5	5	2	t,f,k	3			
11. Jonkheer van Tets	4	- 2	- -	-	5	1	4 4 4	-	3	-	f,k,t	4			
12. Laxton's Perfection	2	5 0	v 1	3	4	2	4 5 5	4	5	3	t,f,k	5			
13. La Constante	3	5 1	1 5	4	3	3	4 4 4	3	3	4	f,t	3			
14. Fertility	3	3 0	v 1	3	2	3	5 3 3	4	4	4	f,t,k	2			
15. Moore's Ruby	3	3 1	1 4	3	1	3	4 3 3	5	3	1	f,t,k	3			
16. Wilson's Longbunch	2	3 1	1 5	4	1	5	4 4 3	4	3	5	f	2			
17. Gondouin	5	3-5 5	v 2	3	1	5	5 3 3	4	2	3	f	1			

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Begin bloettijd: v = vroeg; m = middentijds; 1 = laat; 1 = zeer vroeg; 5 = zeer laat
Rijptijd: 5 = zeer vroeg; 1 = zeer laat.

Gebruikswaarde: t = tafelvrukt; k = keukenvrukt; f = fabrieksvrukt; van links naar rechts in afnemende geschiktheid.

BESCHRIJVING VAN DE RODE- EN WITTE-BESSERASSEN.

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Fay's Prolific.

Ribes vulgare Lam. var. macrocarpum Jancz. Fay's New Prolific, Fay's Fruchtbare. In de practijk verward met Versailles. In 1868 gewonnen door Lincoln Fay te Portland, New York.

Bloesem vroeg, geelgroen, schotelvormig, met dikke, hoge, rode ring rond de basis van de stijl. Helmbindsel veel breder dan bij Prince Albert en Erstling aus Vierlanden. Zeer gevoelig voor nachtvorst, niet bijzonder voor het optreden van kaligebrek. Korrel zachtzuur, vroeg rijp, groot en regelmatig, in goede tros. Blad groot, randen staan iets omhoog. Struik vrij klein, maakt niet veel jong hout. Veel blinde twijgtoppen, reden waarom men stekhout moet kiezen met enkele goede knoppen. Draagt middelmatig. Matig goede tafelves. Zeer bruikbaar onder glas. Staat bij sterke wind gaarne tegen de wind beschut. Takken waaien vrij gemakkelijk los. Vatbaar voor degeneratie, zodat hieraan ook bij de keuze van stekhout gedacht moet worden.

2. Versailles.

R. vulgare Lam. var. macrocarpum Jancz. Een reeds zeer oude bes, afkomstig van M. Bertin te Versailles, omstreeks 1835. Vertoont grote overeenkomst met Fay's Prolific, onderscheidt zich door iets betere groei, andere tint der bloemen en een groene ring aan de basis van de stijl (Fay's Prolific: rode ring). Bloesem vroeg, schotelvormig, geelgroen, groene ring. Kroonblaadjes afgerond vorkvormig. Korrel rijpt middentijds, lichtzuur, vrij groot, goede tros. Blad groot, eindlob stomp, punt omlaag gebogen. Struik vrij groot. Draagt zeer veel. Minder gevoelig voor nachtvorst dan Fay's Prolific. Niet bijzonder veel last van het optreden van kaligebrekverschijnselen.

3. Laxton's No. 1.

Waarschijnlijk een kruising tussen R. vulgare Lam. en R. vulgare macrocarpum Jancz. Afkomstig van Laxton Bros. Wordt in de practijk dikwijls verward met Laxton's Perfection.

Bloesem tamelijk vroeg, plat-schotelvormig, geelgroen, ronde, groene ring, vrij gevoelig voor nachtvorst, niet bijzonder voor optreden van kaligebrek. Korrel zachtzuur, zeer fijn van smaak, middentijds rijp, groot, in lange trossen. Blad vrij groot, rand iets omlaag gebogen. Struik middelmatig, vrij breed, groeit goed. Matige opbrengst. Goede tafelves, waarschijnlijk goede waarde voor snelvriezen. Zeer gevoelig voor regen, gebarsten korrels lopen leeg.

4. Prince Albert.

Waarschijnlijk een kruising van R. petraeum Wulfen met een botanische variëteit van R. rubrum L. Duitse Zure, Holländische Rote, Röd Spansk, Verrière Rouge, Dik-kop. Oude bes, vermoedelijk reeds in 1758 door Knoop bedoeld als „grote roode bes met roode bloesem”. Herkomst onbekend. In verband met de Franse en Duitse namen niet te verwarren met de oude, en dus ook „Hollandse rode” bessen. Bloesem laat, geelgroen, onderste deel roodachtig, komvormig, geen ring. Weinig ontwikkeld helmbindsel, kroonblaadjes groot. Vrij weinig gevoelig voor nachtvorst, wel voor optreden van kaligebrek. Korrel zeer zuur, rijpt zeer laat, tamelijk klein, in middelmatige tros. Zeer gevoelig voor regen. Blad iets behaard, middenlob lang en puntig, zijlobben naar voren gericht. Groei krachtig, op jongere leeftijd matig, vrij brede struik. Gezond. Draagt rijk. Fabrieksbes. Letten op selectie voor stekhout; er komen takken voor met steriele bloemen.

5. Erstling aus Vierlanden.

Waarschijnlijk eveneens een bas-

taard: *R. petraeum* Wulfen x *R. rubrum* L. Rheinland, Rheingold II. Omtrent de vorige oorlog gevonden in een tuinderij bij Hamburg; door H. Rosenthal te Rôtha in de handel gebracht.

Bloesem middentijds, groen met zachtrode vlekjes, klokvormig, geen ring. Minst gevoelig voor nachtvorst, echter bijzonder gevoelig voor het optreden van kaligebrek. Vrucht middelzuur, rijpt enkele dagen eerder dan Prince Albert. Korrel middelmatig, in grote tros. Blad middenlob puntig, doch minder dan bij Prince Albert. Struikgroei krachtig, wijduit en hoogopgaand. Draagt rijk. Fabrieks- of tafelbes. Onbruikbaar onder glas. Gevoelig voor regen. Voldoet op klei en zandgrond zeer goed. Nu en dan komen planten voor met verschijnselen van degeneratie, misschien door een virusziekte. Op stekhout moet daarom gelet worden.

B. AANVULLENDE RASSEN.

6. Hoornse Geelsteel.

R. vulgare Lam.
Bloesem middelvroeg, schotelvormig, geelgroen, groene ring. Kroonblaadjes spatelvormig. Matig gevoelig voor nachtvorst en optreden van kaligebrek. Korrel zachtzuur, rijpt zeer vroeg, klein, in kleine trossen. Blad vrij klein en vlak, eindlob stomp. Struik matig groot, breed, draagt rijk. Fabrieksbes.

7. St. Anna Korfke.

R. vulgare Lam., oude Friese bes, vooral geteeld in de omgeving van St. Anna Parochie.

Bloesem laat, vrij diep-schotelvormig, geelgroen, lichtgroene ring. Kroonblaadjes spatelvormig. Zeer gevoelig voor nachtvorst, matig gevoelig voor het optreden van kaligebrek. Korrel vrij vroeg rijp, middelmatig groot, middelmatige tros. Zeer gevoelig voor regen. Struik tamelijk ontwikkeld, doch de dracht is gering.

8. Witte Hollandse.

R. vulgare Lam., oude Friese bes,

meer dan 2 eeuwen gecultiveerd. White Cristal, Pearl White, Blanche de Hollande, White Clinton, White Antwerp. Small Fruits of New York, gekl. pl.

Bloesem schotelvormig, geelgroen, groene ring, bloeit even na de eerstbloeiende rassen, ongevoelig voor nachtvorst, matig gevoelig voor optreden van kaligebrek. Kroonblaadjes afgerond vorkvormig. Korrel zoet, tamelijk groot, in zeer goede tros, vroeg rijp. Ongevoelig voor regen. Kleur geelwit, donkerder dan de meeste witte besen. Vrij breed, slap blad, aan onderzijde zacht behaard. Struik vrij hoog, breed, goed groeiend. Draagt vrij goed.

9. Loppersummer.

Bij deze bes komen zeer waarschijnlijk verschillende kleine afwijkingen voor en is het mogelijk het ras door selectie te verbeteren. K. Maring te Leermens (Gr.) verkreeg reeds langs deze weg een kloon, welke door hem Correction werd genoemd (1921), terwijl daarnaast nog andere klonen voorkomen, die niet onder afzonderlijke namen worden verspreid. Ze zouden in groei afwijken. Bloeit ongeveer gelijktijdig met Hoornse Geelsteel en Jonkheer van Tets, dus middelvroeg. Bloem groen-geel met groene ring. Korrel is zoet, tamelijk groot, in middelmatige tros, rijpt middentijds, vrij gevoelig voor regen. Optreden van kaligebrek verschillend. Groeit matig tot krachtig, vruchtbaar.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

10. Rode Geelsteel.

Oude Hollandse bes, die in veel typen voorkomt. *R. vulgare* Lam. Bloesem laat, geelgroen, lichtgroene ring, plat-schotelvormig. Tamelijk gevoelig voor nachtvorst en optreden van kaligebrek. Korrel klein, zeer vroeg rijp, in kleine trossen, zoet, fijn van smaak. Struik matig groeiend, rijk dragend. Selectie van het bestaande

materiaal ten zeerste gewenst. Kan dan weer betekenis krijgen,

11. Jonkheer van Tets.

Vóór de laatste oorlog gewonnen door J. Maarse te Schellinkhout en volgens de winner ontstaan door kruising uit Versailles.

Bloeit gelijk met Loppersummer en Hoornse Geelsteel, dus middelvroeg. Korrel zeer vroeg rijpend, groot in lange tros. Gevoelig voor regen. Flinke, breedgroeiende struik met rijke opbrengst.

12. Laxton's Perfection.

Kruising van *R. vulgare macrocarpum* Jancz. en *R. rubrum* L. Wordt in de praktijk verward met Laxton's No. 1 en de Amerikaanse Perfection.

Bloesem zeer vroeg, schotelvormig tot ondiep-komvormig, geelgroen, groene ring. Kroonblaadjes spatel- tot afgerond vorkvormig. Matig gevoelig voor nachtvorst, weinig last van optreden van kaligebrek. Korrel groot, in grote tros, zeer fijn van smaak. Tafelbes. Rijpt vrij vroeg, tamelijk gevoelig voor regen. Blad vrij klein, stompe middenlob, bladrand omlaag gericht. Struiken blijven klein, dragen echter rijk. Soms moeilijk, doordat de knoppen niet uitlopen en de scheuten gemakkelijk breken bij sterke wind.

13. La Constante.

Afkomst onbekend. Behoort tot de groep van kruisingen tussen *R. rubrum* L. en *R. vulgare* Lam. Gelijkt veel op Moore's Ruby.

Bloesem zeer laat, ondiep-komvormig. Kelkblaadjes geelgroen met rode vlekjes, kroonblaadjes geelgroen, spatelvormig, groene, platte ring. Korrel groot, in goede tros, tamelijk zuur, rijpt vrij laat. Blad vrij klein, met opstaande rand, zeer donkergroen. Struik flink, zeer rechtopgroeiend, goede vruchtbaarheid. Matig gevoelig voor optreden van kaligebrek. Er is materiaal aanwezig in de tuin van het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen.

14. Fertility.

Waarschijnlijk een kruising van *R. vulgare* Lam. en *R. vulgare macrocarpum* Jancz.

Bloesem zeer vroeg, zalmkleurige bloemtrossen, soms met 25 bloemen, roodbruin-groene ring. Korrel middelmatig groot, goede kwaliteit, lange tros. Blad vrij breed, vlak, in jong stadium bruin. Struik groeit goed, tamelijk hoog. Zeer vruchtbaar. Tamelijk gevoelig voor optreden van kaligebrek. Er is materiaal aanwezig in de tuin van het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen.

15. Moore's Ruby.

Eveneens een kruising tussen *R. vulgare* Lam. en *R. rubrum* L. Door Jacob Moore, Attica, New York in de handel gebracht omstreeks 1895.

Bloesem ondiep komvormig, laat, kelk- en kroonblaadjes als La Constante. Korrel middelmatig, tamelijk korte tros, lichtzuur, hoog suikergehalte. Rijpt laat. Blad met opstaande rand, donkergroen. Groeit matig, rechtop. Goed vruchtbaar. Tamelijk gevoelig voor optreden van kaligebrek. Er is materiaal aanwezig in de tuin van het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen.

16. Wilson's Longbunch.

Meer dan 100 jaar oud. Kruising van *R. vulgare macrocarpum* Jancz. x *R. rubrum* L.

Bloeit zeer laat. Bloesem plat-schotelvormig, geelgroen, hoge, groene ring. Kroonblaadjes spatelvormig. Ongevoelig voor nachtvorst, tamelijk gevoelig voor optreden van kaligebrek. Korrel middelmatig, lange tros, ongevoelig voor regen. Volwassen blad soms iets gelig, slap. Middelmatige struik, goed dragend. Fabrieksbes, rijpt het laatst van de gekweekte bessen. Er is materiaal aanwezig in de tuin van het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen.

17. Gondouin.

Waarschijnlijk een kruising tus-

sen R. petraeum Wulfen en R. vulgare Lam. Reeds zeer oud, afkomstig van M. Gondouin, St. Cloud, Frankrijk, omstreeks 1825. Bloesem tamelijk vroeg, rood, klokvormig, geen ring rond de basis van de stijl. Korrel zeer zuur, tamelijk groot, evenals tros laat

rijp. Alleen als fabrieksbes te gebruiken voor wijnbereiding. Blad met iets puntige eindlob. Struik groeit aanvankelijk matig, later sterk, weinig vatbaar voor ziekte. Optreden van kaligebrek uiteenlopend. Heeft misschien enige waarde voor kruising.

Zwarte bes

EIGENSCHAPPEN VAN DE ZWARTE-BESSERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Struik		Bloem		Vrucht									
	Struikgrootte	Groeiwijze	Resistentie tegen brandnetelblad	Resistentie tegen rondknop	Tijd (midden-)bloeit	Resistentie tegen nachtvorst	Rijptijd vrucht	Regelmatische rijping	Opbrengst per ha	Pluk	Tros lengte	Korrelgrootte	Stevigheid vrucht	Smaak vrucht
A. Aanbevelenswaardige rassen					alle rassen practisch gelijk									
1. Roodknop	4	n	3	2		2	m 3	3	4	3	3	3	3	3
2. Goliath	4	n	2	2		2	m 3	3	4	3	2	3	4	3
3. Baldwin	3	n-br	2	2		1	m 3	4	4	2	3	3	3	4
4. Wellington XXX	3	n-br	3	2	(3)	m 3	4	4	4	5	4	3	5	
B. Aanvullende rassen														
5. Silvergieters Zwarte	4	h	3	3	(3)	v 4	4	3	4	5	4	2	4	
6. Westwick Choice	3	n-br	3	3	(3)	1 2	3	4	3	3	3	3	3	
C. Beproeverswaardige rassen														
7. Lee's Prolific	4	n-br	-	-	(3)	m 3	4	4	4	3	3	3	5	
8. Westwick Triumph	4	n-br	3	3	1	m 3	3	4	4	3	3	4	3	

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Groeiwijze: n = normaal; br = zeer breed uitgroeiend; h = hoogopgaand.

Resistentie tegen nachtvorst: cijfers () = geen voldoende gegevens.

Rijptijd vrucht: v = vroeg; m = middentijds; l = laat.

BESCHRIJVING VAN DE ZWARTE BESSERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Roodknop.

Selectie van Ir J. Heemstra.
Grote, zeer vruchtbare struik.
Knoppen rood, bij het uitlopen in het
oog vallend roodbruin. Bloeit laat.

Stuifmeel goed. Zet gemakkelijk
vrucht. Komt in vele eigenschap-
pen overeen met Goliath, heeft
echter langere tros en iets zach-
tere bes. Smaak matig. Iets onge-
voeliger voor brandnetelblad. Bes
matig groot, ongeveer gelijktijdig
met Goliath rijp. Kleur van de
bessen is soms bruinzwart.

2. Goliath.

Naam ongeveer 60 jaar bekend. In het buitenland houdt men deze bes wel voor een Nederlandse. Hier komen struiken voor van 70-75 jaar oud (Lage Zwaluwe). Uit Schotland ingevoerde **Edina** is niet van Goliath te onderscheiden.

Struik flink, zeer vruchtbaar. Knoppen lichtgroen, vaak rose aangelopen. Bloeit laat. Stuifmeel goed. Blad teruggebogen. Vertoont vaak een lichte fasciatie van de takken. Tros kort. Bes matig groot, stevig. Rijpt middentijds en onregelmatig. Smaak matig. Vatbaar voor brandnetelblad. Gevoelig voor Californische pap. Strenge selectie van het enthout is nodig. Gevoelig voor de grondsoort, misschien meer dan sommige andere zwarte bessen. Zwarte klei zowel als droge zandgrond ongeschikt. Op goede zandgrond, veen en lichte klei voldoet deze bes goed.

3. Baldwin.

Oorsprong onbekend. Struik betrekkelijk klein en laag, doch breed groeiend. Vruchtbaar. Bladschijf ongeveer vlak. Knoppen opstaand en bruinachtig of lichtgroen. Bloeit betrekkelijk vroeg, hoewel het verschil met andere rassen gering is, zoals tussen alle zwarte bessen. Stuifmeel goed. Gevoelig voor nachtvorst. Tros matig lang, bes middelmatig groot, rijpt even na Goliath. Goede smaak. Struik vrij vatbaar voor brandnetelblad en rondknop. Lastig in het plukken.

4. Wellington XXX.

Door het proefstation te East Malting in de handel gebrachte selectie, gewonnen door Capt. Wellington in 1913.

Matig grote, vruchtbare struik, breed groeiend. Bloeit tamelijk laat. Zeer lange tros met kloofbessen. Rijpt gelijkmatig en plukt goed. Heeft een uitstekende smaak. De horizontale groei veroorzaakt wel moeilijkheden bij het plukken en geeft soms beslijkte vruch-

ten. Misschien is dit door geschikte snoei op te heffen.

B. AANVULLENDE RASSEN.**5. Silvergieters Zwarte.**

Ongeveer in 1926 gewonnen in een proeftuin te Leeuwarden door Ir C. M. van der Slikke en in 1936 in de handel gebracht.

Flinke, matig vruchtbare struik, steil groeiend. „Rode” knoppen. Bloeit betrekkelijk vroeg. Goed stuifmeel. Zeer lange tros met zeer grote bessen. Rijpt vroeg en gelijkmatig. Plukt goed. Zonder insectenbezoek wordt minder goed vrucht gezet, waardoor de productie wel eens lijdt. Smaak is goed. Bij volledige rijpheid is de schil wel iets te zacht. Dit ras is naar alle waarschijnlijkheid nogal gevoelig voor de grondsoort. Op zwarte grond is de bes goed thuis, althans daar, waar het klimaat geschikt is. Valt op lichte grond wel tegen.

6. Westwick Choice.

Engelse bes, verspreid door Col. Petre in Norfolk.

Matig grote, vruchtbare struik, die vrij breed uitgroeit. Bloeit betrekkelijk vroeg. Matig lange tros, matig grote bes, plukt normaal. Rijpt laat en enigszins ongelijkmatig. Smaak matig. Overigens weinig details bekend.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.**7. Lee's Prolific.**

Omstreeks 1860 gewonnen door de kweker George Lee in Engeland. Grote, vruchtbare struik, vrij breed groeiend. Enigszins rode, vrij ronde knoppen. Bloeit middentijds. Matig lange tros en bes van iets meer dan gemiddelde grootte. Plukt gemakkelijk en heeft een uitstekende smaak. Rijpt middentijds en betrekkelijk gelijkmatig. Verder weinig details bekend.

8. Westwick Triumph.

Engelse bes, gewonnen door G.

Davison en verspreid door Col. Petre te Westwick in Norfolk. Grote, vruchtbare struik, vrij steil groeiend. Begint laat in het seizoen te groeien. Bloei en rijptijd mid-dentijds. Rijpt enigszins ongelijk-matig. Vrij lange tros met matig grote bes; die vrij stevig is. Overi-gens weinig details bekend.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.**9. Davison's Eight.**

Bessen rijpen ongelijkmatig, plukt moeilijk en is gevoelig voor Cali-fornische pap.

Kruisbes

EIGENSCHAPPEN VAN DE KRUIBESSERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Struik				Bloem	Vrucht						
	Struikgrootte	Vruchtbaarheid	Resistentie tegen Amerikaanse meeldauw	Resistentie tegen $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{2}$ % Californische pap	Zelffertiliteit	Rijptijd vrucht	Grootte vrucht	Kleur vruchthuid	Beharing vruchthuid	Smaak vruchtvlees	Gebruikswaarde	
A. Aanbevelenswaardige rassen					alle zelffertil							
1. Crownbob	3	4	2	2		m	4	p	3	4	t,f,b	
2. Whinham's Industry	4	4	1	3		m	4	p	3	4	t,f,b	
3. Whitesmith	4	5	2	5		m	4	p	4	3	t,f,b	
B. Aanvullende rassen												
4. Early Sulphur	4	2	2	1		v	1	g	1	5	t,w	
C. Beproeverswaardige rassen												
5. May Duke	2	4	3	2		v	2	p	4	4	t	
6. Achilles	4	5	2	5		l	5	w	4	4	t,f,b	

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigen schap aan.

Rijptijd vrucht: v = vroeg; m = middentijds; l = laat.

Kleur vrucht: p = paars; g = geel; w = wit.

Beharing vrucht: hoog cijfer = kaal.

Gebruikswaarde: t = tafel; f = jamfabriek; b = bakkerij; w = wijnbereiding.

BESCHRIJVING VAN DE KRUIBESSERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Crownbob.

Lentse Blonde (in de omgeving van Nijmegen beduidt blond paars). Vóór 1825 in Engeland gewonnen door een zekere Melling of Milling. Maurers Stachelbeerenbuch, p. 80, gekl. pl.

Groeiwijze iets overhangend, mid-

delmatig grote struik, behoorlijk vruchtbaar. Gevoelig voor Amer. kruisbessenmeeldauw en voor Cal. pap, waardoor ongeschikt als ondergewas in de boomgaard. Zelffertil. De vrucht rijpt middentijds, is tamelijk groot en bruinachtig rood tot donkerpaarsachtig rood, dun borstelig behaard, dun van huid, langwerpig, vaak iets scheef, goed tot zeer goed van smaak. In de eerste plaats

tafelbes, doch ook wel bruikbaar voor de jamfabriek en de bakkerij. Het blad is iets meer omlaag gebogen dan bij Whitesmith en is aan de bovenzijde kaal. Algemeen voorkomend, beide voor handel en eigen tuin.

• 2. Whinham's Industry.

Industry, Rote Triumphbeere. Naar het heet is deze bes omtrent 1835 door R. Whinham te Morpeth in Northumberland in Schotland gewonnen. Eerst vanaf ± 1885 meer algemeen bekend geworden. Maurers Stachelbeerenbuch, gekl. pl.; Lundin, Hemträdgardens Frukt och Bär, gekl. pl. Krachtig groeiende, goed dragende struik, zeer gevoelig voor Amer. meeldauw en gevoelig voor Cal. pap. Daarom voor onderteelt in de boomgaard niet raadzaam. Zelffertil. Rijpt middentijds, tamelijk groot, donkerbruinachtig tot paarsrood gekleurd. Korte, viltige beharing en schaarse, lange borstels. De smaak is goed tot zeer goed. De jonge vrucht groeit zeer snel en daarom wordt deze bes wel meer geschikt geacht voor zeer vroege pluk ten dienste van de bakkerij. Inmiddels is de bes ook voor de tafel heel goed en kan zij ook voor de jamfabriek worden verhandeld. Vaak verwisseld met Crownbob, die echter niet de beharing aan de bovenzijde van de bladeren vertoont, zoals die eigen is aan Wh. I. Minder aangeplant dan Crownbob, misschien om de grotere gevoeligheid voor Amer. meeldauw, doch sinds het gebruik van alc. Bourg. pap hier tegen, kan dat bezwaar nauwelijks gelden.

3. Whitesmith.

Engelse Witte, Grootvruchtige Engelse Witte, Weisse Triumphbeere. Gewonnen door Woodward of Woodman in Engeland, reeds vóór 1817. Maurers Stachelbeerenbuch, p. 332, gekl. pl.; Lundin, Hemträdgardens Frukt och Bär, gekl. pl. Krachtig groeiende, rijk dragende

struik, gevoelig voor Amer. meeldauw, doch resistent tegen Cal. pap. Daardoor bruikbaar in de boomgaard. Zelffertil. De tamelijk kloeke vrucht rijpt middentijds, is iets geelachtig groenwit en doorschijnend met enkele rode vlekjes. Fijn donzig behaard, dun van huid, iets langwerpig, matig tot zeer goed van smaak. Voor de tafel wegens de minder fraaie kleur niet zo aantrekkelijk als de gekleurde rassen, doch bij onrijpe pluk voor de bakkerij en jamfabriek komt de kleur er niet op aan en is de afwezigheid van borstels wellicht enig voordeel. Veel aangeplant. Soms gemengd met een „vals” ras met meer glanzend blad, dat voor Cal. pap gevoelig is.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. Early Sulphur.

Ruige gele, Früheste Gelbe, Yellow Lion, Tidlige Gule, Golden Drop (falso). Gewonnen door Ward in Engeland en in 1825 in de handel gebracht. Maurers Stachelbeerenbuch, p. 246, gekl. pl.

Dichte, opgericht groeiende, krachtige, doornige struik. Gevoelig voor Amer. kruisbessenmeeldauw en zeer gevoelig voor Cal. pap en daardoor als onderplanting in de boomgaard onbruikbaar. Zelffertil. Rijpt vroeg.

Vrucht klein en fraai geel, dicht en lang borstelig behaard, dun van huid, bijna rond en uitstekend van smaak. Vruchtbaarheid matig. Vraagt veel plukloon en leent zich alleen voor aanplantingen, waar op vroeg en smakelijk product bijzonder prijs wordt gesteld. Het blad is zeer ruig. Algemeen voorkomend, doch niet op grote schaal aangeplant. Bruikbaar voor naaichampagne.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

5. May Duke.

Gewonnen door Pyne te Topsham

in Engeland en rond 1890 in de handel gebracht. Maurers Stachel-beerenbuch, p. 110, gekl. pl.

Volgens beschrijving een sterke groeier, in de collectie te Breda echter kleine struik, die bij dichte aanplanting wel behoorlijk draagt. De struik is matig vatbaar voor Amer. kruisbessenmeeldauw en gevoelig voor Cal. pap, dus niet geschikt voor planting in de boomgaard. Zelffertil. De slechts kort behaarde, donkerpaars rode vrucht is bijna rond en niet groot, doch laat zich gemakkelijk plukken.

Huid dun. Smaak goed. Door de vroege rijping is deze bes vooral geschikt voor de tafel en voor verse verkoop, wanneer althans de prijsregelingen verkoop voor lonende prijzen niet onmogelijk maken. Weinig aangeplant, doch ten onrechte. Vermoedelijk overal in Nederland bruikbaar. Beperkte hoeveelheden stekhout kunnen door de Centrale Proeftuin te Breda worden verstrekt.

6. Achilles.

Gerrard's. Een oud Engels ras, dat reeds ongeveer 1800 in de Duitse literatuur voorkomt. De oudste vermelding in de Engelse literatuur, die bekend is, was van 1841 (Lindley, a Guide). Uitvoerig beschreven in het Illustrierte Handbuch onder no. 3. Zie ook Tidsskrift for Planteavl.

Krachtig groeiende, veel zijwaarts en zelfs omlaag gerichte takken. Matig gedoornd. Zelffertil. Zeer productief. De vrucht rijpt laat, is groot, langwerpig, glad, rood, meestal niet zeer donker, tenzij men het product lang laat hangen. Smaak goed. Tafel, bakkerij of jamfabriek. Populair in Scandinavië. Kwam vroeger hier te lande voor, doch tegenwoordig schaars, evenals in Engeland. Vermoedelijk overal in Nederland bruikbaar. Beperkte hoeveelheden stekhout kunnen door de Centrale Proeftuin te Breda worden verstrekt.

Blauwe bes

BESCHRIJVING VAN DE BLAUWE-BESSERASSEN EN DE AMERIKAAANSE VEENBES

Van het geslacht *Vaccinium* komen in ons land in het wild voor: de **blauwe bosbes**: *Vaccinium Myrtillus* L., de **rode bosbes** of **vossenbes**: *Vaccinium Vitis-Idaea* L., de **rijsbes**: *Vaccinium uliginosum* L. (in Noorwegen wel gebruikt voor wijnbereiding) en de **veenbes**: *Vaccinium oxycoccus* L., die in kwaliteit gelijk staat met de Amerikaanse veenbes, maar kleinere vruchten geeft.

In het oostelijk deel van de Ver. Staten van Amerika kent men bovendien de **grootvruchtige blauwe bes**: *Vaccinium corymbosum* L. („highbush blueberry” of „swamp blueberry” genaamd) en aanverwante soorten.

Het zijn struiken tot 4 m hoogte, met 's winters mooi gekleurd hout, waardoor ze behalve als fruitgewas ook als sierheester waarde bezitten. Ze vereisen vochtige, zeer zure grond. In Amerika begon men in 1889 reeds ongeselecteerde wilde struiken te kweken. Grote vooruitgang ontstond door het werk van Dr F. V. Coville; hij verrichtte een groot aantal kruisingen met wilde selecties. Samenwerking met Miss E. C. White, die veel selectiewerk verrichtte. Aldus ontstonden talrijke rassen van de blauwe bes. Ook werd met de wilde soort *Vacc. pennsylvanicum*, de „lowbush blueberry”, gekruist. Behalve de rassen met blauwe bessen, bestaan er verscheidene rassen met witte bessen, die waarde hebben als sierheester.

Sinds 1923 worden de blauwe bessen door Borgesius bij Assen met succes op vochtige, zure dalgrond

geteeld; goede resultaten zijn eveneens verkregen te Eerde, Sloten en Wijster. Mislukking komt doorgaans door onoordeelkundige aanplant.

Gebruik: geschikt voor consumptie als verse vrucht, voor jam, compôte, vruchtenwijn en snelvriezen; ook als geneesmiddel bij ingewandstoornissen.

Voor nadere bijzonderheden raadplege men: Dr J. Wasscher: „De teelt van blauwe bessen” (Med. v. d. Tuinbouwvoorlichtingsdienst, 33, 1942).

1. Cabot.

Door F. V. Coville gewonnen uit een kruising in 1913 tussen 2 selecties uit de wilde *Vacc. corymbosum*. Vrij lage, breed uitgespreide, vrij krachtige struik. Hout 's winters olijfgroen. Bladeren donkergroen, weinig glimmend. Bloeiwijze aan de bovenzijde van de struik, vaak sterk verborgen tussen het blad. Vruchtsteeltjes vrij kort. Rijpe vruchten blauw, sterk berijpt, vrij groot, iets afgeplat, smaak een combinatie van zoet en zachtzuur. Goed vervoerbaar, productief, rijpt vroeg, ongeveer half Juli. Laat bessen gemakkelijk vallen. Vermeerdering door houtstek is vrij moeilijk, door scheutstek gemakkelijk. Alle kortere zijtakjes wegsnoeien. Meer vatbaar voor ziekten dan andere rassen.

2. Concord.

Door F. V. Coville gewonnen uit een kruising in 1917 tussen de wilde vormen Brooks en Rubel van de *Vacc. corymbosum*.

Hoge, steilgroeiende, krachtige struik. Hout 's winters olijfgroen met rood. Bladeren glanzend groen. Gedrongen bloeiwijze, vruchtsteeltjes vrij lang. Rijpe bessen middelmatig blauw, vrij groot, iets of vrij sterk afgeplat. Smaak goed, wanneer lang hangend, anders buitengewoon zuur. Productief. Rijpt 10—14 dagen na Cabot. Weinig snoei, geen knopdunning.

3. Grover.

Door Miss E. C. White geselecteerd uit de wilde *Vacc. corymbosum*. Hoge, forse struik met rechtop tot iets schuin uitstaande takken, hout 's winters geel. Bladeren zeer licht tot geelgroen; weinig glimmend. Bloeiwijze soms iets verborgen tussen het blad, vruchtsteeltjes matig lang. Rijpe vruchten donkerblauw, groot, iets afgeplat, stevig. Smaak uitstekend. Goed vervoerbaar. Vrij productief. Laat rijp: 20—25 dagen na Cabot.

4. Harding.

Door Miss E. C. White geselecteerd uit de wilde *Vacc. corymbosum*. Middelmatig hoge struik; takken vrij sterk uitgespreid; sterk vertakt, hout 's winters bruinrood. Blad vrij donkergroen, iets glimmend. Fraaie herfstkleuren. Rijpe bessen donkerblauw, groot, iets afgeplat, $\pm$ 10 dagen na Cabot. Vermeerdering niet moeilijk. Utdunnen jonge scheuten is nodig. Aanbevolen voor particulieren, niet voor de handel.

5. Jersey.

Door F. V. Coville gewonnen uit een kruising in 1916 tussen Rubel en Grover. Zeer krachtige struik met losse groei. Takken rechtopgaand of uitgespreid, dikwijls sterk hangend; hout 's winters geel. Bladeren tamelijk lichtgroen, iets glimmend. Bloeiwijzen vaak vele aan een tak, los, vruchtsteeltjes zeer lang, rijpe vruchten lichtblauw, groot, hoog, niet of weinig afgeplat, stevig, plukken gemakkelijk, smaak iets te zuur. Productief. Goed vervoer-

baar. Rijpt zeer laat, tot ruim 8 weken na Cabot. Gemakkelijk te vermenigvuldigen en te snoeien.

6. June.

Door F. V. Coville gewonnen uit een kruising in 1917 van een hybride tussen een *Vacc. corymbosum* en een *Vacc. pennsylvanicum* met de Rubel.

Middelmatig hoge, tamelijk steile struik; in het voorjaar traag in blad komend; hout 's winters roodachtig; blad donkergroen, soms verkleurend naar rood en violet. Bloeiwijze met korte vruchtsteeltjes. Rijpe bessen middelmatig blauw, groot, weinig afgeplat, vrij hoog. Smaak zoet, iets zachtzuur. Goed vervoerbaar. Productief. Rijpt meestal iets eerder dan Cabot, oogstduur is korter. Moeilijk te vermeerderen.

7. Pioneer.

Door F. V. Coville gewonnen uit een kruising in 1912 tussen 2 selecties uit de wilde *Vacc. corymbosum*. Middelmatig hoge, vrij krachtige struik, vrij vlakke groeier. Hout 's winters mooi rood of donkerpurper. Bladeren vrij donkergroen, iets glimmend. Bloeiwijzen meestal aan de bovenkant van de struik. Bessen in grote, dicht opeengedrongen kluwens. Vruchtsteeltjes vrij kort. Rijpe bessen middelmatig blauw, vrij groot, iets afgeplat. Smaak uitstekend, zoet. Goed vervoerbaar. Zeer productief. Rijpt 10—14 dagen na Cabot. Houtstek wortelt snel, scheutstek lukt slecht. Utdunnen zijtakjes nabij de top en knopdunning is nodig.

8. Rubel.

Door Miss E. C. White geselecteerd uit de wilde *Vacc. corymbosum*. Grote, krachtige struik, rechtopgaande takken. Hout 's winters roodachtig. Bladeren diepgroen, iets glimmend, in de herfst dieprood. Bloeiwijzen meestal aan de buitenzijde van de struik, sterk samengesteld, los, aan buigzame twijgen. Vruchtsteeltjes lang. Rijpe

vruchten lichtblauw, middelmatig groot, weinig afgeplat, zeer stevig. Smaak is behoorlijk, iets zuur. Goed vervoerbaar, zeer productief; rijpt 10—18 dagen na Cabot. Het gemakkelijkste ras om door houtstek te vermeerderen; beworteling aan scheutstekken gaat ook goed. 't Meest productieve ras, gemakkelijk te plukken, tevens een der mooiste rassen.

9. Stanley.

Door F. V. Coville gewonnen uit een kruising in 1921 tussen een hybride uit 2 selecties uit de wilde *Vacc. corymbosum* en de Rubel. Hoge, krachtige, iets breed uitgroeiende struik. Hout 's winters geel-olijfgroen. Bladeren donkergroen, met blauwachtig waas. Vele bloeiwijzen per tak, vaak iets hangend; vrij lange vruchtsteeltjes.

Rijpe bessen lichtblauw, groot, weinig, soms vrij sterk afgeplat. Smaak uitstekend, een van de best smakende blauwe bessen. Rijpt middentijds; gemakkelijk te vermeerderen en te snoeien.

10. Amerikaanse Veenbes of Cranberry.

Vaccinium macrocarpon Ait. Waarschijnlijk door aanspoeling van een vat veenbessen op Terschelling aldaar en op andere Waddeneilanden verwilderd in vochtige duinpannen. Thans daar op deze plaatsen gekweekt, evenals bij Assen. Zeer laag heestertje met kleine glanzende, altijd groene blaadjes en rode bessen. Wordt geplukt vanaf September. Zeer houdbaar zonder verder conserveringsmiddel, onder water of droog bewaarbaar. Uitstekend voor jam en compôte.

Framboos

EIGENSCHAPPEN VAN DE FRAMBOZERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Kassen per groep in volgorde van rijptijd	Struik							Bloem			Vrucht				
	Groeihoogte	Vorming oploop	Resistentie tegen mozaïek	Resistentie tegen callusziekte	Resistentie tegen vuur	Resistentie tegen verticillium	Resistentie tegen wintertaksterfte	Bloeiwijze	Bloeitijd	Zelffertiliteit	Groote vrucht	Kleur vrucht	Stevigheid vrucht	Smaak vrucht	Bruikbaarheid voor industrie
A. Aanbevelenswaardige rassen															
1. Radboud	3	3	-	5	4	1	4	n	l	alle zelffertil	5	d	4	4	3
2. Preussen	5	3	2	5	1	1	2	n	l		4	l	2/5	5	4
B. Aanvullende rassen															
3. St. Walfried	4	5	2	5	4	4	3	r	v		5	d	2/5	3	3
C. Beproeverswaardige rassen															
4. Gertrudis	3	3	-	-	4	1	4	n	v		5	d	3	4	4
5. Hornet	3	2	1	5	4	4	1	n	l		4	d	2	5	4

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloeiwijze: r = niet altijd remonterend; n = niet remonterend.

Bloeitijd: v = vroeg; l = laat.

Kleur vrucht: d = donkerrood; l = lichtrood.

Stevigheid vrucht: hoog cijfer = stevige vrucht; 2/5 wil zeggen al naar de grond week of vast.

BESCHRIJVING VAN DE FRAMBOZERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Radboud.

Deze naam is een handelsmerk, die door de rechthebbende alleen mag worden gebruikt en wel voor plantgoed van *Rubus* en *Ribes*. Tot nu toe zijn onder deze naam alleen maar frambozen verkocht, één onder de naam Radboud, verschillende als Gertrudis.

De beschrijving is als volgt: mogen alleen worden afgeleverd zonder mozaïek. Groei tamelijk sterk, oploop matig. Vruchten conisch, donker, groot. Niet remonterend. Vatbaar voor verticillium en mozaïek. Voor tafel en fabriek. Vermoedelijk zullen binnen enige jaren andere rassen voor deze in de plaats worden gesteld, of naast deze worden verkocht onder dezelfde naam, die andere eigenschappen bezitten.

2. Preussen.

In 1915 in Duitsland als zaailing gevonden en in 1919 door A. Helmstedt in de handel gebracht en vooral verspreid door Rosenthalte Rötha. Obst- und Gemüsebau, 1926; Schaal, Stein- und Beerenobst, p. 105; Lundin, Hemträdgårdens Fruktur och Bär, beide met gekl. pl.

Groei zeer hoog en maakt vaak weinig oploop, ofschoon soms tamelijk veel. De bloei valt laat en duurt kort. Remonteert niet. Draagt tamelijk goed. Vrucht rond, bleekrood, bleek van sap en zeer goed van smaak. Vaak stevig, doch op sommige gronden week. Pluk kortstondig en laat. In de eerste plaats tafelvrucht. Voor de fabriek is de kleur van het sap wat bleek, hetgeen door bijmenging van ander vruchtensap moet worden verholpen. Komt wel zonder mozaïek voor, doch lijdt er na infectie sterk onder. Zeer vatbaar voor verticillium. Lijdt ook vaak aan wintertaksterfte en „vuur” (afsterven van het blad in de zomer onder zwarte verkleuring). Dankbaar voor Bordeauxse pap tijdens het uitlopen. Frambozenkever (Byturus) doorgaans matig.

In Preussen kwam vroeger en komt ongetwijfeld nog heden een kornjak (rogue, valse of onkruid-vorm) voor, kenbaar aan de zwarte stekeltjes (Preussen groen). Deze is wel uitgeselecteerd en onder de naam „Deutschland” verbreid. De eigenschappen zijn soortgelijk. Preussen is veel geplant.

B. AANVULLENDE RASSEN.**3. St. Walfried.**

In 1926 door Rietsema gewonnen en in 1931 in de handel gebracht. De selectie en verkoop is gestaakt, toen andere rassen waren gewonnen. Een pomologische beschrijving is buiten de oude Rassenlijsten niet bekend. Een gekleurde afbeelding is gepubliceerd door een Stuttgarterse kwekersfirma Pfitzer. Bastaard tussen Hornet en Lloyd George. Gedurende de korte tijd,

dat deze framboos werd gekweekt, is zij snel verspreid en vond haar weg naar allerlei landen, waar zij nog populair is.

De groei is tamelijk hoog, korter dan die van Preussen. Maakt veel oploop, althans wanneer het gewas gezond is. Remonteert vaak, doch niet ieder jaar. Eerste bloei tamelijk vroeg en bij jonge aanplantingen soms langdurig. De tweede bloei is in de nazomer op het einde van de vervangloten, doch dit remonteren moet men voor commerciële exploitatie niet als een voordeel beschouwen. Niet alleen hebben de vruchten dan weinig handelswaarde en treedt veel rotting op, maar de jonge loten sterven door uitputting ook nog vaak een eind in, zodat het dwingt tot in toppen tijdens de bloei of daaromtrent.

Vrucht zeer groot, conisch, donkerrood, heeft goedgekleurd sap en is van matige smaak. Doorgaans op zand week en op klei vaak vast. Leent zich zowel voor tafel als fabriek. Geen noemenswaardige schade van verticillium, doch lijdt na aantasting door mozaïek even hevig als Preussen. Matig vatbaar voor wintertaksterfte. Callusziekte voor zover bekend niet. Over vatbaarheid voor „vuur” geen klachten. Het grote blad onderscheidt zich van dat van Lloyd George door minder vlakke stand.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.**4. Gertrudis.**

Voor de beschrijving van dit ras wordt verwezen naar die van Radboud. (blz. 121).

5. Hornet.

Omstreeks 1870 gewonnen door een Franse kweker Hornet, wiens nageslacht in Argenteuil woont. Flora en Pomona, p. 144, gekl. pl. Groei middelmatig. Matig veel oploop. Bloei laat en langdurig. Vrucht groot, week, goed van smaak. Meer dan andere rassen

afhankelijk van de bijen. Lijdt hevig van mozaïek, weinig vatbaar voor verticillium en taksterfte in de zomer. Bijzonder sterk geneigd tot wintertaksterfte. Daar bovendien geen enkele partij bekend is, die niet door mozaïek is aangetast, dient men met de aanplanting van dit ras zeer voorzichtig te zijn.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.**6. Lloyd George.**

Zeer vatbaar voor callusziekte en verticillium.

DRUIVEN

DRUIVE-ONDERSTAMMEN

Het is nog niet lang geleden, dat hier te lande druiven niet anders geënt werden, dan wanneer men van ras wilde veranderen. Een onderstamvraagstuk was hier niet bekend. Wel echter in Frankrijk en Duitsland, waar men zich via minder vatbare onderstammen tegen druifluis op de wortels wpende. Er waren Amerikaanse soorten bekend met grote en zeer grote resistentie tegen druifluis, die echter op wijngaardgronden niet te goed thuis waren. Soortkruising is bij druif zeer gemakkelijk en zo wonnen ondernemende zaaiers duizenden bastaarden in de eerste nakomelingschap, die meer of minder goede eigenschappen demonstreerden. Uit die veelheid isoleerde men selecties, die geschikt waren voor een bepaalde grond en klimaat. Het heeft weinig nut, zolang in ons land geen druifluis voorkomt, die onder-

stammen te proberen, ook niet, nu men meent voor de Alicantse, die immers zo veelvuldig aan voetziekte, de z.g.n. Alicantziekte bezwijkt, enting te moeten aanraden. Men kan enten op **Foster's White Seedling** e.a. Er kan echter nog niet gezegd worden, dat die onderstammen het bewijs voor hun algehele deugdelijkheid hebben geleverd. Daarvoor is de zaak nog te jong. Het eindoordeel over een onderstam kan men soms eerst na tientallen jaren geven. Men vergelijkte hiervoor de taxatie van de appelonderstammen, waarvan de studie nu al ruim 30 jaren duurt en waar nog maar een zeer vage en onvoldoende oriëntering in is verkregen en waarin de vragen zich even hoog opstapelen als de fragmentarische gegevens. Zie o.m. hierover bij Pacottet, Viticulture.

Druif

EIGENSCHAPPEN VAN DE DRUIVERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijtijd	Boom					Bloem	Vrucht						
	Vruchtbaarheid	Resistentie tegen meeldauw	Resistentie tegen spint	Resistentie tegen thrips	Resistentie tegen andere ziekten	Bestuiving zonder hulp	Rijtijd vrucht	Grootte der trossen	Grootte der bessen	Kleur vruchthuid	Vastheid vrucht	Smaak vrucht	Resistentie tegen lamstelen
A. Aanbevelenswaardige rassen													
1. Frankendaler	4	2	2	3	4	5	c	3	3	bl	2	5	2
2. Alicantse	5	3	2	2	3	5	h	4	4	bl	3	3	3
B. Aanvullende rassen													
3. Golden Champion	4	3	1	2	-	1	g	5	4	w	3	4	3
C. Beproeverswaardige rassen													
4. Lucien Baltet	-	-	-	-	-	5	a	1	1	bl	5	5	-
5. Witte Emile Royal	4	3	3	3	-	5	c	3	3	w	3	5	3
6. Royal	4	3	2	3	-	3	e	3	3	bl	4	4	3
7. Victoria	5	2	-	3	-	5	h	3	3	gr	3	3	3
8. Gros Maroc	3	3	2	3	3	5	i	3	4	bl	4	3	2
9. Muskaat v. Alexandrië	5	3	2	3	3	3	i	4	4	w	4	5	2

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Rijtijd vrucht: a = zeer vroeg, enz.

Kleur vruchthuid: bl = blauw; w = wit; gr = groen.

BESCHRIJVING VAN DE DRUIVERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Frankendaler.

Blauer Trollinger, Black Hamburg, Frankenthal, Frankenthaler, Bla Frankendaler. Oude druif van on-

bekende herkomst en grote verspreiding. Men meent wel, dat hij uit Italië afkomstig is. Zie Pacottet et Dairat, Cultures de Serres, p. 505. Goede zelfbestuiver. Stuifmeel middelmatig. Blad gewoon. Tame-lijk vruchtbaar. Grootte van de

korrels middelmatig. Grootte van de trossen middelmatig, vorm goed geschouderd. Blauw. Vroeg, zoet, week. Zeer goede tafeldruif, die de verzending slecht verdraagt. Eén van de beste druiven voor fabriek en keuken. Nogal last van lamsteligheid, meeldauw en spint. Liggend snoer, lange snoei. Stookkas of koud. Niet voor verlaten, niet voor buiten. Nu en dan treden mutaties op, welke misschien wel eens beter zijn dan het oudere ras, vaak slechter, zodat bij de keuze van het stekhout zorgvuldig moet worden toegezien. Minder raadzaam als onderstam voor 2. Kan goed worden geënt op 8 en vooral op Fosters' White Seedling, niet op 9.

2. Alicantse.

Spaanse, Blaue Alicante, Black Alicante, Granacke, Granaxa. Een oude Spaanse druif. Deutschl. Obst.; Goethe, Handbuch Tafeltraubenkultur, p. 40, beide met gekl. pl.; Pacottet et Dairat, Cultures de Serres, p. 305.

Zeer goede zelfbestuiver met middelmatig goed stuifmeel. Blad gewoon. Zeer vruchtbaar. Grootte van de korrels kloek. Flinker, vaak door breed uitgroeien echter minder goed gevormde tros, die echter wel best geschouderd is. De bes is nu eens rond, dan iets langwerpig, al naar de boom. Blauw, vaak — vooral bij te vroege oogst — rins, middelmatig stevig, middelmatige tafeldruif, die zich goed laat verzenden. Voor de tafel bruikbaar. Lamsteligheid is slechts middelmatig hinderlijk, evenals meeldauw. 't Gevaar voor spint wordt even hoog aangeslagen als bij Frankendaler, de kans op thrips wordt iets groter geacht. Een groter euvel is het doodgaan van wortelechte bomen op minder geschikte grond, waartegen enten op zeer weinig of niet vatbare onderstammen moet worden aangeraden. Niet op Colman, Staand of liggend snoer. Snoei kort. Krent iets moeilijker dan andere druiven, Stook-

kas of koud. Laat zich ook verlaten. Deze druif is om zijn grote productiviteit veel aangeplant en is veel geëxporteerd, leent zich ook voor het koelhuis. Voor de binnenlandse markt is Alicantse wel bruikbaar, doch mist de populariteit van Frankendaler.

B. AANVULLENDE RASSEN.

3. Golden Champion.

Engelse druif, in 1863 door Thompson te Dalkeith gewonnen. Bunyard, Handb. Hardy Fruits II, p. 206; Pacottet et Dairat, Cultures de Serres, p. 482.

Het stuifmeel kiemde na onderzoek niet. Leent zich dan ook niet voor zelfbestuiving. Vaak kiest men Alicantse als stuifmeel-leverancier uit, doch ook 1, 6 en 8 kunnen dienen. Blad diep ingesneden. Bij goede bestuiving tamelijk vruchtbaar. Rijpt tegen Alicantse. De bes is kloek, de tros bepaald groot, goed geschouderd. Bleekgroen of groengeel, van middelmatige stevigheid en goede smaak. Zeer goede tafeldruif, voor lamsteligheid en meeldauw middelmatig gevoelig, veel last van spint en tamelijk veel van thrips. Leent zich voor liggend en voor staand snoer, vooral voor gestookte kas. In mindere mate dan Alicantse geneigd als wortelechte boom af te sterven.

C. BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

4. Lucien Baltet.

Een Franse druif, afkomstig van het bekende kwekershuis Baltet frères te Troyes (Aubes) en kort voor de oorlog in de handel gekomen.

Een beschrijving is nog niet gepubliceerd, doch het onderstaande is ontleend aan materiaal, dat rechtstreeks van de winners werd betrokken. Blauw, bes en tros klein, stevig, rijpt een maand vóór Frankendaler.

5. Witte Emile Royal.

Een ras, waaromtrent zeer weinig bekend is en waarvan de herkomst dan ook niet vaststaat. Wel wordt de verzekering gegeven, dat deze druif niet identiek is met één van de andere rassen. Blad gewoon. Goede of zeer goede zelfbestuiver. Vroeg rijp. Tros en bes middelmatig groot. „Wit”. Smaak zeer goed. Stevigheid middelmatig. Van ziekten slechts middelmatig last. Vruchtbaar.

6. Royal.

Emile Royal, Ronde Emile Royal. Het ras is hier ingevoerd uit België, waar men het sinds lang kent en veel teelt. Dufour (*Arboriculture Fruitière*, 7e druk, p. 618) is van oordeel, dat Royal slechts een „verbeterde vorm” is van Alphonse Lavallée, en wanneer dat zo is, is het eigenlijk de vraag evenals bij zoveel „verbeterde” rassen, of er wel enig verschil is tussen een gezonde Royal en een gezonde A. Lavallée.

Blad gewoon. Een tamelijk goede zelfbestuiver. Tamelijk vroeg, even na Frankendaler. Tros en bes middelmatig groot. Blauw. Zeer stevig. Smaak goed, iets minder wellicht dan Frankendaler. Vruchtbaarheid tamelijk goed. Niet bijzonder gevoelig voor meeldauw, thrips en lamsteligheid, wel tamelijk vatbaar voor spint. Staand of liggend snoer. Snoei niet te kort. Wordt in België zeer veel gestookt, doch kan ook in koude kas worden geteeld. Tijdens het stoken niet te hoge temperatuur geven. Kleurt gemakkelijk. Goed voor verzending. Op het grote belang van stekhoutselectie wordt algemeen gewezen. Een bijvorm met lange bessen wordt afgeraden. Niet raadzaam als onderstam voor 2, vermoedelijk wel voor 1.

7. Victoria.

In 1920 door A. G. de Vette te Wateringen gewonnen en in 1929 in de handel gebracht. In 1929 te Poeldijk, in 1933 te Naaldwijk onderscheiden. Een zeer goede zelfbestuiver. Rijpt

ongeveer met Alicantse en heet dan ook wel, mede in verband met zekere verdere gelijkenis, „Witte Alicante”. Blad diep ingesneden. Tros- en besgrootte zijn middelmatig. De bes is bleekgroen. Vrucht middelmatig stevig en de smaak wordt eveneens „gewoon” gevonden, ongeveer gelijkwaardig met Alicantse. Tamelijk stevig, dus voor verzending bruikbaar. Niet heel veel last van lamsteligheid. Zeer rijk dragend. De meeldauwresistentie is slechts matig. Over andere kwalen geen gegevens. Mutaties, tetraploidie, zijn waargenomen, hetgeen tot voorzichtigheid maant bij de keuze van stekhout.

Kan als liggend of staand snoer worden gekweekt en kort worden gesnoeid. Koude of gestookte kas.

8. Gros Maroc.

Marocain. Bunyard, Handb. Hardy Fruits II.

Een oude druif, waarvan het bestaan in de 13e eeuw reeds heet te zijn ondersteld. De naam wijst op Afrikaanse herkomst. Eerst in 1855 in Engeland ingevoerd en hier te lande wel niet vóór de grote uitbreiding van de glascultuur. Zeer goede zelfbestuiver. Blad gewoon. Rijpt ongeveer met M. van Alexandrië. De tros is bij goede snoei middelmatig. Zeer regelmatig van vorm. De bes is kloek, blauw, stevig, de smaak middelmatig goed. Leent zich voor verzending. Volgens sommigen even sterk geneigd tot lamsteligheid als Frankendaler. De boom is alleen bij goede snoei van middelmatige vruchtbaarheid, bij kort snoeien onvoldoende. Niet bijzonder gevoelig voor meeldauw en andere zwamziekten, alsmede thrips. Wel voor spint.

Liggend snoer of eventueel waaier-vorm wordt aanbevolen. Zeer lang snoeien, waarbij het haaksnoei-systeem opgeld doet. Kleurt gemakkelijk. Rijpt in koude kas, doch verdraagt ook stoken goed. Weinig aangeplant. Niet raadzaam als onderstam voor 2; kan eventueel op 1 worden geënt.

9. Muskaat van Alexandrië.

Muscat d'A., Muscat of A., Weisser M. v. A. Enige eeuwen, misschien vele eeuwen oude druif uit het Middellandse Zeegebied, waarschijnlijk Egypte. Zie Goethe, Handb. Tafeltraubekultur, gekl. pl.; Pacottet et Dairat, Cultures de Serres, p. 515.

Wel goed stuifmeel, doch niet meer dan middelmatig goede zelfbestuiver. Blad diep ingesneden. Bij goede bestuiving rijk dragend. Rijpt vlak na Alicantse. Tros kloek, lang, met afhangende schouders. Bes tamelijk groot. Bleek groengeel of geelgroen. Knappend met muskusachtige smaak. Zeer goede tafeldruif. In kleine hoeveelheid gemengd met Frankendaler verhoogt deze druif de waarde van de verduurzaamde producten. Bij goede bestuiving een rijke drager. Heeft nogal last van lamsteligheid en spint, middelmatig van meeldauw en thrips, alsmede andere

ziekten. Vooral in de bloei warm houden en daarom meer voor de warme dan voor de koude kas. Aanbevolen wordt staand snoer en kort snoeien. De vrucht is duurzaam en vervoerbaar. Wordt in België wel verlaat. Hier te lande niet veel aangeplant.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.**10. Witte Frankendaler.**

Weinig productief, klein, vatbaar voor lamsteligheid.

11. West Frisia.

Slechte kwaliteit.

12. Koning der Witten.

Zuur, neigt tot barsten.

13. Gros Colman.

Moeilijke druif, vatbaar voor lamsteligheid, vraagt veel brandstof.

DIVERSE FRUITGEWASSEN

ABRIKOOS.

De abrikoos heeft in Nederland een geschiedenis. Eén van de oudste en meest vermaarde rassen heet **Bredase abrikoos** (Abricot de Breda, etc.). In het Westland teelde men er vroeger langs de tuinen. Onze oude pomologen, Knoop en na hem Ottolander en zijn medewerkers, hadden een sortiment op naam. In de rivierklei bleef men tegen huizen en ook wel in boomgaarden wat abrikozen telen. Er waren abrikoosleibomen in particuliere tuinen, die alle jaren plachten te dragen en in de oorlog flikkerde even de belangstelling voor dit fruit op, nadat jaren lang aan abrikozen niet anders gedacht was dan in de vorm van gedroogde Californische, of uit Frankrijk geïmporteerde jamgrondstof. Ide zaaide abrikozen naar Zuidoost voorbeeld en in enkele boomkwekerijen vindt men een klein sortiment. Verder zou de **Hongaarse abrikoos** zeer goed zijn, hetgeen zeer aannemelijk is, gezien haar goede kwaliteiten, opgesomd in Deutschlands Obstsorten, waar ook een gekleurde plaat in is te vinden. Zij is zelffertil. Men moet maar afgaan op hetgeen oude, ervaren boomkwekershuizen van hun sortiment zeggen. Zie Nederl. Boomgaard, gekl. pl.; Catalogue des Fruits; Les Meilleurs Fruits. De vrucht is overigens meer de belangstelling waard dan zij in de regel geniet. De productie kan overvloedig zijn, de vrucht is voortreffelijk, doch nachtvorst en houtziekte kunnen op hun tijd veel schaden.

AMANDEL.

Tot de minder bekende soorten

behoort behalve de abrikoos, die eens van enig belang is geweest en dit weer zou kunnen worden, ook de amandel, die men meer in de winkels dan in de boomgaarden zal blijven aantreffen. De vruchtamandel bloeit zeer vroeg en is daardoor onzeker in oogst. Ook is het hout sterk geneigd tot insterven. Er bestaat een ras met zachte steen (à coque tendre), dat in Frankrijk de reputatie heeft zich het best te voegen naar het klimaat van het Noorden, en daarnaast een harde (à coque dure), welk ras hier wel eens aange troffen is. Men heeft een hamer nodig om de pit uit de steen te halen.

Als onderstam voor perzik wortelt de amandel voor onze natte gronden te diep. De dubbelbloemige amandel is een sierlijke trekheester.

Zie Les Meilleurs Fruits, ongekl. afb.; Junge, Strauch- und Schalenobst, gekl. pl.

BOTTELROOS.

Rozebottels bevatten een hoog vitamine C-gehalte, waarop vooral in de wereldoorlog de aandacht viel als binnenlandse bron voor dit voedingsbestanddeel, waaraan de mensen in onze streken vooral in de voorjaarsmaanden te kort kunnen komen.

Er zijn rozesoorten welke flinke bottels leveren (Rosa rugosa), waaraan ook nog vrij veel vlees zit. Van rozebottels is jam te bereiden en verder kunnen bottels gebruikt worden voor het vitaminiseren van sommige andere fruitconserven.

In Wageningen selecteerde men een bijzonder hoog vitamine C-gehalte van bijna $2\frac{1}{2}$ %. Deze vor-

men vallen binnen de groepen *Alpinae-Vestitae* en *Cinnamomea-Canninae* volgens G. A. Boulenger (Bull. du Jardin Botanique de l'Etat Bruxelles, 10, 12, 13, 14 en 15). De geselecteerde vormen worden aangeduid als Wageningen No. 2, No. 5 en No. 7.

Daar de rozebottels een transport over grote afstanden moeilijk verdragen en dan spoedig hun vitamine C-gehalte verliezen, heeft de teelt alleen zin, indien een verwerkende industrie voor dit artikel in de directe nabijheid is. De verwerking der bottels van genoemde geselecteerde rozenvormen is gehouden en gebonden aan het Nederlandse octrooi No. 50077. De opbrengst in kg per ha is niet hoog en de teelt niet zo eenvoudig vanwege de doornen.

BRAAM EN BRAAMHYBRIDEN.

De braam behoort tot het geslacht *Rubus*. Hiervan zijn in het wild, zowel in Nederland als in het buitenland, veel soorten bekend. In ons land hebben de wilde bramen geen betekenis voor de fruitteelt.

Toch wordt de bramenteelt op beperkte schaal hier te lande beoefend en wel hoofdzakelijk in Kapelle-Biezelinge en in de Bommerwaard. Men teelt daar vrijwel uitsluitend het ras **Himalaya** (Theodor Reimers of Sandbrombeere). Dit ras is van Europese oorsprong en heeft ons via Noord-Amerika bereikt, waar het eveneens in cultuur is. De voordelen van dit ras boven alle ons bekende andere bramerassen zijn: zeer krachtige, gezonde groei en flinke vruchtbaarheid. Een bezwaar van het ras is de gevoeligheid voor vorst, waaraan echter door het dekken van de scheuten tegemoet kan worden gekomen.

Andere rassen, die niet overal goed voldeden of waarvan weinig bekend is, zijn: **Parsley leaved**, **Loganberry** (vermoedelijk een kruisingsproduct van braam en framboos), **Boysenberry** en **Veitch-**

berry.

Zie Hedrick, *Small Fruits of New York*, gekl. pl.; Junge, *Unser Beerenobst*, gekl. pl.; Markham, *Raspberries and kindred fruits*, 1936.

HAZELNOOT OF HAZELAAR.

De betekenis van hazelnoten in ons land is op het ogenblik uitermate gering. Vroeger plantte men er in Noord-Holland aan, maar in de laatste tijd worden zij steeds zeldzamer. De oogst is in hoge mate wisselvallig in verband met de zo vroege bloei, die vaak in het hartje van de winter valt. In de proeftuin te Breda staan hazelnoten, die al 20 jaar steeds verzuimden een goed gewas te leveren, ofschoon er kruisbestuiving mogelijk is. Heden is er een groot tekort aan hazelnoten, maar dat zal wel niet langer duren dan tot de invoer uit Trebizonde weer wordt hervat. Het is niet in het belang van onze fruitproductie deze cultuur aan te moedigen. Bepaalde rassen worden dan ook niet aanbevolen. Zie o.m. Lundin, *Hemträdgårdens Frukt* och Bär, gekl. pl.; Stoll, *Oesterreichisch-Ungarische Pomologie*, gekl. pl.; Beschrijving van de Tuinbouw in Nederland; Versl. en Meded. v. d. Dir. v. d. Landb., 1906.

JAPANSE WIJNBES.

Rubus phoenicolasius is de wetenschappelijke naam. De plant verhoudt zich tot de framboos en de braam als een pruim tot abrikoos en perzik. Het specifieke is de rode stoppelige stekelmassa van de lotten en wat de vrucht aangaat, het sluiten van de kelkslippen na de bloei en het weer opengaan bij de kleuring. De vrucht is meer tomatrood dan de framboos en kleiner, terwijl de smaak ten gevolge van het hogere zuurgehalte frischer is. Zij geldt voor een delicatesse. Japanse wijnbes wordt gezaaid en de zaailingen vertonen kleine verschillen in vrucht, in groei-kracht en in vatbaarheid voor

callusziekte. Voor particulieren hoogst aantrekkelijk en voor de handel tot nu toe meer op de achtergrond gebleven dan men, gezien de kwaliteiten van het product, zou verwachten. Eigenlijk is het wachten op een groot vruchttype, maar er zijn toch reeds thans lieden, die menen dat de aanplanting winst zal afwerpen. Zie Hedrick, *Small Fruits of New York*. Een goede afbeelding is niet bekend.

KWEE.

Tegen duizenden kweestruikjes, die verent worden tot perebomen, vindt men slechts één kwee als vruchtboom. Daartoe is de onderstam-kwee onbruikbaar. Men kope op meidoorn geënte bomen van de rassen *Champion of Portugese*. De kwee vraagt goede grond. In rauwe toestand oneetbaar, doch zeer goed voor klaring van wijn of als compôte met wat melk om het vele looizuur neer te slaan. Zeer goed voor gelei. Zie *Les Meilleurs Fruits* en *Stoll, Oesterreichisch-Ungarische Pomologie*, gekl. pl.

MISPEL.

Er hoort een zekere nieuwsgierigheid toe, om de afkeer te overwinnen, die men heeft van „rotte mispels”. Ze zijn niet rot, alleen maar door en door rijp in een stadium overeenkomende met dat van een buikzieke peer. De smaak is flauwzoet en iedere middelmatige peer of appel acht menigeen aantrekkelijker dan de beste en meest „rotte” mispel, ofschoon sommigen de vruchten gaarne gebruiken. Geheel anders is de *Eryobotrya japonica*, de *Japanse Mispel*, maar dat is fruit voor de subtropen en leent zich zelfs voor onze kassen voorlopig niet. Zie o.m. *Stoll, Oesterreichisch-Ungarische Pomologie*, gekl. pl.; *Wickson, California Fruits*, sub *Loquat*.

MOERBEL.

Verwant aan de vijg, doch volkomen winterhard. Bomen kunnen eeuwen oud worden, maar ondanks dat, heeft de moerbei hier nooit veel betekend. Als hoogstam of leiboom geeft de plant een voldoende oogst van flauwzoete vruchten, die sterk neigen tot afvallen.

Er zijn twee soorten, *Morus alba*, de kleinvruchtige met dunne twijgen, die voor zijderupsen in aanmerking komt en de *Morus nigra*, die als vruchtboom te gebruiken is en zich zo moeilijk laat verplanten. De vrucht van beide is in normale gevallen zwart, doch die van *alba* is te klein. Zie *Schneider, Dendrologische Winterstudien*; *Junge, Strauch- und Schalenobst*, gekl. pl.

OKKERNOOT.

Van de kleine soorten is deze de belangrijkste, maar in de Rassenlijst verdient zij nauwelijks plaats, omdat men hier te lande nog geen okkernootrassen kent. Onze bomen zijn zaailingen. Geen twee zijn gelijk van noot, van groei en van bloeitijd. Om die cultuur te verbeteren zouden er rassen op naam uit Frankrijk en elders kunnen worden ingevoerd, of er moet uit de best dragende bomen met goede nootkwaliteiten worden geselecteerd en daarvan geënt op *Juglans nigra* of op zaailingen van gewone noten. 't Moeilijkst is het eerste begin. Heeft men eenmaal een paar goede struiken, dan kan men die in de kas houden voor productie van verder enthout, dat dan veel beter is. Wie zaailingen wil, neme goede noten voor zaad. Enige erfelijkheid van boomeigenschappen is namelijk wel vastgesteld. Notenhout heeft grote waarde voor de nijverheid. Zie *F. Lesour, Le Noyer*; *Junge, Strauch- und Schalenobst*, gekl. pl.

TAMME KASTANJE.

Deze staat hier te lande op de

grens van laanboom en fruitboom. 't Is hier wat koud. Betere kastanjes produceert Frankrijk en ook Italië, maar men kan ze hier planten en doen dragen. Zelfsteriliteit is een gewoon verschijnsel. Men plante daarom twee kastanjes naast elkaar. De bomen worden niet gekeurd en verschillende namen waarborgen dus geen verschillend ras. Zaailingen zijn misschien even goed als benaamde exemplaren. De boomkweker biedt ze aan als *Castanea vesca*. De paardenkastanje heet daarentegen *Aesculus*. Zie Junge, Strauch- und Schalenobst, gekl. pl.

VIJG.

Tot de onbelangrijkste fruitsoorten behoort de vijgeboom, die overal

door het land verspreid, echter in zo gering aantal voorkomt, dat het nauwelijks de moeite waard is van vijgenteelt te spreken. Hier en daar ontmoet men een boom in een druivenkas tegen de gevel, een enkele boom buiten en er is slechts eens een hele kas met vijgebomen waargenomen. De vrucht met haar flauwzoete smaak voldoet maar matig en de productie is gering. In harde winters sneuvelen veel vijgebomen, wanneer zij onvoldoende worden gedekt. Franse en Engelse pomologen kennen een vijgensortiment, doch hier te lande ontmoet men slechts één of twee rassen, waarvan de benaming niet te controleren is. De paarse komt het meest voor. Zie Junge, Strauch- und Schalenobst, gekl. pl.; verder Les Meilleurs Fruits.

Literatuur

Hoewel de onderstaande literatuuropgave geenszins op volledigheid kan bogen, kan men toch de belangrijkste beschrijvingen van fruitrassen, zowel in Nederland als in het buitenland verschenen, aantreffen.

De volgorde is chronologisch gekozen, terwijl voor speciale gegevens verwezen wordt naar het betreffende onderdeel.

- J. Decaisne, *Jardin Fruitier du Muséum*, 1862—1872.
 Ottolander e.a., *De Nederlandsche Boomgaard*, 1864.
 M. Mas, *Le Verger*, 1864—1871.
 A. Leroy, *Dictionnaire de Pomologie*, 1867—1879.
 M. Mas, *Pomologie Générale*, 1872—1883.
 Jahn, Lucas, *Oberdieck, Illustriertes Handbuch Obstkunde*, 1859—1875.
 W. Lauche, *les Ergänzungsband*, 1883.
 R. Stoll, *Oesterreichisch—Ungarische Pomologie*, 1888.
 S. A. Beach e.a., *The Apples of New York*, 1905.
 Müller e.a., *Deutschlands Obstsorten*, ± 1906—1933. Talrijke gekleurde platen.
 Les Meilleurs Fruits du XXe Siècle, 1907.
 J. J. de Greeff, *Onze Appels en Peren*, 1908.
 U. P. Hedrick, *Plums of New York*, 1910.
 U. P. Hedrick, *Cherries of New York*, 1915.
 U. P. Hedrick, *Peaches of New York*, 1917.
 E. A. Bunyard, *Handbook of Hardy Fruits*, 1920. Weinig afbeeldingen.
 U. P. Hedrick, *Pears of New York*, 1921.
 J. M. S. Potter, *National Fruit Trials*, 1921—1944.
 U. P. Hedrick, *Cyclopedia of Hardy Fruits*, 1922. Rijk geïllustreerd.
 U. P. Hedrick, *Small Fruits of New York*, 1925.
Catalogue descriptif des fruits adoptés par le Congrès Pomologique, 1926.
 Eenvoudige figuren.
 G. Schaal, Stein-, Beeren- und Schalenobst, 1930.
 B. Billbäck, *Frukt och Bär*, 1941. Fraai geïllustreerd.
 C. G. Dahl, *Pomologi*, 1942. Talrijke gekleurde platen.
 J. Luckan, *Erdbeerbuch*, 1942.
 Ned. Heide Mij., *Nederlandsche Fruitsoorten*, 1943, onvoltooid.
 H. Kessler, *Apfelsorten der Schweiz*, 1945. Goed geïllustreerd.
 C. H. Oldham, *Strawberries*, 1945.
 J. J. Astrego, *Perzik en Perzikkultuur*, 1946.
 C. H. Oldham, *The Cultivation of Berried Fruits in Great-Britain*, 1946.
 H. V. Taylor, *The Apples of England*, 1946.
 G. Delbard, *Les beaux fruits de France*, 1947. Fraai geïllustreerd.

REGISTER

Bij het gebruik van het register dient men op het volgende te letten:

1. Het register is zeer eenvoudig gehouden, waarbij de aangegeven namen van de rassen slechts verwijzen naar de beschrijvingen. Wordt dus hier en daar in de tekst terloops een naam genoemd, dan is zulks niet in het register opgenomen.
2. Een naam, die uit meerdere woorden bestaat, kan onder alle trefwoorden in het register gevonden worden.
3. De kapitaal gedrukte woorden zijn de namen, waaronder de rassen officieel bekend zijn. De gewoon gedrukte zijn synoniemen.

	Blz.		Blz.
AARDBEIRASSEN	103	Madame Kool	104,105
Aarbej. Bredase	105	MADAME LEFEBER	104
Abenstein	105	Madame Lefebvre	104
Anna Paulowna	104	MOUTOT. MADAME	104,105
Amazona	105	Marianne	104
APELDOORN. ROEM VAN	106	MIEZE SCHINDLER. FRAU	106
BLAKEMORE	106	Mof. Late	105
Bredase aardbei	105	Mof. Vroege	104
Bredase. Kleine	104,105	Moulin Rouge	105
Congo	104,105	MOUTOT. MADAME	105
DEUTSCH EVERN	104	Nassauer	105
Early Evemn	104	OBERSCHLESIE	105
Early. Tuckswood	104	Paulowna. Anna	104
Elers Fruchtbare	105	President Roosevelt	104
EVERN. DEUTSCH	104	Prinses Juliana	104,105
Evemn. Early	104	ROEM VAN APELDOORN	106
Fraise tomate	104,105	ROEM VAN IEPERENBURG	106
Framboosaardbei	106	Roosevelt. President	104
FRAU MIEZE SCHINDLER	106	Rouge. Moulin	105
Fruchtbare. Elers	105	Rufus	104
GLANERBRUG. LAXTON VAN	106	SCARLET	105
IEPERENBURG. ROEM VAN	106	SCHINDLER. FRAU MIEZE	106
JUCUNDA	105	Skarlakans Smultron	105
Juliana. Prinses	104,105	Smultron. Skarlakans	105
Kampioen	106	Tomate. Fraise	104,105
Kleine Bredase	105	Tomatenerdbeere	104,105
Kool. Madame	104,105	Tuckswood Early	104
Lacontabel	104	Volltragende. Wüdericher	105
Late Mof	105	Vroege Mof	104
LAXTON VAN GLANERBRUG	106	Walluff	105
LEFEBER. MADAME	104	Wüdericher Volltragende	105
Lefebvre. Madame	104	Zaailing Maarseveen	106
Maarseveen. Zaailing	106	Zuurtjes	104

	Blz.		Blz.
ABRIKOOS	129	Apfel aus Croncels	33,34
ABRIKOOS. BREDASE	129	Apfel. Grosser edler Prinzessin	39,40
ABRIKOOS. HONGAARSE	129	Aunée. Pomme d'	39,40
Abricot de Breda	129	BANANA. WINTER	41
Breda. Abricot de	129	BATH. BEAUTY OF	37,38
BREDASE ABRIKOOS	129	BEAUTY OF BATH	37,38
HONGAARSE ABRIKOOS	129	Belle de Boskoop	31
AMANDEL	129	BELLEFLEUR. BRABANTSE	43
AMERIKAANSE VEENBES	120	BELLEFLEUR. DRENTSE	43
CRANBERRY	120	Bellefleur. Engelse	36
MACROCARPON. VACCINIUM	120	BENONI	38
VACCINIUM MACROCARPON	120	BESTROOD	43
APPELONDERSTAMMEN	19	Bles	39,40
Broad-leaved English Paradise	21,22	BLOEMEEZOET	33
CRAB C. M.	24	BOELEN. ANNA	43
Doucín	22	Boskoop. Belle de	31
Doucín. Grüner	23	Boskoop. Schöner von	31
Doucín. Holstein	22	BOSKOOP. SCHONE VAN	31
English Paradise. Broad-leaved	21,22	BRABANTSE BELLEFLEUR	43
Gele Paradijs	22,23	BRAMLEY'S SEEDLING	30
Grüner Doucín	23	Calville de Londrés	42
Holstein Doucín	22	CECILIA. ST.	43
Ideal. Ketziner	23,24	CODLIN. KESWICK	43
Jaune de Metz. Paradise	22,23	CODLIN. MANKS	28
Ketziner Ideal	23,24	Cœur. Pomme de	35
M. I	21,22	COX. CRIMSON	29
M. II	22	Cox. Orange de	28,29
M. III	19	Cox's Orange	28,29
M. IV	22	Cox's Orangen Renette	28,29
M. V	19	COX'S ORANGE PIPPIN	28,29
M. VI	19	CRIMSON COX	29
M. VII	22	Croncels. Apfel aus	33,34
M. VIII	19	CRONCELS.	
M. IX	22,23	TRANSPARENTE DE	33,34
M. X	20	DEKKERS GLORIE	40
M. XI	23	DELICIOUS. GOLDEN	42
M. XII	20	DRENTSE BELLEFLEUR	43
M. XIII	23	DR SEELIGS	
M. XIV	20	ORANGEPEPPING	40,41
M. XV	20	Dr Seeligs Orangerenette	40,41
M. XVI	23,24	Early. Emneth	27
M. CRAB C	24	EARLY VICTORIA	27
Metz. Paradise Jaune de	22,23	Eckenstijn. Reinette van	40
Paradise. Broad-leaved English	21,22	Edler Prinzessin Apfel. Grosser	39,40
Paradise Jaune de Metz	22,23	EISDENER KLUMPKE	36
Paradijs. Gele	22,23	EKENSTEIN. REINETTE VAN	40
Späth. Zaailing	23	ELLISON'S ORANGE	39
ZAAILING	21	ELSEN. PATER VAN DEN	43
Zaailing Späth	23	Emneth Early	27
APPELRASSEN	25	ENGELAND. PRESENT VAN	36
AKERO	43	Engelse Bellefleur	36
Alantapfel	39,40	Engelse Kroon	30,31
ALBERT. LANE'S PRINCE	43	ERMGAARD. ZOETE	31,32
ALLINGTON PIPPIN	34	Etoilee. Reinette rouge	35
ANNA BOELEN	43	FORTUNE. LAXTON'S	39
		Franse Kroonappel	39,40
		FRANSE ZURE	43
		GLORIE. DEKKERS	40

Register

	Blz.		Blz.
GLORIE VAN HOLLAND	29	ORANGE. ELLISON'S	39
GOLDEN DELICIOUS	42	Orangen Renette. Cox's	28,29
Goudreinette	31	Orangepepping	40,41
GRIEVE. JAMES	28	Orangepepping. Dr Seeligs	40,41
GRIEVE. REDCOAT	28	ORANGE PIPPIN. COX'S	28,29
GRONINGER KROON	30,31	Orange. Prince d'	39,40
GRONSVELDER KLUMPKE	36	Orangerenette. Dr. Seeligs	40,41
Grosser edler Prinzessin Apfel	39,40	OSSENKOP	43
Gueule de Mouton	37	PATER VAN DEN ELSSEN	43
Heerappel	36	Pepin de Londres	42
Hollande. Posson rouge de	36	Pepping. London	42
HOLLAND. GLORIE VAN	29	Persikrött Sommeräpple	32,33
HOLLAND. PRESENT VAN	41	Perzikrode Zomerappel	32,33
IEPHOF. SCHONE VAN	40	PFRIRSICHROTER SOMMER-	
JAMES GRIEVE	28	APFEL	32,33
Jaune. Transparente	27	PIPPELING. LUNTERSE	36,37
JONATHAN	32	PIPPIN. ALLINGTON	34
JUBILEE. ROYAL	43	PIPPIN. COX'S ORANGE	28,29
KESWICK CODLIN	43	PIPPIN. LONDON	42
KEULEMAN	37	Pomme d'Aunée	39,40
KEULEMAN. RODE	37	Pomme de Coeur	35
Kiel. Triomphe de	30	Posson rouge de Hollande	36
Klaraeble	27	PRESENT VAN ENGELAND	36
Klaräppel. Weisser	27	PRESENT VAN HOLLAND	41
Klaräpple. Vitt	27	PRINCE ALBERT. LANE'S	43
KLUMPKE. EISDENER	36	Prince d'Orange	39,40
KLUMPKE. GRONSVELDER	36	PRINCESSE NOBLE	39,40
KONINGSZUUR	36	Prinsesäpple	39,40
Kroonappel	39,40	Prinzessin Apfel. Grosser edler	39,40
Kroonappel. Franse	39,40	QUEEN. MAY	40
Kroon. Engelse	30,31	REDCOAT GRIEVE	28
KROON. GRONINGER	30,31	RED VICTORIA	27,28
KROON. ZOETE	34	Reinette monstreuse	31
Kroon. Zure	30,31	Reinette rouge étoilée	35
LANE'S PRINCE ALBERT	43	Reinette van Eckenstijn	40
LAXTON'S FORTUNE	39	REINETTE VAN EKENSTEIN	40
LAXTON'S SUPERB	30	Reinette von Montforte	31
LEMOENAPPEL	34,35	Renette. Cox's Orangen	28,29
LOMBARTSCALVILLE	42	RENETTE VON ZUC-	
Lombartscalville. Witte Winter-	42	CALMAGLIO	35
London Pepping	42	Renette. von Zuccalmaglio's	35
LONDON PIPPIN	42	RODE KEULEMAN	37
Londres. Calville de	42	ROSAMUND	28
Londres. Pepin de	42	Rote Sternrenette	35
LUNTERSE PIPPELING	36,37	Rouge de Hollande. Posson	36
Madeleine	27	Rouge étoilée. Reinette	35
MANKS CODLIN	28	ROYAL JUBILEE	43
MAY QUEEN	40	Rozekroon	34
MELBA	38	Sabots	36
Monstreuse. Reinette	31	SCHELLINKHOUT	39
Montforte. Reinette von	31	Schöner von Boskoop	31
Mouton. Gueule de	37	SCHONER VON NORD-	
NOBLE. PRINCESSE	39,40	HAUSEN	35
Noblesse	39,40	SCHONE VAN BOSKOOP	31
NORDHAUSEN. SCHONER VON	35	SCHONE VAN IEPHOF	40
NOTARISAPPEL	29,30	SEEDLING. BRAMLEY'S	30
Orange. Cox's	28,29	SEELIGS ORANGEPEP-	
Orange de Cox	28,29	PING. DR	40,41

		Blz.		Register	Blz.
Seeligs Orangerenette. Dr	40,41		BES. GROOTVRUCHTIGE		
SIGNE, TILLISCH	43		BLAUWE	118	
SOMMERAPPEL. PFIRSICH-			BLAUWE BES. GROOT-		
ROTER	32,33		VRUCHTIGE	118	
Sommeräpple. Persikrött	32,33		BLAUWE BOSBES	118	
ST. CECILIA	43		BOSBES. BLAUWE	118	
Starappel	35		BOSBES. RODE	118	
STERAPPEL	35		CABOT	118	
Sternrenette. Rote	35		CONCORD	118,119	
Sterreinette	35		CORYMBOSUM. VACCINIUM	118	
SUPERB. LAXTON'S	30		GROOTVRUCHTIGE		
TILLISCH. SIGNE	43		BLAUWE BES	118	
TRANSPARENTE DE			GROVER	119	
CRONCELS	33,34		HARDING	119	
Transparent. White	27		JERSEY	119	
TRANSPARENT. YELLOW	27		JUNE	119	
Transparente jaune	27		MYRTILLUS. VACCINIUM	118	
Triomphe de Kiel	30		OXYCOCCLUS. VACCINIUM	118	
VICTORIA. EARLY	27		PENNSYLVANICUM.		
VICTORIA. RED	27,28		VACCINIUM	118	
Vitt Klaräpple	27		PIONEER	119	
VOGELCALVILLE	41		RODE BOSBES	118	
WEALTHY	38,39		RUBEL	119,120	
Weisser Klarapfel	27		RIJSBES	118	
White Transparent	27		STANLEY	120	
WINSTON	41,42		ULIGINOSUM. VACCINIUM	118	
WINTER BANANA	41		VACCINIUM CORYMBOSUM	118	
Wintercheer	41,42		VACCINIUM MYRTILLUS	118	
Winterking	41,42		VACCINIUM OXYCOCCLUS	118	
Winterkroon. Zoete	34		VACCINIUM PENNSYLVANICUM	118	
Winter-Lombartscalville. Witte	42		VACCINIUM ULIGINOSUM	118	
Witte Winter-Lombartsville	42		VACCINIUM VITIS-IDAEA	118	
YELLOW TRANSPARENT	27		VEENBES	118	
ZIGEUNERIN	33		VITIS-IDAEA. VACCINIUM	118	
ZOETE ERMGAARD	31,32		VOSSENBES	118	
ZOETE KROON	34				
Zoete Winterkroon	34				
Zomerappel. Perzikrode	32,33		BOTTELROOS	129,130	
ZUCCALMAGLIO. RE-					
NETTE VON	35		BRAAM EN BRAAMHY-		
Zuccalmaglio's Renette. von	35		BRIDEN	130	
ZURE. FRANSE	43				
Zure Kroon	30,31		BOYSENBERRY	130	
			HIMALAYA	130	
BESCHERMING VAN DE			LEAVED. PARSLEY	130	
KWEKERSEIGENDOM VAN			LOGANBERRY	130	
NIEUWE RASSEN VAN			PARSLEY LEAVED	130	
FRUITGEWASSEN	16		Reimers. Theodor	130	
			Sandbrombeere	130	
BESSERASSEN. BLAUWE-	118		Theodor Reimers	130	
			VEITCHBERRY	130	
BESSERASSEN. KRUIS-	115				
			COMMISSIE VOOR DE RAS-		
BESSERASSEN. RODE-			SENLIJST VOOR FRUIT.		
EN WITTE-	107		SAMENSTELLING	2	
BESSERASSEN. ZWARTE-	112				
			DISTRICTEN, zie kaart van		
BLAUWE-BESSERASSEN	118		Nederland	10	

	Blz.		Blz.
DISTRICTEN. INDELING		Trollinger. Blauer	125,126
VAN ONS LAND IN ZES		VICTORIA	127
KLIMAAT-	9	Weisser Muskat von Alexandrien	128
DIVERSE FRUITGEWASSEN	129	WEST FRISIA	128
DRUIVEN	124	WITTE EMILE ROYAL	127
DRUIVE-ONDERSTAMMEN	124	WITTE FRANKENDALER	128
FOSTER'S WHITE SEEDLING	124	WITTEN. KONING DER	128
SEEDLING. FOSTER'S WHITE	124	FRAMBOZERASSEN	121
WHITE SEEDLING. FOSTER'S	124	GEORGE. LLOYD	123
DRUIVERASSEN	125	GERTRUDIS	122
Alexandria. Muscat of	128	HORNET	122,123
Alexandrie. Muscat d'	128	LLOYD GEORGE	123
ALEXANDRIE. MUSKAAT VAN	128	PREUSSEN	122
Alexandrien. Weisser Muskat von	128	RADBOUD	121
Alicante. Black	126	ST. WALFRIED	122
Alicante. Blaue	126	WALFRIED. ST.	122
ALICANTSE	126	FRUIT. KLEIN	103
BALTET. LUCIEN	126	FRUITGEWASSEN. DIVERSE	129
Black Alicante	126	FRUITTEELT. KLIMAAT EN	12
Black Hamburg	125,126	GROEPEN. INDELING VAN	
Bla Frankendaler	125,126	HET FRUIT IN VIER	15
Blaue Alicante	126	HAZELAAR	130
Blauer Trollinger	125,126	HAZELNOOT	130
CHAMPION. GOLDEN	126	INDELING VAN HET FRUIT	
COLMAN. GROS	128	IN VIER GROEPEN	15
Emile Royal	127	INDELING VAN ONS LAND	
Emile Royal. Ronde	127	IN ZES KLIMAATDIS-	
EMILE ROYAL. WITTE	127	TRICTEN	9,11
FRANKENDALER	125,126	INHOUD	3
Frankendaler. Bla	125,126	INLEIDING	7
FRANKENDALER. WITTE	128	JAPANESE WIJNBES	130,131
Frankenthal	125,126	KAART VAN NEDERLAND	10
Frankenthaler	125,126	KASTANJE. TAMME	131,132
FRISIA. WEST	128	KERSE-ONDERSTAMMEN	75
GOLDEN CHAMPION	126	AVIUM. PRUNUS	75
Granacke	126	BESSEYI. PRUNUS	75
Granaxa	126	Boskriek	75
GROS COLMAN	128	Cerisier de Sainte Lucie	75
GROS MAROC	127	CHERRY. SAND	75
Hamburg. Black	125,126	F 12/1	75
KONING DER WITTEN	128	KERSEN. WILDE ZURE	75
LUCIEN BALTET	126	KRIEK. WILDE	75
Marocain	127	Lucie. Cerisier de Sainte	75
MAROC. GROS	127	MAHALEB. PRUNUS	75
Muscat d'Alexandrie	128	Mazzard	75
Muscat of Alexandria	128	Merisier	75
MUSKAAT VAN ALEXANDRIE	128	PRUNUS AVIUM	75
Muskat von Alexandrien. Weisser	128		
Ronde Emile Royal	127		
ROYAL	127		
Royal. Emile	127		
Royal. Ronde Emile	127		
ROYAL. WITTE EMILE	127		
Spaanse	126		

	Blz.		Blz.
PRUNUS BESSEYI	75	Griotte de Portugal	84
PRUNUS MAHALEB	75	Griotte du Nord	79
Sainte Lucie. Cerisier de	75	Grosse Lange Lothkirsche	79
SAND CHERRY	75	Grosse Schwarze Knorpelkirsche	82
Vogelkirsche	75	Grote Varikse Zwarte	78
WILDE KRIEK	75	Grote Zwarte	78
WILDE ZURE KERSEN	75	Guigne la plus précoce de la	
ZURE KERSEN. WILDE	75	Marche	83
		Guigne noire de Hollande	80
KERSERASSEN	76	HEART. ELTON	86
ABBESE DE MOULAND	78,79	Hedelfingen. Géant d'	82
Arch Duke	83,84	Hedelfingen. Monstrueuse d'	82
Bastaarddikke	78,79	Hedelfinger Riesen	82
BEEKSE LATE	86	HEDELFFINGER RIESEN-	
BEIERLANDER	85	KIRSCH	82
Beierlander	79	Hollande. Guigne noire de	80
Beierlandse Kriek	79	HOLLANDER	80
Black. Bradbourne	82	Hollander-Stroopkriek	80
Blanser	81	Hollander. Vroege	80
Blansje. Bruine	81	Holländer	80
Blinker	81	Holländische Süßweichsel (früh)	78
Bradbourne Black	82	INSPECTEUR LOHNIS	84
Bruine Blansje	81	KASSINS FRUHE	83
Bruine. Brusselse	84	KENTISH	80,81
BRUINE. ZEEUWSE	84	Kentish Virginian May Cherry.	
Bruintje	81	Early	80,81
Brusselse Bruine	84	Kers. Eisdense	78,79
Cherry. Early Kentish Vir-		Kers. Gelderse	77,78
ginian May	80,81	KLERK	79
Citroenkers	85,86	Klerkekriek	79
Dikke Loen	80	Knapkers. Zwarte	82
DROGANS GELBE KNOR-		KNOLKERS	83,84
PELKIRSCH	85,86	KNORPELKIRSCH. DRO-	
DUBBELE MEIKERS	78	GANS GELBE	85,86
DUBBELE MORELKERS	79	Knorpelkirsche. Grosse Schwarze	82
Duitse Meikers	77,78	KONINGSKERS	85
Duitse. Vroege	77,78	Kriek. Beierlandse	79
Duke. Arch	83,84	Kriek. Mierlo'se	80
Duke (early). Dutch	78	Kriek. Udense	80
Dutch Duke (early)	78	KRIEK. WESTERLEESE	82
(Early). Dutch Duke	78	LAMOTTE	83
Early Kentish Virginian May		Lange Lothkirsche. Grosse	79
Cherry	80,81	La plus précoce de la Marche	
EARLY RIVERS	77,78	Guigne	83
Eisdense Kers	78,79	La plus précoce de la Marche.	
ELTON HEART	86	LATE. BEEKSE	86
Franse Meikers	77,78	Loen	80
FRUHE. KASSINS	83	Loen. Dikke	80
FRUHESTE DER MARK	83	LOHNIS. INSPECTEUR	84
Frühste der Markt	83	LOON	80
(Früh). Holländische Süßweichsel	78	Lothkirsche. Grosse Lange	79
Géant d' Hedelfingen	82	Lotowaja	79
GELBE KNORPELKIRSCH.		Maikirsche. Rothe	83,84
DROGANS	85,86	MANSFELD. PATER VAN	84
Gelderse Kers	77,78	Marche. Guigne la plus pré-	
Gelderse Meikers	78	cocce de la	83
Griaine	80,81	Marché. La plus précoce du	83
Grienne	80,81	MARK. FRUHESTE DER	83

Register

	Blz.		Blz.
Markies	84	VARIKSE ZWARTE	78
Markt. Früheste der	83	Varikse Zwarte. Grote	78
May Cherry. Early Kentish		Virginian	80,81
Virginian	80,81	Virginian May Cherry. Early	
Meikers	78	Kentish	80,81
MEIKERS. DUBBELE	78	Vleeskern. Zwarte	82
Meikers. Duitse	77,78	Vroege Duitse	77,78
Meikers. Franse	77,78	Vroege Hollander	80
Meikers. Gelderse	78	Vroege van Rijsloot	83
Mierlo'se Kriek	80	VROEGE VAN SPITHOVEN	83
MIERLO'SE ZWARTE	80	Waalse. Rode	80,81
MOLENKERS	86	Wahlerkirsche	82
Monstrueuse d'Hedelfingen	82	Wasserkirsche	82
Morel	79	WESTERLEESE KRIEK	82
MORELKERS. DUBBELE	79	WILHELMINA	85
Morello	79	Witte Wijnkers	85,86
MOREL. ZEEUWSE ZOETE	81	WIJNKERS	81
Morel. Zure	79	Wijnkers. Witte	85,86
MOULAND. ABBESSE DE	78,79	IJskers	78,79
Noire de Hollande. Guigne	80	ZEEUWSE BRUINE	84
Noordkriek	79	ZEEUWSE ZOETE MOREL	81
Nord. Griotte du	79	ZOETE MOREL. ZEEUWSE	81
PATER VAN MANSFELD	84	Zure Morel	79
Platter	81	Zwarte. Grote	78
Plus précoce de la Marche.		Zwarte. Grote Varikse	78
Guigne la	83	Zwarte Knapkers	82
Plus précoce du marché. La	83	ZWARTE. MIERLO'SE	80
Portugal. Griotte de	84	ZWARTE SPAANSE	82
Précoce de la Marche. Guigne		Zwarte. Udense	80
la plus	83	ZWARTE. VARIKSE	78
Précoce de Rivers	77,78	Zwarte Vleeskern	82
Précoce du marché. La plus	83		
(Précoce). Tôt et Tard	78	KLEIN FRUIT	103
Riesen. Hedelfinger	82	KLIMAAT EN FRUITTEELT	12
RIESENKIRSCH. HEDEL-			
FINGER	82	KLIMAATDISTRICTEN. IN-	
RIVERS. EARLY	77,78	DELING VAN ONS LAND	
Rivers. Précoce de	77,78	IN ZES	9,11
Rode Waalse	80,81		
Rothe Maikirsche	83,84	KRUISBESSERASSEN	115
RIJKMAKER	84,85	ACHILLES	117
Rijsloot. Vroege van	83	Blonde. Lentse	115,116
Schattenmorelle	79	CROWNOB	115,116
Schwarze Knorpelkirsche. Grosse	82	Drop. Golden	116
SPAANSE. UDENSE	81,82	DUKE. MAY	116,117
SPAANSE. ZWARTE	82	EARLY SULPHUR	116
SPITHOVEN. VROEGE VAN	83	Engelse Witte	116
Stroopkriek	80	Engelse Witte. Grootvruchtige	116
Stroopkriek	80	Früheste Gelbe	116
Stroopkriek. Hollander-	80	Gelbe. Früheste	116
Suikerkriek	79	Gele. Ruige	116
Süssweichsel (früh). Hollän-		Gerrard's	117
dische	78	Golden Drop	116
Tard (précoce). Tôt et	78	Grootvruchtige Engelse Witte	116
Tôt et Tard (précoce)	78	Gulê. Tidlige	116
Udense Kriek	80	Industry	116
UDENSE SPAANSE	81,82	INDUSTRY. WHINHAM'S	116
Udense Zwarte	80	Lentse Blonde	115,116

	Blz.		Blz.
Lion. Yellow	116	BALTET. EVA	58
MAY DUKE	116,117	Bartlett	53
Rote Triumphbeere	116	BELLE LUCRATIVE	57,58
Ruige gele	116	Bellissime d'hiver	52
SULPHUR. EARLY	116	Bergamote Lucrative	57,58
Tidlige Gule	116	BEUCKES BUTTERBIRNE	60
Triumphbeere. Rote	116	BEURRE ALEXANDRE LUCAS	51
Triumphbeere. Welsse	116	BEURRE CLAIRGEAU	55
Welsse Triumphbeere	116	BEURRE D'AMANLIS	60
WHINHAM'S INDUSTRY	116	Beurré de Mérode	54
WHITESMITH	116	BEURRE DILLY	58
Witte. Engelse	116	Beurré Gellert	54,55
Witte. Grootvruchtige Engelse	116	BEURRE HARDY	54,55
Yellow Lion	116	BEURRE LEBRUN	54
KWEE	131	BEURRE SUPERFIN	58
Champion	131	Bon Chrétien Williams	53
Portugese	131	BON CHRETIEN. WILLIAMS	53
KWEKERSEIGENDOM VAN		BONNE D'EZEZ	57
NIEUWE RASSEN VAN		BONNE LOUISE	
FRUITGEWASSEN. BE-		D'AVRANCHES	49,50
SCHERMING VAN DE	16	Bonne of Jersey. Louise	49,50
LITERATUUR	133	BOUSSOCH. DOYENNE	54
MISPEL	131	BREDERODE	57
Japanse Mispel	131	Brederode. Echte	57
Mispel. Japanse	131	Brederode. Rode	56,57
MOERBEI	131	Brederode. Valse	56,57
Alba. Morus	131	BREDERODE. ZOETE	56,57
Morus alba	131	BREDERODE. ZURE	57
Morus nigra	131	Brittenpeer	56
Nigra. Morus	131	Brompeer	60
NEDERLAND. KAART VAN	10	Butterbirne. Alexander Lucas	51
OKKERNOOT	131	BUTTERBIRNE. BEUCKES	60
PERE-ONDERSTAMMEN	44	Butterbirne. Clairgeau's	55
HUIG. PIETER JAN	45	Butterbirne. Gellerts	54,55
JAN HUIG. PIETER	45	Butterbirne. Hochfeine	58
KLEIPEER	45	CALEBASSE DE TIRLEMONT	59
Kwee	45,46	CHARNEU. FONDANTE DE	50,51
KWEE A	46	Charneu. Köstliche von	50,51
KWEE B	46	Charneu. Merveille de	50,51
KWEE C	46	CHRETIEN. WILLIAMS BON	53
PIETER JAN HUIG	45	Chrétien Williams. Bon	53
ZAAILING	45	Christbirne. Williams	53
ZOUTEWELLENPEER	45	CLAIRGEAU. BEURRE	55
PERERASSEN	47	Clairgeau's Butterbirne	55
Alençon. Dechantsbirne von	59	Clapp. Favorite de	49
ALENCON. DOYENNE D'	59	Clapp's Favorite	49
Alexander Lucas Butterbirne	51	CLAPP'S FAVOURITE	49
ALEXANDRE LUCAS. BEURRE	51	Clapp's Liebling	49
AMANLIS. BEURRE D'	60	COMICE. DOYENNE DU	55,56
AVRANCHES. BONNE		COMTESSE DE PARIS	51,52
LOUISE D'	49,50	CONFERENCE	50
Avranches. Gute Luise von	49,50	CONGRES. SOUVENIR DU	60
		Dechantsbirne. Vereins	55,56
		Dechantsbirne von Alençon	59
		Dikkop	56,57
		Dikkop	57
		DILLY. BEURRE	58
		Doppelte Philippsbirn	54

Register

	Blz.		Blz.
Doppelt Philip	54	Légipont	50,51
Double. Philippe	54	LEON PONCAINT	60
DOYENNE BOUSSOCH	54	Leopold	50,51
DOYENNE D'ALENCON	59	Liebling. Clapp's	49
DOYENNE DU COMICE	55,56	Louise bonne of Jersey	49,50
DROUARD. PRESIDENT	59	LOUISE D'AVRANCHES.	
Dubbele Flip	54	BONNE	49,50
Dubbele Jut	52,53	LOUTREUIL. PRESIDENT	59
Dubbele Winterjan	59,60	LUCAS. BEURRE ALEXANDRE	51
DUCHESS. PITMASTON	55	Lucas Butterbirne. Alexander	51
Duchess. Williams	55	LUCRATIVE. BELLE	57,58
Echte Brederode	57	Lucrative. Bergamote	57,58
EMILE D'HEYST	50	Lulse von Avranches. Gute	49,50
Esperen. Seigneur d'	57,58	MADAME TREYVE	57
Esperens Herrenbirne	57,58	Madame Treyve. Souvenir de	57
Esperens Herrepäron	57,58	Mandjespeer	56
EVA BALTET	58	MARGUERITE MARILLAT	60
EZEE. BONNE D'	57	MARILLAT. MARGUERITE	60
Favorite. Clapp's	49	Mérode. Beurré de	54
Favorite de Clapp	49	Merodespäron	54
FAVOURITE. CLAPP'S	49	Merveille de Charneu	50,51
Flip	54	MEURIS. NEC PLUS	60
Flip. Dubbele	54	MONTLUCON. SUCREE DE	59
FONDANTE DE CHARNEU	50,51	NEC PLUS MEURIS	60
FORELLENBIRNE	60	Neue Poiteau	55
Frühe von Trévoux	49	NOUVEAU POITEAU	55
Gellert. Beurré	54,55	OOMSKINDERPEER	60
Gellerts Butterbirne	54,55	PARIS. COMTESSE DE	51,52
GEULLE. HERFSTPEER VAN	54	Paris. Gräfin von	51,52
Gezegende	59,60	Pear. Stair's	53
GIESER WILDEMANSPEER	52	Philip. Doppelt	54
Gräfin von Paris	51,52	Philippe Double	54
Grapäron	52,53	Philipsbirn. Doppelte	54
GRATIOLI OF JERSEY	58	PITMASTON DUCHESS	55
Graue. Gute	52,53	PLUS MEURIS. NEC	60
GRONINGER JUTTEPEER	57	Poire Hardy	54,55
Groospeer	56	Poire Yat	52,53
Gute Graue	52,53	Poiteau. Neue	55
Gute Lulse von Avranches	49,50	POITEAU. NOUVEAU	55
HARDY BEURRE	54,55	PONCAINT. LEON	60
Hardy. Poire	54,55	PRECOCE DE TREVoux	49
HERFSTPEER VAN GEULLE	54	PRESIDENT DROUARD	59
Herrenbirne. Esperens	57,58	PRESIDENT LOUTREUIL	59
Herrepäron. Esperens	57,58	PROVISIEPEER	60
HEYST. EMILE D'	50	REMY. SAINT	52
Hiver. Bellissime d'	52	Rode Brederode	56,57
Hochfeine Butterbirne	58	SAINT REMY	52
JERSEY. GRATIOLI OF	58	Seigneur d'Esperen	57,58
Jersey. Louise bonne of	49,50	Souvenir de Madame Treyve	57
JUT	52,53	SOUVENIR DU CONGRES	60
Jut. Dubbele	52,53	Spekpeer	56
JUTTEPEER. GRONINGER	57	Stair's Pear	53
Klevitspeer	56	Steenjut	56
KLEIPEER	56	SUCREE DE MONTLUCON	59
Köningsjut	52,53	SUPERB. LAXTON'S	57
Köstliche von Charneu	50,51	SUPERFIN. BEURRE	58
LAXTON'S SUPERB	57	TIRLEMONT. CALEBASSE DE	59
LEBRUN. BEURRE	54	Trévoux. Frühe von	49

		Blz.	Register	Blz.
TREVOUX. PRECOCE DE	49	SHINING MUSSEL. BROAD-		
TREYVE. MADAME	57	LEAVED	87	
Treyve. Souvenir de Madame	57	ST. JULIEN	87	
TRIOMPHE DE VIENNE	53,54	ZAAILINGPERZIK	87	
Valse Brederode	56,57			
VALSE IJSBOUT	60	PERZIKZAAIRASSEN	88	
Vereins Dechantsbirne	55,56	ALFEN. PERZIK VAN VAN	88	
VIENNE. TRIOMPHE DE	53,54	BLOEDPERZIK	88	
Weldrager	56	KERNECHTER VOM VOR-		
WELLEMANPEER	59,60	GEBIRGE	88	
WILDEMANSPEER. GIESER	52	MONTAGNE. WITTE	89	
WILLIAMS BON CHRETIEN	53	PERZIK VAN VAN ALFEN	88	
Williams. Bon Chrétien	53	PIERK	88	
Williams Christbirne	53	PURK	88	
Williams Duchess	55	ROUWKOUS	88	
Winterjan	56	SANGUINOLE	88	
Winterjan. Dubbele	59,60	VORGEBIRGE. KERNECH-		
Wintersuikerpeer	56	TER VOM	88	
WIJNPEER. ZWIJNDRECHTSE	51	WASSENBERGER	88,89	
Yat. Poire	52,53	WITTE MONTAGNE	89	
IJSBOUT. VALSE	60			
ZOETE BREDERODE	56,57	PERZIKRASSEN	90	
Zute Brederode	57	ADMIRABLE. WALBERTON	101	
ZWIJNDRECHTSE WIJNPEER	51	Aigle de Mer	94	
		Alexander	95	
PERZIKONDERSTAMMEN	87	Alexander. Early	95	
AMANDEL	87	ALEXANDER'S EARLY	95	
BESSEYI. PRUNUS	88	ALEXIS LEPERE	99	
BLAUWE KROOSJESPRUIM	87	Amsden	92	
BROMPTON	87	AMSDEN JUNE	92	
BROAD-LEAVED SHINING		ARKANSAS	95	
MUSSEL	88	BALTET	94	
CERASIFERA. PRUNUS	87	Baltet. Blanke	94	
DAMAS	88	Baltet. Rode	94	
DAVIDIANA. PRUNUS	87	BARRINGTON	100	
DOMESTICA. PRUNUS	87	Beauce. Belle de	98,99	
Engelse Kroos	87	Beauce. Schöne von	98,99	
GELE KROOSJESPRUIM	87,88	BEAUSSE. BELLE DE	98,99	
INSITITIA. PRUNUS	87	Belle Chancelière	100	
JULIEN. ST.	87	Belle de Beauce	98,99	
Kroos. Engelse	87	BELLE DE BEAUSSE	98,99	
KROOSJESPRUIM. BLAUWE	87	BELLE DE DOUE	97	
KROOSJESPRUIM. GELE	87,88	BELLE DE VITRY	98	
KROOSJESPRUIM. RODE	87	Bellegarde	99	
MARIANNA	87	BELLE IMPERIALE	100	
MUSSEL	87	BILYEU	101	
MUSSEL. BROAD-LEAVED		Bilyeu. Tardive d'octobre de	101	
SHINING	88	Blanche. Madeleine	93	
Myrobalan	87	BLANCHET. MADAME	97	
PIERK	87	Blanke Baltet	94	
PRUNUS BESSEYI	88	BLONDEAU	98	
PRUNUS CERASIFERA	87	Blondel	100	
PRUNUS DAVIDIANA	87	BLONDELLE	100	
PRUNUS DOMESTICA	87	Bon Ouvrier	98	
PRUNUS INSITITIA	87	BORDEAUX. JULI	96,97	
RODE KROOSJESPRUIM	87	Bordeaux. Précoc de	96,97	
ROUWKOUS	87	Bourdine	98	
		Brigg. Rouge de mai de	95	

Register

	Blz.		Blz.
BRIGG'S RED MAY	95	HITT'S ROYAL GEORGE	94
BRUNEL. TARDIVE DE	101	Hoge Montagne	93
Canada	96	IDE. MEVROUW	102
Canada. Early	96	IMPERIALE. BELLE	100
CANADA. HIGH'S EARLY	96	JAMES WALKER	102
Canada. Précocé du	96	J. H. HALE	99
CASTLE. STIRLING	100	JONKER. GRETA	96
CHAMPION	93,94	Juliana	96
Chancelière. Belle	100	JULI BORDEAUX	96,97
CHEVREUSE HATIVE	98	JULY ELBERTA	97
CHINA NOVEMBRE. TOS	101	JUNE. AMSDEN	92
China October. Tos	101	KESTREL	97
CHINA SEPTEMBRE. TOS	101	Königin der Obstgärten	100
CORNWALL. DUCHESS OF	96	LADY	92
Courson. Madeleine de	93	Lady Palmerston	92
Cramoisie. Galande	99	Lady Palmerston. Vroege	92
Crimson Galande	99	LA FRANCE	92,93
CRONENSTEIN. VROEGE VAN	95	Late Montagne	93,99
DOUE. BELLE DE	97	LEPERE. ALEXIS	99
Doué. Monstrueuse de	100	Le Vainqueur	95
Dubbelde Zwolse	94	LUIZET. PRESIDENT	96
Dubbele vroege Montagne	93	LYONNAISE. GLOIRE	92
DUCHESSE OF CORNWALL	96	Lyonnaise. Gloire de	92
Duchess of York	96	MADAME BLANCHET	97
DUKE OF YORK	96	Madeleine	93
DYMOND	98	Madeleine blanche	93
EAGLE. SEA	94	Madeleine de Courson	93
Early Alexander	95	Madeleine rouge	93
EARLY. ALEXANDER'S	95	Magdalene	93
Early Canada	96	Mal de Brigg. Rouge de	95
EARLY CANADA. HIGH'S	96	Mal. Rote	95
Early German	95	Mal. Rouge de	95
EARLY. HALE	95	MAY. BRIGG'S RED	95
ELBERTA	102	MAYER. PROFESSOR	99
ELBERTA. JULY	97	MAYFLOWER	91,92
Engelse Zwolse	94	Mer. Aigle de	94
Enkele vroege Montagne	93	MEVROUW IDE	102
FRANCE. LA	92,93	MEVROUW WURFBAIN	101,102
Galande	99	MIGNONNE. GROSSE	98
Galande Cramoisie	99	Mignonne Précocé. Grosse	98
Galande. Crimson	99	Monstrueuse de Doué	100
George. Grimwood's Royal	98	Montagne	93
GEORGE. HITT'S ROYAL	94	Montagne. Dubbele vroege	93
George. Royal	94	Montagne. Enkele vroege	93
German. Early	95	Montagne. Hoge	93
Gloire de Lyonnaise	92	Montagne. Late	93,99
GLOIRE LYONNAISE	92	Montagne. Rode	93
GRETA JONKER	96	MONTAGNE. WITTE	93
GRIEPENKERL. PRESIDENT	102	Montauban	93
Grimwood's Royal George	98	MONTREUIL. NOIRE DE	99
GROSSE MIGNONNE	98	MUSSER	96
Grosse Mignonne Précocé	98	Nancy. Natal	101
Hale	95	Natal Nancy	101
HALE EARLY	95	NOIRE DE MONTREUIL	99
HALE. J. H.	99	NOVEMBRE. TOS CHINA	101
Hale. Précocé de	95	Obstgärten. Königin der	100
HATIVE. CHEVREUSE	98	October. Tos China	101
HIGH'S EARLY CANADA	96	Octoberperzik	99

	Blz.		Blz.
Octobre de Bilyeu. Tardive d'	101	WALKER. JAMES	102
OPOIX	100,101	WATERLOO	92
Opoix. Professeur	100,101	WESTLAND. SCHONE UIT HET	99
Oranjeperzik	99	WITTE MONTAGNE	93
Ouvrier. Bon	98	WURFBAIN. MEVROUW	101,102
Palmerston. Lady	92	York. Duchess of	96
Palmerston. Vroege Lady	92	YORK. DUKE OF	96
PEREGRINE	93	Zwolse. Dubbelde	94
Précoce de Bordeaux	96,97	Zwolse. Engelse	94
Précoce de Hale	95		
Précoce du Canada.	96	PITVRUCHTEN	19
Précoce. Grosse Mignonne	98		
PRESIDENT GRIEPENKERL	102	PRUME-ONDERSTAMMEN	62
PRESIDENT LUIZET	96	BLACK DAMAS C	64
PRINCE OF WALES	102	BOERENWITTE. ENKELE	66
PRINCESS OF WALES	94	BROAD-LEAVED SHINING	
Professeur Opoix	100,101	MUSSEL	65
PROFESSOR MAYER	99	BROMPTON	64
PROFESSOR RUDOLPH	102	Brussels	65
RED MAY. BRIGG'S	95	COMMON MUSSEL	65
REINE DES VERGERS	100	COMMON PLUM	65
Rode Baltet.	94	DAMAS C. BLACK	64
Rode Montagne	93	ENKELE BOERENWITTE	66
Rote Mai	95	GELE KROOSJESPRUIM	65,66
Rouge de mai	95	JULIEN A. ST.	64
Rouge de mai de Brigg	95	JULIEN G. ST.	65
Rouge. Madeleine	93	KROOSJESPRUIM. GELE	65,66
Royal George	94	MARIANNA	66
Royal George. Grimwood's	98	MUSSEL. BROAD-LEAVED	
ROYAL GEORGE. HITT'S	94	SHINING	65
RUDOLPH. PROFESSOR	102	MUSSEL. COMMON	65
SALWEY	94,95	MYROBALAN B	64
Schöne von Beauce	98,99	PERSHORE	64
SCHONE UIT HET WESTLAND	99	PLUM. COMMON	65
SEA EAGLE	94	SHINING MUSSEL. BROAD-	
SEPTEMBRE. TOS CHINA	101	LEAVED.	65
Sieger	95	ST. JULIEN A	64
STIRLING CASTLE	100	ST. JULIEN G	65
SUEUR. THEOPHILE	97	TONNEBOER	66
TARDIVE DE BRUNEL	101	VARKENSPRUIM	65
Tardive d'octobre de Bilyeu	101		
THEOPHILE SUEUR	97	PRUIMERASSEN VOOR	
TOS CHINA NOVEMBRE	101	BUITENCULTUUR	67
Tos China October	101	Abricotée. Mirabelle	72
TOS CHINA SEPTEMBRE	101	Abricot vert. Reine Claude	70
Vainqueur. Le	95	Althann Gage. Count	69
VERGERS. REINE DES	100	Althann. Reine Claude Comte d'	69
VICTOR	95	ALTHANN. REINE CLAUDE D'	69
VILMORIN	94	Apricot. Rivers' Early	71
VITRY. BELLE DE	98	BAVAY. REINE CLAUDE DE	73
Vroege Lady Palmerston	92	BEERS. REINE CLAUDE VAN	71
Vroege Montagne. Dubbele	93	Belle de Louvain	69
Vroege Montagne. Enkele	93	Blauwe. Eldense	70
VROEGE VAN CRONENSTEIN	95	Blauwe Wijnpruim	69
Walberton	101	Blue. Kirkes	73
WALBERTON ADMIRABLE	101	BODDAERTS. REINE CLAUDE	72
WALES. PRINCE OF	102	BOERENWITTE. DUBBELE	70
WALES. PRINCESS OF	94	Boerenwitte. Dubbele	72

Register

	Blz.		Blz.
BRAHY, REINE CLAUDE DE	73	Kirkes Bleu	73
Claude Abricot vert. Reine	70	Kirkes Plum	73
CLAUDE BODDAERTS, REINE	72	KWETS, ZOETE	70
Claude Comte d'Althann. Reine	69	LAXTON, EARLY	68
CLAUDE CONDUCTA, REINE	73	LEPPERMAN, EMMA	72
CLAUDE D'ALTHANN, REINE	69	Louvain. Belle de	69
CLAUDE DE BAVAY, REINE	73	Martin's Seedling	72
CLAUDE DE BRAHY, REINE	73	Metzer Mirabelle	72
CLAUDE HOFER, REINE	71	METZ, MIRABELLE DE	72
Claude dorée. Reine	70	Mirabelle abricotée	72
CLAUDE D'OULLINS, REINE	69	MIRABELLE DE METZ	72
Claude. Groene Reine	70	Mirabelle. Gelbe	72
Claude. Grosse Grüne Reine	70	Mirabelle. Metzer	72
CLAUDE VAN BEERS, REINE	71	Mirabelle petite	72
CLAUDE VERTE, REINE	70	MONSIEUR HATIF	69
Comte d'Althann. Reine Claude	69	ONTARIO	71
CONDUCTA, REINE CLAUDE	73	Orleans, Early	69
Count Althann Gage	69	OULLINS, REINE CLAUDE D'	69
CZAR	68,69	PERSHORE, PURPLE	72
Dauphine	70	Perzikpruim	69
Denniston. Rouge de	72	Petite. Mirabelle	72
Denniston's Red	72	Plum. Kirkes	73
DENNISTON'S SUPERB	72	Ponds Seedling	69
Dorée. Reine Claude	70	PRESIDENT	73
Dronning Victoria	69	PRINCE ENGELBERT	73
DOYENNE	72	Prolific. Rivers Early	70
DUBBELE BOERENWITTE	70	Prune virginale	70
Dubbele Boerenwitte	72	Purple Egg	72
Dubbele Witte Wijnpruim	70	PURPLE PERSHORE	72
Early Apricot. Rivers'	71	Red. Denniston's	72
EARLY LAXTON	68	Reine Claude Abricot vert	70
Early Orleans	69	REINE CLAUDE BODDAERTS	72
Early Prolific. Rivers	70	Reine Claude Comte d'Althann	69
EARLY RIVERS	70	REINE CLAUDE CONDUCTA	73
EARLY TRANSPARENT GAGE	71	REINE CLAUDE D'ALTHANN	69
Egg. Purple	72	REINE CLAUDE DE BAVAY	73
EIERPRUIM, RODE	73	REINE CLAUDE DE BRAHY	73
Eldense Blauwe	70	REINE CLAUDE HOFER	71
ELSE	72	Reine Claude dorée	70
EMMA LEPPERMAN	72	REINE CLAUDE D'OULLINS	69
ENGELBERT, PRINCE	73	Reine Claude. Groene	70
Franse Wijnpruim	69	Reine Claude. Grosse Grüne	70
GAGE, EARLY TRANSPARENT	71	REINE CLAUDE VAN BEERS	71
Gage. Count Althann	69	REINE CLAUDE VERTE	70
Gage. Green	70	Reine Victoria	69
Gage. Jefferson's	72	Ringelot	70
Gelbe Mirabelle	72	RIVERS, EARLY	70
GERSTETTER, RUTH	70,71	Rivers' Early Apricot	71
Green Gage	70	Rivers Early Prolific	70
Groene Reine Claude	70	RODE EIERPRUIM	73
Grosse Grüne Reine Claude	70	Rouge de Denniston	72
Grüne Reine Claude. Grosse	70	RUTH GERSTETTER	70,71
HATIF, MONSIEUR	69	Seedling. Martin's	72
HOEFER, REINE CLAUDE	71	Seedling. Ponds	69
JEFFERSON	72	SUPERB, DENNISTON'S	72
Jefferson's Gage	72	TONNEBOER	70
Jungfernpflaume	70	TRANSPARENT GAGE, EARLY	71
KIRKES	73	UTILITY	71

	Blz.		Blz.
VAN BEERS. REINE CLAUDE	71	GEELSTEEL. RODE	109,110
VERTE. REINE CLAUDE	70	GONDOUIN	110,111
Vert. Reine Claude Abricot	70	Hollande. Blanche de	109
VICTORIA	69	Holländische Rote	108
Victoriablomme	69	HOLLANDSE. WITTE	109
Victoria. Dronning	69	HOORNSE GEELSTEEL	109
Victoria. Reine	69	JONKHEER VAN TETS	110
Virginal. Prune	70	KORFKE. ST. ANNA	109
Washington	69	LA CONSTANCE	110
Witte Wijnpruim. Dubbele	70	LAXTON'S No. 1	108
Wijnpruim. Blauwe	69	LAXTON'S PERFECTION	110
Wijnpruim. Dubbele Witte	70	LONGBUNCH. WILSON'S	110
Wijnpruim. Franse	69	LOPPERSUMMER	109
ZOETE KWETS	70	MOORE'S RUBY	110
		New Prolific. Fay's	108
PRUIMERASSEN VOOR KAS-		Pearl White	109
CULTUUR	73	PERFECTION. LAXTON'S	110
BEAUTY	73,74	PRINCE ALBERT	108
BLOOD. JUNE	73	PROLIFIC. FAY'S	108
BURBANK	74	Prolific. Fay's New	108
CLAUDE D'OULLINS. REINE	74	Rheingold II	109
EARLY LAXTON	74	Rheinland	109
FORMOSA	74	Röd Spansk	108
GOLDEN JAPAN	73	RODE GEELSTEEL	109,110
JAPAN. GOLDEN	73	Rote. Holländische	108
JUNE BLOOD	73	Rouge. Verrière	108
LAXTON. EARLY	74	RUBY. MOORE'S	110
METHLEY	73	Spansk. Röd	108
ONTARIO	74	ST. ANNA KORFKE	109
OULLINS. REINE CLAUDE D'	74	TETS. JONKHEER VAN	110
REINE CLAUDE D'OULLINS	74	Verrière Rouge	108
ROSA. SANTA	74	VERSAILLES	108
SANTA ROSA	74	VIERLANDEN. ERSTLING	
UTILITY	74	AUS	108,109
VICTORIA	74	White Antwerp	109
		White Clinton	109
REGISTER	134	White Cristal	109
		White. Pearl	109
RODE- EN WITTE-BESSE-		WILSON'S LONGBUNCH	110
RASSEN	107	WITTE HOLLANDSE	109
ALBERT. PRINCE	106	Zure. Duitse	108
ANNA KORFKE. ST.	109		
Antwerp. White	109	STEENVRUCHTEN	62
Blanche de Hollande	109		
Clinton. White	109	TAMME KASTANJE	131,132
CONSTANTE. LA	110		
Correction	109	VAKTERMEN. VERKLA-	
Cristal. White	109	RING VAN ENKELE	17
Dikkop	108		
Duitse Zure	108	VEENBES. AMERIKAANSE	120
ERSTLING AUS VIER-			
LANDEN	108,109	VERKLARING VAN EN-	
Fay's Fruchtbare	108	KELE VAKTERMEN	17
Fay's New Prolific	108		
FAY'S PROLIFIC	108	VOORWOORD	5
FERTILITY	110		
Fruchtbare Fay's	108	VIJG	132
GEELSTEEL. HOORNSE	109	WITTE-BESSERASSEN.	
		RODE- EN	107

Register

	Blz.		Blz.
WIJNBES. JAPANESE	130,131	LEE'S PROLIFIC	113
ZWARTE-BESSERASSEN	112	PROLIFIC. LEE'S	113
BALDWIN	113	ROODKNOP	112
CHOICE. WESTWICK	113	SILVERGIETERS ZWARTE	113
DAVISON'S EIGHT	114	TRIUMPH. WESTWICK	113,114
Edina	113	WELLINGTON XXX	113
EIGHT. DAVISON'S	114	WESTWICK CHOICE	113
GOLIATH	113	WESTWICK TRIUMPH	113,114
		ZWARTE. SILVERGIETERS	113

Nadruk verboden

*Hoe deze Rassenlijst
voor Fruit te bestellen*

Stort f 1.25 op postrekening 401.275
ten name van de Commissie voor de
Rassenlijst voor Fruit, Bezuidenhout 30
's-Gravenhage of maak het per post-
wissel over.

Na ontvangst van dit bedrag wordt
U zo spoedig mogelijk een exemplaar
toegezonden. Een duidelijke en vol-
ledige vermelding van naam en adres
is ten zeerste gewenst.

